॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕೇ

ಪಞ್ಚಪಕರಣ-ಮೂಲಟೀಕಾ

ಧಾತುಕಥಾಪಕರಣ-ಮೂಲಟೀಕಾ

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭವಣ್ಣನಾ

ಧಾತುಕಥಾಪಕರಣಂ ದೇಸೇನ್ತೋ ಭಗವಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ದೇಸೇಸಿ, ತಂ ಸಮಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ, ವಿಭಙ್ಗಾನನ್ತರಂ ದೇಸಿತಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ಧಾತುಕಥಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವಾ **"ಅಟ್ಠಾರಸಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಬಲವಿಧಮನವಿಸಯಾತಿಕ್ಕಮನವಸೇನ ದೇವಪುತ್ತಮಾರಸ್ಸ, ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣವಸೇನ ಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರಮಾರಾನಂ, ಸಮುದಯಪ್ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನ ಖನ್ಧಮಾರಸ್ಸ, ಮಚ್ಚುಮಾರಸ್ಸ ಚ ಬೋಧಿಮೂಲೇ ಏವ ಭಞ್ಜಿತತ್ತಾ ಪರೂಪನಿಸ್ಸಯರಹಿತಂ ನಿರತಿಸಯಂ ತಂ ಭಞ್ಜನಂ ಉಪಾದಾಯ ಭಗವಾ ಏವ "ಮಾರಭಞ್ಜನೋ"ತಿ ಥೋಮಿತೋ। ತತ್ಥ ಮಾರೇ ಅಭಞ್ಜೇಸಿ, ಮಾರಭಞ್ಜನಂ ವಾ ಏತಸ್ಸ, ನ ಪರರಾಜಾದಿಭಞ್ಜನನ್ತಿ **ಮಾರಭಞ್ಜನೋ**। ಮಹಾವಿಕ್ಕನ್ತೋ ಮಹಾವೀರಿಯೋತಿ **ಮಹಾವೀರೋ**।

ಖನ್ಧಾದಯೋ ಅರಣನ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಭಾವಟ್ಠೇನ ಧಾತುಯೋ, ಅಭಿಧಮ್ಮಕಥಾಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ವಾತಿ ಕತ್ವಾ ತೇಸಂ ಕಥನತೋ ಇಮಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ **ಧಾತುಕಥಾ**ತಿ ಅಧಿವಚನಂ। ಯದಿಪಿ ಅಞ್ಞೇಸು ಚ ಪಕರಣೇಸು ತೇ ಸಭಾವಾ ಕಥಿತಾ, ಏತ್ಥ ಪನ ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಾದೀಸು ಚುದ್ದಸಸು ನಯೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಕಥಿತತ್ತಾ ಸಾತಿಸಯಂ ಕಥನನ್ತಿ ಇದಮೇವ ಏವಂನಾಮಕಂ। ಏಕದೇಸಕಥನಮೇವ ಹಿ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಕತನ್ತಿ। ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತೂಹಿ ವಾ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಅರಣನ್ತಾನಂ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಾದಯೋ ನಯಾ ವುತ್ತಾತಿ ತತ್ಥ ಮಹಾವಿಸಯಾನಂ ಧಾತೂನಂ ವಸೇನ ಧಾತೂಹಿ ಕಥಾ **ಧಾತುಕಥಾ**ತಿ ಏವಂ ಅಸ್ಸ ನಾಮಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ದ್ವಿಧಾ ತಿಧಾ ಛಧಾ ಅಟ್ಠಾರಸಧಾತಿ ಅನೇಕಧಾ ಧಾತುಭೇದಂ ಪಕಾಸೇಸೀತಿ **ಧಾತುಭೇದಪ್ಪಕಾಸನೋ**ತಿ। **ತಸ್ಸತ್ಥ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸಾ ಧಾತುಕಥಾಯ ಅತ್ಥಂ। ಅ-ಕಾರೇ ಆ-ಕಾರಸ್ಸ ಲೋಪೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। "ಯಂ ಧಾತುಕಥ"ನ್ತಿ ವಾ ಏತ್ಥ ಪಕರಣನ್ತಿ ವಚನಸೇಸೋ ಸತ್ತನ್ನಂ ಪಕರಣಾನಂ ಕಮೇನ ವಣ್ಣನಾಯ ಪವತ್ತತ್ತಾತಿ ತೇನ ಯೋಜನಂ ಕತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ **ತಸ್ಸತ್ಥ**ನ್ತಿ ಅ-ಕಾರಲೋಪೋ ವಾ। **ತ**ನ್ತಿ ತಂ ದೀಪನಂ ಸುಣಾಥ, **ತಂ** ವಾ ಅತ್ಥಂ ತಂದೀಪನವಚನಸವನೇನ ಉಪಧಾರೇಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮಾಹಿತಾ**ತಿ ನಾನಾಕಿಚ್ಚೇಹಿ ಅವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತಾ, ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತೇ ಆಹಿತಾತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ।

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೧. ನಯಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೧. ಕೋ ಪನೇತಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛೇದೋತಿ? ನ ಸೋ ಇಧ ವತ್ತಬ್ಬೋ, **ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ** (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ) ಪಕರಣಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವುತ್ತೋ ಏವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಚುದ್ದಸವಿಧೇನ ವಿಭತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ। ಖನ್ಧಾದೀನಂ ದೇಸನಾ ನೀಯತಿ ಪವತ್ತೀಯತಿ ಏತೇಹಿ, ಖನ್ಧಾದಯೋ ಏವ ವಾ ನೀಯನ್ತಿ ಞಾಯನ್ತಿ ಏತೇಹಿ ಪಕಾರೇಹೀತಿ ನಯಾ, ನಯಾನಂ ಮಾತಿಕಾ

ಉದ್ದೇಸೋ, ನಯಾ ಏವ ವಾ ಮಾತಿಕಾತಿ **ನಯಮಾತಿಕಾ**। **ಏತೇಸಂ ಪದಾನಂ ಮೂಲಭೂತತ್ತಾ**ತಿ "ಮೂಲಮಾತಿಕಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾನಂ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಾದೀನಂ ಚುದ್ದಸನ್ನಂ ಪದಾನಂ ಖನ್ಧಾದಿಧಮ್ಮವಿಭಜನಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ಮೂಲಭೂತತ್ತಾ ನಿಸ್ಸಯಭೂತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧. ಅಬ್ಭನ್ತರಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೧. "ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ"ತಿಆದೀಹಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಪದಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ, ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಚನೇನ ಚ ಯೇಸು ದ್ವಾದಸಸು ಅಙ್ಗೇಸು ಪಚ್ಚೇಕಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸದ್ದೋ ವತ್ತತಿ, ತದತ್ಥಾನಿ ದ್ವಾದಸ ಪದಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನೀತಿ ತೇಸಂ ತಥಾದಸ್ಸಿತಾನಂ ಸರೂಪೇನೇವ ದಸ್ಸಿತಾನಂ ಫಸ್ಸಾದೀನಞ್ಚ ಪದಾನಂ ವಸೇನ ಆಹ **"ಪಞ್ಚವೀಸಾಧಿಕೇನ ಪದಸತೇನಾ"**ತಿ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮುಪಪತ್ತಿಕಾಮಭವಾದೀನಂ ಇಧ ವಿಭತ್ತಾನಂ ಭಾವನಭವನಭಾವೇನ ಭವೇ ವಿಯ ಸೋಕಾದೀನಂ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ವಿಯ ಅನಿಟ್ಠತ್ತಾ ತನ್ನಿದಾನದುಕ್ಖಭಾವೇನ ಚ ಜರಾಮರಣೇ ಅನ್ತೋಗಧತಾಯ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ದ್ವಾದಸಪದತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಾಳಿಯಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾನಮ್ಪಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದೀನಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಹಣಂ ಕರೋನ್ತೋ ತೇಸಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾಪಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ನಯಮಾತಿಕಾದಿಕಾ ಲಕ್ಖಣಮಾತಿಕನ್ತಾ ಮಾತಿಕಾ ಪಕರಣನ್ತರಾಸಾಧಾರಣತಾಯ ಧಾತುಕಥಾಯ ಮಾತಿಕಾ ನಾಮ, ತಸ್ಸಾ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ವುತ್ತೋ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಾನಂ ಉದ್ದೇಸೋ ಅಬ್ಭನ್ತರಮಾತಿಕಾ ನಾಮಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಪಕಾಸೇನ್ತೋ **"ಅಯಞ್ಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಏವಂ ಅವತ್ವಾ**ತಿ ಯಥಾ "ಸಬ್ಬಾಪಿ…ಪೇ॰… ಮಾತಿಕಾ"ತಿ ಅಯಂ ಧಾತುಕಥಾಮಾತಿಕತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ವುತ್ತಾ, ಏವಂ ಅವತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಧಾತುಕಥಾಯ ಅಬ್ಭನ್ತರೇಯೇವಾ**ತಿ ಚ ಧಾತುಕಥಾಮಾತಿಕಾಯ ಅಬ್ಭನ್ತರೇಯೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತದಾವೇಣಿಕಮಾತಿಕಾಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಹಿ ಠಪಿತಾ ತಸ್ಸಾಯೇವ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಪಿತಾತಿ ವುತ್ತಾ । ಅಥ ವಾ **ಏವಂ ಅವತ್ವಾ**ತಿ ಯಥಾ "ಸಬ್ಬಾಪಿ…ಪೇ॰… ಮಾತಿಕಾ"ತಿ ಏತೇನ ವಚನೇನ ಧಾತುಕಥಾತೋ ಬಹಿಭೂತಾ ಕುಸಲಾದಿಅರಣನ್ತಾ ಮಾತಿಕಾ ಪಕರಣನ್ತರಗತಾ ವುತ್ತಾ, ಏವಂ ಅವತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಧಾತುಕಥಾಯ ಅಬ್ಭನ್ತರೇಯೇವಾ**ತಿ ಚ ಇಮಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಏವ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಠಪಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ಮಾತಿಕಾಯ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ವಿಕಿಣ್ಣಭಾವೇನ **ಪಕಿಣ್ಣಕತಾ** ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೨. ನಯಮುಖಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೨. ನಯಾನಂ ಪವತ್ತಿದ್ವಾರಭೂತಾ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹವಿಯೋಗೀಸಹಯೋಗೀಧಮ್ಮಾ ನಯಮುಖಾನೀತಿ ತೇಸಂ ಉದ್ದೇಸೋ **ನಯಮುಖಮಾತಿಕಾ**। ಚುದ್ದಸಪಿ ಹಿ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಾನಂ ವೋಮಿಸ್ಸಕತಾವಸೇನ ಪವತ್ತಾತಿ ಯೇಹಿ ತೇ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚುದ್ದಸನ್ನಮ್ಪಿ ನಯಾನಂ ಮುಖಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ। ತತ್ಥ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದಾದೀಸು ಸಚ್ಚಾದೀಹಿಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹೋ ಯದಿಪಿ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಪನ ಸಙ್ಗಾಹಕಭೂತೇಹಿ ತೇಹಿ ವುತ್ತೋ, ನ ಸಙ್ಗಹಭೂತೇಹಿ, ಸೋಪಿ "ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಆಯತನಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಧಮ್ಮುದ್ಧಾರೇ ತತ್ಥಾಪಿ ಖನ್ಧಾದೀಹೇವ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ **"ತೀಹಿ ಸಙ್ಗಹೋ, ತೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಧಮ್ಮುದ್ಧಾರೇಪಿ ಪನ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಚ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಅರಣನ್ತಾನಂ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಾ ಚತೂಹೇವ ಖನ್ಧೇಹಿ ಹೋನ್ತೀತಿ **"ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ, ಚತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ನನು ಚ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ರೂಪನಿಬ್ಬಾನೇಹಿಪಿ ಹೋತಿ, ಕಸ್ಮಾ "ಚತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ? ರೂಪನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ ಭವನ್ತಸ್ಸಪಿ ಚತೂಹೇವ ಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ರೂಪಂ ರೂಪೇನ ನಿಬ್ಬಾನೇನ ವಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಾ ರೂಪೇನ, ಚತೂಹೇವ ಪನ ಖನ್ಧೇಹಿ ಹೋತೀತಿ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ರೂಪನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋಪಿ ವಿಪ್ಪಯುಜ್ಜಮಾನೇಹಿ ಚತೂಹಿ

ಖನ್ಧೇಹಿ ನಿಯಮಿತೋ ತೇಹಿ ವಿನಾ ವಿಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋ। ಸೋ ಚಾಯಂ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಅನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ, ಅನಾರಮ್ಮಣಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕೇಹಿ ಮಿಸ್ಸಕಸ್ಸ ಚ ನ ಹೋತಿ, ಅನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪನ ಮಿಸ್ಸಕಸ್ಸ ಚ ಸಾರಮ್ಮಣೇನ, ಸಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸಾರಮ್ಮಣೇನ ಅನಾರಮ್ಮಣೇನ ಮಿಸ್ಸಕೇನ ಚ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೪. ಲಕ್ಖಣಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೪. ಸಙ್ಗಹೋಯೇವ **ಸಙ್ಗಹನಯೋ। ಸಭಾಗೋ। ವಿಸಭಾಗೋ**ತಿ ಏತಸ್ಸ "ತೀಹಿ ಸಙ್ಗಹೋ, ತೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹೋ"ತಿ ಏತೇನ, "ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ, ಚತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ"ತಿ ಏತೇನಪಿ ವಿಸುಂ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ತೇನ ಸಙ್ಗಹೋ ಅಸಙ್ಗಹೋ ಚ ಸಭಾಗೋ ವಿಸಭಾಗೋ ಚ ಭಾವೋ, ತಥಾ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಚಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಯಸ್ಸ ವಾ ಸಙ್ಗಹೋ ಚ ಅಸಙ್ಗಹೋ ಚ, ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಸಭಾಗೋ ವಿಸಭಾಗೋ ಚ, ತಥಾ ಯಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಚ, ಸೋಪಿ ಸಭಾಗೋ ವಿಸಭಾಗೋ ಚಾತಿ। ತತ್ಥ ಯೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ…ಪೇ॰… ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂತಿ ಧಮ್ಮಾ ಗಣನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಸೋ ರುಪ್ಪನಾದಿಕೋ ಸಮಾನಭಾವೋ ಸಙ್ಗಹೇ ಸಭಾಗತಾ, ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಕೋ ಸಮ್ಪಯೋಗೇ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೫. ಬಾಹಿರಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೫. ಏವಂ ಧಾತುಕಥಾಯ ಮಾತಿಕತೋ ಬಹಿ ಠಪಿತತ್ತಾತಿ "ಸಬ್ಬಾಪಿ…ಪೇ॰… ಮಾತಿಕಾ"ತಿ ಏತೇನ ಠಪನಾಕಾರೇನ ಬಹಿ ಪಿಟ್ಠಿತೋ ಠಪಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ವಾ ಠಪನಾಕಾರೇನ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಅರಣನ್ತಾನಂ ಇಧ ಅಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಧಾತುಕಥಾಯ ಮಾತಿಕತೋ ಬಹಿ ಪಕರಣನ್ತರಮಾತಿಕಾಯ ಇಮಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ಮಾತಿಕಾಭಾವೇನ ಠಪಿತತ್ತಾ ತಥಾ ಪಕಾಸಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಙ್ಗಹೋ ಅಸಙ್ಗಹೋತಿಆದೀಸು ಸಙ್ಗಹೋ ಏಕವಿಧೋವ, ಸೋ ಕಸ್ಮಾ "ಚತುಬ್ಬಿಧೋ"ತಿ ವುತ್ತೋತಿ? ಸಙ್ಗಹೋತಿ ಅತ್ಥಂ ಅವತ್ವಾ ಅನಿದ್ಧಾರಿತತ್ಥಸ್ಸ ಸದ್ದಸ್ಸೇವ ವುತ್ತತ್ತಾ। **ಸಙ್ಗಹೋ ಅಸಙ್ಗಹೋ**ತಿಆದೀಸು ಸದ್ದೇಸು ಸಙ್ಗಹಸದ್ದೋ ತಾವ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋತಿ ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥತ್ಥೋ। ಅತ್ಥೋಪಿ ವಾ ಅನಿದ್ಧಾರಿತವಿಸೇಸೋ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತಂ ಪತ್ತೋ "ಸಙ್ಗಹೋ ಅಸಙ್ಗಹೋ"ತಿಆದೀಸು "ಸಙ್ಗಹೋ"ತಿ ವುತ್ತೋತಿ ನ ಕೋಚಿ ದೋಸೋ। ನಿದ್ಧಾರಿತೇ ಹಿ ವಿಸೇಸೇ ತಸ್ಸ ಏಕವಿಧತಾ ಸಿಯಾ, ನ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇತಿ। ಜಾತಿಸದ್ದಸ್ಸ ಸಾಪೇಕ್ಖಸದ್ದತ್ತಾ "ಜಾತಿಯಾ ಸಙ್ಗಹೋ"ತಿ ವುತ್ತೇ "ಅತ್ತನೋ ಜಾತಿಯಾ"ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಾರಹಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅವುತ್ತತ್ತಾತಿ **ಜಾತಿಸಙ್ಗಹೋ**ತಿ ರೂಪಕಣ್ಡೇ ವುತ್ತೋ ಸಜಾತಿಸಙ್ಗಹೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ।

ಏತ್ಥ ನಯಮಾತಿಕಾಯ "ಸಙ್ಗಹೋ ಅಸಙ್ಗಹೋ, ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ"ತಿ ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಧಮ್ಮವಿಸೇಸಂ ಅನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪುಚ್ಛನವಿಸ್ಸಜ್ಜನನಯಉದ್ದೇಸಾ, ಅವಸೇಸಾ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ। "ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿ ಹಿ "ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ಅಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಏಕಸ್ಸ ಅಸಙ್ಗಹಿತಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತೇನ ಸಙ್ಗಹಿತವಿಸೇಸವಿಸಿಟ್ಠೋ ಯೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ಧಮ್ಮವಿಸೇಸೋ, ತನ್ನಿಸ್ಸಿತೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನನಯೋ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋ ಹೋತಿ, "ಸಙ್ಗಹಿತೇನಾ"ತಿ ಚ ವಿಸೇಸನೇ ಕರಣವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏಸ ನಯೋ ತತಿಯಾದೀಸು ದಸಮಾವಸಾನೇಸು ನಯುದ್ದೇಸೇಸು ಛಟ್ಠವಜ್ಜೇಸು। ತೇಸುಪಿ ಹಿ ವುತ್ತನಯೇನ ದ್ವೀಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಧಮ್ಮವಿಸೇಸನಿದ್ಧಾರಣಂ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಅನ್ತಿಮಪದಸದಿಸೇನ ತತಿಯಪದೇನ ಪುಚ್ಛನವಿಸ್ಸಜ್ಜನನಯಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ। ತತ್ಥ ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮೇಸು ಕತ್ತುಅತ್ಥೇ ಕರಣನಿದ್ದೇಸೋ, ಸತ್ತಮಾದೀಸು ಚ ಚತೂಸು ಸಹಯೋಗೇ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ನ ದುತಿಯತತಿಯೇಸು ವಿಯ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣೇ ವಿಸೇಸನೇ। ತತ್ಥ ಹಿ ಸಭಾವನ್ತರೇನ ಸಭಾವನ್ತರಸ್ಸ ವಿಸೇಸನಂ ಕತಂ, ಏತೇಸು ಧಮ್ಮನ್ತರೇನ ಧಮ್ಮನ್ತರಸ್ಸಾತಿ। ಏಕಾದಸಮಾದೀಸು ಪನ ಚತೂಸು ಆದಿಪದೇನೇವ ಧಮ್ಮವಿಸೇಸನಿದ್ಧಾರಣಂ ಕತ್ವಾ ಇತರೇಹಿ ಪುಚ್ಛನವಿಸ್ಸಜ್ಜನನಯಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾ। ವಿಸೇಸನೇ ಏವ ಚೇತ್ಥ ಕರಣವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಞ್ಹಿ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಗಹಿತತಾದಿವಿಸೇಸೇನ ಕರಣಭೂತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾದಿಭಾವಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಸೇಸೇನ್ತೀತಿ।

ವಿಕಪ್ಪತೋತಿ ವಿವಿಧಕಪ್ಪನತೋ, ವಿಭಾಗತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನಾ**ತಿ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸಮ್ಪಯೋಗವಸೇನ। ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ವುತ್ತಾ ಚ ಸಬ್ಬೇ ಚ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನ **ವುತ್ತಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ,** ತೇಸಂ ಸಾಧಾರಣವಸೇನಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಹಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ವುತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ಸಾಧಾರಣವಸೇನ ವುತ್ತೋ, ಇತರೇ ಸಬ್ಬೇಸನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಸಾಧಾರಣಾ ಪಸಟಾ ಪಾಕಟಾ ಚಾತಿ ಆದಿತೋ ಪರಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಸಙ್ಗಹಾದಿಪರಿಗ್ಗಹತ್ಥಂ ಉದ್ದೇಸೋ ಕತೋ, ಅಸಾಧಾರಣಾಪಿ ಪನ ಪರಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಾವಾತಿ ತೇಸು ಮಹಾವಿಸಯೇನ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹಾದಿಪರಿಗ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋ। "ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ವುತ್ತಾ"ತಿ ಚ **ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹವಣ್ಣನಾಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಿಭಙ್ಗೇ** ಚ ವಚನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಯೇ ವುತ್ತಾ, ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಾಧಾರಣತೋತಿ ಪನ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣೇಸು ವತ್ತಬ್ಬೇಸು ಯೋ ಅಸಾಧಾರಣೇಸು ಮಹಾವಿಸಯೋ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸಾಧಾರಣತೋ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣಾತಿ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಚ ಅಸಾಧಾರಣೇಸು ಮಹಾವಿಸಯೋತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಅಭಾವಾತಿ ಅಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪನೇತ್ಥ ರೂಪಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ಪನ ಅಸಮಾಧಿಸಭಾವಾ ಸಾಮಞ್ಞಸದ್ದೇನೇವ ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಸದ್ದೇಹಿ ಚ ಸಮಾಧಿಸಭಾವಾ ವಿಸೇಸಸದ್ದವಚನೀಯಂ ಅಞ್ಞಂ ಬ್ಯಾಪೇತಬ್ಬಂ ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬಞ್ಚ ನತ್ಥೀತಿ ಅನಞ್ಞಬ್ಯಾಪಕನಿವತ್ತಕಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸದೀಪನತೋ ತಸ್ಸೇವ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಭೇದದೀಪಕೇಹಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ನ ಸುಖಾದಿಸಭಾವಾ ವೇದನಾ ವಿಯ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣವಿಪರೀತೇಹಿ ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಸದ್ದೇಹೇವ, ತಸ್ಮಾ "ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ"ತಿ ಅಯಂ ಸಾಮಞ್ಞಸದ್ದೋ ಸಮಾಧಿಸಭಾವೇ ವಿಸೇಸಸದ್ದನಿರಪೇಕ್ಖೋ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಸಯಮೇವ ವಿಸೇಸಸದ್ದಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಸಮಾಧಿಸಭಾವಮೇವ ಪಕಾಸೇಯ್ಯ, ಇತರೋ ಚ ಸಮಾಧಿಸಭಾವಮೇವಾತಿ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ನಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ಅಸಾಧಾರಣಾ ಚೇವ ಅಪ್ಪವಿಸಯಾ ಚಾತಿ ಇಧ ಉದ್ದೇಸಂ ನ ಅರಹತಿ। ಅಭಿನ್ನಾಪಿ ವಾ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ವಿಯ ಪಾಕಟತ್ತಾಭಾವತೋ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮನಿಸ್ಸಯೇನ ವತ್ತಬ್ಬತೋ ಚ ಸಾ ಜೀವಿತಞ್ಚ ನ ಅರಹತೀತಿ ನ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ।

ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧. ಪಠಮನಯೋ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಪದವಣ್ಣನಾ

೧. ಖನ್ಧಪದವಣ್ಣನಾ

೬. ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಯೋಮಹನ್ತರೇ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ತೇಸಂ ಪನ ಸಭಾವತೋ ಅಭಿಞ್ಞಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾದಿವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸಚ್ಚಾನಿ, ಅಧಿಪತಿಯಾದಿಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ಚ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಸಚ್ಚಾದಿವಿಸೇಸೋ ವಿಯ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹವಿಸೇಸೋ ಚ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿಸ್ಸಿತೋ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಹೋತೀತಿ **"ತೀಹಿ ಸಙ್ಗಹೋ। ತೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹೋ"ತಿ ನಯಮುಖಮಾತಿಕಾ ಠಪಿತಾ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ಚತೂಹೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಾ ಚ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯನಿಸ್ಸಯೇನ ಖನ್ಧಾದೀಹೇವ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾತಿ। **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಭಾವೇನ ಸಭಾಗತಾ ಹೋತೀತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಭಾವಸಙ್ಖಾತೇನ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧವಚನಸಙ್ಖಾತೇನ ವಾ ಗಣನೇನ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಣನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನಾಹ **"ಯಞ್ಚಿ ಕಿಞ್ಚೀ"**ತಿಆದಿ। **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿ ಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಬ್ಬಧಮ್ಮೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಯೇನ ಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ, ತಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಸ್ಸ ದಸ್ಸನಂ "ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ"ತಿ ವಚನಂ। ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧಗಣನೇಸು ಏಕೇನ ಖನ್ಧಗಣನೇನ ಗಣಿತೋತಿ ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಖನ್ಧಾದಿವಚನೇಹಿ ಸಙ್ಗಹೋ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಾ ಉಪರಿ "ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿಆದಿಂ ವಕ್ಖತೀತಿ।

ಅಸಙ್ಗಹನಯನಿದ್ದೇಸೇತಿ ಇದಂ "ಸಙ್ಗಹೋ ಅಸಙ್ಗಹೋ"ತಿ ಏತಸ್ಸೇವ ನಯಸ್ಸ ಏಕದೇಸನಯಭಾವೇನ ವುತ್ತಂ, ನ ನಯನ್ತರತಾಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕಾಯೇವ ಚೇತ್ಥ ದುಕತಿಕಚತುಕ್ಕಾ ದಸ್ಸಿತಾ**ತಿ ಏತೇನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕಾ ಪುರಿಮೇನ ಯೋಜಿಯಮಾನೇ ವಿಸೇಸೋ ನತ್ಥೀತಿ ಪಚ್ಛಿಮೇಹೇವ ಯೋಜೇತ್ವಾ ತಯೋ ದುಕಾ ದ್ವೇ ತಿಕಾ ಏಕೋ ಚತುಕ್ಕೋ, ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕಾ ದ್ವೇ ದುಕಾ ಏಕೋ ತಿಕೋ, ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕೋ ಏಕೋ ದುಕೋತಿ ಏತೇ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇಸಂ ಪನ ಭೇದತೋ ಪಞ್ಚಕಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನನ್ತರಂ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ ಸಂಖಿತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ವುತ್ತನಯೇನ ವಾ ಸಕ್ಕಾ ಞಾತುನ್ತಿ ಪಾಳಿಂ ನ ಆರೋಪಿತನ್ತಿ।

ಆಯತನಪದಾದಿವಣ್ಣನಾ

೪೦. **ಯಸ್ಮಾ ಚ ದುಕತಿಕೇಸೂ**ತಿ ಯದಿಪಿ ಏಕಕೇಪಿ ಸದಿಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ಏಕಕೇ ಪನ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ದುಕಾದೀಸು ಅಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ದಿಟ್ಠಂ। ನ ಹೇತ್ಥ ಚಕ್ಖುಸೋತಚಕ್ಖುಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯದುಕಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ನಾಪಿ ದುಕೇಹಿ ತಿಕಸ್ಸ, ಇಧ ಪನ ದುಕ್ಖಸಮುದಯದುಕ್ಖಮಗ್ಗದುಕಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ತಿಕೇನ ಚ ಸದಿಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನನ್ತಿ ದುಕತಿಕೇಸ್ವೇವ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತಂ ಸಮುದಯಾನನ್ತರಂ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಸ್ಸ ವಚನೇ ಕಾರಣಂ ವದತಿ।

೬. ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಣ್ಣನಾ

೬೧. "ಪುಚ್ಛಂ ಅನಾರಭಿತ್ವಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ, ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ"ತಿ ಲಿಖಿತಬ್ಬೇಪಿ ಪಮಾದವಸೇನ "ಅವಿಜ್ಜಾ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ"ತಿ ಇದಂ ನ ಲಿಖಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸರೂಪೇಕಸೇಸಂ ವಾ ಕತ್ವಾ ಅವಿಜ್ಜಾವಚನೇನ ಅವಿಜ್ಜಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ। **ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಪಾಕಗ್ಗಹಣೇನ ವಿಸೇಸನಂ ನ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಕುಸಲಾದೀನಮ್ಪಿ ಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಧಾತುಕಥಾಯಂ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಪದೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತತಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದನಿದ್ದೇಸೇ "ವಿಪಾಕಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾಸದಿಸೇನ ತೇಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ದಸ್ಸಿತಾ, ಇಧ ಚ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಏಕಾದಸಹಾಯತನೇಹಿ ಸಙ್ಗಹವಚನೇನ ಅಕಮ್ಮಜಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತತಾ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ।

೬೧. ಜಾಯಮಾನಪರಿಪಚ್ಚಮಾನಭಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಜಾಯಮಾನಾದಿಭಾವಮತ್ತತ್ತಾ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ವಿನಿಬ್ಭುಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನಾನಿ ಪರಮತ್ಥಾನಂ ಸಭಾವಮತ್ತಭೂತಾನಿ, ತಾನಿ ರೂಪಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಪಾಕಭೇದಭೂತಾನಿ ರುಪ್ಪನಭಾವೇನ ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಸಭಾಗಾನಿ, ಅರೂಪಾನಂ ಪನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಆದಿಭೂತಾನಿ ರೂಪಕಲಾಪಜಾತಿಆದೀನಿ ವಿಯ ಸಹುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಚತುಕ್ಖನ್ಧಕಲಾಪನಿಬ್ಬತ್ತಿಆದಿಭಾವತೋ ಏಕೇಕಭೂತಾನಿ ವೇದಿಯನಸಞ್ಜಾನನವಿಜಾನನೇಹಿ ಏಕನ್ತಪರಮತ್ಥಕಿಚ್ಚೇಹಿ ಅಗಯ್ಹಮಾನಾನಿ ಸಙ್ಖತಾಭಿಸಙ್ಖರಣೇನ ಅನೇಕನ್ತಪರಮತ್ಥಕಿಚ್ಚೇನ ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಸಭಾಗಾನಿ, ತಥಾ ದುವಿಧಾನಿಪಿ ತಾನಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀಹಿ ಏಕನ್ತಪರಮತ್ಥಕಿಚ್ಚೇಹಿ ಅಗಯ್ಹಮಾನಾನಿ ನಿಸ್ಸತ್ತಟ್ಠೇನ ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತುಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಭಾಗಾನಿ, ತೇನ ತೇಹಿ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ **"ಜಾತಿ ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹೀ**"ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಪಠಮನಯಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ದುತಿಯನಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೧೭೧. ಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದನಿದ್ದೇಸೇ ಯಂ ತಂ ಉದ್ದೇಸೇ ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾಯ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಞ್ಚ ಸಙ್ಗಹಿತತಾವಿಸಿಟ್ಠಂ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ನಿದ್ಧಾರಿತಂ, ತದೇವ ತಾವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ**

ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ ಆಹ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹಸಾಮಞ್ಞಾನಂ ನಿಚ್ಚಂ ವಿಸೇಸಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ ಭೇದನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಚ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ಸವಿಸೇಸಾವ ಖನ್ಧಾದಿಗಣನಾ ಸುದ್ಧಾ। ತತ್ಥ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತವಚನಮತ್ತೇನ ಧಮ್ಮವಿಸೇಸಸ್ಸ ನಿದ್ಧಾರಿತತ್ತಾ ತೀಸು ಸಙ್ಗಹೇಸು ಏಕೇನ ದ್ವೀಹಿ ವಾ ಯೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹುತ್ವಾ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತೇಯೇವ ಧಮ್ಮಾ "ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ ಏತ್ತಕೇನೇವ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ ಸಿಯುಂ, ತೇಸಂ ಪನ ಏವಂವಿಧಾನಂ ಅಸಮ್ಭವಾ ನಯಮಾತಿಕಾಯ ಚ ಅಬ್ಭನ್ತರಬಾಹಿರಮಾತಿಕಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ ಉದ್ದೇಸೇಪಿ ಯಂ ಯಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು ಅರಣನ್ತೇಸು ಸಙ್ಗಾಹಕಂ, ತಂ ತಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ನಿದ್ಧಾರಿತನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ತೇನ ತೇನ ಸಙ್ಗಾಹಕೇನ ಯಥಾನಿದ್ಧಾರಿತಂ ಧಮ್ಮಂ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಚಕ್ಖಾಯತನೇನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಯತ್ಥ ಹಿ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಧಮ್ಮವಿಸೇಸನಿದ್ಧಾರಣಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪಠಮನಯೇ ಛಟ್ಠನಯೇ ಚ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಭಾವೇನ, ಇತರೇಸು ಚ ಯಂ ಯಂ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ ನಿದ್ಧಾರಿತಂ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ನಿಯಾಮಕಭಾವೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಅರಣನ್ತಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ।

ತತ್ಥ "ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ...ಪೇ॰... ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಧಾತುಯಾ"ತಿ ಕತ್ತುಅತ್ಥೇ ಕರಣನಿದ್ದೇಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, "ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಆಯತನಸಙ್ಗಹೇನ ಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನಾ"ತಿ ಕರಣತ್ಥೇ। ಏತ್ಥ ಚ ಯೇನ ಯೇನ ಸಙ್ಗಾಹಕೇನ ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇಸು ತೇನ ತೇನ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಾಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ ಅಞ್ಞಂ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ತದೇವ ಸಙ್ಗಾಹಕಾಸಙ್ಗಾಹಕಭಾವೇನ ಉದ್ಧಟಂ। ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಪನ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ ಅಞ್ಞೋ ಧಮ್ಮೋ ನತ್ಥಿ, ತಥಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ , ನ ಚ ಸೋ ಏವ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಗಾಹಕೋ ಅಸಙ್ಗಾಹಕೋ ವಾ ಹೋತಿ। ಯಞ್ಚ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಞ್ಚ ನ ತಸ್ಸೇವ ತೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಭಾವೇನ ಪನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧವಚನೇನ ವಾ ಗಹಿತತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಪಕಾಸಿತೋಯಮತ್ಥೋ।

ಯದಿ ಚ ಸೋ ಏವ ತೇನ ಸಙ್ಗಯ್ಹೇಯ್ಯ, ಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದನಿದ್ದೇಸೇ - "ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಆಯತನಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತೇ ಧಮ್ಮಾ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಏಕೇನಾಯತನೇನ ಸತ್ತಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿಆದಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಚಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಞ್ಚ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ಚ ನ ಹೋತಿ, ತಥಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ। ನ ಹಿ ಸೋ ಏವ ತಸ್ಸ ಸಭಾಗೋ ವಿಸಭಾಗೋ ಚಾತಿ। ತೇನೇವ ನ ಏಕದೇಸಾ ವಿಯ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ, ಸಮುದಾಯೋ ಏಕದೇಸಾನಂ ಸಙ್ಗಾಹಕೋ ಅಸಙ್ಗಾಹಕೋ ಚ। ಯಥಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ, ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ, ಸರಣಾ ಧಮ್ಮಾ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ। ಸಮುದಾಯನ್ತೋಗಧಾನಞ್ಹಿ ಏಕದೇಸಾನಂ ನ ವಿಭಾಗೋ ಅತ್ಥಿ, ಯೇನ ತೇ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಸಮುದಾಯೋ ಚ ತೇಸಂ ಸಭಾಗೋ ವಿಸಭಾಗೋ ಚ ಸಿಯಾತಿ, ತಥಾ ನ ಸಮುದಾಯೋ ಏಕದೇಸಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಾನಂ ಸಙ್ಗಾಹಕೋ ಅಸಙ್ಗಾಹಕೋ ಚ। ಯಥಾ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಸುಖುಮರೂಪಸಭಾಗಸ್ಸ ವೇದನಾದಿವಿಸಭಾಗಸ್ಸ ಚ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇಕದೇಸಸ್ಸ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ, ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ರೂಪಾರೂಪಜೀವಿತಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇಕದೇಸಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇಕದೇಸಸ್ಸ ಚ ಜೀವಿತವಜ್ಜಸ್ಸ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನೇವ। ನ ಹಿ ಏಕದೇಸಸಭಾಗಂ ಸಮುದಾಯಸಭಾಗಂ, ನಾಪಿ ಏಕದೇಸವಿಸಭಾಗಂ ಸಮುದಾಯವಿಸಭಾಗನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸತಿಪಿ ಅತ್ತತೋ ಅತ್ತನಿ ಅನ್ತೋಗಧತೋ ಅತ್ತೇಕದೇಸಸಭಾಗತೋ ಚ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತೇ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಮೇವ ಏತೇಸಂ ನತ್ಥಿ, ಯೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ಅಸಙ್ಗಾಹಕಾ ಸಿಯುನ್ತಿ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋ ಏವ ಏವರೂಪಾನಂ ಅಗ್ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯಂ ಪನ "ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಅಸಙ್ಖತಂ ಖನ್ಧತೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿ (ಧಾತು॰ ೧೫), "ಚಕ್ಖಾಯತನಞ್ಚ ಸೋತಾಯತನಞ್ಚ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ ಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿ (ಧಾತು॰ ೧೬) ಚ ವುತ್ತಂ, ನ ತೇನ ಏಕದೇಸಾನಂ ಸಮುದಾಯಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಂ, ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಚ ಏಕದೇಸಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ಚತುಕ್ಖನ್ಧಗಣನಭೇದೇಹಿ ಪನ ಧಮ್ಮಾಯತನಸ್ಸ ಗಣೇತಬ್ಬಾಗಣೇತಬ್ಬಭಾವೇನ ಪಞ್ಚಧಾ ಭಿನ್ನತಂ, ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ಏಕಕ್ಖನ್ಧಗಣನೇನ ಗಣೇತಬ್ಬತಾಯ ಏಕವಿಧತಞ್ಚ

ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಙ್ಗಾಹಕಾಸಙ್ಗಾಹಕನಿರಪೇಕ್ಖಾನಂ ಗಣೇತಬ್ಬಾಗಣೇತಬ್ಬಾನಂ ತಂತಂಗಣನೇಹಿ ಗಣನದಸ್ಸನಮತ್ತಮೇವ ಹಿ ಪಠಮನಯೋ ಕಮ್ಮಕರಣಮತ್ತಸಬ್ಭಾವಾ, ದುತಿಯಾದಯೋ ಪನ ಸಙ್ಗಾಹಕಾಸಙ್ಗಾಹಕೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಅಗಣನಾದಿದಸ್ಸನಾನಿ ಕತ್ತುಕರಣಕಮ್ಮತ್ತಯಸಬ್ಭಾವಾ । ತಥಾ ಪಠಮನಯೇ ತಥಾ ತಥಾ ಗಣೇತಬ್ಬಾಗಣೇತಬ್ಬಭಾವಸಙ್ಖಾತೋ ತಂತಂಖನ್ಧಾದಿಭಾವಾಭಾವೋ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತಾ , ದುತಿಯಾದೀಸು ಯಥಾನಿದ್ಧಾರಿತಧಮ್ಮದಸ್ಸನೇ ಸಙ್ಗಾಹಕಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಾನಂ ಸಮಾನಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭಾವೋ ಸಭಾಗತಾ, ತದಭಾವೋ ಚ ವಿಸಭಾಗತಾ। ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ತಂತಂಖನ್ಧಾದಿಭಾವಾಭಾವೋ ಏವಾತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋತಿ।

ಸಮುದಯಸಚ್ಚಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಸದಿಸಾನಿ ಪನ ತೇಹಿ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಮೇವ ಅತ್ಥಿ, ನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಅಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋ ನ ಉದ್ಧಟಾನಿ। ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸದಿಸಾನಿ ತೇಹಿ ವಿಸಭಾಗಸಮುದಾಯಭೂತೇಹಿ ಅನೇಕಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ಇತರೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಞ್ಚ ನತ್ಥೀತಿ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋ। ಏವಂ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋ ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋ ಉಭಯಾಭಾವತೋ ಚ ಯಥಾವುತ್ತಸದಿಸಾನಿ ಅನುದ್ಧರಿತ್ವಾ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಭಾವತೋ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನೇವ ಉದ್ಧಟಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ತತ್ಥ "ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ"ತಿ ಚಕ್ಖಾಯತನವಜ್ಜಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋತಿ। ನ ಹಿ ಏಕದೇಸೋ ಸಮುದಾಯಸಙ್ಗಾಹಕೋತಿ ದಸ್ಸಿತಮೇತನ್ತಿ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ **ಖನ್ಧಪದೇನಾತಿ** ಖನ್ಧಪದಸಙ್ಗಹೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ನ ಸಙ್ಗಾಹಕೇನಾತಿ। "ಕೇನಚಿ ಸಙ್ಗಾಹಕೇನಾ"ತಿ ಇದಂ ಪನ ಆನೇತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ। **ತಂ ಪನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ** ತಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು ಸಙ್ಗಾಹಕೇಸು ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಹಿ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ** ಏತೇನ ನಯೇನ ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋವ ಸಙ್ಗಹಿತೋ, ಸೋ ಚ ಅಡ್ಢೇಕಾದಸಹಿ ಆಯತನಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಏವಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿಪಿ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಾನೀತಿ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೇ? ನಾಪಜ್ಜತಿ। ನ ಹಿ ಅಞ್ಞಮತ್ತನಿವಾರಣಂ ಏವಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ, ಅಥ ಖೋ ಸಙ್ಗಾಹಕತೋ ಅಞ್ಞನಿವಾರಣಂ। **ಸೋ ಚಾತಿಆದಿ** ಚ ನ ನಿರಪೇಕ್ಖವಚನಂ, ಅಥ ಖೋ ಸಙ್ಗಾಹಕಾಪೇಕ್ಖನ್ತಿ। ಕಥಂ? **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಹಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋವ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ** ಯಥಾ ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಚಕ್ಖಾಯತನತೋ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಅತ್ಥಿ, ಯಂ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ಹೋತಿ, ನ ಏವಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧತೋ ಅಞ್ಞಂ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಅತ್ಥಿ, ಯಂ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ಸಿಯಾ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಪನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋವ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಯುತ್ತೋ। ಸಿಯಾ ಪನೇತಂ "ಸೋ ಏವ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ಹೋತೂ"ತಿ, ತಂ ನಿವಾರೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಸೋ ಚ ಅಡ್ಢೇಕಾದಸಹಿ ಆಯತನಧಾತೂಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀ"**ತಿ । ಏತ್ಥ ಚ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನಾ"ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಾ ತದೇಕದೇಸಾನಂ ವಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಸಙ್ಗಾಹಕೋ ಅಸಙ್ಗಾಹಕೋ ಚ ನ ಹೋತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾಯ ಅಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ಯುಜ್ಜತಿ, ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ತದೇಕದೇಸಾನಂ ವಾ ಅಡ್ಢೇಕಾದಸಹಿ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತತಾಯ। ನ ಹಿ ಸಾ ಸಙ್ಗಹಿತತಾ ಅತ್ಥಿ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, ಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದನಿದ್ದೇಸೇ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋಪಿ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ತೇನ ಹಿ ತೀಹಿಪಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ತದೇಕದೇಸೋ ವಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಸಿಯುಂ, ಅತ್ಥಿ ಚ ತೇಸಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾತಿ।

ಏವಂ ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾಯ ಅಭಾವತೋ ಏತಾನಿ, ಅಞ್ಞಾನಿ ಚಾತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀಹಿ ವಿಯ ಏತೇಹಿ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಚ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾಯ ಅಭಾವತೋ ಏತಾನಿ ಅಞ್ಞಾನಿ ಚ ಯಥಾ ವಾ ತಥಾ ವಾ ಏತಾನಿ ವಿಯ ಅಯುಜ್ಜಮಾನವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾ ಏವರೂಪಾನಿ ಪದಾನಿ ಸಙ್ಗಾಹಕಭಾವೇನ ನ ಗಹಿತಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ತತ್ಥ ಯಂ ವುತ್ತಂ “ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಹಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋವ ಸಙ್ಗಹಿತೋ”ತಿ, ತಂ ತೇನೇವ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾಭಾವದಸ್ಸನೇನ ನಿವಾರಿತಂ। ಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಅಗ್ಗಹಣೇ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ, ತಞ್ಚ ಸತಿಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತೇ ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾಯ ಅಭಾವತೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದೀಸು ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ ಸತಿ ತೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತೇ ತದಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾಭಾವತೋ। ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಪನ ಸಙ್ಗಹಿತಮೇವ ನತ್ಥಿ, ಕುತೋ ತಸ್ಸ ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವೋ ಏವೇತ್ಥ ಅಗ್ಗಹಣೇ ಕಾರಣನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ। ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾಭಾವೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಂ ಯದಿಪಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನಿ ಅನ್ತೋಗಧಸ್ಸ ಅತ್ತೇಕದೇಸಸಭಾಗಸ್ಸ ಚ ನತ್ಥಿ, ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಪನ ಅತ್ಥೀತಿ ನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾದೀಸು ವಿಯ ಉಭಯಾಭಾವೋ ಚೇತ್ಥ ಅಗ್ಗಹಣೇ ಕಾರಣಂ ಭವಿತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ। ಧಮ್ಮಾಯತನಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಞ್ಚ ಖನ್ಧಚತುಕ್ಕದುಕಾದಿಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತೇ ಸತಿ ನ ತೇಸಂ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ತೇಹಿ ಧಮ್ಮಾಯತನಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀಹಿ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾ ನತ್ಥೀತಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತತಾಯ ಅಭಾವೋ ಅನೇಕನ್ತಿಕೋ, ತಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅಗ್ಗಹಿತಾನಂ ಅಗ್ಗಹಣೇ, ಗಹಿತಾನಞ್ಚ ಗಹಣೇ ಕಾರಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಅನಿದಸ್ಸನಂ ಪುನದೇವ ಸಪ್ಪಟಿಘನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಅನಿದಸ್ಸನನ್ತಿ** ಏತೇನ “ಸನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತೇನ ಸಪ್ಪಟಿಘಸದ್ದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಅನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘಾ ದಸ್ಸಿತಾ। **ಪುನದೇವಾತಿ** ಏತೇನ ತತ್ಥೇವ ಅವಿಸಿಟ್ಠಂ ಸನಿದಸ್ಸನಪದಂ ನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಸನಿದಸ್ಸನದುಕಪದಂ ದಸ್ಸೇತಿ। “ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಚಕ್ಖಾಯತನಮೇವೇಕಂ ಸಙ್ಗಹಿತ”ನ್ತಿ ಇದಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ನ ಹಿ “ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಆಯತನಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತ”ನ್ತಿ ಚ “ಅಸಙ್ಗಹಿತ”ನ್ತಿ ಚ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸಿತೋಯಂ ನಯೋತಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ತಸ್ಸೇವ ಸಮುದಾಯೇಕದೇಸಾನಞ್ಚ ಸಙ್ಗಾಹಕಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ವಚನೇಸು ಅಸಙ್ಗಾಹಕಅಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ವಚನೇಸು ಚ ತದವತ್ತಬ್ಬತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋ ಏವ ಹಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನೀತಿ ನ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ನ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋತಿ।

ದುತಿಯನಯಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ತತಿಯನಯೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೧೭೯. ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದನಿದ್ದೇಸೇ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇಸು ವೇದನಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಖನ್ಧಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚ ಸುಖುಮರೂಪೇನ ಸಹ ಆಯತನಧಾತುಸಭಾಗತ್ತೇ ಸತಿಪಿ ನ ಸುಖುಮರೂಪಮೇವ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಆಯತನಧಾತುಸಭಾಗತ್ತಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ತೇನ ತಾನಿ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ। ನ ಕೇವಲಂ ಸಙ್ಗಹಿತಾನೇವ, ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಿಪಿ ತೇನ ತಾನಿ ತೇಹಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ನ ಹೋನ್ತೇವ ತದೇಕದೇಸೇನ ಸುಖುಮರೂಪೇನ ಆಯತನಧಾತುಸಭಾಗತ್ತಾ, ಸಙ್ಗಹಿತಾಭಾವೋ ಏವ ಪನ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ, ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀಹಿ ಪನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ನ ತೇ ತೇಹಿ ಕಥಞ್ಚಿ ಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾತಿ ಸಬ್ಬಥಾ ತೇ ತೇಹಿ ನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾದೀಹಿ ಚ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಸಮುದಾಯಭೂತೇಹಿ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ವಿಯ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ತೇಹಿ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋ ಏವ ಏವರೂಪಾನಂ ಅಸಙ್ಗಾಹಕಭಾವೇನ ಅಗ್ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಸನಿಬ್ಬಾನಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಸಮುದಾಯಭೂತಾನಂ ಪನ ಅಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಾದೀನಂ ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋವ। ನ ಹಿ ತಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥಿ, ಯಸ್ಸ ತೇ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಾಹಕಾ ಸಿಯುಂ, ನ ಚ ಅತ್ತನೋ ಏಕದೇಸೋ ಅತ್ತೇಕದೇಸಸಭಾಗೋ ಚ ಅತ್ತನಾ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ತನಾ ಅಸಙ್ಗಹಿತಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾ ಪನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ।

ಯಂ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ **“ಯೇ ಧಮ್ಮಾಯತನೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ”**ತಿ, ತಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಧಮ್ಮಾಯತನೇನ ಹಿ ನ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ಕೇನಚಿ ಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಅತ್ಥಿ ವಿಸಭಾಗಕ್ಖನ್ಧನಿಬ್ಬಾನಸಮುದಾಯತ್ತಾ , ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನ ಸಯಮೇವ ಅತ್ತನೋ

ಸಙ್ಗಾಹಕಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಆಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಚ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವತೋತಿ ದಸ್ಸಿತೋಯಂ ನಯೋತಿ ಏತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾಯತನಗಣನೇನ ಗಣಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಾನಿ...ಪೇ॰... ಗಹಿತಾನೀ**ತಿ ಏತೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ ಧಮ್ಮಾಯತನೇಕದೇಸಂ ದೀಪೇನ್ತಾನಿ ಇದ್ಧಿಪಾದಾದಿಪದಾನಿ, ಓಳಾರಿಕರೂಪಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ ದೀಪೇನ್ತಾನಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಪದಾನಿ, ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಅದೀಪೇನ್ತಾನಿ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಚಕ್ಖಾಯತನಾದಿಪದಾನಿ, ಸಕಲಧಮ್ಮಾಯತನದೀಪಕಾನಿ ಧಮ್ಮಾಯತನಾದಿಪದಾನಿ ಚ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಾಯತನೇಕದೇಸಂ ಅಞ್ಞಾಯತನೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ ದೀಪೇನ್ತಾನಿ ಗಹಿತಾನೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ತತಿಯನಯಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಚತುತ್ಥನಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೧೯೧. ಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದನಿದ್ದೇಸೇ ಯಸ್ಮಾ ಯಥಾ ದುತಿಯತತಿಯನಯಾ ತಿಣ್ಣಂ ಸಙ್ಗಹಾನಂ ಸಙ್ಗಹಣಾಸಙ್ಗಹಣಪ್ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೇನ "ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ, ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಸಙ್ಗಹಿತ"ನ್ತಿ ಚ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾ, ನೇವಂ ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮಾ। ಸಙ್ಗಹಣಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಏವ ಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ, ಅಸಙ್ಗಹಣಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಏವ ಚ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಗಹಣಪ್ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸವಿರಹೇ ಸಙ್ಗಹಿತಧಮ್ಮಾಸಙ್ಗಹಿತಧಮ್ಮವಿಸೇಸೇ ನಿಸ್ಸಿತಾ ಏತೇ ದ್ವೇ ನಯಾತಿ ಏತ್ಥ ಕೇನಚಿ ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಧಮ್ಮವಿಸೇಸೇನ ಪುನ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಧಮ್ಮವಿಸೇಸೋ ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಸಙ್ಗಹಿತತಾಯ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬೋ ಚ, ತಮೇವ ತಾವ ಯಥಾನಿದ್ಧಾರಿತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧ...ಪೇ॰... ಸಙ್ಗಹಿತಾ**"ತಿ ಆಹ। ಏತ್ಥ ಚ ಯೇ ತೀಹಿಪಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ನ ಸಙ್ಗಾಹಕಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಾಯತನದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾದೀನಿ ವಿಯ, ಯೇ ಚ ದ್ವೀಹಾಯತನಧಾತುಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಾಹಕಾ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ವಿಯ, ಯೇ ಚ ಏಕೇನ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೇನೇವ ಧಾತುಸಙ್ಗಹೇನೇವ ಚ ನ ಸಙ್ಗಾಹಕಾ ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧನಿರೋಧಸಚ್ಚಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ವಿಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತಾದಯೋ ವಿಯ ಚ, ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವಸಬ್ಭಾವಾ ಸಙ್ಗಾಹಕಭಾವೇನ ನ ಉದ್ಧಟಾ, ತೀಹಿಪಿ ಪನ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಯೇ ಸಙ್ಗಾಹಕಾ, ತೇ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಾಭಾವಾಭಾವತೋ ಇಧ ಉದ್ಧಟಾ। ತೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾಪಿ ಹಿ ಏಕನ್ತೇನ ಅತ್ತನೋ ಸಙ್ಗಾಹಕಸ್ಸ ಸಙ್ಗಾಹಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಯಸ್ಸ ಪುನ ಸಙ್ಗಹೋ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬೋ ಚಾತಿ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ **ಸಕಲೇನ ಹಿ ಖನ್ಧಾದಿಪದೇನಾ**ತಿ ಸಕಲವಾಚಕೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಪದೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಂ ಪನೇತಂ ವುತ್ತಂ "ಯಂ ಅತ್ತನೋ ಸಙ್ಗಾಹಕಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಪುನ ತೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾ"ತಿ, ತಂ ತೇನ ಖನ್ಧಾದಿಪದೇನಾತಿ ಏವಂ ಅಯೋಜೇತ್ವಾ ತಂ ಅಞ್ಞಂ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಏವಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ನ ಹಿ ಯೇನ ಯಂ ಸಙ್ಗಹಿತಂ, ತೇನೇವ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹೋ ಪುಚ್ಛಿತೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೋ, ನ ಚ ತಸ್ಸೇವ, ಅಥ ಖೋ ತೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸಾತಿ। ಯಥಾ ವೇದನಾ ಸದ್ದೋ ಚ ಖನ್ಧೋ ಆಯತನಞ್ಚ, ನ ಏವಂ ಸುಖುಮರೂಪಂ, ತಂ ಪನ ಖನ್ಧಾಯತನಾನಂ ಏಕದೇಸೋವ, ತಸ್ಮಾ "ಸುಖುಮರೂಪೇಕದೇಸಂ ವಾ"ತಿ ಅವತ್ವಾ **"ಸುಖುಮರೂಪಂ ವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಚ ಅಞ್ಞೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸನ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಯಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ವುತ್ತಂ "ತದೇವ ಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ, ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯಾ"ತಿ, ತಮ್ಪಿ ತಥಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ನ ಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಸಙ್ಗಹೋ ಏತ್ಥ ಪುಚ್ಛಿತೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೋ ಚ, ಅಥ ಖೋ ಸಙ್ಗಹೋವ, ತಸ್ಮಾ **ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನಾ**ತಿ ಏಕೇನ ಖನ್ಧಗಣನೇನಾತಿ ಅಯಮೇವೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ, ನ ಸಙ್ಗಾಹಕೇನಾತಿ। ನ ಹಿ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ಅತ್ತನೋ ಏಕದೇಸಸ್ಸ ಸಙ್ಗಾಹಕೋತಿ।

ಚತುತ್ಥನಯಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪಞ್ಚಮನಯೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೧೯೩. ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದನಿದ್ದೇಸೇಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯಥಾನಿದ್ಧಾರಿತಧಮ್ಮದಸ್ಸನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಸಸುಖುಮರೂಪವಿಞ್ಞಾಣಸಹಿತಧಮ್ಮಸಮುದಾಯಾ ಯೇ ತೇ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಅನಿದಸ್ಸನಅಪ್ಪಟಿಘಅಚೇತಸಿಕಾನುಪಾದಾಸದಿಸಾ ಸತಿಪಿ ಏಕೇನ ದ್ವೀಹಿ ವಾ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತೇ ತೀಹಿಪಿ ಅಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಪರಿಪುಣ್ಣಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಾಹಕಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಅಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಸದಿಸಾ ಕೇನಚಿ ಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಭಾವತೋ ಅಸಙ್ಗಾಹಕಾ ಏವ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತೇನ ತೇ ಅಸಙ್ಗಾಹಕಭಾವೇನ ನ ಉದ್ಧಟಾ, ಇತರೇ ಪನ ತಬ್ಬಿಪರಿಯಾಯೇನ ಉದ್ಧಟಾತಿ।

ಯಂ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "**ತಾದಿಸೇನ ಹಿ ಪದೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಮತ್ತಂ ನ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅನಿದಸ್ಸನಅಪ್ಪಟಿಘೇಸು ಪನ ಅಸಙ್ಗಾಹಕೇಸು ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅನ್ತೋಗಧಂ, ನ ಚ ತದೇವ ತಸ್ಸ ಅಸಙ್ಗಾಹಕನ್ತಿ। **ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ವಸೇನ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಕತೇಹಿ ಸದ್ಧಿನ್ತಿ** ಏವಂ ಕತೇಹಿ ದುತಿಯಪಞ್ಹಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪಠಮಪಞ್ಹನಾಮರೂಪಪಞ್ಹಾದಯೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚತುತ್ತಿಂಸ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಂ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಂ ಪದಂ, ತದೇವಾತಿ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿವಿಸೇಸಕಪದಂ ವದತಿ, ನ ನಿದ್ಧಾರಿತೇ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಧಮ್ಮೇ। ತೇ ಹಿ ಲಕ್ಖಣತೋ ದಸ್ಸಿತಾ, ನ ಪದೇನ ಸರೂಪತೋತಿ। ತತ್ಥ **ತದೇವಾತಿ** ಏವ-ಸದ್ದೇನ ನ ತಂ ಕದಾಚಿ ಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಉದ್ಧಟಸ್ಸೇವ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಭಾವೇ ನಿಯತತಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಚ ಅನಿಯತತಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। "**ತದೇವ ಯೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತ**"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ "ನಿಯಮತೋ"ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಚನಸೇಸೋ ಯೋಜೇತುನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ **ತದೇವಾತಿ** ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಮೇವ ಏವಂಪಕಾರಮೇವ ಹುತ್ವಾ **ಯೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಭಾವೇನ ಏವಂ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಭಾವನಿಯಮನತ್ಥೋ ಏವ-ಸದ್ದೋ, ನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತತಾನಿವಾರಣತ್ಥೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಞ್ಚಿ ಅಞ್ಞಸಹಿತಂ ಅಸಹಿತಞ್ಚ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ಹೋತಿ। ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಿ ಹಿ ಅಞ್ಞಸಹಿತಾನಿ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಿ ಅಸಹಿತಾನೀತಿ।

ಅವಸೇಸಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಇದಂ ಅವಸೇಸಾ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಏವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ತೇಹಿಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಮ್ಮೇಹಿ ತೇ ರೂಪಧಮ್ಮಾವ ತೀಹಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ** ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಾ ತೀಹಿಪಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಾಹಕಾ ಹುತ್ವಾ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅನುದ್ಧಟಾ ವೇದನಾದಯೋಪಿ ಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ಏವಾತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಠಮೇ ನಯೇ ವೇದನಾದಯೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ವುತ್ತಾ, ದುತಿಯೇ ರೂಪಧಮ್ಮಾವಾತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ। **ವೇದನಾದಯೋ ಹಿ ರೂಪವಿಞ್ಞಾಣೇಹೇವ ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ** ಓಳಾರಿಕರೂಪೇಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಚ ತೀಹಿಪಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ರೂಪೇಕದೇಸೋ ಹಿ ಏತ್ಥ ರೂಪಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತೋತಿ।

೧೯೬. ಚತುತ್ಥಪಞ್ಹೇ **ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ವೇದನಾದೀಹಿ ಚತೂಹೀತಿ** ಏತ್ಥ **ಚಕ್ಖಾಯತನನ್ತಿ** ಏತೇನ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಂ ಅಸಙ್ಗಾಹಕಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಚಕ್ಖಾಯತನೇನ ಪನ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ ದಸ ಓಳಾರಿಕಾಯತನಾನಿ ನ ಚಕ್ಖಾಯತನಮೇವಾತಿ। "**ರೂಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾಯತನ**"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ತೀಹಿಪಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ಹೋತಿ, ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನ ತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣವಜ್ಜಂ ಸಬ್ಬಂ ತೇವ ಧಮ್ಮೇ ಉದಾನೇತಿ। ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ ಹಿ ಏಕತೋ ಉದಾನೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಪಠಮೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಏಕತೋ ಉದಾನೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತೇಸು ಅಞ್ಞೇ ವಿಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ ನಯದಾನೇನ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನಾಹ "**ರೂಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾಯತನನ್ತಿ...ಪೇ॰... ಅಞ್ಞೇನಾಕಾರೇನ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾ**"ತಿ। ತತ್ಥ **ದ್ವೇ ಭವಾತಿ** ಅಸಞ್ಞೇಕವೋಕಾರಭವಾ। **ದ್ವೇತಿ** ಬಾಹಿರುಪಾದಾಧಮ್ಮೇ ಏವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಯೇನ ಅಸಙ್ಗಾಹಕೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಞ್ಚ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ, ಸೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಕೋ ತಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ "**ವಿಸಯೋ**"ತಿ ವುತ್ತೋ, ಯಥಾದಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಪನ ಉದ್ದಾನಸ್ಸ ನಯದಾನಮತ್ತತ್ತಾ "**ನಯೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। "ದ್ವೇವೀಸನಯೋ ಚಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ದ್ವೇವೀಸಪದಿಕೋ ಏಸ ನಯೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪಞ್ಚಮನಯಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಅಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಛಟ್ಠನಯೋ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಪದವಣ್ಣನಾ

೧೧೮. ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಪದೇ **ಯಂ ಲಬ್ಭತಿ, ಯಞ್ಚ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪುಚ್ಛಾಯ** ಗಹಿತನ್ತಿ ಇದಂ ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಿ ಪದಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ ಸಮ್ಪಯೋಗಪದಂ ವಿಪ್ಪಯೋಗಪದಞ್ಚಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು ಹಿ ಯಂ ಧಮ್ಮಾಯತನಾದಿಪದಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ಪುಚ್ಛಾಯಪಿ ನ ಗಹಿತಂ। ಸಮ್ಪಯೋಗಪದಂ ಪನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು ಅಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಕತಿಹಿ…ಪೇ॰… ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ"ತಿ ಏವಂ ಪುಚ್ಛಾಯ ಗಹಿತಂ, ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು ಲಬ್ಭಮಾನಂ, ವಿಪ್ಪಯೋಗಪದಂ ಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನಮೇವಾತಿ। **ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪನ ರೂಪೇನ ನಿಬ್ಬಾನೇನ ವಾ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚ ರೂಪೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಸಭಾಗತಾಯ ಅಭಾವತೋ ಸಮ್ಪಯೋಗಂ ನಿವಾರೇನ್ತೇನ ಸಾ ಏವ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿತಾ ಏತೇಸಂ ವಿಸಭಾಗತಾತಿ ತದಭಾವತೋ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋಪಿ ನಿವಾರಿತೋ ಏವ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಚತೂಸು ಹಿ ಖನ್ಧೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿತಾ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಭಾಗತಾ ಹೋತಿ ರೂಪನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ ತೇಸಂ ತೇಹಿ ಚ ರೂಪನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ವಿಸಭಾಗತಾ ಚ, ನ ಚ ರೂಪೇಕದೇಸಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ವಾ ಸಾ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿತಾ ಅತ್ಥಿ, ಯಾ ರೂಪೇಕದೇಸೇನ ರೂಪೇಕದೇಸನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನೇನ ಚ ರೂಪಸ್ಸ ವಿಸಭಾಗತಾ ಸಿಯಾ। ತೇನೇವ "**ಚತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ**"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ಸತ್ತಸು ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಸು ಏಕಾಯಪಿ ಅವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇತಿ ಯಥಾ ರೂಪಭವೋ ತೀಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ, ನೇವವಿಪಾಕನವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾ ಪಞ್ಚಹಿ, ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಾ ಏಕಾಯ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕೇ ಧಮ್ಮೇ ದೀಪೇನ್ತಿ, ಏವಂ ಅದೀಪೇತ್ವಾ ಏಕಾಯಪಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಅಹೋನ್ತೇ ಸತ್ತಹಿಪಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಸತ್ತಪಿ ವಾ ತಾ ದೀಪೇನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ**ತಿ ಹಿ ಯೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ಧಮ್ಮೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇತಿ। ತೇನ ಯಾನಿ ತಾಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ದೀಪೇನ್ತಿ ಧಮ್ಮಾಯತನಾದಿಪದಾನಿ, ಯಾನಿ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇಹಿ ನವತ್ತಬ್ಬಂ ದೀಪೇನ್ತಿ ಅಚೇತಸಿಕಾದಿಪದಾನಿ, ಯಾನಿ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತನವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ದೀಪೇನ್ತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾದಿಪದಾನಿ, ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕಧಮ್ಮದೀಪಕಾನಂ ಅಗ್ಗಹಣಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕಸಬ್ಬವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತತದುಭಯಸಮುದಾಯಾನಂ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತೂಸು ಕೇನಚಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ವಾ ಅತ್ಥೀತಿ।

ಯದಿ ಏವಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದನಿದ್ದೇಸೇ "ಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ, ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಹಿ ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸೋಭಯಧಮ್ಮಾತಿ? ನ, ಯಥಾವುತ್ತಸಮುದಾಯಾನಂ ಖನ್ಧಾದೀಹೇವ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವವಚನತೋ। ಖನ್ಧಾದಯೋ ಹಿ ತದೇಕದೇಸಾ ತದೇಕದೇಸಞ್ಞಸಮುದಾಯಾ ಚ, ಸಮುದಾಯೇಕದೇಸಾನಞ್ಚ ವಿಭಾಗಾಭಾವತೋ ನ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತಾ ಅತ್ಥಿ, ತೇನ ತೇಸಂ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವೋ ಹೋತಿ। ಕುಸಲಾ ಪನ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೇಹಿ ವಿಭತ್ತಾ, ತೇ ಚ ಕುಸಲೇಹಿ, ನ ತೇಸಂ ಸಮುದಾಯೇಕದೇಸಭಾವೋ ತದೇಕದೇಸಞ್ಞಸಮುದಾಯಭಾವೋ ವಾ, ತಸ್ಮಾ ಖನ್ಧಾದೀನಿ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾಮತ್ತೇನ ಯಥಾನಿದ್ಧಾರಿತಧಮ್ಮದಸ್ಸನೇ ಕುಸಲೇಹಿ ಇತರೇಸಂ, ಇತರೇಹಿ ಚ ಕುಸಲಾನಂ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ನ ನ ಹೋತಿ ವಿಸಭಾಗತಾಸಬ್ಭಾವತೋತಿ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾ ವುತ್ತಾ। ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬೇಸು ಏವರೂಪೇಸು।

ಉದ್ದಾನೇ ಪನ **ಅಟ್ಠಾರಸ ತತೋ ಪರೇ**ತಿ ಇದಂ "ಸೋಳಸಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ, **ತೇವೀಸ**ನ್ತಿ ಇದಞ್ಚ "ಏಕವೀಸ"ನ್ತಿ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಚ ಕಾಲಸನ್ತಾನಭೇದರಹಿತಾರಹಿತಬಹುಧಮ್ಮಸಮೋಧಾನಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತೂನಂ ಏಕದೇಸಾ ಸಮುದಯಸಚ್ಚವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಏಕದೇಸಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾ ಚ ಇದ್ಧಿಪಾದಾದಯೋ ಅನಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಚ ಸಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾ ಸಮ್ಪಯೋಗೀವಿಪ್ಪಯೋಗೀಭಾವೇನ ಸಮಾನಕಾಲಸನ್ತಾನೇಹಿ ಚ ಏಕದೇಸನ್ತರೇಹಿ ವಿಭತ್ತಾ ಏವ ಗಹಿತಾತಿ ತೇಹಿ ತೇ ಕೇಹಿಚಿ ಏಕದೇಸನ್ತರೇಹಿ ವಿಭತ್ತೇಹಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಸಮ್ಪಯೋಗಂ

ವಿಪ್ಪಯೋಗಞ್ಚ ಲಭನ್ತಿ। ಅತ್ಥಿ ಹಿ ತೇಸಂ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿತಾ ಸಭಾಗತಾ ವಿಸಭಾಗತಾ ಚಾತಿ। ತೇನ ತತ್ಥ ತತ್ಥ "ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ ಏಕೇನಾಯತನೇನ ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ ಕೇಹಿಚಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತ"ನ್ತಿ ಚ, "ಏಕೇನಾಯತನೇನ ಏಕಾಯ ಧಾತುಯಾ ಕೇಹಿಚಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತ"ನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ಭಿನ್ನಕಾಲಸಮುದಾಯಾ ಏವ ಪನ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಾ ವತ್ತಮಾನಾ ಚ ಏಕೇಕಧಮ್ಮಾ ಏವ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಸಮಾನಕಾಲಸ್ಸ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಿಭಾಗಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತಾದಯೋ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಮನಾಯತನಸ್ಸ ಚ। ತೇನ "ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ ಕೇಹಿಚಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತ"ನ್ತಿ, "ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ ಏಕೇನಾಯತನೇನ ಕೇಹಿಚಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ ಚ ಏವಮಾದಿ ನ ವುತ್ತಂ, ಖನ್ಧಾಯತನವಿಭಾಗವಿರಹಿತಮ್ಪಿ ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಧಾತುವಿಭಾಗೇನ ವಿಭತ್ತಮೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ "ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು…ಪೇ॰… ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಸೋಳಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಮೇವಂ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಭಾಗೇನ ವಿಭತ್ತಾನಂ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ "ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿಆದೀಸು ಯಥಾಯೋಗಂ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ನಾವಿಭತ್ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸಾತಿ।

೧೩೫. ಯಥಾ ತಂಸಮ್ಪಯೋಗೀಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ತಂವಿಪ್ಪಯೋಗೀಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ "ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತ"ನ್ತಿ ಕಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ? ಅವಿಭಾಗೇಹಿ ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗವಚನಸ್ಸ ಅಯುತ್ತತ್ತಾ। ವಿಭಾಗೇ ಹಿ ಸತಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಸುಖದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುತೋ ಅಞ್ಞವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ ವತ್ತುಂ ವಿಭಾಗೇನೇವ ವಿಸಭಾಗತಾಯ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ, ವಿಭಾಗರಹಿತೇಹಿ ಪನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ನ ಯುತ್ತಂ, ತೇಹಿ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಹಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಸಮುದಯಸ್ಸ ವಿಸಭಾಗಭಾವಾಭಾವತೋ। ಯಞ್ಹಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ ವಿಯ ಆಮಟ್ಠಕಾಲಭೇದಂ ನ ಹೋತಿ ಸಙ್ಖತಂ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಮ್ಪಯೋಗೀವಿಪ್ಪಯೋಗೀಭಾವೇನ ಉದ್ಧರೀಯತಿ, ತಞ್ಚ ವಿಭಾಗರಹಿತೇಹಿ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಸಙ್ಖತೇಹಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವಮೇವ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅನಾಮಟ್ಠಕಾಲಭೇದೇ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಏವ ನಿಸ್ಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ। ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಚ ವಿಜ್ಜಮಾನೇನ, ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಚ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥಿ, ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಪನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಾದೀಪಕೇ ಭೇದೇ ಗಹಿತೇ ತೇನೇವ ವಿಸಭಾಗತಾಪಿ ಗಹಿತಾ ಏವಾತಿ ಹೋತಿ । ಭೇದೇ ಪನ ಅಗ್ಗಹಿತೇ ತೇನ ತೇನ ಗಹಣೇನ ವಿಸಭಾಗತಾಯ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಸತಿ ಸಭಾಗತ್ತೇ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾಯ ಏವ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾಗಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಭಾವಸಙ್ಖಾತಾ ಸಭಾಗತಾಪಿ ಗಹಿತಾ ಏವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸಾ ಚ ಗಹಿತತ್ತಾ ಸಮ್ಪಯೋಗೋವ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ, ತಸ್ಮಾ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತ್ತೇನ ವುತ್ತಂ, ನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತ್ತೇನಾತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಾದೀಸುಪೀತಿ।

೧೮೧. "**ದುತಿಯಜ್ಝಾನವಿಚಾರಞ್ಹಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾ**"ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಂ ಯೇ ಪಧಾನಾ ವಿತಕ್ಕೋ ವಿಯ ಕೋಟ್ಠಾಸನ್ತರಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಅಲೀನಾ, ತೇ ಏವ ಇಧ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ಅನನ್ತರನಯೇ ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನ ಸಮಾನಗತಿಕಾ ನ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೇಹೀತಿ ತೇ ನ ಗಹಿತಾ। ದಸಮೋಸಾನನಯೇಸು ಚ ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಞ್ಚ ಸೋಳಸಹಿ ಧಾತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಅಟ್ಠಾರಸಸಙ್ಗಹಿತೋ ಚ ವುತ್ತೋ। ವಿತಕ್ಕಸಹಿತೇಸುಪಿ ಪನ ತೇಸು ಗಹಿತೇಸು ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ವಿಚಾರೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ "ಏಕೇನ ಖನ್ಧೇನ ಕೇಹಿಚಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಸೋ ಹಿ ಸಮುದಾಯೋ ವಿಚಾರಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞೇನ ಕೇನಚಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ನ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ತದೇಕದೇಸಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ವಿಚಾರತೋ ಅಞ್ಞೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ನಾನಾಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಇದ್ಧಿಪಾದಾನಂ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಇದ್ಧಿಪಾದಸ್ಸ ಏಕದೇಸಾನಂ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ನ ಹೋತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಪನ ತೇಸು ಏಕೋಪಿ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇಕದೇಸೇನ ಚ ಅಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ತೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ವುತ್ತಾ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ವಿಚಾರೇನ ಅಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ

ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ ಸಮುದಾಯಸ್ಸ ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ನ ಹಿ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾನಂ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕಾದೀನಂ ವಿಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಹಿ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕೇಸು ಕೇಚಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇಕದೇಸೇನ ಮೋಹೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ಕೇಚಿ ಅಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ನ ಸಮುದಾಯೋ ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ, ನಾಪಿ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ಅತ್ಥಿ, ಯೇನ ಸೋ ಸಮುದಾಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಿಯಾತಿ "ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ನತ್ಥೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಹೇತುಕಸಹೇತುಕಾದಯೋಪಿ। ನ ಪನೇವಂ ಯೇನ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಸಮುದಾಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಿಯಾ, ತಂ ನತ್ಥಿ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೇಸು ಕಸ್ಸಚಿ ವಿಚಾರೇನ ಅಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇ "ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ ನ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಚ ಏಕಧಮ್ಮೇಪಿ ಕೇಹಿಚೇತಿ ಬಹುವಚನನಿದ್ದೇಸೋ ಸಙ್ಖ್ಯಾಯ ಅನಿಯಮಿತತ್ತಾ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಛಟ್ಠನಯಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಸತ್ತಮನಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೩೦೮. ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದನಿದ್ದೇಸೇ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ತೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಭಾವತೋ ನ ಗಹಿತಾ। ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದೀನಿ ಸತಿಪಿ ತೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಚ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ತತೋ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಾನಂ ಖನ್ಧಾದೀಸು ಕೇನಚಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಅತ್ಥಿ। ನನು ಚ ತೇ ಏವ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಅಡ್ಢದುತಿಯಾನಿ ಆಯತನಾನಿ ಅಡ್ಢದುತಿಯಾ ಧಾತುಯೋ ಚ ಹೋನ್ತೀತಿ ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ? ನ, ತದಞ್ಞಧಮ್ಮಾನಂ ಖನ್ಧಾದಿಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ತೇ ಏವ ಧಮ್ಮಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ, ಅಥ ಖೋ ತೇ ಚ ತತೋ ಅಞ್ಞೇ ಚ, ತಥಾ ಅಡ್ಢದುತಿಯಾಯತನಧಾತುಯೋಪಿ। ನ ಚ ತದಞ್ಞಸಮುದಾಯೇಹಿ ಅಞ್ಞೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ ಸಮುದಾಯೇಕದೇಸಾನಂ ಏಕದೇಸಞ್ಞಸಮುದಾಯಾನಞ್ಚ ವಿಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋ। ಏಸ ನಯೋ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸು। ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೇಸುಪಿ ನಿರವಸೇಸೇಸು ಅಧಿಪ್ಪೇತೇಸು ತೇಸಂ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಸಮಾನಗತಿಕತ್ತಾ ಅಗ್ಗಹಣೇ ಕಾರಣಂ ನ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ **ಏವರೂಪಾನೀ**ತಿ ಯಥಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ಯೇಸು ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸ್ಸ ಅಯೋಗೇನ "ಏವರೂಪಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತಾನಿ, ನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಭಾವೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಯಾನಿ ಪನ ಪದಾನಿ ಧಮ್ಮಧಾತುಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಧಮ್ಮೇ ದೀಪೇನ್ತೀ**ತಿ ಏತೇನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಪದಾನಿ ದಸ್ಸೇತಿ, **ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಅಞ್ಞೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸನ್ತಿ** ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಮನಾಯತನಾದಿಪದಾನಿ। ತತ್ಥ **ಅಞ್ಞೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸನ್ತಿ** ಅಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯವೇದನಾಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದಾನಿಪಿ ಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಸಮ್ಮಿಸ್ಸವಿಞ್ಞಾಣದೀಪಕಾನಿ ಇಧ ಗಹಿತಾನೀತಿ। ಏತೇನ ಚ ಲಕ್ಖಣೇನ ಏವರೂಪಾನೇವ ಗಹಿತಾನೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ, ನ ಏವರೂಪಾನಿ ಗಹಿತಾನೇವಾತಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಾದಿಇದ್ಧಿಪಾದಾದಿಪದಾನಂ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ। "ಅಥ ಫಸ್ಸಸತ್ತಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಹ ಯುತ್ತಪದೇಹಿ ಸತ್ತಾ"ತಿ ಪುರಾಣಪಾಠೋ, ಅಯಂ ಪನ ಊನೋತಿ ಕತ್ವಾ **"ಅಥ ಫಸ್ಸಸತ್ತಕಂ, ತಿಕೇ ತಯೋ ಸತ್ತ ಮಹನ್ತರೇ ಚಾ"**ತಿ ಪಾಠೋ ಕತೋ।

೩೦೯. **ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಪದೇನೇವ ಸದ್ಧಿಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ವಸೇನಾ**ತಿ ಇದಂ ಪುಚ್ಛಾಯ ಉದ್ಧಟಪದೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಪಾಳಿಉದ್ದಾನಗಾಥಾಯಂ **ದ್ವೇ ಚ ಮನೇನ ಯುತ್ತಾ, ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಣಾ**ತಿ ಮನೋಧಾತುಯಾ ಏಕನ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ದ್ವೇ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾತಿ ಸವಿತಕ್ಕಪದಂ ಸವಿಚಾರಪದಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಸತ್ತಮನಯಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಅಟ್ಠಮನಯೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೩೧೭. ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದನಿದ್ದೇಸೇ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೇವ ಯಥಾನಿದ್ಧಾರಿತಂ ನತ್ಥೀತಿ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ, ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ"ತಿ ಅವತ್ವಾ **"ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ, ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕತಿಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ...ಪೇ॰... ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ನತ್ಥೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಕೇನಚಿ ಖನ್ಧಾದಿನಾ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋ ಯಥಾನಿದ್ಧಾರಿತಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೇವ ನತ್ಥಿ, ಕುತೋ ತಸ್ಸ ಪುನ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಅಟ್ಠಮನಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ನವಮನಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೩೧೯. ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾಯಂ **ಯಂಖನ್ಧಾದಿವಸೇನಾ**ತಿ ಸಮಾಸಪದಂ ಇದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಯಸ್ಸ ಖನ್ಧಾದಿನೋ ವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಸೇವಾ**ತಿ ಚ ತಸ್ಸೇವ ಖನ್ಧಾದಿನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಂ ಇಧ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸು ಅರಣನ್ತೇಸು ಯೇನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ, ಪುನ ತಸ್ಸೇವ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿನೋ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ । ತಞ್ಹಿ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾ "ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತ"ನ್ತಿ ನಿದ್ಧಾರಿತನ್ತಿ। **ರೂಪೇನ ವಾ**ತಿ ಏತೇನ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಅಪ್ಪಚ್ಚಯಅಸಙ್ಖತೇಹಿಪಿ ಅಯೋಗೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ತಥಾ **ರೂಪಮಿಸ್ಸಕೇಹಿ ವಾ**ತಿ ಏತೇನ ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯಾದೀಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಮಿಸ್ಸಕೇಹಿಪಿ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ **"ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪನ ಸುಖುಮರೂಪಗತಿಕಮೇವಾ"**ತಿ। **ಸಬ್ಬಾರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಾಹಕೇಹೀ**ತಿ ವತ್ತಮಾನಾನಮೇವ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ವತ್ತಮಾನೇಸು ಏಕಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಂ ಅನಪನೇತ್ವಾ ಅವಿಕಲಚತುಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಾಹಕೇಹಿ ಅರೂಪಭವಾದೀಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ - ಯೇ ಸಮ್ಪಯೋಗಂ ನ ಲಭನ್ತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ, ತೇ ಸಬ್ಬೇ ನ ಗಹಿತಾ, ಇತರೇ ಚ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಸಬ್ಬೇ ಗಹಿತಾತಿ।

ನವಮನಯಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ದಸಮನಯೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೩೫೩. ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದನಿದ್ದೇಸೇ ಅಗ್ಗಹಿತೇಸು ಧಮ್ಮಾಯತನಾದಿಧಮ್ಮಾ ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಗತಧಮ್ಮಭಾವತೋ ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ನ ಗಹಿತಾ, ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಚತುಮಹಾಭವಅಬ್ಯಾಕತಾದಿಧಮ್ಮಾ ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

ದಸಮನಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಏಕಾದಸಮನಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೪೦೯. ಏಕಾದಸಮನಯವಣ್ಣನಾಯಂ **"ತೇ ಚ ಸೇಸೇಹಿ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಏಕೇನ ಮನಾಯತನೇನ ಸತ್ತಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಹೀ"**ತಿ ಏತೇಸಂ ಪದಾನಂ **"ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ನಾಮಾ"**ತಿ ಏತೇನ ಸಹ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। "ಕೇಹಿಚೀ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ಪನತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇ ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತೂಸು ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ತಣ್ಹ"**ನ್ತಿ ಏತೇನ "ತೇ ಚಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇನ

ಖನ್ಧಾದಿಸಙ್ಗಹೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಧಮ್ಮೇ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಏವ ವಿಸೇಸಿತಾನಂ ಅತ್ತವಜ್ಜೇಹಿ ಸೇಸೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇ ತಣ್ಹಾಯ ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತೂಸು ಚ ತಣ್ಹಾಯ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಾರಹೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಸೇಸೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾ ಕೇಹಿಚಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ನಾಮಾ"**ತಿ।

ಏಕಾದಸಮನಯಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೨. ದ್ವಾದಸಮನಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೪೧೭. ದ್ವಾದಸಮನಯೇ ಚ ನವಮನಯೇ ವಿಯ ಸಮ್ಪಯೋಗಾರಹಾವ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ತೇಯೇವ ಉದ್ಧಟಾ"**ತಿ।

ದ್ವಾದಸಮನಯಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೩. ತೇರಸಮನಯೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ

೪೪೮. ತೇರಸಮನಯವಣ್ಣನಾಯಂ ಯೇಹಿ ತೀಹಿಪಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ಹೋತಿ, ತೇ ಪಾಳಿಯಂ "ರೂಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾಯತನ"ನ್ತಿಆದಿಉದ್ದಾನಗಾಥಾಯ ದಸ್ಸಿತಾ ಬಾವೀಸ ಧಮ್ಮಾ **"ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇನ ಸದಿಸಪಞ್ಹಾ ಧಮ್ಮಾ"**ತಿ ವುತ್ತಾ। ಯೇಹಿ ಪನ ತೀಹಿಪಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ ಅರೂಪಭವೇನ ವಿಯ ಓಳಾರಿಕಾಯತನಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ವುತ್ತಾವಸೇಸಾ ಸಬ್ಬೇ ಇಧ ಉದ್ಧಟಾ **"ಅರೂಪಭವೇನ ಸದಿಸಾ"**ತಿ ವುತ್ತಾ। **ಸೇಸಾತಿ** ಸೇಸಾ ಪಞ್ಚಮನಯೇ ಆಗತಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಸತಿಪಿ ಅಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತೇ ಇಧ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ರುಹನ್ತೀತಿ ನ ಉದ್ಧಟಾ। ಯೇ ಪನ ಅಸಙ್ಗಾಹಕಾ ಏವ ನ ಹೋನ್ತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾದಿಧಮ್ಮಾ, ತೇಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಪನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ನ ರುಹನ್ತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತೇಸಞ್ಚ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ** ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅಸಮ್ಪಯೋಗೇಹಿ ವೋಮಿಸ್ಸತಾಯ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯದಿ ಪನ ತೇ ಕದಾಚಿ ಅಸಬ್ಬವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಚ ಸಿಯುಂ, ನ ತೇಸಂ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ನತ್ಥೀತಿ "ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಚ ನತ್ಥೀ"ತಿ ನ ವುತ್ತಂ, ನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ವಿಪ್ಪಯೋಗಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಉಭಯಾಭಾವತೋ ಹಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಇಧ ನ ರುಹನ್ತೀತಿ। ಏವಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಿಯಾ "ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೇನ ಹಿ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕಾ ಸತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಧಮ್ಮಾ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸಞ್ಚ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಚ ನತ್ಥೀ"ತಿ। ಅನಾರಮ್ಮಣಸಹಿತಾನಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಸಬ್ಬವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ತದುಭಯಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಾದಿಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀಹಿ ತೀಹಿಪಿ ಸಙ್ಗಹೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಸಮ್ಪಯೋಗವಿಪ್ಪಯೋಗಾಭಾವೋ ಅರುಹಣೇ ಕಾರಣಂ। ಜಾತಿವಿಪ್ಪಯೋಗಭೂಮಿಕಾಲಸನ್ತಾನವಿಪ್ಪಯೋಗತೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ। ತತ್ಥ **ಜಾತಿವಿಪ್ಪಯೋಗೋ** "ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದಿ, **ಭೂಮಿವಿಪ್ಪಯೋಗೋ** "ಕಾಮಾವಚರಾ, ರೂಪಾವಚರಾ"ತಿಆದಿ, **ಕಾಲವಿಪ್ಪಯೋಗೋ** "ಅತೀತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅನಾಗತಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದಿ, **ಸನ್ತಾನವಿಪ್ಪಯೋಗೋ** "ಅಜ್ಝತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಬಹಿದ್ಧಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದಿ। ಏವಂ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಚತುಧಾ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತೇರಸಮನಯಅಸಙ್ಗಹಿತೇನಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೪. ಚುದ್ದಸಮನಯೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ

೪೫೭. ಚುದ್ದಸಮನಯೇ ಧಮ್ಮಾಯತನಾದೀನಂ ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಗತಧಮ್ಮಭಾವತೋ ವಿಪ್ಪಯೋಗಸ್ಸ ಅರುಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಜಾತಿಆದಿತ್ತಯಸ್ಸ ಚೇತ್ಥ ಧಮ್ಮಸಭಾವಮತ್ತತ್ತಾ ನ ಕಥಞ್ಚಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ ಚ ರುಹತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಧಮ್ಮಾನಂ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಸಮೋಧಾನತ್ತಾ, ಅನಿದಸ್ಸನಅಪ್ಪಟಿಘಾದೀನಂ ಅನಾರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಕಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದತ್ತಾ। ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾದಿಧಮ್ಮಾವ ಇಧ ತೇಹಿ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಸಬ್ಭಾವಾ ಗಹಿತಾತಿ।

ಪಾಳಿಉದ್ದಾನಗಾಥಾಯಂ **ಸಮುಚ್ಛೇದೇ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀ**ತಿ ಪರಿಯೋಸಾನೇ ನಯೇ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮೋಘಪುಚ್ಛಕೇನ ಚಾ**ತಿ ಅಲಬ್ಭಮಾನಾ ಚ ತೇ ಮೋಘಪುಚ್ಛಕೇನ ಹೇತುನಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ ತೇಸಂ ಪುಚ್ಛಾಯ ಮೋಘತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ **ಮೋಘಪುಚ್ಛಕೋ** ಅಟ್ಠಮೋ ನಯೋ, ತೇನ ಚ ಸಹ ಓಸಾನನಯೇ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯೋಗಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವಾ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಚುದ್ದಸಮನಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನಸಙ್ಗಹಿತಾಸಙ್ಗಹಿತಪದವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಧಾತುಕಥಾಪಕರಣ-ಮೂಲಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।

ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಪಕರಣ-ಮೂಲಟೀಕಾ

೧. ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ

೧. ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೇ ತಿಕದುಕವಸೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಭಙ್ಗೇ ಖನ್ಧಾದಿವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತಥಾಸಙ್ಗಹಿತವಿಭತ್ತಾನಂ ಧಾತುಕಥಾಯ ಸಙ್ಗಹಾಸಙ್ಗಹಾದಿಪ್ಪಭೇದಂ ವತ್ವಾ ಯಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ತೇಸಂ ಸಭಾವತೋ ಉಪಾದಾಯ ಚ ಪಞ್ಞಾಪನಂ ಹೋತಿ, ತಂ ಪಭೇದತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಛ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ"**ತಿಆದಿನಾ ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿ ಆರದ್ಧಾ। ತತ್ಥ ಯೇ ಧಮ್ಮೇ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಅಸಭಾವಸಮೂಹವಸೇನ ಉಪಾದಾಯ "ಪುಗ್ಗಲೋ, ಇತ್ಥೀ, ಪುರಿಸೋ, ದೇವೋ, ಮನುಸ್ಸೋ"ತಿಆದಿಕಾ **ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿ** ಹೋತಿ, ತೇಸಂ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಬಾಹಿರರೂಪನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ಸಸಭಾವಸಮೂಹಸಸಭಾವಭೇದವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಪನಾ ಸಭಾವಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ **ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿ**ಆದಿಕಾ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಾಯ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಾದೀಸು ವಿಭತ್ತಾ **ಸಭಾವಪಞ್ಞತ್ತಿ** ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹೋತಿ। ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪನ **ಅಸಭಾವಪಞ್ಞತ್ತಿ**। ತಾಯ ಚ ಸಮಯವಿಮುತ್ತಾದಿಪ್ಪಭೇದಾಯ ಸತ್ತಸನ್ತಾನಗತೇ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದಿಸಭಾವಧಮ್ಮೇ ಉಪಾದಾಯ ಪವತ್ತಿತೋ ಪಧಾನಾಯ "ವಿಹಾರೋ ಮಞ್ಚೋ"ತಿಆದಿಕಾ ಚ ಸಬ್ಬಾ **ಅಸಭಾವಪಞ್ಞತ್ತಿ** ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹೋತಿ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ। ತಾ ಏವ ಹಿ ವೋಮಿಸ್ಸಾ ಇತರಾ ಚತಸ್ಸೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾಸಂ ದಸ್ಸನೇನ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕರಣೇ ಸಬ್ಬಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಖನ್ಧಾದಿಪಞ್ಞತ್ತೀಸು ಪನ ಛಸು ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅದಸ್ಸಿತಪ್ಪಭೇದಂ ಇಧೇವ ಚ ದಸ್ಸಿತಪ್ಪಭೇದಂ ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಉಪಾದಾಯ ಇಮಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ **ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ನಾಮಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಯೇ ಧಮ್ಮೇ ಇಧ ಪಞ್ಞಪೇತುಕಾಮೋ**ತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವತ್ಥುಭಾವೇನ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಕರಣೇ ಪಞ್ಞಾಪನಂ ಕರೋತಿ, ವತ್ಥೂಹಿ ಪನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ದಸ್ಸೇತೀತಿ।

ಖನ್ಧಾತಿ ಪಞ್ಞಾಪನಾತಿ ಇದಂ ಖನ್ಧಾತಿ ರೂಪಂ ಪಥವೀತಿಆದಿಕಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸಾಮಞ್ಞಪ್ಪಭೇದಪಞ್ಞಾಪನಾ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಪಞ್ಞಾಪನಾ**ತಿ ಏತಸ್ಸ ಪನ **ದಸ್ಸನಾ ಠಪನಾ**ತಿ ಏತೇ ದ್ವೇ ಅತ್ಥಾ, ತೇಸಂ **ಪಕಾಸನಾ ನಿಕ್ಖಿಪನಾ**ತಿ। ತತ್ಥ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ…ಪೇ॰… ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ"ತಿಆದಿನಾ ಇದಮೇವಂನಾಮಕಂ ಇದಮೇವಂನಾಮಕನ್ತಿ ತಂತಂಕೋಟ್ಠಾಸಿಕಕರಣಂ ಬೋಧನಮೇವ ನಿಕ್ಖಿಪನಾ, ನ ಪಞ್ಞಪೇತಬ್ಬಾನಂ ಮಞ್ಚಾದೀನಂ ವಿಯ ಠಾನಸಮ್ಬನ್ಧಕರಣಂ। ಯೋ ಪನಾಯಂ "ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿ ಹಿ ದಸ್ಸೇತಿ ಚ ಠಪೇತಿ ಚಾ"ತಿ ಕತ್ತುನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ, ಸೋ ಭಾವಭೂತಾಯ ಕರಣಭೂತಾಯ ವಾ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ದಿಟ್ಠತಾಯ ಠಪಿತತಾಯ ಚ ತಂನಿಮಿತ್ತತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತೀತಿಆದಿನಾ ವಚನೇನ ಪಾಳಿಯಂ ಅನಾಗತತಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ಪಾಳಿಮುತ್ತಕೇನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಕುಸಲಾಕುಸಲಸ್ಸೇವಾ**ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಯ। **ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಸತೋತಿ, ತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ **ಸಮ್ಭೂತಸ್ಸಾ**ತಿ। **ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಸತೋ**ತಿ ವಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಭೂತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಮೇವತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಸಮ್ಭೂತಸ್ಸಾ"**ತಿ। ತೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಭಾವಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ತಥಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಥಾ ಕುಸಲಾದೀನಿ ಅಕುಸಲಾದಿಸಭಾವತೋ, ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಚ ವೇದನಾದಿಸಭಾವತೋ ವಿನಿವತ್ತಸಭಾವಾನಿ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತಥಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಯೇ ಧಮ್ಮೇ ಉಪಾದಾಯ "ಇತ್ಥೀ, ಪುರಿಸೋ"ತಿ ಉಪಲದ್ಧಿ ಹೋತಿ, ತೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ತೇಹಿ ವಿನಿವತ್ತಸ್ಸ ಇತ್ಥಿಆದಿಸಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಅಸಮ್ಭೂತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಂ ಪನೇತಸ್ಸ "ತೇನಾಕಾರೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಅಞ್ಞೇನಾಕಾರೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸಾ"ತಿ ಅತ್ಥಂ ಕೇಚಿ ವದನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿದುಕೇ ವುತ್ತಮೇವ। ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಪಿ ಸಭಾವೇ ಲೋಕನಿರುತ್ತಿಂ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ಅನಭಿನಿವೇಸೇನ ಚಿತ್ತೇನ "ಇತ್ಥೀ, ಪುರಿಸೋ"ತಿ ಗಹಣಸಬ್ಭಾವಾ **"ಲೋಕನಿರುತ್ತಿಮತ್ತಸಿದ್ಧಸ್ಸಾ"**ತಿ ಆಹ। ಸಾಭಿನಿವೇಸೇನ ಪನ ಚಿತ್ತೇನ ಗಯ್ಹಮಾನಂ ಪಞ್ಚಮಸಚ್ಚಾದಿಕಂ ನ

ಸಭಾವತೋ, ನಾಪಿ ಸಙ್ಕೇತೇನ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ "**ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನಪಿ ಅನುಪಲಬ್ಭನೇಯ್ಯ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ತಾಸು ಇಮಸ್ಮಿಂ...ಪೇ॰... ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕರಣೇ ಸರೂಪತೋ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಆಗತತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾನಯಸ್ಸ ಅವಿರೋಧೇನ ಆಚರಿಯವಾದಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ, ತಸ್ಮಾ **ಪಞ್ಞಪೇತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಚೇಸಾ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ** ಏತಸ್ಸ ಸಭಾವತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಪಞ್ಞಪೇತಬ್ಬಮತ್ತಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಞ್ಞಪೇತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಹಿ ಸಸಭಾವಂ ತಜ್ಜಪರಮತ್ಥನಾಮಲಾಭತೋ ನ ಪರತೋ ಲಭಿತಬ್ಬಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿನಾಮಂ ಲಭತಿ, ನಿಸಭಾವಂ ಪನ ಸಭಾವಾಭಾವತೋ ನ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನ ನಾಮಂ ಲಭತೀತಿ। ಸತ್ತೋತಿಆದಿಕೇನ ನಾಮೇನ ಪಞ್ಞಪಿತಬ್ಬಮತ್ತಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ನಾಮಂ ಲಭತಿ, ನಿಸಭಾವಾ ಚ ಸತ್ತಾದಯೋ। ನ ಹಿ ಸಸಭಾವಸ್ಸ ರೂಪಾದೀಹಿ ಏಕತ್ತೇನ ಅಞ್ಞತ್ತೇನ ವಾ ಅನುಪಲಬ್ಭಸಭಾವತಾ ಅತ್ಥೀತಿ।

ಕಿರೀಟಂ ಮಕುಟಂ, ತಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ಕಿರೀಟೀ**। ಏತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಆಚರಿಯವಾದೇ ಅನೂನೇನ ಲಕ್ಖಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಬ್ಬಸಮೋರೋಧೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ದುತಿಯಂ ತತಿಯನ್ತಿ ಏವಂಪಕಾರಾ ಹಿ ಉಪನಿಧಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಉಪನಿಕ್ಖಿತ್ತಕಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ಸಙ್ಖಾತಬ್ಬಪ್ಪಧಾನತ್ತಾ ಛಪಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಭಜತೀತಿ ಯುತ್ತಂ ವತ್ತುಂ, ಇತರಾ ಚ ಯಥಾಯೋಗಂ ತಂ ತಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿನ್ತಿ। ದುತಿಯಂ ತತಿಯಂ ದ್ವೇ ತೀಣೀತಿಆದಿ ಪನ ಸಙ್ಖಾ ನಾಮ ಕಾಚಿ ನತ್ಥೀತಿ ತಾಸಂ ಉಪಾದಾಸನ್ತತಿಪಞ್ಞತ್ತೀನಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವಂ, ಇತರಾಸಞ್ಚ ಉಪನಿಧಾಪಞ್ಞತ್ತೀನಂ ಯಥಾನಿದಸ್ಸಿತಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವಂ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಆಹ "**ಸೇಸಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಕ್ಖಞ್ಚೇವ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಕ್ಖಞ್ಚ ಭಜನ್ತೀ**"ತಿ। ದುತಿಯಂ ತತಿಯಂ ದ್ವೇ ತೀಣೀತಿಆದೀನಂ ಉಪನಿಧಾಉಪನಿಕ್ಖಿತ್ತಕಪಞ್ಞತ್ತೀನಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವಮೇವ ಮಞ್ಞತಿ। ಯಞ್ಹಿ ಪಠಮಾದಿಕಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಯಸ್ಸ ಚೇಕಾದಿಕಸ್ಸ ಉಪನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪಞ್ಞಾಪೀಯತಿ, ತಞ್ಚ ಸಙ್ಖ್ಯಾನಂ ಕಿಞ್ಚಿ ನತ್ಥೀತಿ। ತಥಾ ಸನ್ತತಿಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಚ। ನ ಹಿ ಅಸೀತಿ ಆಸೀತಿಕೋ ಚ ವಿಜ್ಜಮಾನೋತಿ।

ಏಕಚ್ಚಾ ಭೂಮಿಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಕಾಮಾವಚರಾದೀ ಹಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಕಾಮೋತಿ ಪನ ಓಕಾಸೇ ಗಹಿತೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಏಸಾ ಭವಿತುಂ ಅರಹತಿ, ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಗಹಿತೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇನವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಯಥಾ ಪನ ವಚನಸಙ್ಖಾತಾಯ ವಚನಸಮುಟ್ಠಾಪಕಚೇತನಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ವಾ ಕಿರಿಯಾಯ ಭಾಣಕೋತಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನೇನಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಪಕ್ಖಂ ಭಜತಿ, ಏವಂ ಕಿಸೋ ಥೂಲೋತಿ ರೂಪಾಯತನಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಣ್ಠಾನೇನ ಪುಗ್ಗಲಾದೀನಂ ಪಞ್ಞಾಪನಾ ವಿಜ್ಜಮಾನೇನಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಭವಿತುಂ ಅರಹತಿ। ಸಣ್ಠಾನನ್ತಿ ವಾ ರೂಪಾಯತನೇ ಅಗ್ಗಹಿತೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ। ರೂಪಂ ಫಸ್ಸೋತಿಆದಿಕಾ ಪನ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ರುಪ್ಪನಾದಿಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಕಿಚ್ಚಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ, ಪಚ್ಚತ್ತಧಮ್ಮನಾಮವಸೇನ ಪಚ್ಚತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ ವಾ ಅವರೋಧೇತಬ್ಬಾ। ವಿಜ್ಜಮಾನಾವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತೀಸು ಚ ವುತ್ತಾಸು ತಾಸಂ ವೋಮಿಸ್ಸತಾವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಇತರಾಪಿ ವುತ್ತಾಯೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಆಚರಿಯವಾದೋ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೧. "**ಯಾವತಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ**"ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಯತ್ತಕೇನ ಪಞ್ಞಾಪನೇನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಯಾವತಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾತಿ** ಯಾವತಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ಖನ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಏತ್ತಾವತಾ ಖನ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಏವಂ ಪಾಳಿಯೋಜನಂ ಕತ್ವಾ ಸಙ್ಖೇಪಪ್ಪಭೇದವಸೇನ ಅಯಂ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। "**ಯಾವತಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ**"ತಿ, "**ಖನ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತೀ**"ತಿ ಹಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ "**ಯತ್ತಕೇನ ಪಞ್ಞಾಪನೇನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾತಿ ವಾ**"ತಿ ಏತೇನ ದಸ್ಸಿತೋ, "**ಯಾವತಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ**"ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಪನ "**ಪಭೇದತೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ**"ತಿಆದಿಕೇನಾತಿ। ತತ್ಥ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋತಿ** ಪಭೇದನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಮೇತಂ। ತೇನ ಅವುತ್ತೋಪಿ ಸಬ್ಬೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಹೋತೀತಿ "**ತತ್ರಾಪಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಕಾಮಾವಚರೋ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಂ ವಾ ಏತ್ಥ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥಯೋಜನಾ - "ಯಾವತಾ"ತಿ ಇದಂ ಸಬ್ಬೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಯತ್ತಕಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ, ತತ್ತಕಾ ಖನ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಯತ್ತಕೋ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ತಪ್ಪಭೇದಾನಞ್ಚ

ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಪಭೇದೋ, ತತ್ತಕೋ ಖನ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಪಣ್ಣತ್ತಿಯಾ ಪಭೇದೋತಿ ಪಕರಣನ್ತರೇ ವುತ್ತೇನ ವತ್ಥುಭೇದೇನ ಖನ್ಧಪಣ್ಣತ್ತಿಯಾ ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏಸ ನಯೋ "**ಯಾವತಾ ಆಯತನಾನ**"ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ।

೭. **ಏಕದೇಸೇನೇವಾ**ತಿ ಉದ್ದೇಸಮತ್ತೇನೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಮಾತಿಕಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧. ಏಕಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧. ಝಾನಙ್ಗಾನೇವ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ "**ವಿಮೋಕ್ಖಸಹಜಾತೇನ ನಾಮಕಾಯೇನಾ**"ತಿ। **ಯೇನ ಹಿ ಸದ್ಧಿ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪಠಮಂ ಸಮಙ್ಗಿಭಾವತ್ಥಂ ವಿವರತಿ। **ಫಸ್ಸೇನಪಿ ಫುಟ್ಠಾಯೇವ ನಾಮಾ**ತಿ ಏತೇನ "ಅಪಿಚೇಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಂ ದುತಿಯಂ ಸಮ್ಫಸ್ಸೇನ ಫುಸನತ್ಥಂ, ಇತರೇಹಿ ಇತರೇ ಕಾರಣತ್ಥೇ। ಸಮಙ್ಗಿಭಾವಫುಸನಕಾರಣಭಾವಾ ಹಿ ಫುಸನಾತಿ ವುತ್ತಾತಿ। ಪುನಪಿ ಪಠಮತ್ಥಮೇವ ದುಬ್ಬಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ವಿವರನ್ತೋ "**ತತ್ರಾಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಠಪೇತ್ವಾ ತಾನಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ಸೇಸಾ ಅತಿರೇಕಪಣ್ಣಾಸಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ವೇದನಾಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನೀತಿ ಆಹ "**ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀ**"ತಿ। ಏವಂ ಸತಿ ವೇದನಾಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸುಖಸ್ಸ ಫುಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ ತಿಣ್ಣಞ್ಚ ತೇಸಂ ಅನಞ್ಞತ್ತಾ ತೇನೇವ ತಸ್ಸ ಫುಸನಾ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ, ವೇದಯಿತಾಧಿಪತಿಯಟ್ಠೇಹಿ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನಭಾವಪಟಿಲಾಭಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ **ಠಪೇತ್ವಾ ತಾನಿ ಅಙ್ಗಾನೀ**ತಿ ಅಙ್ಗಾನಂ ಬಹುತ್ತಾ ಬಹುವಚನಂ। ತೇಸು ಪನ ಪಚ್ಚೇಕಮ್ಪಿ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ "ವಿತಕ್ಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ"ತಿಆದಿನಾ। ತತ್ಥ "ಸುಖಂ ಠಪೇತ್ವಾ"ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಯೋಜನಾಯ ಸೇಸಾ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ಇತರಾಸು ಚತ್ತಾರೋತಿ। ಸಬ್ಬಯೋಜನಾಸು ಚ ತಯೋ ಅನ್ತೋ ಕತ್ವಾ "**ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ।

೨. ಯೋ ಅಸಮಯವಿಮೋಕ್ಖೇನ ಏಕಚ್ಚೇಹಿ ಆಸವೇಹಿ ವಿಮುತ್ತೋ ಅಸಮಯವಿಮೋಕ್ಖೂಪನಿಸ್ಸಯಲಾಭೇನ ಚ ಸಾತಿಸಯೇನ ಸಮಯವಿಮೋಕ್ಖೇನ, ಸೋ ಏವ **ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ**। ಸೋ ಹಿ ತೇನ ವಿಮುತ್ತೋ ಝಾನಲಾಭೀ ಸೇಕ್ಖೋ ರೂಪಾರೂಪಭವತೋ ಅಪುನರಾವಟ್ಟಕೋ ಕಾಮರಾಗಾದೀಹಿ ತಥಾವಿಮುತ್ತೋವ ಹೋತೀತಿ ಸಮಯವಿಮುತ್ತಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ಲದ್ಧುಂ ಅರಹತಿ। ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಪನ ಝಾನಲಾಭೀ ಪುನರಾವಟ್ಟಕಧಮ್ಮೋ ಪುನ ಕಾಮರಾಗಾದಿಸಮುದಾಚಾರಭಾವತೋ ವಿಮುತ್ತೋ ನಾಮ ನ ಹೋತೀತಿ ಸಮಯವಿಮುತ್ತಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ನಾರಹತಿ, ತೇನ ಸೋ "ಸಮಯವಿಮುತ್ತೋ"ತಿ ನ ವುತ್ತೋ। ಅರಹತೋ ಪನ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ಆಸವಾ ನತ್ಥಿ, ಯತೋ ವಿಮುಚ್ಚೇಯ್ಯ। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಮತ್ತಾ ಹಿ ತಸ್ಸ ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ನ ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ಸಮಯವಿಮುತ್ತಪಣ್ಣತ್ತಿಭಾವಸ್ಸ ಅಸಮಯವಿಮುತ್ತಪಣ್ಣತ್ತಿಭಾವಸ್ಸ ವಾ ಕಾರಣಂ। ತದಕಾರಣಭಾವಮೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ನ ಹೇವ ಖೋ...ಪೇ॰... ವಿಹರತೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸೇವ ಅಸಮಯವಿಮುತ್ತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸಬ್ಬೋಪಿ ಹಿ ಅರಹಾ ಅಸಮಯವಿಮುತ್ತೋತಿ। **ಬಾಹಿರಾನ**ನ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರತೋ ಬಹಿಭೂತಾನಂ, ಲೋಕಿಯಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೩. ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧನಿಬ್ಬಾನಮತ್ತವಾಚಕೋ ಅರೂಪಸದ್ದೋ ನ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "**ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಚಿತ್ತಮಞ್ಜೂಸ**ನ್ತಿ ಸಮಾಧಿಂ। ಅಭಿಞ್ಞಾದೀನಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಾದಕಭಾವೇನ ಸಮಾಧಿ ಮಞ್ಜೂಸಾಸದಿಸೋ ಹೋತಿ। **ಅದ್ಧಾನಂ ಫರಿತು**ನ್ತಿ ದೀಘಕಾಲಂ ಬ್ಯಾಪೇತುಂ, ಪವತ್ತೇತುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "**ಸಮ್ಮಜ್ಜಿತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ಆದರಸ್ಸ ಅಕತತ್ತಾ ವತ್ತಭೇದೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ವತ್ತಭೇದಮತ್ತೇನ ನಟ್ಠಾ ಪನ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀಹಿ ನಟ್ಠಾ ವಿಯ ನ ಕಿಞ್ಚೇನ ಪಚ್ಚಾಹರಿತಬ್ಬಾ ಹೋತಿ ಮನ್ದಪಾರಿಪನ್ಥಕತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ವತ್ತಸಮಿತಕರಣಮತ್ತೇನೇವ ಪಚ್ಚಾಹರಿತಬ್ಬತ್ತಾ "**ಅಪ್ಪೇನ್ತೋವ ನಿಸೀದೀ**"ತಿ ಆಹ।

೪. **ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪೇನ ಪಮಾದೇನ ವೀತಿನಾಮೇನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸಮಾಪತ್ತಿ ನ ಕುಪ್ಪತೀತಿ** ಪರಿಹೀನೋ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಬ್ಯಾಸಙ್ಗೇ ಪಟಿಸಂಹಟಮತ್ತೇ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ಸಮತ್ಥತಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। "ಕಿಸ್ಸ ಪನ, ಭನ್ತೇ, ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಸಿಲೋಕೋ ಅನ್ತರಾಯಾಯಾತಿ? ಯಾ ಹಿಸ್ಸ ಸಾ, ಆನನ್ದ, ಅಕುಪ್ಪಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ನಾಹಂ ತಸ್ಸಾ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಸಿಲೋಕಂ ಅನ್ತರಾಯಾಯ ವದಾಮಿ। ಯೇ ಚ ಖ್ವಸ್ಸ, ಆನನ್ದ, ಅಪ್ಪಮತ್ತಸ್ಸ ಆತಾಪಿನೋ ಪಹಿತತ್ತಸ್ಸ ವಿಹರತೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಾ ಅಧಿಗತಾ, ತೇಸಾಹಮಸ್ಸ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಸಿಲೋಕಂ ಅನ್ತರಾಯಾಯ ವದಾಮೀ"ತಿ **ಸುತ್ತೇ** (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೭೯) ಪನ ಸಮಯೇನ ಸಮಯಂ ಆಪಜ್ಜನೇನ ಪರಿಹರಿತಬ್ಬಾನಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಸುಖವಿಹಾರಾನಂ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಬ್ಯಾಸಙ್ಗಕಾಲೇ ಅನಿಪ್ಫತ್ತಿತೋ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಸಿಲೋಕೋ ಅನ್ತರಾಯೋತಿ ವುತ್ತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಸ್ಸ ತೇನ ಅವಿರೋಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೫. **ಧಮ್ಮಾನಂ...ಪೇ॰... ಪೀತಿ** ಏತ್ಥ "ಧಮ್ಮೇಹೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಇಧ ಹಿ ತಾಹಿ ಸಮಾಪತ್ತೀಹಿ ಪರಿಹಾಯೇಯ್ಯಾತಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಪರಿಹಾನಮ್ಪಿ ಅಪರಿಹಾನಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಚ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಪಮಾದಮಾಗಮ್ಮ ತಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಕುಪ್ಪೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕುಪ್ಪನಂ ಅಕುಪ್ಪನಞ್ಚ ವುತ್ತಂ, ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಪನ ಪರಿಹಾನಧಮ್ಮಾನಮೇವ ವಿನಾಸೋತಿ ವಚನನಾನತ್ತಮತ್ತೇನ ವಚನತ್ಥನಾನತ್ತಮತ್ತೇನ ವಾ ಪರಿಯಾಯನ್ತರತಾ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

೭-೮. **ಚೇತನಾ** ಸಮಾಪತ್ತಿಚೇತನಾ ತದಾಯೂಹನಾ ಚ। **ಅನುರಕ್ಖಣಾ** ಸಮಾಪತ್ತಿಉಪಕಾರಾನುಪಕಾರಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾ ಪಞ್ಞಾಸಹಿತಾ ಸತಿ। ತಾಹಿ ಚೇತಿಯಮಾನಅನುರಕ್ಖಿಯಮಾನಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಭಬ್ಬಾ ಚೇತನಾಭಬ್ಬಾ ಅನುರಕ್ಖಣಾಭಬ್ಬಾ।

೧೦. **ಪುಥುಜ್ಜನಗೋತ್ತ**ನ್ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಸಿಕ್ಖಂ, ಪುಥುಜ್ಜನಗತಾ ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಾ ಹಿ ಸಂಯೋಜನತ್ತಯಾನುಪಚ್ಛೇದೇನ "ಪುಥುಜ್ಜನಸಿಕ್ಖಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ।

೧೧. ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಟ್ಠೋ ಚ ವಟ್ಟಭಯತೋ ಪಞ್ಞಾಬ್ಯೇಗೇನ ಉಬ್ಬಿಜ್ಜನ್ತೋ ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನೇಹಿ ಉಪರತೋತಿ ಭಯೂಪರತೋ ನಾಮಾತಿ ಆಹ **"ಸತ್ತ ಸೇಕ್ಖಾ ಭಯೂಪರತಾ"**ತಿ।

೧೨. ಭವಙ್ಗಪಞ್ಞಾವಿರಹಿತಾ "ವಿಪಾಕಾವರಣೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಗಹಿತಾತಿ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಕೇಚಿ "ದುಪ್ಪಞ್ಞಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಅಪ್ಪಟಿಲದ್ಧಮಗ್ಗಫಲೂಪನಿಸ್ಸಯಾ"**ತಿ। ಪಞ್ಞಾಯ ಹಿ ವಿನಾ ನ ತದುಪನಿಸ್ಸಯೋ ಅತ್ಥೀತಿ।

೧೪. ಯತ್ಥ ನಿಯತಾನಿಯತವೋಮಿಸ್ಸಾ ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ, ತತ್ಥೇವ ನಿಯತಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಉತ್ತರಕುರೂಸು ತದಭಾವಾ ನಿಯತೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಾ ಪನ ಉತ್ತರಕುರುಕಾನ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

೧೯. ತೇರಸಸು ಸೀಸೇಸು ಪಲಿಬೋಧಸೀಸಾದೀನಿ ಪವತ್ತಸೀಸಞ್ಚ ಪರಿಯಾದಿಯಿತಬ್ಬಾನಿ, ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸೀಸಾದೀನಿ ಪರಿಯಾದಕಾನಿ, ಪರಿಯಾದಕಫಲಂ ಗೋಚರಸೀಸಂ। ತಞ್ಹಿ ವಿಸಯಜ್ಝತ್ತಫಲವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ। ಪರಿಯಾದಕಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಸಙ್ಖಾರಸೀಸಂ ಸಙ್ಖಾರವಿವೇಕಭೂತೋ ನಿರೋಧೋತಿ ಪರಿಯಾದಿಯಿತಬ್ಬಾನಂ ಪರಿಯಾದಕಫಲಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಸಹ ವಿಯ ಸಂಸಿದ್ಧಿದಸ್ಸನೇನ ಸಮಸೀಸಿಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ** (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೮೭) ತೇರಸ ಸೀಸಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಇಧ ಪನ "ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಆಸವಪರಿಯಾದಾನಞ್ಚ ಹೋತಿ ಜೀವಿತಪರಿಯಾದಾನಞ್ಚಾ"ತಿ ವಚನತೋ ತೇಸು ಕಿಲೇಸಪವತ್ತಸೀಸಾನಮೇವ ವಸೇನ ಯೋಜನಂ ಕರೋನ್ತೋ **"ತತ್ಥ ಕಿಲೇಸಸೀಸ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪವತ್ತಸೀಸಮ್ಪಿ ವಟ್ಟತೋ ವುಟ್ಠಹನ್ತೋ ಮಗ್ಗೋ ಚುತಿತೋ ಉದ್ಧಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣವಸೇನ ಯದಿಪಿ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ , ಯಾವ ಪನ ಚುತಿ, ತಾವ ಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ **"ಪವತ್ತಸೀಸಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಿಯತೀ"**ತಿ ಆಹ। ಕಿಲೇಸಪರಿಯಾದಾನೇನ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರಂ ವಿಯ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಾರಾ ಚ ಕಿಲೇಸಪರಿಯಾದಾನಸ್ಸೇವ ವಾರಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹನ್ತಿ। "ವಿಮುತ್ತಸ್ಮಿಂ

ವಿಮುತ್ತಮಿತಿ ಞಾಣಂ ಹೋತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೭೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨, ೧೪) ವಚನತೋ ಹಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಪರಿಸಮಾಪನೇನ ಕಿಲೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ ಸಮಾಪಿತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಂ ಪನ ಪರಿಸಮಾಪನಂ ಯದಿ ಚುತಿಚಿತ್ತೇನ ಹೋತಿ, ತೇನೇವ ಜೀವಿತಪರಿಸಮಾಪನಞ್ಚ ಹೋತೀತಿ ಇಮಾಯ ವಾರಚುತಿಸಮತಾಯ ಕಿಲೇಸಪರಿಯಾದಾನಜೀವಿತಪರಿಯಾದಾನಾನಂ ಅಪುಬ್ಬಾಚರಿಮತಾ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ವಾರಸಮತಾಯಾ**"ತಿ। **ಭವಙ್ಗಂ ಓತರಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತೀತಿ** ಏತ್ಥ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಚಿತ್ತಮೇವ ಭವಙ್ಗೋತರಣಭಾವೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೭. **ಮಹಾಪಯೋಗೋತಿ** ಮಹಾಕಿರಿಯೋ ವಿಪತ್ತಿಕರಣಮಹಾಮೇಘುಟ್ಠಾನಾಕಾರವಿನಾಸೋ। **ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾತಿ** ವಿನಾಸೋ ನಪ್ಪವತ್ತೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೮. **ಅರಣೀಯತ್ತಾತಿ** ಪಯಿರುಪಾಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ।

೨೦. ಯಾಯ ಕತಕಿಚ್ಚತಾ ಹೋತಿ, ತಾಯ ಅಗ್ಗವಿಜ್ಜಾಯ ಅಧಿಗತಾಯ ತೇವಿಜ್ಜತಾಭಾವೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತಾ, ಸಾ ಚ ಆಗಮನವಸೇನ ಸಿದ್ಧಾ ಸಾತಿಸಯಾ ತೇವಿಜ್ಜತಾತಿ ಆಹ "**ಆಗಮನೀಯಮೇವ ಧುರ**"ನ್ತಿ।

೨೨. **ತತ್ಥ ಜಾತಿ** ನಿಮಿತ್ತತ್ಥೇ ಭುಮ್ಮಂ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಆಧಾರಭಾವೇ ವಾ। ತತ್ಥೇವ ಹಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಪತ್ತೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ।

೨೩. **ಅನನುಸ್ಸುತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂತಿ** ಚ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸು ಸಚ್ಚೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ।

೨೪. "ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿಕೇ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೪೮; ೩.೩೧೨; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೦೯; ಧ॰ ಸ॰ ೨೪೮) ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಅನ್ತೇ ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ವತ್ವಾ "ಯತೋ ಖೋ, ಆನನ್ದ, ಭಿಕ್ಖು ಇಮೇ ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ಕಾಯೇನ ಫುಸಿತ್ವಾ ವಿಹರತಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ಚಸ್ಸ ದಿಸ್ವಾ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಆನನ್ದ, ಭಿಕ್ಖು ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ"ತಿ ಯದಿಪಿ ಮಹಾನಿದಾನಸುತ್ತೇ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪನ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಸೇಟ್ಠವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಇಧ ಕೀಟಾಗಿರಿಸುತ್ತವಸೇನ ಸಬ್ಬಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಸಙ್ಗಹತ್ಥಂ "**ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಸಹಜಾತನಾಮಕಾಯೇನ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀ**"ತಿ ಆಹ। ಕೀಟಾಗಿರಿಸುತ್ತೇ ಹಿ "ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಚ್ಚೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಯೇ ತೇ ಸನ್ತಾ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ರೂಪೇ ಆರುಪ್ಪಾ, ತೇ ಕಾಯೇನ ಫುಸಿತ್ವಾ ವಿಹರತಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ಚಸ್ಸ ದಿಸ್ವಾ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೨) ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಾ ವುತ್ತಾ, ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಸೇಟ್ಠೋ ಚ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣೋಪಪತ್ತಿತೋತಿ। ಕಾಯಸಕ್ಖಿಮ್ಹಿಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಪಞ್ಞಾಯ ಚಸ್ಸ ದಿಸ್ವಾ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ನ ಆಸವಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ದಸ್ಸನಕಾರಣಾ ಪನ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ದಿಸ್ವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾತಿ ವುತ್ತಾ। ದಸ್ಸನಾಯತ್ತಪರಿಕ್ಖಯತ್ತಾ ಏವ ಹಿ ದಸ್ಸನಂ ಪುರಿಮಕಿರಿಯಾ ಹೋತೀತಿ। **ನಾಮನಿಸ್ಸಿತಕೋ ಏಸೋತಿ** ಏಸೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ರೂಪತೋ ಮುಚ್ಚಿತ್ವಾ ನಾಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತೋ ಪುನ ತತೋ ಮುಚ್ಚನತೋ "ನಾಮನಿಸ್ಸಿತಕೋ"ತಿ ವತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಚ ಸಾಧಕಂ ಸುತ್ತಂ ವತ್ವಾ "ಕಾಯದ್ವಯತೋ ಸುವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ"ತಿ ಆಹಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುತ್ತೇ ಹಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಲಾಭಿನೋ ಉಪಸೀವಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಭಗವತಾ ನಾಮಕಾಯಾ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋತಿ ಮುನಿ ಅಕ್ಖಾತೋತಿ।

ಪಠಮತ್ಥೇರವಾದೇ ದ್ವೀಹಿ ಭಾಗೇಹಿ ವಿಮುತ್ತೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ, **ದುತಿಯತ್ಥೇರವಾದೇ** ಉಭತೋ ಭಾಗತೋ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋತಿ, **ತತಿಯತ್ಥೇರವಾದೇ** ದ್ವೀಹಿ ಭಾಗೇಹಿ ದ್ವೇ ವಾರೇ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ

ವಿಸೇಸೋ। ತತ್ಥ **ವಿಮುತ್ತೋತಿ** ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತೋ, ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮುಚ್ಛೇದನೇಹಿ ವಾ ಕಾಯದ್ವಯತೋ ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅರೂಪಾವಚರಂ ಪನ ನಾಮಕಾಯತೋ ಚ ವಿಮುತ್ತನ್ತಿ** ನೀವರಣಸಙ್ಖಾತನಾಮಕಾಯತೋ ವಿಮುತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಞ್ಹಿ ನೀವರಣದೂರೀಭಾವೇನ ನಾಮಕಾಯತೋ ರೂಪತಣ್ಹಾವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ರೂಪಕಾಯತೋ ಚ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಏಕದೇಸೇನ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಾದಕಭೂತಂ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತನಾಮಲಾಭಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಭವಿತುಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೧೫. **ಏತೇಸು ಹಿ ಏಕೋಪಿ ಅಟ್ಠವಿಮೋಕ್ಖಲಾಭೀ ನ ಹೋತೀತಿ** ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಭೂತಂ ರೂಪಕಾಯತೋ ವಿಮುತ್ತಂ ಏಕಮ್ಪಿ ವಿಮೋಕ್ಖಂ ಅನಧಿಗತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅರೂಪಾವಚರೇಸು ಹಿ ಏಕಮ್ಪಿ ಅಧಿಗತೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಭಾವಕಾರಣಪಟಿಲಾಭತೋ ಅಟ್ಠವಿಮೋಕ್ಖೇಕದೇಸೇನ ತೇನ ತಂನಾಮದಾನೇ ಸಮತ್ಥೇನ "ಅಟ್ಠವಿಮೋಕ್ಖಲಾಭೀ"ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನಾಹ **"ಅರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೇಸು ಪನಾ"**ತಿಆದಿ।

೧೬. **ಫುಟ್ಠನ್ತಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀತಿ** ಫುಟ್ಠಾನಂ ಅನ್ತೋ ಫುಟ್ಠನ್ತೋ, ಫುಟ್ಠಾನಂ ಅರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನಂ ಅನನ್ತರೋ ಕಾಲೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಚ್ಚನ್ತಸಂಯೋಗೇ ಚೇತ್ಥ ಉಪಯೋಗವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಫುಟ್ಠಾನನ್ತರಕಾಲಮೇವ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬೋಪಾಯೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। "ಏಕಮನ್ತಂ ನಿಸೀದೀ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೫) ವಿಯ ಭಾವನಪುಂಸಕಂ ವಾ ಏತಂ। ಯೋ ಹಿ ಅರೂಪಜ್ಝಾನೇನ ರೂಪಕಾಯತೋ ನಾಮಕಾಯೇಕದೇಸತೋ ಚ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುತ್ತೋ, ತೇನ ನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಆಲೋಚಿತೋ ಪಕಾಸಿತೋ ವಿಯ ಹೋತಿ, ನ ಪನ ಕಾಯೇನ ಸಚ್ಛಿಕತೋ। ನಿರೋಧಂ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಚ್ಚೇಸು ಆಸವೇಸು ಖೇಪಿತೇಸು ತೇನ ಸೋ ಸಚ್ಛಿಕತೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಂ ನಿರೋಧಂ ಯಥಾಆಲೋಚಿತಂ ನಾಮಕಾಯೇನ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀತಿ **ಕಾಯಸಕ್ಖೀತಿ** ವುಚ್ಚತಿ, ನ ತು ವಿಮುತ್ತೋತಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಆಸವಾನಂ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣತ್ತಾ।

೧೭. **ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಪತ್ತೋತಿ** ಏತೇನ ಚತುಸಚ್ಚದಸ್ಸನಸಙ್ಖಾತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಪತ್ತತಂ ದೀಪೇತಿ। "ದಿಟ್ಠನ್ತಂ ಪತ್ತೋ"ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ, ದಸ್ಸನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಪತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಪಠಮಫಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹಿ ಯಾವ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಾ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋತಿ।

೧೮. **ಇಮಂ ಪನ ನಯಂ "ನೋ"ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾತಿ** ಏತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಭಾವಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಪಞ್ಞಾನಾನತ್ತಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಯೇನ ವಿಸೇಸೇನ ಸೋ ವಿಸೇಸೋ ಪತ್ತೋ, ಸೋ ವುತ್ತೋತಿ ಇಮಂ ದೋಸಂ ದಿಸ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಆಗಮಟ್ಠಕಥಾಸೂತಿ** ಚ ವಚನೇನ ಆಗಮನೀಯನಾನತ್ತಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಮೇವ ಥಿರಂ ಕರೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸದ್ದಹನ್ತೋ ವಿಮುತ್ತೋತಿ** ಏತೇನ ಸಬ್ಬಥಾ ಅವಿಮುತ್ತಸ್ಸಪಿ ಸದ್ಧಾಮತ್ತೇನ ವಿಮುತ್ತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋತಿ** ವಾ ಸದ್ಧಾಯ ಅಧಿಮುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೯. **ಪಞ್ಞಂ ವಾಹೇತೀತಿ** ಪಞ್ಞಂ ಸಾತಿಸಯಂ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಞ್ಞಾ ಇಮಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ವಹತೀತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಾಭಿಮುಖಂ ಗಮೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೨೦. **ಏವಂ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಪೀತಿ** ಅಯಂ ಅಪಿ-ಸದ್ದೋ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತೋ, ನನು ಅರಿಯೇನ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಏವ ಹೋತೀತಿ ತದಾ ಏವ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ನಾಮಾತಿ ಆಪನ್ನನ್ತಿ? ನಾಪನ್ನಂ । ಮಗ್ಗೇನ ಹಿ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸಸ್ಸ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಸ್ಸ ವಾ ಸತ್ತಙ್ಗಿಕಸ್ಸ ವಾ ಫಲಸ್ಸ ಸೋತೋತಿ ನಾಮಂ ದಿನ್ನನ್ತಿ ತೇನಪಿ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ಸೋತಾಪನ್ನಭಾವತೋ, ಸೋತೇನ ವಾ ಮಗ್ಗೇನ ಪವತ್ತೇತುಂ ಅಪರಿಹೀನೇನ ಫಲಟ್ಠೋಪಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಏವ ನಾಮ, ನ ಚ ತೇನ ಪಠಮಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಿಯ ಸೋತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜಿಯಮಾನೋ, ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಪನ್ನಸೋತತ್ತಾ ಪಠಮಫಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ "ಸೋತಾಪನ್ನೋ"ತಿ ವತ್ತುಂ

ಯುತ್ತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ “ಯೇ ಕೇಚಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಯಿ ಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸನ್ನಾ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಸೋತಾಪನ್ನಾ। ತೇಸಂ ಸೋತಾಪನ್ನಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇಧ ನಿಟ್ಠಾ, ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇಧ ವಿಹಾಯ ನಿಟ್ಠಾ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೬೪)। ತತ್ಥ ದುತಿಯಫಲಟ್ಠಾದೀನಂ ವಿಸುಂ ನಾಮಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಪರಮಫಲಟ್ಠೋ ಏವ ಇತರೇಹಿ ವಿಸೇಸಿಯಮಾನೋ “ಸೋತಾಪನ್ನೋ”ತಿ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ ಸೋ ಏವ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ। **ಪಟಿಲದ್ಧಮಗ್ಗೇನ ಬುಜ್ಝತೀತಿ** ಏತೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚತುಸಚ್ಚಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾದೀನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಮ್ಬೋಧಿ ಪರಂ ಅಯನಂ ನಿಸ್ಸಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಹಿ **ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯಣೋ**ತಿ। ದುತಿಯೇನತ್ಥೇನ ಸಮ್ಬೋಧಿ ಪರಂ ಅಯನಂ ಗತಿ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯಣೋ**।

೩೧. ಕೇವಲೇನ ಕುಲಸದ್ದೇನ ಮಹಾಕುಲಮೇವ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಆಹ **“ಮಹಾಭೋಗಕುಲೇಸುಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ”**ತಿ।

೩೩. **ಖನ್ಧಬೀಜಂ ನಾಮ** ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂ। **ಇಹಟ್ಠಕನಿಟ್ಠಾನಿಕವಸೇನೇವ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಕಥಿತಾತಿ** ಸಜ್ಝಾನಕೋ ಅಜ್ಝತ್ತಸಂಯೋಜನಸಮುಚ್ಛೇದೇ ಅಕತೇಪಿ ಅನಾಗಾಮಿಸಭಾಗೋ ಅನಾವತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ಇಧ ಗಣನೂಪಗೋ ನ ಹೋತಿ, ಹೇಟ್ಠಾ ಉಪರಿ ಚ ಸಂಸರಣಕೋ ಕಾಮಭವಗತೋ ಹೀನಜ್ಝಾನಕೋ ಇಧ ಗಣನೂಪಗೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೩೪. **ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ** “ದ್ವೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ತನುಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ”ತಿಆದಿ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೩೬. **ಉಪಪನ್ನಂ ವಾ ಸಮನನ್ತರಾತಿ** ಉಪಪನ್ನಂ ವಾ ಏತೇನ ಪುಗ್ಗಲೇನ ಹೋತಿ, ಅಥ ಸಮನನ್ತರಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಸಞ್ಜನೇತಿ। **ಅಪ್ಪತ್ತಂ ವಾ ವೇಮಜ್ಝಂ ಆಯುಪ್ಪಮಾಣ**ನ್ತಿ ಆಯುಪ್ಪಮಾಣಂ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವೇಮಜ್ಝಂ ಅಪ್ಪತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಸಞ್ಜನೇತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿಅತ್ಥೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ “ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಪಬ್ಬತಂ ನದೀ”ತಿ ವಿಯ **ಆಯುಪ್ಪಮಾಣಂ ವೇಮಜ್ಝಂ ಅಪ್ಪತ್ತಂ ವಾ ಹುತ್ವಾತಿ** ಪರಸದ್ದಯೋಗೇ ಪರತೋ ಭೂತೋ ಹುತ್ವಾ ಸದ್ದೋ ವಚನಸೇಸಭೂತೋ ಪಯುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೩೭. **ಉಪಹಚ್ಚಾತಿ** ಏತಸ್ಸ ಉಪಗನ್ತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ತೇನ ವೇಮಜ್ಝಾತಿಕ್ಕಮೋ ಕಾಲಕಿರಿಯೋಪಗಮನಞ್ಚ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **“ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ವೇಮಜ್ಝ”**ನ್ತಿಆದಿ।

೪೦. **ಉದ್ಧಂವಾಹಿಭಾವೇನಾತಿ** ಉದ್ಧಂ ವಹತೀತಿ ಉದ್ಧಂವಾಹೀ, ತಣ್ಹಾಸೋತಂ ವಟ್ಟಸೋತಂ ವಾ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ, ತೇನ ಉದ್ಧಂವಾಹಿಭಾವೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅವಿಹೇಸು ಉದ್ಧಂಸೋತತೋ ಯದಿಪಿ ತತ್ಥ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ನ ಹೋತಿ, ಯತ್ಥ ವಾ ತತ್ಥ ವಾ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತು, ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ ಪನ ತಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿತಾ ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿತಾ ಚ ಅತ್ಥೀತಿ ತತ್ಥ ದಸ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ವುತ್ತಾ, ಏವಂ ಅತಪ್ಪಾದೀಸುಪಿ। **ಅನುಪಹಚ್ಚತಲಾತಿ** ಅಪ್ಪತ್ತತಲಾ। ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀನಂ ಲಹುಸಾಲಹುಸಗತಿಕಾ ಏವ ಪರಿತ್ತವಿಪುಲತಿಣಕಟ್ಠಝಾಪಕಪಪ್ಪಟಿಕಾಸದಿಸತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾವ ನಿಬ್ಬಾಯನಕಾದೀಹಿ ಅಧಿಮತ್ತತಾ ವಿಯ ಸಮುದ್ದಂ ಪತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾಯನಕತೋ ಅನಧಿಮತ್ತತಾ ವಿಯ ಚ ಅನ್ತರಾ ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀಹಿ ಉದ್ಧಂಸೋತತೋ ಚ ಅಧಿಮತ್ತಾನಧಿಮತ್ತತಾ। ತೇ ಏವ ಹಿ ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋತಿ। **ತತೋ ಮಹನ್ತತರೇತಿ** ವಚನಂ ತಿಣಕಟ್ಠಝಾಪನಸಮತ್ಥಪಪ್ಪಟಿಕಾದಸ್ಸನತ್ಥಂ, ನ ಅಧಿಮತ್ತ ನಾಧಿಮತ್ತದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ।

ನೋ ಚಸ್ಸ ನೋ ಚ ಮೇ ಸಿಯಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರಾದಿಕಂ ಹೇತುಪಞ್ಚಕಂ ನೋ ಚ ಅಸ್ಸ, ವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಕಂ ಇದಂ ಫಲಪಞ್ಚಕಂ ವತ್ತಮಾನಂ ನೋ ಚ ಮೇ ಸಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಅತೀತಭವಸಂಸಿದ್ಧಿತೋ ದುಕ್ಖಸಮುದಯತೋ ಇಮಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತೋ ಪಚ್ಚಯಸಮುದಯಟ್ಠೇನ ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯದಸ್ಸನಪಟಿಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। **ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ನ ಮೇ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ** ಯದಿ ಏತರಹಿ ಹೇತುಪಞ್ಚಕಂ ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಅನಾಗತೇ ಫಲಪಞ್ಚಕಂ ನ ಮೇ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ಪಚ್ಚಯನಿರೋಧಟ್ಠೇನ ವಯದಸ್ಸನಪಟಿಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ, ಏತರಹಿ ಅನಾಗತೇ ಚ ಅತ್ತತ್ತನಿಯನಿವಾರಣವಸೇನ

ಸುಞ್ಞತಾಪಟಿಪತ್ತಿ ವಾ ಚತೂಹಿಪಿ ವುತ್ತಾ। **ಯದತ್ಥೀತಿ** ಯಂ ಅತ್ಥಿ। **ಭೂತ**ನ್ತಿ ಸಸಭಾವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ವಾ ಯಥಾದಿಟ್ಠಉದಯಬ್ಬಯಂ ಯಥಾದಿಟ್ಠಸುಞ್ಞತಂ ವಾ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಇತ್ಥಿಪುರಿಸಸತ್ತಾದಿಭಾವರಹಿತಂ ನಾಮರೂಪಮತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿವಟ್ಟಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಿವಟ್ಟಮಾನಸೋ ತಂ ಭೂತಂ ಪಜಹಾಮೀತಿ **ಉಪೇಕ್ಖಂ ಪಟಿಲಭತಿ,** ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣೇನ ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಭವೇ ನ ರಜ್ಜತಿ, ಸಮ್ಭವೇ ನ ರಜ್ಜತೀತಿ ಅವಿಸಿಟ್ಠೇ ವಿಸಿಟ್ಠೇ ಚ ಭವೇ ನ ರಜ್ಜತೀತಿ ಕೇಚಿ ವದನ್ತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಪನ ಭವೋ **ಭವೋ,** ಅನಾಗತೋ ಜಾತಿಯಾ ಗಹಣೇನ ಗಹಿತೋ **ಸಮ್ಭವೋ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಥ ವಾ **ಭವೋ**ತಿ ಭೂತಮೇವ ವುಚ್ಚತಿ, **ಸಮ್ಭವೋ** ತದಾಹಾರೋ, ತಸ್ಮಿಂ ದ್ವಯೇ ನ ರಜ್ಜತೀತಿ ಸೇಕ್ಖಪಟಿಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ । ಭೂತೇ ಹಿ ಸಸಮ್ಭವೇ ಚ ವಿರಾಗೋ ಸೇಕ್ಖಪಟಿಪತ್ತಿ। ಯಥಾಹ "ಭೂತಮಿದನ್ತಿ, ಭನ್ತೇ, ಯಥಾಭೂತಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತಿ, ಭೂತಮಿದನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ದಿಸ್ವಾ ಭೂತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಿದಾಯ ವಿರಾಗಾಯ ನಿರೋಧಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ। ತದಾಹಾರಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ…ಪೇ॰… ದಿಸ್ವಾ ತದಾಹಾರಸಮ್ಭವಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಿದಾಯ…ಪೇ॰… ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ। ತದಾಹಾರನಿರೋಧಾಯ ಯಂ ಭೂತಂ, ತಂ ನಿರೋಧಧಮ್ಮನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ…ಪೇ॰… ದಿಸ್ವಾ ನಿರೋಧಧಮ್ಮಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಿದಾಯ ವಿರಾಗಾಯ ನಿರೋಧಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಖೋ, ಭನ್ತೇ, ಸೇಕ್ಖೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೧)। **ಅಥುತ್ತರೀ**ತಿ ಅಥ ಏವಂ ಅರಜ್ಜಮಾನೋ ಉತ್ತರಿ ಸನ್ತಂ ಪದಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಸಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸತಿ, ತಞ್ಚ ಖ್ವಸ್ಸ ಪದಂ ನ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಸಚ್ಛಿಕತಂ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗೇನೇವ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಸ್ಸ ತಸ್ಸ ತೇನ ಅಸಚ್ಛಿಕತತ್ತಾ।

ಏಕಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ದುಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೩. ಕಸ್ಸಚಿ ಕಿಲೇಸಸ್ಸ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತತ್ತಾ ಕಸ್ಸಚಿ ಕಥಞ್ಚಿ ಅವಿಮುತ್ತೋ ಕಾಮಭವೋ ಅಜ್ಝತ್ತಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ನಾಮ। ತತ್ಥ ಬನ್ಧನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಸಂಯೋಜನಂ, ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ **ಅಜ್ಝತ್ತಸಂಯೋಜನೋ**।

೮೩. ಕಾರಣೇನ ವಿನಾ ಪವತ್ತಹಿತಚಿತ್ತೋ **ಅಕಾರಣವಚ್ಛಲೋ**। ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ಪಯೋಜನಂ ಅಪೇಕ್ಖಮಾನೋ ಪುರಿಮಗ್ಗಹಿತಂ ತಂ ಕತಂ ಉಪಾದಾಯ ಕತಞ್ಞೂ ಏವ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನ ಪುಬ್ಬಕಾರೀತಿ ಆಹ **"ಕರಿಸ್ಸತಿ ಮೇ"**ತಿಆದಿ। **ತಮೋಜೋತಿಪರಾಯಣೋ** ಪುಞ್ಞಫಲಂ ಅನುಪಜೀವನ್ತೋ ಏವ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕರೋತೀತಿ **"ಪುಬ್ಬಕಾರೀ"**ತಿ ವುತ್ತೋ। **"ಇಣಂ ದೇಮೀ"ತಿ ಸಞ್ಞಂ ಕರೋತೀ**ತಿ ಏವಂಸಞ್ಞಂ ಅಕರೋನ್ತೋಪಿ ಕರೋನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೮೯. **ಅಚ್ಛಮಂಸಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಸೂಕರಮಂಸನ್ತಿ ನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತೀ**ತಿ ಅಚ್ಛಮಂಸನ್ತಿ ಜಾನನ್ತೋಪಿ ಸೂಕರಮಂಸನ್ತಿ ನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯತಿ, ಮದ್ದಿತ್ವಾ ವೀತಿಕ್ಕಮತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೯೦. **ತಿತ್ತೋ**ತಿ ನಿಟ್ಠಿತಕಿಚ್ಚತಾಯ ನಿರುಸ್ಸುಕ್ಕೋ।

ದುಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ತಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೧. **ಸೇಸಸಂವರಭೇದೇನಾ**ತಿ ಮನೋಸಂವರಭೇದೇನ, ಸತಿಸಂವರಾದಿಭೇದೇನ ವಾ। **ಅಕುಸಲಸೀಲಸಮನ್ನಾಗಮೇನಾ**ತಿ "ಕತಮೇ ಚ ಥಪತಿ ಅಕುಸಲಾ ಸೀಲಾ? ಅಕುಸಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಅಕುಸಲಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಪಾಪಕೋ ಆಜೀವೋ"ತಿ ವುತ್ತೇಹಿ

ಸಮನ್ನಾಗಮೇನ। **ತಸ್ಸ ಹಿ…ಪೇ॰… ಏವಂ ಸಾಸಙ್ಕಸಮಾಚಾರೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಏವಂ ಸಾಸಙ್ಕೋ ಸಮಾಚಾರೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೯೪. ಸಮಾನವಿಸಯಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಿಸೇಸದಸ್ಸನವಸೇನ **"ಕಾಯಸಕ್ಖೀ"**ತಿಆದಿಕಂ ವುತ್ತಂ।

೧೦೭. **ಸಮಾಧಿ ವಾ ಆದೀ**ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಸಾಸನನ್ತಿ ತದತ್ಥೋ ಪಾದಕಸಮಾಧಿ ತಸ್ಸ ಆದಿ ವುತ್ತೋ, ತದಾಸನ್ನತ್ತಾ **ವಿಪಸ್ಸನಾ,** ತಸ್ಸ ಮೂಲೇಕದೇಸತ್ತಾ **ಮಗ್ಗೋ।**

೧೦೮. **ಉಚ್ಚಙ್ಗೋ ವಿಯ ಉಚ್ಚಙ್ಗಪಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ**ತಿ ಉಚ್ಚಙ್ಗಸದಿಸಪಞ್ಞತಾಯ ಏವ ಪಞ್ಞಾ ವಿಯ ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ಉಚ್ಚಙ್ಗೋ ವಿಯ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಚಿರಟ್ಠಾನತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ **"ಉಚ್ಚಙ್ಗಸದಿಸಪಞ್ಞೋತಿಅತ್ಥೋ"**ತಿ।

೧೦೯. ಯಥಾ ಚ ಉಚ್ಚಙ್ಗಸದಿಸಾ ಪಞ್ಞಾ, ಏವಂ ನಿಕ್ಕುಜ್ಜಕುಮ್ಭಸದಿಸಾ ಪಞ್ಞಾ ಏವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ತತ್ಥ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನವಟ್ಠಾನತೋ।

೧೧೩. ಚಿರಟ್ಠಾನತೋ ಥಿರಟ್ಠಾನತೋ ಚ ಪಾಸಾಣಲೇಖಸದಿಸಾ ಪರಾಪರಾಧನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಕೋಧಲೇಖಾ ಯಸ್ಸ ಸೋ ಪಾಸಾಣಲೇಖೂಪಮಸಮನ್ನಾಗತೋ **ಪಾಸಾಣಲೇಖೂಪಮೋ**ತಿ ವುತ್ತೋ, ಏವಂ ಇತರೇಪಿ।

೧೧೮. ಸುತಾದಿವತ್ಥುರಹಿತೋ ತುಚ್ಛಮಾನೋ ನಳೋ ವಿಯಾತಿ "ನಳೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಸೋ ಉಗ್ಗತೋ ನಳೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಉನ್ನಳೋ।**

೧೨೧. "ಸೀಲಕಥಾ ಚ ನೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಂ ಸೀಲಕಥಾಭವನಂ ಪಠಮಾರಮ್ಭೋಪಿ ದುಸ್ಸೀಲೇನ ಸಹ ನ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **ನೇವ ಸೀಲಕಥಾ ಹೋತೀ**"ತಿ।

೧೨೩. **ತತ್ಥ ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಅನುಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೇ ಪಞ್ಞಾಯ ಸೋಧೇತಬ್ಬೇ ಚ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬೇ ಚ ಅಧಿಕಸೀಲಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಪಞ್ಞಾಯ ಅನುಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೨೪. **ಗೂಥಕೂಪೋ ವಿಯ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಸ್ಸ ಗೂಥಸದಿಸತ್ತಮೇವ ದಸ್ಸೇತಿ।

೧೩೦. **ನೋ ಚ ಸಮ್ಮಾ ಪಞ್ಞಪೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀ**ತಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಉಪ್ಪನ್ನೇ ತಥಾಗತೇ ತಸ್ಮಿಂ ಅನಾದರಿಯಂ ಕತ್ವಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ವಾಯಮನ್ತಸ್ಸ ಅಸಮತ್ಥಭಾವಂ ವಾ। **ತಿತ್ಥಿಯಾ** ವಾ ಪೂರಣಾದಯೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ।

ತಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೩೩. ಪರೇನ ಕತಂ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ ಆಣತ್ತಿಯಾ ಅತ್ತನಾ ಚ ಪಯೋಗೇನ ಕತನ್ತಿ ಆಣತ್ತಿಯಾ ಪಾಪಸ್ಸ ದಾಯಾದೋ **"ತತೋ ಉಪಡ್ಢಸ್ಸ ದಾಯಾದೋ"**ತಿ ವುತ್ತೋ।

೧೪೫. **ಅಯನ್ತಿ** “ತೇಸು ಪರಮೋ”ತಿಆದಿಕಂ ನಯಂ ವದತಿ।

೧೪೮. ದೇಸನಾಯ ಧಮ್ಮಾನಂ ಞಾಣಸ್ಸ ಆಪಾಥಭಾವಸಮ್ಪಾದನಂ **ಞಾಣುಗ್ಘಾಟನಂ। ಸಹ ಉದಾಹಟವೇಲಾಯಾತಿ** ಉದಾಹಟವೇಲಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಅನತಿಕ್ಕನ್ತೇ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೫೨. **ತನ್ತಿ** ಅನನ್ತರವಚನಂ ವದತಿ। “ಕತಮೋ ಲೋಕೋ”ತಿ ವುತ್ತೇ “ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ”ತಿ ಮಹನ್ತಂ ಅತ್ಥಂ ಸಙ್ಗಹಿತ್ವಾ ಠಿತವಚನಂ **ಅತ್ಥಯುತ್ತಂ।** ಲುಜ್ಜತೀತಿ ಲೋಕೋತಿ **ಕಾರಣಯುತ್ತಂ।**

೧೫೬. **ಸಹಿತಾಸಹಿತಸ್ಸಾತಿ** ಸಹಿತಾಸಹಿತೇತಿ ಅತ್ಥೋ, ಸಹಿತಾಸಹಿತಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನೇತಿ ವಾ । **ದ್ವೇಯೇವಾತಿ** ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾಯೇವ। ದೇಸಕಸಾವಕಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಬೋಧೇತುಂ ಸಮತ್ಥತಾಯ **ಸಭಾವಧಮ್ಮಕಥಿಕಾ,** ಸಚ್ಚಧಮ್ಮಕಥಿಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೫೭. ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಾಸನಾಭಾವನಾ **ವಾಸಧುರಂ। ಅಯಂ ಪಾಪಪುಗ್ಗಲೋತಿ** ಚತುತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ನ ಪರಮೋ। ಪರಮೋ ಹಿ ಅವಿಸಂವಾದೇತುಕಾಮೋ ವೇರಞ್ಜಬ್ರಾಹ್ಮಣಸದಿಸೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ।

೧೫೯. **ಪುಗ್ಗಲೇಪಿ ಅರಿಯಾನಂ ಅಭಿಕ್ಕಮನಾದಿಸದಿಸತಾತಿ** ಪುಗ್ಗಲೇ ಅಭಿಕ್ಕಮನಾದೀನಂ ಅರಿಯಾನಂ ಅಭಿಕ್ಕಮನಾದಿಸದಿಸತಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಅರಿಯಾನಂ ಅಭಿಕ್ಕಮನಾದಿನಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸದಿಸತಾತಿ ವಾ ಸದಿಸಾಭಿಕ್ಕಮನಾದಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೬೬. ದುಸ್ಸೀಲಂ “ದುಸ್ಸೀಲೋ”ತಿ ವದನ್ತೋ **ಭೂತಂ ಭಾಸತಿ** ನಾಮ। ಪಾಣಾತಿಪಾತೇನ ದುಸ್ಸೀಲಂ ಅದಿನ್ನಾದಾನೇನ ದುಸ್ಸೀಲೋತಿ ಅವತ್ವಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತೇನೇವಾತಿ ವದನ್ತೋ **ತಚ್ಛಂ ಭಾಸತಿ** ನಾಮ। ಯಮಿದಂ “ಕಾಲೇನಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ತತ್ರ ತಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ, ಯೋ “ಕಾಲೇನ ಭಣತೀ”ತಿ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಕೀದಿಸೋತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ “ಕಾಲಞ್ಞೂ ಹೋತೀ”ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಯಮಿದಂ ಕಾಲೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ, ತತ್ರ ಯೋ ಪುಗ್ಗಲೋ”**ತಿಆದಿಮಾಹ।

೧೬೮. **ಆಗಮನವಿಪತ್ತಿ** ನಾಮ ಕಮ್ಮಂ, **ಪುಬ್ಬುಪ್ಪನ್ನಪಚ್ಚಯವಿಪತ್ತಿ** ಸುಕ್ಕಸೋಣಿತಂ। ಪವತ್ತೇ, ಪವತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಪಚ್ಚಯಾ **ಪವತ್ತಪಚ್ಚಯಾ,** ಆಹಾರಾದಯೋ। ಜೋತೇತೀತಿ **ಜೋತಿ,** ಆಲೋಕೋ। ಕುಲಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾದೀಹಿ ಜೋತಮಾನೋ ಚ ಜೋತಿ ವಿಯಾತಿ **ಜೋತಿ।**

೧೭೩. ಪಹೀನಾವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಪಿ ಯೇಹಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತೋ ಅವಿಮುತ್ತೋ ಚ, ತೇಸಂ ದಸ್ಸನವಸೇನ ವಿಮುತ್ತಿದಸ್ಸನಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **“ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಏಕೂನವೀಸತಿವಿಧಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣ”**ನ್ತಿ।

೧೭೪. **ಯಾನಿ ಕಾನಿಚಿ ತನ್ತಾವುತಾನನ್ತಿ** ತನ್ತಾವುತಾನಂ ವತ್ಥಾನಂ ಯಾನಿ ಕಾನಿಚಿ ವತ್ಥಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಾಯಂ ತತಿಯಂ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಸಾಯತತಿಯೋ।** ಅನುಯುಞ್ಜನಂ **ಅನುಯೋಗೋ।** ತಂ **ಅನುಯುತ್ತೋತಿ** ಉಪಯೋಗವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಭಾವನಪುಂಸಕಂ ವಾ।

೧೭೮. **ತತ್ಥ ಸಿಕ್ಖನಭಾವೇನಾತಿ** ಸಿಕ್ಖಾಯ ಸಾಜೀವೇ ಚ ಸಿಕ್ಖನಭಾವೇನ। **ಸಿಕ್ಖಂ ಪರಿಪೂರೇನ್ತೋತಿ** ಸೀಲಸಂವರಂ ಪರಿಪೂರೇನ್ತೋ। **ಸಾಜೀವಞ್ಚ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತೋತಿ** “ನಾಮಕಾಯೋ ಪದಕಾಯೋ ನಿರುತ್ತಿಕಾಯೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಕಾಯೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಕ್ಖಾಪದಂ ಭಗವತೋ ವಚನಂ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಮೇವ ಚ ದ್ವಯಂ “ಸಿಕ್ಖನ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಸಾಜೀವಾನತಿಕ್ಕಮೋ ಸಿಕ್ಖಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ। ತತೋ ಹಿ ಯಾವ ಮಗ್ಗಾ ಸಂವರಪಾರಿಪೂರೀ ಹೋತೀತಿ।

ವಿನಾಸನಭಾವತೋತಿ ಹಿಂಸನಭಾವತೋ। **ಹಲಿದ್ದಿರಾಗೋ ವಿಯ ನ ಥಿರಕಥೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಥಾಯ ಅಟ್ಠಿತಭಾವೇನ ಹಲಿದ್ದಿರಾಗಸದಿಸತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ನ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ।

೧೭೯. **ದಾರುಮಾಸಕೋತಿ ಯೇ ವೋಹಾರಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ**ತಿ **ಇತಿ**-ಸದ್ದೇನ ಏವಂಪಕಾರೇ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅಞ್ಞಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಪರಿವತ್ತ**ನನ್ತಿ ದಸಗ್ಘನಕಂ ವತ್ಥಯುಗಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಅಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚಗ್ಘನಕಸ್ಸ ದಾನಂ।

೧೮೧. **ಅವಿಕಿಣ್ಣಸುಖ**ನ್ತಿ ರೂಪಾದೀಸು ಸುಭಾದಿಪರಿಕಪ್ಪನವಸೇನ ಅವಿಸಟಸುಖಂ।

೧೮೭. ಖನ್ಧಧಮ್ಮೇಸು ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಮಗ್ಗಫಲಲಾಭೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಾ ನಾಮ ಹೋತಿ ತದಲಾಭೇನ ಅನವಟ್ಠಾನತೋತಿ ಮಗ್ಗಫಲಲಾಭೀ ಏವ ''ಅಧಿಪಞ್ಞಾಧಮ್ಮವಿಪಸ್ಸನಾಲಾಭೀ''ತಿ ವುತ್ತೋ, ಮಗ್ಗಫಲಞಾಣಮೇವ ಚ ಅಧಿಕಪಞ್ಞಾಭಾವತೋ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮೇ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಸ್ಸ ವರೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಏವ ವಾ ವಿಸಿಟ್ಠದಸ್ಸನಭಾವತೋ ಚ **ಅಧಿಪಞ್ಞಾಧಮ್ಮವಿಪಸ್ಸನಾ**ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

೧೮೯. **ಸುತೇನ ಅನುಪಪನ್ನೋ**ತಿ ಯಥಾಸುತೇನ ವಾ ಅತ್ಥೇನ ವಾ ನ ಸಮನ್ನಾಗತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಚತುಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪಞ್ಚಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೯೧. ಪಠಮಪಞ್ಚಕೇ ಉದ್ದೇಸೇನೇವ ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗೋ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಯಥಾ ತೇಸು ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ , ತಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ತೇ ವಿಭಜನ್ತೋ ''**ತತ್ರ ಯ್ವಾಯ**''ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಆರಮ್ಭಸದ್ದೋ**ತಿ ಆರಮ್ಭಕಿರಿಯಾವಾಚಕೋ ಸದ್ದೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ ಹೋತೀತಿ ''**ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಫಲಮೇವ ವುತ್ತ**''ನ್ತಿ ಆಹ। **ಆಯಾಚನಸಾಧೂ**ತಿ ನ ಪಸಂಸನಾದಿಸಾಧೂತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೯೨. ಆದಿತೋ ಧೇಯ್ಯಂ ಠಪೇತಬ್ಬಂ **ಆಧೇಯ್ಯಂ,** ದಸ್ಸನಸವನಪಟಿವಚನದಾನವಸೇನ ಮುಖೇನ ವಿಯ ಪವತ್ತಂ ಗಹಣಂ **ಮುಖ**ನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಂ ಮುಖಂ ಆಧೇಯ್ಯಂ, ಗಹಣತ್ಥಂ ಪಕತಿಮುಖಮೇವ ವಾ ಆಧೇಯ್ಯಂ ಯಸ್ಸ ಸೋ **ಆಧೇಯ್ಯಮುಖೋ,** ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಆದಿಕಥಾಯ ಏವ ಠಪಿತಗಹಣೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೧೯೪. **ರಜಗ್ಗಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ರಜಗ್ಗಭಾವೇ।

೧೯೯. ಗವಾ ಖೀರಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀತಿ ನ ಏವಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪನ ಪಞ್ಚ ಗೋರಸೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತೇಸು ಸಪ್ಪಿಮಣ್ಡಸ್ಸ ಅಗ್ಗಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ''**ಗವಾ ಖೀರ**''ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ ''**ಗಾವಿತೋ ಖೀರಂ ನಾಮ ಹೋತೀ**''ತಿಆದಿ।

ಪಞ್ಚಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೦೨. ಛಕ್ಕೇ ಏಕನ್ತತೋ ಪಾಕಟಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾದಯೋ ತೇ ಯಥಾವುತ್ತಗುಣಾ ಪುಗ್ಗಲಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ''**ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ತೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ**''ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತೇನಾ**ತಿ ಸಾಮಂ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯೋ ತತ್ಥ ಚ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಪ್ಪತ್ತಿಬಲೇಸು ಚ ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತೀತಿ ಏತೇನ ಸಬ್ಬೇನ ಸಮುದಿತೇನ। ''ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣೇನಾ''ತಿ ಪನ ವುತ್ತೇ ಸಬ್ಬಮಿದಂ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಹೋತಿ

ಸಾಮಂ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯೇನ ಬಲೇಸು ಚ ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ವಿನಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವಾ, ತಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ **"ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣೇನಾ"**ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅನಾಚರಿಯಕೇನ ಅತ್ತನಾ ಉಪ್ಪಾದಿತೇನಾ**ತಿ ವಚನೇನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಸಾಚರಿಯಕತ್ತಂ ಪರತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಞ್ಚ ಪಟಿಸೇಧೇತಿ, ನ ಸಾಚರಿಯಕಂ ಪರೇಹಿ ಉಪ್ಪಾದಿತಞ್ಚ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ। ನ ಹಿ ತಂ ತಾದಿಸಂ ನಿವಾರೇತಬ್ಬಂ ಅತ್ಥೀತಿ।

ಛಕ್ಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಸತ್ತಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೦೩. **ಸದ್ಧಾ ನಾಮ ಸಾಧುಲದ್ಧಿಕಾತಿ ಉಮ್ಮುಜ್ಜತೀ**ತಿ ಏತೇನ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅನ್ತೋಗಧಾ, ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮೇಸು ವಾ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಭೂತಾ ಸದ್ಧಾ ಸಾಧೂತಿ ಉಮ್ಮುಜ್ಜಮಾನಂ ಕುಸಲಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ಏವಂ **ಹಿರೀ**ಯಾದೀಸು ಚ। **ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ**ತಿ ಏತ್ಥ ಭುಮ್ಮನಿದ್ದೇಸೋ ತದನ್ತೋಗಧತಾಯ ತದುಪಕಾರತಾಯ ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ಚ **ಉಮ್ಮುಜ್ಜತಿ ಸಾಹು ಸದ್ಧಾ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ**ತಿಆದಿನಾ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಪಞ್ಞಾಯ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನೇವ **"ತಸ್ಸ ಸಾ ಸದ್ಧಾ ನೇವ ತಿಟ್ಠತೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **"ಸಾಹು ಸದ್ಧಾ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ"**ತಿ ವಾ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕಂ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನಂ ವತ್ವಾ **"ಉಮ್ಮುಜ್ಜತೀ"**ತಿ ಏತೇನ ಸದ್ಧಾಸಞ್ಜಾತಮೇವ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಂ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಚಙ್ಕವಾರೇ**ತಿ ರಜಕಾನಂ ಖಾರಪರಿಸಾವನೇ। ಏಕಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಚುತಿಸನ್ತತಿ ಏಕೋ ಚಿತ್ತವಾರೋತಿ ಚುತಿತೋ ಅನನ್ತರೋ ಯಥಾಗಹಿತೋ ದುತಿಯೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ದುತಿಯಚಿತ್ತವಾರೇನಾ"**ತಿ। ಉಮ್ಮುಜ್ಜಿತ್ವಾ ಠಿತಾದಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ತಾಯ ತಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಅರಹತ್ತಂ ಅಸಚ್ಛಿಕರೋನ್ತಾ ಅನೇಕೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಸಚ್ಛಿಕರೋನ್ತೋ ಪನ ಏಕೋಪಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ತತಿಯಪುಗ್ಗಲಾದಿಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅನ್ತೇ ಸತ್ತಮಪುಗ್ಗಲೋ ಹೋತೀತಿ।

ಸತ್ತಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ದಸಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨೦೯. **ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇಧ ನಿಟ್ಠಾ, ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇಧ ವಿಹಾಯ ನಿಟ್ಠಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯೇ ಸೋತಾಪನ್ನಾದಯೋ ರೂಪಾರೂಪಭವೇ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇ ಇಧ ವಿಹಾಯ ನಿಟ್ಠಾಪಕ್ಖಂ ಭಜಮಾನಾಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಸಂಯೋಜನಾನಂ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಪುಥುಜ್ಜನಸಾಧಾರಣೇ ಚ ಠಾನೇ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ನ ಗಹಿತಾ। ಅಸಾಧಾರಣಟ್ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ಪನ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀಆದಯೋ ಏವ "ಇಧ ವಿಹಾಯ ನಿಟ್ಠಾ"ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ದಸಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಪಕರಣ-ಮೂಲಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।

ಕಥಾವತ್ಥುಪಕರಣ-ಮೂಲಟೀಕಾ

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಕಥಾನಂ ವತ್ಥುಭಾವತೋತಿ ಕಥಾಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಏಕದೇಸಾನಂ ಓಕಾಸಭಾವಂ ವದತಿ। ಸಮುದಾಯೇ ಹಿ ಏಕದೇಸಾ ಅನ್ತೋಗಧಾತಿ। ಯೇನ ಪಕಾರೇನ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಅದೇಸಯಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಮಾತಿಕಾಠಪನೇನೇವ ಠಪಿತಸ್ಸಾ**"ತಿ ಆಹ।

ನಿದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀತಿ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನನ್ತರತೋ ವಿಸೇಸನತ್ಥಂ ಕರಣಭಾವೇನ ವುತ್ತಂ। ಯಾಯ ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಅಧಿಗತಾಯ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಂ ಜಾತಂ, ಸಾ ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿವೂಪಸಮಸ್ಸ ಕರಣಭಾವೇನ ವುತ್ತಾತಿ। **ದುಬ್ಬಲಪಕ್ಖ**ನ್ತಿ ನ ಕಾಳಾಸೋಕಂ ವಿಯ ಬಲವನ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ ಏಕಮಣ್ಡಲಿಕನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಧಮ್ಮವಾದೀಅಧಮ್ಮವಾದೀವಿಸೇಸಜನನಸಮತ್ಥಾಯ ಪನ ಪಞ್ಞಾಯ ಅಭಾವತೋ ದುಬ್ಬಲತಾ ವುತ್ತಾ। **ತೇಸಂಯೇವಾ**ತಿ ಬಾಹುಲಿಯಾನಮೇವ , ಬಹುಸ್ಸುತಿಕಾತಿಪಿ ನಾಮಂ। **ಭಿನ್ನಕಾ**ತಿ ಮೂಲಸಙ್ಗೀತಿತೋ ಮೂಲನಿಕಾಯತೋ ವಾ ಭಿನ್ನಾ, ಲದ್ಧಿಯಾ ಸುತ್ತನ್ತೇಹಿ ಲಿಙ್ಗಾಕಪ್ಪೇಹಿ ಚ ವಿಸದಿಸಭಾವಂ ಗತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಮೂಲಸಙ್ಗಹನ್ತಿ ಪಠಮಸಙ್ಗೀತಿಂ। **ಅಞ್ಞತ್ರ ಸಙ್ಗಹಿತಾ**ತಿಆದೀಸು ದೀಘಾದೀಸು ಅಞ್ಞತ್ರ ಸಙ್ಗಹಿತತೋ ಸುತ್ತನ್ತರಾಸಿತೋ ತಂ ತಂ ಸುತ್ತಂ ನಿಕ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅಕರಿಂಸೂತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಙ್ಗಹಿತತೋ ವಾ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ಸುತ್ತಂ ಅಞ್ಞತ್ರ ಕತ್ಥಚಿ ಅಕರಿಂಸು, ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಅಕರಿಂಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅತ್ಥಂ ಧಮ್ಮಞ್ಚಾ**ತಿ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥಂ ಪಾಳಿಞ್ಚ। **ವಿನಯೇ ನಿಕಾಯೇಸು ಚ ಪಞ್ಚಸೂ**ತಿ ವಿನಯೇ ಚ ಅವಸೇಸಪಞ್ಚನಿಕಾಯೇಸು ಚ।

"ದ್ವೇಪಾನನ್ದ , ವೇದನಾ ವುತ್ತಾ ಮಯಾ ಪರಿಯಾಯೇನಾ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೮೯) **ಪರಿಯಾಯದೇಸಿತಂ**। ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾ ಹಿ ಸನ್ತಸ್ಮಿಂ ಪಣೀತೇ ಸುಖೇ ವುತ್ತಾ ಭಗವತಾತಿ ಅಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಪರಿಯಾಯೋ। "ತಿಸ್ಸೋ ಇಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವೇದನಾ ಸುಖಾ ದುಕ್ಖಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ ವೇದನಾ"ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೪೯-೨೫೧) **ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದೇಸಿತಂ**। ವೇದನಾಸಭಾವೋ ಹಿ ತಿವಿಧೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತಾ। "ಸುಖಾಪಿ ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚಾ ಸಙ್ಖತಾ"ತಿಆದಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೨೩) **ನೀತತ್ಥಂ**। "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವೇದಯಿತಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೨) **ನೇಯ್ಯತ್ಥಂ**। "ತೀಹಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಠಾನೇಹಿ ಜಮ್ಬುದೀಪಕಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಉತ್ತರಕುರುಕೇ ಚ ಮನುಸ್ಸೇ ಅಧಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ ದೇವೇ ಚ ತಾವತಿಂಸೇ"ತಿಆದಿಕಂ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೨೧) **ಅಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ ಭಣಿತಂ** ಗಹೇತ್ವಾ **ಅಞ್ಞಂ ಅತ್ಥಂ ಠಪಯಿಂಸು**। "ನತ್ಥಿ ದೇವೇಸು ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸೋ"ತಿಆದಿಕಂ (ಕಥಾ॰ ೨೭೦) ಸುತ್ತಞ್ಚ ಅಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ ಭಣಿತಂ ಅತ್ಥಞ್ಚ ಅಞ್ಞಂ ಠಪಯಿಂಸೂತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। "ಅತ್ಥೇಕಚ್ಚೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ತಹಿತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ"ತಿಆದಿ (ಪು॰ ಪ॰ ಮಾತಿಕಾ ೪.೨೪) **ಬ್ಯಞ್ಜನಚ್ಛಾಯಾಯ** ಸಣ್ಹಸುಖುಮಂ ಸುಞ್ಞತಾದಿ**ಅತ್ಥಂ ಬಹುಂ ವಿನಾಸಯುಂ**।

ವಿನಯಗಮ್ಭೀರನ್ತಿ ವಿನಯೇ ಗಮ್ಭೀರಞ್ಚ ಏಕದೇಸಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಲೇಸವಿನಯೇನ ವಾ ಗಮ್ಭೀರಂ ಏಕದೇಸಂ ಸುತ್ತಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪತಿರೂಪ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಾನುರೂಪಂ **ಸುತ್ತಂ,** ಸುತ್ತಪತಿರೂಪಕಂ ವಾ ಅಸುತ್ತಂ। ಏಕಚ್ಚೇ ಅಟ್ಠಕಥಾಕಣ್ಡಮೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿಂಸು, ಏಕಚ್ಚೇ ಸಕಲಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕನ್ತಿ ಆಹ "**ಅತ್ಥುದ್ಧಾರಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಂ ಛಪ್ಪಕರಣ**"ನ್ತಿ। ಕಥಾವತ್ಥುಸ್ಸ ಸವಿವಾದತ್ತೇಪಿ ಅವಿವಾದಾನಿ ಛಪ್ಪಕರಣಾನಿ ಪರಿತಬ್ಬಾನಿ ಸಿಯುಂ, ತಾನಿ ನಪ್ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಹಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "**ಛಪ್ಪಕರಣ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ತತಿಯಸಙ್ಗೀತಿತೋ ವಾ ಪುಬ್ಬೇ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ವಸೇನ "**ಛಪ್ಪಕರಣ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ । **ಅಞ್ಞಾನೀ**ತಿ ಅಞ್ಞಾನಿ

ಅಭಿಧಮ್ಮಪಕರಣಾದೀನಿ। **ನಾಮ**ನ್ತಿ ಯಂ ಬುದ್ಧಾದಿಪಟಿಸಂಯುತ್ತಂ ನ ಹೋತಿ ಮಞ್ಜುಸಿರೀತಿಆದಿಕಂ, ತಂ ನಿಕಾಯನಾಮಂ। **ಲಿಙ್ಗ**ನ್ತಿ ನಿವಾಸನಪಾರುಪನಾದಿವಿಸೇಸಕತಂ ಸಣ್ಠಾನವಿಸೇಸಂ। ಸಿಕ್ಖಾದಿಕಂ **ಪರಿಕ್ಖಾರಂ। ಆಕಪ್ಪೋ** ಠಾನಾದೀಸು ಅಙ್ಗಟ್ಠಪನವಿಸೇಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಕರಣ**ನ್ತಿ ಚೀವರಸಿಬ್ಬನಾದಿಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸೋ।

ಸಙ್ಕನ್ತಿಕಸ್ಸಪಿಕೇನ ನಿಕಾಯೇನ ವಾದೇನ ವಾ ಭಿನ್ನಾ **ಸಙ್ಕನ್ತಿಕಾ**ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಙ್ಕನ್ತಿಕಾನಂ** ಭೇದಾ **ಸುತ್ತವಾದೀ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಭಿಜ್ಜಥ** ಭಿಜ್ಜಿಂಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭಿನ್ನವಾದೇನಾ**ತಿ ಭಿನ್ನಾ ವಾದಾ ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ ಭಿನ್ನವಾದೋ, ತೇನ ಅಭಿನ್ನೇನ ಥೇರವಾದೇನ ಸಹ ಅಟ್ಠಾರಸ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಭಿನ್ನವಾದೇನಾ**ತಿ ವಾ ಭಿನ್ನಾಯ ಲದ್ಧಿಯಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಹಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಥೇರವಾದಾನಮುತ್ತಮೋ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಥೇರ**-ಇತಿ ಅವಿಭತ್ತಿಕೋ ನಿದ್ದೇಸೋ। ಥೇರಾನಂ ಅಯನ್ತಿ ಥೇರೋ। ಕೋ ಸೋ? ವಾದೋ। ಥೇರೋ ವಾದಾನಮುತ್ತಮೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ।

ಉಪ್ಪನ್ನೇ ವಾದೇ ಸನ್ಧಾಯ “**ಪರಪ್ಪವಾದಮಥನ**”ನ್ತಿ ಆಹ। ಆಯತಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕವಾದಾನಂ ಪಟಿಸೇಧನಲಕ್ಖಣಭಾವತೋ “**ಆಯತಿಲಕ್ಖಣ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ನಿದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಮಹಾವಗ್ಗೋ

೧. ಪುಗ್ಗಲಕಥಾ

೧. ಸುದ್ಧಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ

೧. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕವಣ್ಣನಾ

೧. ಮಾಯಾಯ ಅಮಣಿಆದಯೋ ಮಣಿಆದಿಆಕಾರೇನ ದಿಸ್ಸಮಾನಾ “ಮಾಯಾ”ತಿ ವುತ್ತಾ। ಅಭೂತೇನ ಮಣಿಉದಕಾದಿಆಕಾರೇನ ಗಯ್ಹಮಾನಾ ಮಾಯಾಮರೀಚಿಆದಯೋ ಅಭೂತಞ್ಞೇಯ್ಯಾಕಾರತ್ತಾ ಅಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಾ। ಯೋ ತಥಾ ನ ಹೋತಿ, ಸೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ “**ಮಾಯಾ...ಪೇ॰... ಭೂತತ್ಥೋ**”ತಿ। ಅನುಸ್ಸವಾದಿವಸೇನ ಗಯ್ಹಮಾನೋ ತಥಾಪಿ ಹೋತಿ ಅಞ್ಞಥಾಪೀತಿ ತಾದಿಸೋ ಞೇಯ್ಯೋ ನ ಪರಮತ್ಥೋ, ಅತ್ತಪಚ್ಚಕ್ಖೋ ಪನ ಪರಮತ್ಥೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ “**ಅನುಸ್ಸವಾ... ಪೇ॰... ಉತ್ತಮತ್ಥೋ**”ತಿ।

ಛಲವಾದಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೀತಿ ವಚನಸಾಮಞ್ಞೇನ ಅತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತೇಹಿ ರೂಪಾದೀಹಿ ಸಾಮಞ್ಞವಚನಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। “ಸೋ ಸಚ್ಚಿ...ಪೇ॰... ಲದ್ಧಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಮನ್ತಾತಿ ಪಟಿಜಾನಾತೀ”ತಿ ವಚನತೋ ಪನ “ಛಲವಾದಸ್ಸಾ”ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ನ ಹಿ ಲದ್ಧಿ ಛಲನ್ತಿ। **ಓಕಾಸಂ ಅದದಮಾನೋ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಂ ಪಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೋ। ಯದಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ರೂಪಾದಯೋ ವಿಯ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯ, ತಥಾ ಅನುಪಲಬ್ಭನೀಯತೋ ನ ತವ ವಾದೋ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ನಿವತ್ತೇನ್ತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತಂ ಸನ್ಧಾಯಾ**ತಿ “ಯೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ”ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತೋ ಯೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ, ಸೋ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾದಿಭಾವೇನ ದೀಪಿತೋ “ರೂಪಞ್ಚ ಉಪಲಬ್ಭತೀ”ತಿಆದೀಸು ಆಗತೋ ಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

“**ತೇನ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನಾ**”ತಿ ವತ್ವಾ “**ತೇನಾಕಾರೇನಾ**”ತಿ ವದತೋ ಅಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥಾಕಾರೇನ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ। ಅಞ್ಞಥಾ ತತೋತಿ ತಸ್ಸ ತೇನಾಕಾರೇನಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಕೋ ಪನೇತಿಸ್ಸಾ ಪುರಿಮಪುಚ್ಛಾಯ ಚ ವಿಸೇಸೋತಿ? ಪುರಿಮಪುಚ್ಛಾಯ ಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸವಿಧೋ ಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದೋ

ಯಥಾ ಭೂತೇನ ಸಭಾವತ್ಥೇನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಧ ಪನ ಭೂತಸಭಾವತ್ಥೇನ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನೋ ಸೋ ಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದೋ ಯೇನ ರುಪ್ಪನಾದಿಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾದಿಆಕಾರೇನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಕಿಂ ತೇನಾಕಾರೇನ ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಏಸ ವಿಸೇಸೋ। ಯಥಾ ಪನ ರೂಪಂ ವಿಯ ಭೂತಸಭಾವತ್ಥೇನ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಾ ವೇದನಾ ನ ರುಪ್ಪನಾಕಾರೇನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಏವಂ ಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದೋ ವಿಯ ಭೂತಸಭಾವತ್ಥೇನ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ನ ರುಪ್ಪನಾದಿಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾದಿಆಕಾರೇನ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ಪರವಾದಿನಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ಅಚೋದನೀಯಂ ಏತಂ ಸಿಯಾ। ಅವಜಾನನಞ್ಚ ತಸ್ಸ ಯುತ್ತನ್ತಿ ನಿಗ್ಗಹೋ ಚ ನ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದತೋ ಪನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ ಅಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದಾಕಾರೇನೇವ ಚೋದೇತಿ। ಅವಜಾನನೇನೇವ ನಿಗ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅನುಜಾನನಾವಜಾನನಪಕ್ಖಾ ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸೇಹಿ ಪಟಿಞ್ಞಾಪಟಿಕ್ಖೇಪಪಕ್ಖಾ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮಪಕ್ಖಾ ಪಠಮದುತಿಯನಯಾತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

“**ತೇನ ವತ ರೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ**”ತಿ ವದನ್ತೋ ವತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅವಚನೇ ದೋಸಂ ಪಾಪೇತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ “**ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಪಾಪಿತತ್ತಾ**”ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। “**ಏವಮೇತಂ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಚ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಚತುನ್ನಂ ಪಾಪನಾರೋಪನಞ್ಚ ವುತ್ತತ್ತಾ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿಆದಿಕಂ ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕಂ ನಾಮಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ ಪನ ದ್ವೀಹಿ ಠಪನಾಹಿ ಸಹ ಸತ್ತಕೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತಂವಜ್ಜನೇ ವಾ ಕಾರಣಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಯಂ ಪನ ವಕ್ಖತಿ “ಠಪನಾ ನಾಮ ಪರವಾದೀಪಕ್ಖಸ್ಸ ಠಪನತೋ ‘ಅಯಂ ತವ ದೋಸೋ’ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಠಪನಮತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ನ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ವಾ ಪಟಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಾ ಪಾಕಟಭಾವಕರಣ”ನ್ತಿ (ಕಥಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧)। ತೇನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಇಧಾಪಿ ಠಪನಾದ್ವಯಂ ವಜ್ಜೇತಿ। ಯಥಾ ಪನ ತತ್ಥ ಪಟಿಕಮ್ಮಪಞ್ಚಕಭಾವಂ ಅವತ್ವಾ ಪಟಿಕಮ್ಮಚತುಕ್ಕಭಾವಂ ವಕ್ಖತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ನಿಗ್ಗಹಚತುಕ್ಕಭಾವೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ಸುದ್ಧಿಕನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಪನ ನಿಗ್ಗಹಪ್ಪಧಾನತ್ತಾ ಉದ್ದೇಸಭಾವೇನ ವುತ್ತೋ ನಿಗ್ಗಹೋವ ವಿಸುಂ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯೇ ಪನ “ಅಯಥಾಭೂತನಿಗ್ಗಹತ್ತಾ ತತ್ಥ ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ವಿಸುಂ ನ ವುತ್ತ”ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಂ ದುತಿಯೇ ವಾದಮುಖೇ ನಿಗ್ಗಹಚತುಕ್ಕಭಾವೋ ಪಟಿಕಮ್ಮಪಞ್ಚಕಭಾವೋ ಚ ಆಪಜ್ಜತಿ।

೧. **ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಮೇವಾ**ತಿ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ “ಸುದ್ಧಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ ವಾ ಪರಮತ್ಥಮಿಸ್ಸಕಂ ವಾ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ ಸನ್ಧಾಯ ‘ಯೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ’ತಿ ಪುನ ಅನುಯೋಗೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸಾ”ತಿ (ಕಥಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೬)। ತತ್ಥ ಯದಿ ಪರವಾದಿನಾ ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ, ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಾಕಾರೇನ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ವದನ್ತೇನ ಸಮಾನಲದ್ಧಿಕೋ ನಪ್ಪಟಿಸೇಧಿತಬ್ಬೋ, ಕಥಾ ಏವಾಯಂ ನಾರಭಿತಬ್ಬಾ। ಅಥ ಸಕವಾದಿನಾ ಅತ್ತನಾ ಚ ಅಧಿಪ್ಪೇತಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ಪರವಾದೀ “**ಯೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ”ತಿಆದಿಮಾಹಾ**ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ। ಸಕವಾದಿನಾ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂಯೇವ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಯದಿ ಉಭಯಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ಪುನ “ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಾನಿ ವಾ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾಪಿ ಏವಮಾಹಾ”ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ। ಯದಿ ಚ ದ್ವೇಪಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥಾ, ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇಕದೇಸೇನ ಉಪಲದ್ಧಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತೇನ “ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನಾ”ತಿಆದಿ ಅನುಯೋಗೋ ನ ಕಾತಬ್ಬೋ, ನ ಚ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇಕದೇಸೇನ ಅನುಯೋಗೋ ಯುತ್ತೋ। ನ ಹಿ ವೇದಯಿತಾಕಾರೇನ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಾ ವೇದನಾ ರುಪ್ಪನಾಕಾರೇನ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಅನುಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬಾ, ನ ಚ ಪರವಾದೀ ರುಪ್ಪನಾದಿಸಭಾವಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಇಚ್ಛತಿ, ಅಥ ಖೋ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥಮೇವಾತಿ। ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ನಾಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚತಾ ಅನುಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬಾ। ಅಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠವೋಹಾರಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛತೀತಿ ವದನ್ತಾನಂ ವೋಹರಿತಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠತಾ ನ ಯುತ್ತಾ। ವೋಹರಿತಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಾನಞ್ಚ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಭಾವೇ ವುತ್ತನಯೋವ ದೋಸೋ। ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಾಕಾರೇನ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಞ್ಚ ಭೂತಸಭಾವತ್ಥೇನ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯ ವಾ ನ ವಾ। ಯದಿ ಭೂತಸಭಾವತ್ಥೇನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನಾತಿ ಅನುಜಾನನ್ತೋ ನಾನುಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬೋ। ಅಥ ನ ಭೂತಸಭಾವತ್ಥೇನ, ತಂವಿನಿಮುತ್ತೋ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಸ್ಸ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥಾಕಾರೋ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಅಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ವಕ್ಖತಿ ಚ “ಯಥಾ ರೂಪಾದಯೋ ಪಚ್ಚತ್ತಲಕ್ಖಣಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಅತ್ಥಿ, ನ ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲೋ”ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಮಗ್ಗಿತಬ್ಬೋ ಏತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಚ್ಚದ್ವಯಾಕಾರೇನ ಅನುಪಲಬ್ಭನೀಯತೋ ಅನುಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇತಂ ಸಿಯಾ, ನ ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಏಕದೇಸೇನ ಪರಮತ್ಥಾಕಾರೇನ ಅನುಪಲಬ್ಭನೀಯತಾ ಅನುಜಾನನಸ್ಸ ನ ಕಾರಣಂ, ಏವಂ ಏಕದೇಸೇನ ಸಮ್ಮುತಿಯಾಕಾರೇನ ಉಪಲಬ್ಭನೀಯತಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸ ಚಾತಿ ಮಗ್ಗಿತಬ್ಬೋ ಏತ್ಥಾಪಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ನುಪಲಬ್ಭತೀತಿ ವಚನಸಾಮಞ್ಞಮತ್ತನ್ತಿ** ನುಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಇದಮೇವ ವಚನಂ ಅನುಞ್ಞಾತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಞ್ಚಾತಿ ಏತಂ ಛಲವಾದಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯಥಾ **ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ** ಏತಸ್ಸೇವ ಅನುಜಾನನಪಟಿಕ್ಖೇಪೇಹಿ ಅಹಂ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ, ಏವಂ **ನುಪಲಬ್ಭತೀತಿ** ಏತಸ್ಸೇವ ಅನುಜಾನನಪಟಿಕ್ಖೇಪೇಹಿ ತ್ವನ್ತಿ ಏವಂ ಸಮ್ಭವನ್ತಸ್ಸ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ಅಸಮ್ಭವನ್ತಸ್ಸ ಕಪ್ಪನಂ ಪನೇತ್ಥ ಛಲವಾದೋ ಭವಿತುಂ ಅರಹತಿ। ತೇನ ನುಪಲಬ್ಭತೀತಿ ವಚನಸಾಮಞ್ಞಮತ್ತಂ ಛಲವಾದಸ್ಸ ಕಾರಣತ್ತಾ "ಛಲವಾದೋ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ವಚನಸಾಮಞ್ಞಮತ್ತಞ್ಚ ಛಲವಾದಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ಠಪನಾ ನಿಗ್ಗಹಪ್ಪಟಿಕಮ್ಮಾನಂ ಪಾಕಟಭಾವಕರಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಇದಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಪಕ್ಖಟ್ಠಪನೇನ ವಿನಾ ಪುರಿಮಂ ಅನುಜಾನಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಅವಜಾನನಂ, ಪಚ್ಛಿಮಂ ವಾ ಅವಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಪುರಿಮಾನುಜಾನನಂ ಮಿಚ್ಛಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ಆರೋಪೇತುನ್ತಿ।

೩. **ತವಾತಿ, ಪಟಿಜಾನನ್ತನ್ತಿ** ಚ ಪಚ್ಚತ್ತೇ ಸಾಮಿಉಪಯೋಗವಚನಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "**ತ್ವಂಯೇವ ಪಟಿಜಾನನ್ತೋ**"ತಿ ಆಹ।

೪-೫. **ಚತೂಹಿ ಪಾಪನಾರೋಪನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಉಪನೀತತ್ತಾತಿ** "ದುನ್ನಿಗ್ಗಹಿತಾ ಚ ಹೋಮ, ಹಞ್ಚೀ"ತಿಆದಿನಾ ತಯಾ ಮಮ ಕತೋ ನಿಗ್ಗಹೋ, ಮಯಾ ತವ ಕತೋ ನಿಗ್ಗಹೋ ವಿಯ ಮಿಚ್ಛಾತಿ ಏವಂ ತೇನ ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕೇ ಚತೂಹಿ ಪಾಪನಾರೋಪನಾಹಿ ಕತಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ತೇನ ನಿಯಾಮೇನ ದುಕ್ಕಟಭಾವಸ್ಸ ಅತ್ತನಾ ಕತನಿಗ್ಗಹೇನ ಸಹ ಉಪನೀತತ್ತಾ ಅನಿಗ್ಗಹಭಾವಸ್ಸ ವಾ ಉಪಗಮಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏವಮೇವ **ತೇನ ಹಿ ಯಂ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾಸಿ ಹಞ್ಚಿ...ಪೇ॰... ಇದಂ ತೇ ಮಿಚ್ಛಾತಿ** ಏತಸ್ಸ ಅನಿಗ್ಗಹಭಾವನಿಗಮನಸ್ಸೇವ ನಿಗ್ಗಮನಚತುಕ್ಕತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

೬-೧೦. "**ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸಾ**"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ "**ಪರಮತ್ಥವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ರಾಯಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿಯಾ ಯದಿ ಕತೋ, ಪರಮತ್ಥತೋ ಅಞ್ಞೇನ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಅಯಮಸ್ಸ ಲದ್ಧೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ನಾಯಂ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚವಸೇನ ಉಪಲದ್ಧಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತೇನ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಅಥ ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿಂ ನಿಗ್ಗೂಹಿತ್ವಾ ಪರಸ್ಸ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಪುರಿಮಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಅವಿರೋಧಿತತ್ತಾ ನ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ನ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರಸ್ಸ ಚ ಲದ್ಧಿಂ ವದನ್ತಸ್ಸ ದೋಸೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ। ಅತ್ತನೋ ಪನ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಜಾನಿತ್ವಾ ಪರಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತೇನ ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಪರಲದ್ಧಿ ಗಹಿತಾ ಹೋತೀತಿ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಸಿಯಾ।

ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸುದ್ಧಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಓಕಾಸಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ

೧. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕವಣ್ಣನಾ

೧೧. **ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ** ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇತಿ ಅಯಮತ್ಥೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಸರೀರಂ ಸನ್ಧಾಯಾ"**ತಿ। **ತತ್ಥಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಸಂಖಿತ್ತಪಾಠೇ। **ಯಸ್ಮಾ ಸರೀರಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಸಬ್ಬತ್ಥ ನ ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಸರೀರತೋ ಬಹಿ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚನೀಕೇ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತೇನ ನ ಕೇನಚಿ ಸಭಾವೇನ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಕೇನಚಿ ಸಭಾವೇನ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ಸರೀರತದಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ ಉಪಲದ್ಧಿಓಕಾಸೋ ಅತ್ಥೀತಿ।

೩. ಕಾಲಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ

೧. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕವಣ್ಣನಾ

೧೨. **ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಜಾತಿಕಾಲಞ್ಚಾ**ತಿ ಮಜ್ಝಿಮಜಾತಿಕಾಲೇ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ತಸ್ಸೇವ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಜಾತಿಕಾಲೇಸು ಉಪಲದ್ಧಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸೇಸಂ ಪಠಮನಯೇ ವುತ್ತಸದಿಸಮೇವಾ**ತಿ ಇಮೇಸು ತೀಸು ಪಠಮೇ "ಸಬ್ಬತ್ಥಾ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ನಯೇ ವುತ್ತಸದಿಸಮೇವ, ಕಿಂ ತಂ? ಪಾಠಸ್ಸ ಸಂಖಿತ್ತತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಧಾಪಿ ಹಿ ಯಸ್ಮಾ "ಸಬ್ಬದಾ ನ ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಏಕದಾ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚನೀಕೇ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ।

೪. ಅವಯವಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ

೧. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕವಣ್ಣನಾ

೧೩. ತತಿಯನಯೇ ಚ ಯಸ್ಮಾ **"ಸಬ್ಬೇಸು ನ ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚನೀಕೇ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸಾ**ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ **"ತಾದಿಸಮೇವಾ"**ತಿ।

ಓಕಾಸಾದಿಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋ

೨. ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

೧೪. **ತತ್ಥ ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿಮ್ಹಿ ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕನ್ತಿ ನಿಗ್ಗಹಪಞ್ಚಕಂ, ಪಚ್ಚನೀಕನ್ತಿ ಚ ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕಸ್ಸ "ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲೋ ನುಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ "ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲೋ ನುಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿಆದಿಪಾಳಿಂ ಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ ಆಗತೇ ಸರೂಪೇನ ಅವುತ್ತೇ "ಯಸ್ಮಾ ಸರೀರಂ ಸನ್ಧಾಯಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಕಥಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೧) ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಪಚ್ಚನೀಕಸ್ಸ ಚ "ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಪಟಿಕಮ್ಮಕರಣವಸೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಪಟಿಕಮ್ಮಾದಿಪಾಳಿಂ ಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ ಆದಿಮತ್ತದಸ್ಸನೇನ ಆಗತೇ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿಆದಿಮ್ಹಿ ಅನುಲೋಮೇ "ಸಬ್ಬತ್ಥಾತಿ ಸರೀರಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅನುಯೋಗೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಕಥಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೧) ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಥ ವಾ **ತತ್ಥಾತಿ** ಯಂ ಆರದ್ಧಂ, ತಸ್ಮಿನ್ತಿ ಏವಂ ಅತ್ಥಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ **ತತ್ಥ** ತೇಸು ತೀಸು ಮುಖೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕಮೂಲಕಾ ಚೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಕಪಞ್ಚಕಪಾಳಿ ಅನುಲೋಮಪಞ್ಚಕಸ್ಸ ಪಾಳೀತಿ ವುತ್ತಾ, ತಥಾ ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮಪಞ್ಚಕಪಾಳಿ ಚ ಪಚ್ಚನೀಕಸ್ಸ ಪಾಳೀತಿ। ತಂ ಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ ಪಟಿಕಮ್ಮವಸೇನ ಆಗತೇ ಸರೂಪೇನ ಅವುತ್ತೇ "ಪುಗ್ಗಲೋ ನುಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿಆದಿಕೇ ಪಚ್ಚನೀಕೇ "ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿಆದಿಕೇ ಅನುಲೋಮೇ ಚ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಸುದ್ಧಿಕಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸುದ್ಧಿಕಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ

೧೭-೨೭. **ರೂಪಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸಂಸನ್ದನನ್ತಿ** ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ರೂಪಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನಂ, ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇ ವಾ ರೂಪಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸಂಸನ್ದನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಪುಗ್ಗಲೋ ರೂಪಞ್ಚಾತಿ ಚ**-ಕಾರಸ್ಸ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥತ್ತಾ **ಯಥಾ ರೂಪನ್ತಿ** ಏವಂ ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತೋ ಅತ್ಥೋ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬೋ। ರೂಪಾದೀಹಿ ಅಞ್ಞೋ ಅನಞ್ಞೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ ಲದ್ಧಿ **ಸಮಯೋ**। "ಅಞ್ಞಂ ಜೀವಂ ಅಞ್ಞಂ ಸರೀರನ್ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಮೇತಂ ಭಗವತಾ"ತಿಆದಿಕಂ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೪೧೯) **ಸುತ್ತಂ**। ಅನುಞ್ಞಾಯಮಾನೇ ತದುಭಯವಿರೋಧೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಸಮಯಸುತ್ತವಿರೋಧಂ ದಿಸ್ವಾ"**ತಿ।

ಧಮ್ಮತೋತಿ ಪಾಳಿತೋ। "ಪಟಿಕಮ್ಮಚತುಕ್ಕಾದೀನಿ ಸಂಖಿತ್ತಾನಿ। ಪರವಾದೀ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸಿತಾನೀ"ತಿ ವದನ್ತೇಹಿ **ಪುಗ್ಗಲೋ ನುಪಲಬ್ಭತಿ...ಪೇ॰... ಆಜಾನಾಹಿ ಪಟಿಕಮ್ಮನ್ತಿ** ಏತ್ಥ **ಆಜಾನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹನ್ತಿ** ಪಾಠೋ ದಿಟ್ಠೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಅಞ್ಞತ್ತಂ ಪಟಿಜಾನಾಪನತ್ಥನ್ತಿ** ಯಥಾ ಮಯಾ ಅಞ್ಞತ್ತಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಥಾ ಚ ತಯಾಪಿ ತಂ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಞ್ಞತ್ತಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಚೋದನತ್ಥನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮ್ಮುತಿಪರಮತ್ಥಾನಂ ಏಕತ್ತನಾನತ್ತಪಞ್ಹಸ್ಸ ಠಪನೀಯತ್ತಾತಿ** ಅಬ್ಯಾಕತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯದಿ ಠಪನೀಯತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಂ, ಪರೇನಪಿ ಠಪನೀಯತ್ತಾ ಲದ್ಧಿಮೇವ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋತಿ ಸೋಪಿ ನ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ಪರೋ ಪನ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಕಞ್ಚಿ ಸಭಾವಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಠಪನೀಯತ್ತಂ ಇಚ್ಛತಿ, ಸತಿ ಚ ಸಭಾವೇ ಠಪನೀಯತಾ ನ ಯುತ್ತಾತಿ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಸಮ್ಮುತಿ ಪನ ಕೋಚಿ ಸಭಾವೋ ನತ್ಥಿ। ತೇನೇವಸ್ಸ ಏಕತ್ತನಾನತ್ತಪಞ್ಹಸ್ಸ ಠಪನೀಯತಂ ವದನ್ತೋ ನ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ ಸಕವಾದಿನಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಯುತ್ತೋ।

ಸುದ್ಧಿಕಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ

೨೮-೩೬. **ಉಪಲದ್ಧಿಸಾಮಞ್ಞೇನ ಅಞ್ಞತ್ತಪುಚ್ಛಾ ಚಾತಿ** ಇದಞ್ಚ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಮಾನತಾ ನೋ ಅಞ್ಞತ್ತಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಯುತ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ ವಿಸುಂ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಪರಮತ್ಥೇನ ಉಪಲಬ್ಭನೀಯತಾತಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। "ಏಕವೀಸಾಧಿಕಾನೀ"ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ, **ವೀಸಾಧಿಕಾನೀತಿ** ಪನ ಪಠಿತಬ್ಬಂ।

೩೭-೪೫. "ಅತ್ಥಿ ಪುಗ್ಗಲೋ"ತಿ ಸುತ್ತಂ ಅನುಜಾನಾಪೇನ್ತೇನ ಉಪಲದ್ಧಿ ಅನುಜಾನಿತಾ ಹೋತೀತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಆಹ **"ಉಪಲದ್ಧಿಸಾಮಞ್ಞಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ"**ತಿ। **ವೀಸಾಧಿಕಾನಿ ನವ ಪಟಿಕಮ್ಮಪಞ್ಚಕಸತಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನೀತಿ** ಏತೇನ ಸುದ್ಧಿಕಸಂಸನ್ದನೇಪಿ "ಆಜಾನಾಹಿ ಪಟಿಕಮ್ಮ"ಮಿಚ್ಚೇವ ಪಾಠೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಯಞ್ಚ ವಾದಮುಖೇಸು ಸುದ್ಧಿಕಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇ "ಪಟಿಕಮ್ಮಚತುಕ್ಕ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಮ್ಪಿ "ಪಟಿಕಮ್ಮಪಞ್ಚಕ"ನ್ತಿ।

ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಚತುಕ್ಕನಯಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ

೪೬-೫೨. ಏಕಧಮ್ಮತೋಪಿ ಅಞ್ಞತ್ತಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ರೂಪಾದಿಏಕೇಕಧಮ್ಮವಸೇನ ನಾನುಯುಞ್ಜಿತಬ್ಬೋ। ಸಮುದಾಯತೋ ಹಿ ಅಯಂ ಅಞ್ಞತ್ತಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ ಏಕದೇಸತೋ ಅನಞ್ಞತ್ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತೋ ನ ನಿಗ್ಗಹಾರಹೋ ಸಿಯಾತಿ ಏತಂ ವಚನೋಕಾಸಂ ನಿವತ್ತೇತುಂ **"ಅಯಞ್ಚ ಅನುಯೋಗೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಸಕಲನ್ತಿ** ಸತ್ತಪಞ್ಞಾಸವಿಧೋ ಧಮ್ಮಪ್ಪಭೇದೋ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ವಾ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಂ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ವಾ ಏವಂ ಸಕಲಂ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸಕಲಂ ಪರಮತ್ಥಂ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ತನ್ನಿವಸೇನ

ಅನುಯೋಗಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಠಪಿತತ್ತಾ ಸಕಲಪರಮತ್ಥತೋ ಚ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೇನ ಪುಗ್ಗಲೇನ ತತೋ ಅಞ್ಞೇನ ನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ "ರೂಪಂ ಪುಗ್ಗಲೋ"ತಿ ಇಮಂ ಪಞ್ಹಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹಾರೋಪನಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಭಾಗವಿನಿಬ್ಭೋಗತೋತಿ ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞಸಭಾಗತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ**ತಿ ರೂಪವಜ್ಜೇ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ವದತಿ। "ರೂಪಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ನಿಸ್ಸಯವಿನಾಸೇ ವಿನಾಸಾಪತ್ತಿಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **"ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಭಯೇನ ಚೇವಾ"**ತಿ। ತೀಸು ಪನ **ಸಮಯವಿರೋಧೇನ** ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ನ ಹಿ ಸೋ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಂ ಇಚ್ಛತಿ, ಅಪಿಚ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಭಯೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ ಯುತ್ತಂ ವತ್ತುಂ। ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠೀಸು ಹಿ ಪಞ್ಚೇವ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯೋ, ಸೇಸಾಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿಯೋತಿ। **ಅಞ್ಞತ್ರ ರೂಪಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಚ ರೂಪವಾ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಚತುಕ್ಕನಯಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಟ್ಠಿತಾ ಚ ಸಂಸನ್ದನಕಥಾವಣ್ಣನಾ।

೮. ಲಕ್ಖಣಯುತ್ತಿವಣ್ಣನಾ

೫೪. ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮೇತಿ ಇದಂ ಯಂ ವಕ್ಖತಿ "ಛಲವಸೇನ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ 'ಆಜಾನಾಹಿ ಪಟಿಕಮ್ಮ'ನ್ತಿಆದೀ"ತಿ (ಕಥಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೪), ತೇನ ಪನ ನ ಸಮೇತಿ। ಪಚ್ಚನೀಕಾನುಲೋಮೇ ಹಿ ಪಚ್ಚನೀಕೇ "ಆಜಾನಾಹಿ ನಿಗ್ಗಹ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ನ ಪನ "ಪಟಿಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ।

ಲಕ್ಖಣಯುತ್ತಿವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ವಚನಸೋಧನವಣ್ಣನಾ

೫೫-೫೯. ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಪದದ್ವಯಸ್ಸ ಅತ್ಥತೋ ಏಕತ್ತೇತಿ ಏತ್ಥ ತದೇವ ಏಕತ್ತಂ ಪರೇನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಂ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತನ್ತಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಮೇತಂ। ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಹಿ ಅವಿಭಜಿತಬ್ಬತಂ, ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಏತಸ್ಸ ವಿಭಜಿತಬ್ಬತಂ ವದನ್ತೋ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಾವಿಭಜಿತಬ್ಬತ್ಥಾನಂ ಉಪಲಬ್ಭತಿಪುಗ್ಗಲ-ಸದ್ದಾನಂ ಕಥಂ ಅತ್ಥತೋ ಏಕತ್ತಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛೇಯ್ಯಾತಿ? ಯಥಾ ಚ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಾವಿಭಜಿತಬ್ಬತ್ಥಾನಂ ಉಪಲಬ್ಭತಿ-ರೂಪ-ಸದ್ದಾನಂ ತಂ ವಿಭಾಗಂ ವದತೋ ರೂಪಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಕಿಞ್ಚಿ ನ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಅಯಂ ಪಸಙ್ಗೋ ನಾಪಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ಏತಸ್ಸಪಿ ಯಥಾವುತ್ತವಿಭಾಗಂ ವದತೋ ಯಥಾಆಪಾದಿತೇನ ಪಸಙ್ಗೇನ ನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಮಗ್ಗಿತಬ್ಬೋ ಏತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೬೦. "ಸುಞ್ಞತೋ ಲೋಕಂ ಅವೇಕ್ಖಸ್ಸೂ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೧೨೫) ಏತೇನ ಅತ್ಥತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ನತ್ಥೀತಿಪಿ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ।

ವಚನಸೋಧನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಪಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ

೬೧-೬೬. ರೂಪಕಾಯಾವಿರಹಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ರೂಪಕಾಯಸಬ್ಭಾವತೋ"**ತಿ ಆಹ। "ರೂಪಿನೋ ವಾ ಅರೂಪಿನೋ ವಾ"ತಿ (ಇತಿವು॰ ೯೦) ಸುತ್ತೇ ಆಗತಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ತಥಾರೂಪಾಯ ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅತ್ಥಿತಾಯಾ"**ತಿ। **ವೀತರಾಗಸಬ್ಭಾವತೋ**ತಿ

ಕಾಮೀಭಾವಸ್ಸ ಅನೇಕನ್ತಿಕತ್ತಾ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಆಯತ್ತತ್ತಾಭಾವತೋ ಚ "ಕಾಮೀ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೯೭. **ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯಾ**ತಿ ಕಾರಣವಚನಮೇತಂ, ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಕಾರಣಭೂತಾಯ ಏವಂಲದ್ಧಿಕತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆಹಚ್ಚ ಭಾಸಿತ**ನ್ತಿ "ಅಞ್ಞಂ ಜೀವಂ ಅಞ್ಞಂ ಸರೀರನ್ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಮೇತಂ ಮಯಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೨೮) ಆಹಚ್ಚ ಭಾಸಿತಂ।

ಪಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಗತಿಅನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ

೯೯-೭೨. **"ದಸ್ಸೇನ್ತೋ 'ತೇನ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸನ್ಧಾವತೀ'ತಿಆದಿಮಾಹಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, "ದಸ್ಸೇನ್ತೋ 'ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸನ್ಧಾವತೀ'ತಿಆದಿಮಾಹಾ"ತಿ ಪನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ದಸ್ಸೇತ್ವಾತಿ ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

೯೧. **ಯೇನ ರೂಪಸಙ್ಖಾತೇನ ಸರೀರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ "ರೂಪೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ವದನ್ತೇನ "ರೂಪಂ ಪುಗ್ಗಲೋ"ತಿ ಅನನುಞ್ಞಾತತ್ತಾ ಯೇನಾಕಾರೇನ ತಂ ಜೀವಂ ತಂ ಸರೀರನ್ತಿ ಇದಂ ಆಪಜ್ಜತಿ , ಸೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। **ಅಸಞ್ಞೂಪಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾ**ತಿ ನಿರಯೂಪಗಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಸಞ್ಞೂಪಗಸ್ಸ ಅರೂಪೂಪಗಸ್ಸ ಚ ಅನ್ತರಾಭವಂ ನ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಚುತಿತೋ ಅನನ್ತರಂ ಉಪಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯೇ ಪನ ಚುತಿಕಾಲೇ ಉಪಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಚ ಅಸಞ್ಞೂಪಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಚ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇಸು ಸಞ್ಞಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಸಞ್ಞೂಪಗಸ್ಸ ಚ ಅನ್ತರಾಭವಂ ಇಚ್ಛೇಯ್ಯುಂ, ತೇಸಂ ಅನ್ತರಾಭವಭಾವತೋ "ಅಸಞ್ಞೂಪಪತ್ತಿ ಅವೇದನಾ"ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ।

೯೨. **ಅವೇದನೋತಿಆದೀಸು ತದಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಭವತೋ ಅಞ್ಞಂ ಅಸಞ್ಞಾನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನುಪಪತ್ತಿಂ। ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನೇಪಿ ಹಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಞ್ಞಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ।

೯೩. **ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಾದಿಧಮ್ಮೇ ವಿನಾ ಪುಗ್ಗಲೋ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಇನ್ಧನುಪಾದಾನೋ ಅಗ್ಗಿ ವಿಯ ಇನ್ಧನೇನ ರೂಪಾದಿಉಪಾದಾನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ರೂಪಾದಿನಾ ವಿನಾ ನತ್ಥೀತಿ ಲದ್ಧಿವಸೇನ ವದತಿ।

ಗತಿಅನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೨. ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ

೯೭. **ನೀಲಂ ರೂಪಂ ಉಪಾದಾಯ ನೀಲೋತಿಆದೀಸೂ**ತಿ "ನೀಲಂ ರೂಪಂ ಉಪಾದಾಯ ನೀಲಕಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಯೋ ಪುಟ್ಠೋ ನೀಲಂ ಉಪಾದಾಯ ನೀಲೋತಿ, ತದಾದೀಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ।

೯೮. **ಭೇಕಟ್ಠಂ ಸನ್ಧಾಯಾ**ತಿ ಭೇಕಟ್ಠಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಕುಸಲಪಞ್ಞತ್ತಿಂ। "ಕುಸಲಂ ವೇದನಂ ಉಪಾದಾಯಾ"ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೧೧೨. **ಇದಾನಿ ...ಪೇ॰... ದಸ್ಸೇತುಂ "ಯಥಾ ರುಕ್ಖ"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬಪಕ್ಖಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಉತ್ತರಮಾಹಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೧೧೫. "ಯಸ್ಸ ರೂಪಂ ಸೋ ರೂಪವಾ"ತಿ ಉತ್ತರಪಕ್ಖೇ ವುತ್ತಂ ವಚನಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ **"ಯಸ್ಮಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

೧೧೯. **ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನಾತಿ** ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಪರಿದೀಪಿತಸ್ಸ ಸರಾಗಾದಿಚಿತ್ತಯೋಗಸ್ಸ ವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೧೧೮. **ಯೇನಾತಿ ಚಕ್ಖುನ್ತಿ** "ಯೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ ಕರಣಂ ಚಕ್ಖುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚಕ್ಖುಮೇವ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ** ವಿಞ್ಞಾಣನಿಸ್ಸಯಭಾವೂಪಗಮನಮೇವ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ದಸ್ಸನಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ।

ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೩. ಪುರಿಸಕಾರಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ

೧೨೩. **ಕರಣಮತ್ತನ್ತಿ** ಕಮ್ಮಾನಂ ನಿಪ್ಫಾದಕಪ್ಪಯೋಜಕಭಾವೇನ ಪವತ್ತಾ ಖನ್ಧಾ।

೧೨೪. ಪುರಿಮಕಮ್ಮೇನ ವಿನಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಜಾತಿ, ಜಾತಸ್ಸ ಚ ವಿಜ್ಜಟ್ಠಾನಾದೀಸು ಸಮ್ಮಾ ಮಿಚ್ಛಾ ವಾ ಪವತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ ಸನ್ಧಾಯ **"ಪುರಿಮಕಮ್ಮಮೇವ ತಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

೧೨೫. **ಕಮ್ಮವಟ್ಟಸ್ಸಾತಿ** ಏತ್ಥ ಕಮ್ಮಕಾರಕಸ್ಸ ಯೋ ಕಾರಕೋ, ತೇನಪಿ ಅಞ್ಞಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಾತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಸ ಕಾರಕೇನಪಿ ಅಞ್ಞನ್ತಿ ಏವಂ ಕಮ್ಮವಟ್ಟಸ್ಸ ಅನುಪಚ್ಛೇದಂ ವದನ್ತಿ। ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಕಾರಕೋ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಾರಕೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಮೇತಂ। ಮಾತಾಪಿತೂಹಿ ಜನಿತತಾದಿನಾ ತಸ್ಸ ಕಾರಕಂ ಇಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಕಾರಕಾನಂ ಕಾರಕಪರಮ್ಪರಾ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಇದಞ್ಚ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

೧೭೦. **ಸುತ್ತವಿರೋಧಭಯೇನಾತಿ** "ಸೋ ಕರೋತಿ ಸೋ ಪಟಿಸಂವೇದಯತೀತಿ ಖೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಅಯಮೇಕೋ ಅನ್ತೋ"ತಿಆದೀಹಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೪೬) ವಿರೋಧಭಯಾ।

೧೭೧. "ಇಧ ನನ್ದತಿ ಪೇಚ್ಚ ನನ್ದತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೧೮) ವಚನತೋ ಕಮ್ಮಕರಣಕಾಲೇ ವಿಪಾಕಪಟಿಸಂವೇದನಕಾಲೇ ಚ ಸೋಯೇವಾತಿ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸಯಂಕತಂ ಸುಖದುಕ್ಖನ್ತಿ** ಚ ಪುಟ್ಠೋ "ಕಿಂ ನು ಖೋ, ಭೋ ಗೋತಮ, ಸಯಂಕತಂ ಸುಖಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ? ಮಾ ಹೇವಂ ಕಸ್ಸಪಾ"ತಿಆದಿಸುತ್ತವಿರೋಧಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮) ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ।

೧೭೯. **ಲದ್ಧಿಮತ್ತಮೇವೇತನ್ತಿ** ಸೋಯೇವೇಕೋ ನೇವ ಸೋ ಹೋತಿ ನ ಅಞ್ಞೋತಿ ಇದಂ ಪನ ನತ್ಥೇವ, ತಸ್ಮಾ ಏವಂವಾದಿನೋ ಅಸಯಂಕಾರನ್ತಿಆದಿ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅಪಿಚಾತಿ**ಆದಿನಾ ಇದಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ನ ಪರಸ್ಸ ಇಚ್ಛಾವಸೇನೇವ "ಸೋ ಕರೋತೀ"ತಿಆದಿ ಅನುಯೋಗೋ ವುತ್ತೋ, ಅಥ ಖೋ "ಸೋ ಕರೋತೀ"ತಿಆದೀಸು ಏಕಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಇತರಂ, ತಞ್ಚ ಅನಿಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಂ ಆಪನ್ನನ್ತಿ ಏವಂ ಕಾರಕವೇದಕಿಚ್ಛಾಯ ರತ್ವಾ "ಸೋ ಕರೋತೀ"ತಿಆದೀಸು ತಂ ತಂ ಅನಿಚ್ಛಾಯ ಆಪನ್ನವಸೇನಾಪೀತಿ। ಅಥ ವಾ ನ ಕೇವಲಂ "ಸೋ ಕರೋತೀ"ತಿಆದೀನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಆಪನ್ನತ್ತಾ, ಅಥ ಖೋ ಏಕೇಕಸ್ಸೇವ ಚ ಆಪನ್ನತ್ತಾ ಅಯಂ ಅನುಯೋಗೋ ಕತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪುರಿಮನಯೇನೇವಾತಿ** ಏತೇನ "ಇಧ ನನ್ದತೀ"ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಪಟಿಜಾನನಾದಿಕಾರಣಂ ಏಕತೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಪುರಿಸಕಾರಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಕಲ್ಯಾಣವಗ್ಗೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

೧೪. ಅಭಿಞ್ಞಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ

೧೯೩. **ಅಭಿಞ್ಞಾನುಯೋಗಾದಿವಸೇನ ಅರಹತ್ತಸಾಧನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ "ನನು ಅತ್ಥಿ ಕೋಚಿ ಇದ್ಧಿಂ ವಿಕುಬ್ಬತೀ"ತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಅನುಯೋಗೋ ಚ "ಹಞ್ಚಿ ಅತ್ಥಿ ಕೋಚಿ ಇದ್ಧಿಂ ವಿಕುಬ್ಬತೀ"ತಿ ಠಪನಾ ಚ "ತೇನ ವತ ರೇ"ತಿಆದಿ ಪಾಪನಾ ಚ ಆದಿಸದ್ದಸಙ್ಗಹಿತೋ ಅತ್ಥೋವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಭಿಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾತಿ ತದಭಿಞ್ಞಾವತೋ ಅರಹತೋ ಸಾಧನಂ **"ಅರಹತ್ತಸಾಧನಾ"**ತಿ ಆಹ। ಅರಹತೋ ಹಿ ಸಾಧನಾ ತಬ್ಭಾವಸ್ಸ ಚ ಸಾಧನಾ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ।

ಅಭಿಞ್ಞಾನುಯೋಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೫-೧೮. ಞಾತಕಾನುಯೋಗಾದಿವಣ್ಣನಾ

೨೦೯. **ತಥಾರೂಪಸ್ಸಾ**ತಿ ತತಿಯಕೋಟಿಭೂತಸ್ಸ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ ಅಭಾವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏವಂ ಪನ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತೋ ಅಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಂ ತತಿಯಕೋಟಿಭೂತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ವದೇಯ್ಯಾತಿ ತಾದಿಸಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಇಚ್ಛನ್ತೋ ಹಿ ಸುತ್ತೇನ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ಕಸ್ಮಾ? **ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ**ತಿ, ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಸಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಾರಹತ್ತಾ ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿಂ ನಿಗೂಹಿತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಪರವಾದಿಸ್ಸಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಞಾತಕಾನುಯೋಗಾದಿವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೯. ಪಟಿವೇಧಾನುಯೋಗಾದಿವಣ್ಣನಾ

೨೧೮. **ಪರಿಗ್ಗಹಿತವೇದನೋ**ತಿ ವಚನೇನ ಅಪರಿಗ್ಗಹಿತವೇದನಸ್ಸ "ಸುಖಿತೋಸ್ಮಿ, ದುಕ್ಖಿತೋಸ್ಮೀ"ತಿ ಜಾನನಂ ಪಜಾನನಂ ನಾಮ ನ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ ಯೋಗಾವಚರಸ್ಸ ಸುಖುಮಾನಮ್ಪಿ ವೇದನಾನಂ ಪರಿಚ್ಛೇದನಸಮತ್ಥತಞ್ಚ।

೨೨೮. **ಲಕ್ಖಣವಚನ**ನ್ತಿ ರೂಪಬ್ಭನ್ತರಗಮನಂ ಸಹರೂಪಭಾವೋ, ಬಹಿದ್ಧಾ ನಿಕ್ಖಮನಂ ವಿನಾರೂಪಭಾವೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೨೩೭. **ಇಮಾ ಖೋ**ತಿ ಓಳಾರಿಕೋ ಅತ್ತಪಟಿಲಾಭೋ ಮನೋಮಯೋ ಅತ್ತಪಟಿಲಾಭೋ ಅರೂಪೋ ಅತ್ತಪಟಿಲಾಭೋತಿ ಇಮಾ ಲೋಕಸ್ಸ ಸಮಞ್ಞಾ, ಯಾಹಿ ತಥಾಗತೋ ವೋಹರತಿ ಅಪರಾಮಸಂ, ಯೋ ಸಚ್ಚೋ ಮೋಘೋ ವಾ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಿಂ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನೇಪಿ ಅತ್ತನಿ ತದನುಪಲಬ್ಭತೋಯೇವ ಪರಾಮಾಸಂ ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ ಲೋಕೇ ಅತ್ತಪಟಿಲಾಭೋತಿ ಪವತ್ತವೋಹಾರವಸೇನೇವ ವೋಹರತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಚ್ಚತ್ತಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಲೋಕವೋಹಾರೇನ ಅತ್ಥಿತಂ ವದನ್ತೇನ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಕೋಚಿ ಸಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸತಿ ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನೇವ ಅತ್ಥಿತಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ, ನ ಲೋಕವೋಹಾರೇನಾತಿ। ಇಮಿನಾ ಪನ ಯಥಾ ಸಮೇತಿ, ಯಥಾ ಚ ಪರಾಮಾಸೋ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಇತೋ ಪುರಿಮಾ ಚ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿಕಾರಣನ್ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಚ್ಚನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ತಥಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ತಥಕಾರಣಂ। ಯಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಥತಾಯ ಪವತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಚ್ಚನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಪಟಿವೇಧಾನುಯೋಗಾದಿವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪುಗ್ಗಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪರಿಹಾನಿಕಥಾ

೧. ವಾದಯುತ್ತಿಪರಿಹಾನಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೩೯. “ದ್ವೇಮೇ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪರಿಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೫) ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಅರಹತೋ ಪರಿಹಾನಿಲದ್ಧಿಯಾ ನ ನಿಸ್ಸಯೋ, ಅಥ ಖೋ ಅನಾಗಾಮಿಆದೀನಂ ಪರಿಹಾನಿಲದ್ಧಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ **ಅರಹತೋಪಿ ಪರಿಹಾನಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ** ಏತ್ಥ ಪಿ-ಸದ್ದೇನ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸಪಿ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸಪೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

“ತತಿಯಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಾವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಪರಿಹಾನಿ ನ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸ ಲದ್ಧೀ”ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ, ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯೇಸ್ವೇವ ಪನ ಅಧಿಪ್ಪೇತೇಸು ಪರಿಕ್ಖೇಪೋ ನ ಕಾತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ, ಕತೋ ಚ, ತಸ್ಮಾ **“ತತಿಯಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಪರಿಹಾನಿ ನ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸ ಲದ್ಧೀ**”ತಿ ಪಠನ್ತಿ।

ಅಯೋನಿಸೋ ಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಸೋತಾಪನ್ನೋಯೇವ ನಿಯತೋತಿ ವುತ್ತೋತಿ ಸೋಯೇವ ನ ಪರಿಹಾಯತಿ, ನ ಇತರೇತಿ ಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ। “ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ಥಾಯಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ ಅತ್ಥಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ನಿಯತೋತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಾ ನ ಪರಿಹಾಯತೀತಿ ಏತಮತ್ಥಂ ಗಣ್ಹೇತಿ ಪನ ವದನ್ತಿ।

ವಾದಯುತ್ತಿಪರಿಹಾನಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸಂಸನ್ದನಪರಿಹಾನಿವಣ್ಣನಾ

೨೪೧. ಯಂ ಪನೇತ್ಥಾತಿಆದಿಮ್ಹಿ ದಸ್ಸನಮಗ್ಗಫಲೇ ಠಿತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಂ, ತತೋ ಪರಿಹಾಯಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ಚ ಠಾನಂ ಇಚ್ಛನ್ತೋ ಪುನ ವಾಯಾಮೇನ ತದನನ್ತರಂ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಂ ನ ಇಚ್ಛತೀತಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಮೇತಂ।

೨೮೨. ಅವಸಿಪ್ಪತ್ತೋ ಝಾನಲಾಭೀತಿ ಸೇಕ್ಖೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಪನ ವಸಿಪ್ಪತ್ತೋ ಅವಸಿಪ್ಪತ್ತೋ ಚ ಸಮಯವಿಮುತ್ತಅಸಮಯವಿಮುತ್ತತನ್ತಿಯಾ ಅಗ್ಗಹಿತೋ, ಭಜಾಪಿಯಮಾನೋ ಪನ ಸಮಾಪತ್ತಿವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಸೇನ ಸಮಯವಿಮುತ್ತಭಾವಂ ಭಜೇಯ್ಯಾತಿ ವುತ್ತೋತಿ।

ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸಂಸನ್ದನಪರಿಹಾನಿವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಸುತ್ತಸಾಧನಪರಿಹಾನಿವಣ್ಣನಾ

೨೮೫. ಉತ್ತಮಹೀನಭೇದೋ “ತತ್ರ ಯಾಯಂ ಪಟಿಪದಾ ಸುಖಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ, ಸಾ ಉಭಯೇನೇವ ಪಣೀತಾ ಅಕ್ಖಾಯತೀ”ತಿಆದಿಸುತ್ತವಸೇನ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫೨) ವುತ್ತೋ। “ದಿಟ್ಠಂ ಸುತಂ ಮುತ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ ಮುತಸದ್ದೋ ಪತ್ತಬ್ಬಂ ವದತೀತಿ ಆಹ **“ಫುಸನಾರಹ**”ನ್ತಿ।

೨೮೭. ಅಪ್ಪತ್ತಪರಿಹಾನಾಯ ಚೇವ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ಯಥಾಕತಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಸಮಯವಿಮುತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಸುತ್ತಸಾಧನಪರಿಹಾನಿವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪರಿಹಾನಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾ

೧. ಸುದ್ಧಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೯೯. "ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತಿದೇವೇ ಉಪಾದಾಯ ತದುಪರೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, "ತೀಹಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಠಾನೇಹೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೨೧) ಪನ ಸುತ್ತಸ್ಸ ವಚನೇನ ಹೇಟ್ಠಾಪಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಮ್ಪಿ ನ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ।

೨೦೦. "ಗಿಹೀನಞ್ಚೇವ ಏಕಚ್ಚಾನಞ್ಚ ದೇವಾನಂ ಮಗ್ಗಪಟಿಲಾಭಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ತಸ್ಸೇವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, "ಯತ್ಥ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಪನ ಓಕಾಸವಸೇನ ಪುಟ್ಠೋ ಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ತಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ನ ಯುತ್ತೋ। ಯದಿ ಚ ತಸ್ಸಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ಸಕವಾದಿನಾ ಸಮಾನಾಧಿಪ್ಪಾಯತ್ತಾ ನ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

೨೦೧. ಏಕನ್ತರಿಕಪಞ್ಹಾತಿ ಪರವಾದೀಸಕವಾದೀನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪಞ್ಹನ್ತರಿಕಾ ಪಞ್ಹಾ।

ಸುದ್ಧಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸಂಸನ್ದನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೦೩. ರೂಪಾವಚರಮಗ್ಗೇನ ಹಿ ಸೋ ಇಧವಿಹಾಯನಿಟ್ಠೋ ನಾಮ ಜಾತೋತಿ ಇದಂ "ಇಧ ಭಾವಿತಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಅನಾಗಾಮೀ ಇಧವಿಹಾಯನಿಟ್ಠೋ ನಾಮ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿಕೇನ ಲದ್ಧಿಕಿತ್ತನೇನ ಕಥಂ ಸಮೇತೀತಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। ಪುಬ್ಬೇ ಪನ ಅನಾಗಾಮೀ ಏವ ಅನಾಗಾಮೀತಿ ವುತ್ತೋ, ಇಧ ಝಾನಾನಾಗಾಮಿಸೋತಾಪನ್ನಾದಿಕೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಇಧ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಇಧೇವ ಫಲಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋನ್ತಂ "ಇಧಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ"ತಿ ವದತಿ, ಇಧ ಪನ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ಫಲಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋನ್ತಂ "ತತ್ಥಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಅರಹಾ"ತಿ।

ಸಂಸನ್ದನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಓಧಿಸೋಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೦೪. ಓಧಿಸೋ ಓಧಿಸೋತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಏಕದೇಸೇನ ಏಕದೇಸೇನಾ"**ತಿ ಆಹ।

ಓಧಿಸೋಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಜಹತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧. ನಸುತ್ತಾಹರಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೮೦. ಕಿಚ್ಚಸಬ್ಭಾವನ್ತಿ ತೀಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಪಹೀನತಂ। ತಂ ಪನ ಕಿಚ್ಚಂ ಯದಿ ತೇನೇವ ಮಗ್ಗೇನ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ಲದ್ಧಿ, ಪುಥುಜ್ಜನಕಾಲೇ ಏವ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ಪಹೀನಾತಿ ಲದ್ಧೀತಿ ಏತಂ ನ ಸಮೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪುಥುಜ್ಜನಕಾಲೇ ಪಹೀನಾನಮ್ಪಿ ದಸ್ಸನಮಗ್ಗೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಪುನ ಕದಾಚಿ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ನಸುತ್ತಾಹರಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಜಹತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿಕಥಾ

೧. ವಾದಯುತ್ತಿವಣ್ಣನಾ

೧೮೨. **ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಸಬ್ಬನ್ತಿ** ಸಿರಸಿ ಪಾದಾ ಪಚ್ಛತೋ ಚಕ್ಖೂನೀತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇತಿ** ಬಾಲಕಾಲೇ ಯುವತಾ, ವುಡ್ಢಕಾಲೇ ಬಾಲತಾ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಸಬ್ಬಂ। **ಸಬ್ಬೇನಾಕಾರೇನಾತಿ** ನೀಲಾಕಾರೇನ ಪೀತಂ, ಪೀತಾಕಾರೇನ ಲೋಹಿತನ್ತಿ ಏವಂ। **ಸಬ್ಬೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂತಿ** ಚಕ್ಖುಸ್ಮಿಂ ಸೋತಂ, ಸೋತಸ್ಮಿಂ ಘಾನನ್ತಿ ಏವಂ। **ಅಯುತ್ತನ್ತಿ** ಯೋಗರಹಿತಂ ವದತಿ, ತಂ ಪನ ಏಕಸಭಾವಂ। ಕಥಂ ಪನ ಏಕಸಭಾವಸ್ಸ ಯೋಗರಹಿತತಾತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ನಾನಾಸಭಾವಾನಞ್ಹೀ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ದ್ವಿನ್ನಞ್ಹಿ ನಾನಾಸಭಾವಾನಂ ಅಙ್ಗುಲೀನಂ ಮೇಣ್ಡಕಾನಂ ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಯೋಗೋ ಹೋತಿ, ನ ಏಕಸ್ಸೇವ ಸತೋ, ತಸ್ಮಾ ಯೋ ನಾನಾಸಭಾವೇಸು ಹೋತಿ ಯೋಗೋ, ತೇನ ರಹಿತಂ ಏಕಸಭಾವಂ ಅಯೋಗನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಇದಂ ಪುಚ್ಛತೀತಿ** ಪರವಾದೀದಿಟ್ಠಿಯಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಭಾವಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಅತ್ತನೋ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಭಾವೋ ಅತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ವಾದಯುತ್ತಿವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಕಾಲಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ

೧೮೫. **ಅತೀತಾನಾಗತಂ ಪಹಾಯ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನರೂಪಮೇವ ಅಪ್ಪಿಯಂ ಅವಿಭಜಿತಬ್ಬಂ ಕರಿತ್ವಾತಿ** ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸದ್ದೇನ ರೂಪಸದ್ದೇನ ಚಾತಿ ಉಭೋಹಿಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನರೂಪಮೇವ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಕತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅವಿಗತತ್ತಾತಿ** ಏತೇನ ಇದಂ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ "ನ ರೂಪಪಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಯ ವತ್ಥಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಭಾವಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ಪವತ್ತಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ರೂಪಸಮೂಹಂ ಉಪಾದಾಯ ಪವತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ವತ್ಥಭಾವಸ್ಸ ಓದಾತಭಾವವಿಗಮೇ ವಿಗಮಾವತ್ತಬ್ಬತಾ ಯುತ್ತಾ, ನ ಪನ ರೂಪಭಾವಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವವಿಗಮೇ"ತಿ।

ಕಾಲಸಂಸನ್ದನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ವಚನಸೋಧನವಣ್ಣನಾ

೧೮೮. **ಅನಾಗತಂ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ವಾ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಅನಾಗತಂ ಅನಾಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಪುನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀತಿ, ತಥಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋನ್ತಂ ಪುಬ್ಬೇ ಅನಾಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತೀತಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಕಿಂ ತೇ ತಮ್ಹಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀತಿ** ತಬ್ಭಾವಾವಿಗಮತೋ ಹುತ್ವಾಹೋತಿಭಾವಾನುಪರಮಂ ಅನುಪಚ್ಛೇದಂ ಪುಚ್ಛತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಯುತ್ತೋ। **ಹುತ್ವಾ ಭೂತಸ್ಸ ಪುನ ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವತೋತಿ** ಅನಾಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭೂತಸ್ಸ ಪುನ ಅನಾಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾಭಾವತೋ।

ಯಸ್ಮಾ ತನ್ತಿ ತಂ ಹುತ್ವಾ ಭೂತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಯಸ್ಮಾ ಅನಾಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋನ್ತಂ "ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗತಂ, ತಸ್ಮಾ ದುತಿಯಮ್ಪಿ "ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ ವಚನಂ ಅರಹತೀತಿ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏವಂ ಪನ ಧಮ್ಮೇ ಹುತ್ವಾಹೋತಿಭಾವಾನುಪರಮಂ ವದನ್ತಸ್ಸ ಅಧಮ್ಮೇ ಸಸವಿಸಾಣೇ ನಹುತ್ವಾನ ಹೋತಿಭಾವಾನುಪರಮೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "**ಅಥ ನ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನಯೇನಾತಿ ಕಾಲನಾನತ್ತೇನ। **ಪಟಿಞ್ಞಾತನಯೇನಾತಿ** ಅತ್ಥನಾನತ್ತೇನ। ಅತ್ಥನಾನತ್ತಂ ಇಚ್ಛನ್ತೋಪಿ ಪನ ಅನಾಗತಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿಭಾವಂ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಅನಾಗತೇ ವುತ್ತಂ ಹುತ್ವಾಭಾವಂ ಕಥಂ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। ಅತ್ಥನಾನತ್ತಮೇವ ಹಿ ತೇನ ಅನುಞ್ಞಾಯತಿ, ನ ಅನಾಗತೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವೋ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ವಾ ಅನಾಗತಭಾವೋತಿ। **ಪುರಿಮಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಪಞ್ಹಂ ಪರಿವತ್ತಿತ್ವಾತಿ** ಅನುಞ್ಞಾತಪಞ್ಹಸ್ಸ ಹುತ್ವಾ ಹೋತಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀತಿ ದೋಸೋ ವುತ್ತೋತಿ ಅವುತ್ತದೋಸಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಪಞ್ಹಂ ಪುನ ಗಹೇತ್ವಾ ತೇನ ಚೋದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಅತ್ಥನಾನತ್ತೇನ ಹುತ್ವಾಹೋತೀತಿ ಅನುಜಾನನ್ತಸ್ಸ ದೋಸೋ ಕಾಲನಾನತ್ತಾಯೇವ ಅನಾಗತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ಕಥಂ ಹೋತೀತಿ? ತಸ್ಸೇವ ಅನುಜಾನನಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಏಕೇಕನ್ತಿ ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮ್ಪೀತಿ ತದುಭಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ **"ಏಕೇಕಂ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಏಕೇಕಮೇವ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತೀತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ **"ಏಕೇಕಂ ಹುತ್ವಾ ಹೋತಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"**ತಿ ವಚನೇಪಿ। ಅನಾಗತಸ್ಸ ಹಿ "ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ ನಾಮಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಚಾತಿ ದ್ವೇಪಿ ನಾಮಾನಿ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಹುತ್ವಾ ಹೋತಿ ಹುತ್ವಾ ಹೋತೀ"ತಿ ಚೋದಿತಂ, ತಥಾ "ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತಿ ನ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋತೀ"ತಿ ಚಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ । **ಸಬ್ಬತೋ ಅನ್ಧಕಾರೇನ ಪರಿಯೋನದ್ಧೋ ವಿಯಾತಿ** ಏತೇನ ಅಪರಿಯೋನದ್ಧೇನ ಪಟಿಜಾನಿತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮನಯೇ ಹುತ್ವಾ ಭೂತಸ್ಸ ಪುನ ಹುತ್ವಾಹೋತಿಭಾವೋ ಚೋದಿತೋ, ದುತಿಯನಯೇ ಅನಾಗತಾದೀಸು ಏಕೇಕಸ್ಸ ಹುತ್ವಾಹೋತಿನಾಮತಾತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ।

ವಚನಸೋಧನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅತೀತಞಾಣಾದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೯೦. **ಪುನ ಪುಟ್ಠೋ...ಪೇ॰... ಅತ್ಥಿತಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ** ಏತ್ಥ **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಞಾಣಂ ತೇನಾತಿ** ಏತೇನ ಅನುವತ್ತಮಾನಾಪೇಕ್ಖನವಚನೇನ ಕಥಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಅತೀತಞಾಣಾದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅರಹನ್ತಾದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೯೧. **ಯುತ್ತಿವಿರೋಧೋ** ಅರಹತೋ ಸರಾಗಾದಿಭಾವೇ ಪುಥುಜ್ಜನೇನ ಅನಾನತ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಸ್ಸ ಅಫಲತಾತಿ ಏವಮಾದಿಕೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಅರಹನ್ತಾದಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪದಸೋಧನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೯೫. **ತೇನ ಕಾರಣೇನಾತಿ** ಅತೀತಅತ್ಥಿಸದ್ದಾನಂ ಏಕತ್ಥತ್ತಾ ಅತ್ಥಿಸದ್ದತ್ಥಸ್ಸ ಚ ನ್ವಾತೀತಭಾವತೋ "ಅತೀತಂ ನ್ವಾತೀತಂ, ನ್ವಾತೀತಞ್ಚ ಅತೀತಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏತ್ಥ ಪನ ಅತೀತಾದೀನಂ ಅತ್ಥಿತಂ ವದನ್ತಸ್ಸ ಪರವಾದಿಸ್ಸೇವಾಯಂ ದೋಸೋ ಯಥಾ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಪನ "ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ವದನ್ತಸ್ಸ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ತಥಾ ಪಟಿಪಾದೇತಬ್ಬಂ।

ಪದಸೋಧನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸಬ್ಬಮತ್ಥೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಏಕಚ್ಚಂಅತ್ಥೀತಿಕಥಾ

೧. ಅತೀತಾದಿಏಕಚ್ಚಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೯೯. ತಿಣ್ಣಂ ರಾಸೀನನ್ತಿ ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಅವಿಪಾಕಾನಂ। ವೋಹಾರವಸೇನ ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಾನಂ ಅತ್ಥಿತಂ ವದನ್ತೋ ಕಥಂ ಚೋದೇತಬ್ಬೋತಿ ವಿಚಾರೇತಿ "ಕಮ್ಮುಪಚಯಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಸಙ್ಖಾರಂ ಇಚ್ಛನ್ತೀ"ತಿ।

ಏಕಚ್ಚಂಅತ್ಥೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಸತಿಪಟ್ಠಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೦೧. ಲೋಕುತ್ತರಭಾವಂ ಪುಚ್ಛನತ್ಥಾಯಾತಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾಯ ಸಮ್ಮಾಸತಿಯಾ ಸತಿಪಟ್ಠಾನತ್ತಾ, ಲೋಕುತ್ತರಾಯಯೇವ ವಾ ಪರಮತ್ಥಸತಿಪಟ್ಠಾನತ್ತಾ ತಸ್ಸಾ ವಸೇನ ಲೋಕುತ್ತರಭಾವಂ ಪುಚ್ಛನತ್ಥಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಭೇದಪುಚ್ಛಾವಸೇನಾತಿ** ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಸತಿಪಟ್ಠಾನಸಮುದಾಯಭೂತಸ್ಸ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪಭೇದಾನಂ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ।

ಸತಿಪಟ್ಠಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಹೇವತ್ಥಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೨೦೪. ಅಯೋನಿಸೋ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತತ್ತಾತಿ ಅವತ್ತಬ್ಬುತ್ತರೇನ ಉಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬೇನ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಹೇವತ್ಥಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಮಹಾವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ದುತಿಯವಗ್ಗೋ

೧. ಪರೂಪಹಾರವಣ್ಣನಾ

೨೦೭. ಅಧಿಮಾನಿಕಾನಂ ಸುಕ್ಕವಿಸ್ಸಟ್ಠಿದಸ್ಸನಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। ತೇ ಹಿ ಸಮಾಧಿವಿಪಸ್ಸನಾಹಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತರಾಗಾವ, ಬಾಹಿರಕಾನಮ್ಪಿ ಚ ಕಾಮೇಸು ವೀತರಾಗಾನಂ ಸುಕ್ಕವಿಸ್ಸಟ್ಠಿಯಾ ಅಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ। ಅಧಿಮಾನಿಕಪುಬ್ಬಾ ಪನ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ ಸಿಯುಂ।

೨೦೮. ವಚಸಾಯತ್ಥೇತಿ ನಿಚ್ಛಯತ್ಥೇ, "ಕಿಂ ಕಾರಣಾ"ತಿ ಪನ ಕಾರಣಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಿತತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಥಾಯಂ ವಿಯ ಕಾರಣತ್ಥೇತಿ ಯುತ್ತಂ।

ಪರೂಪಹಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ವಚೀಭೇದಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೧೬. ವಚೀಭೇದಕಥಾಯಂ **ಲೋಕುತ್ತರಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನೋ**ತಿ ಪಠಮಮಗ್ಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ, ಯಸ್ಮಾ ಸೋ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖಮಿಚ್ಚೇವ ವಾಚಂ ಭಾಸತಿ, ನ ಸಮುದಯೋತಿಆದೀನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೩೧೮. **ಯೇನ ತಂ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತೀ**ತಿ ಇದಂ ವಚೀಸಮುಟ್ಠಾಪನಕ್ಖಣೇ ಏವ ಏತಂ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತೀತಿ ಇಚ್ಛಿತೇ ಆರೋಪಿತೇ ವಾ ಯುಜ್ಜತಿ।

೩೩೨. ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಚೀಭೇದಂ ಇಚ್ಛತೋ ಪರಸ್ಸ ಅಭಿಭೂಸುತ್ತಾಹರಣೇ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ।

ವಚೀಭೇದಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೩೫. ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿಕಥಾಯಂ **ಚುಲ್ಲಾಸೀತಿ...ಪೇ॰... ಆದಿವಚನವಸೇನಾ**ತಿ ಆರುಪ್ಪೇಯೇವ ಏವಂ ಯಾವತಾಯುಕಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಅಞ್ಞತ್ಥಾತಿ ಕತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏತೇನ ಪನ "ನ ತ್ವೇವ ತೇಪಿ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ದ್ವೀಹಿ ಚಿತ್ತಸಮೋಹಿತಾ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೦ ಥೋಕಂ ವಿಸದಿಸಂ) ದುತಿಯಾಪಿ ಅಟ್ಠಕಥಾ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। ಪುರಿಮಾಯ ಚ ವಸ್ಸಸತಾದಿಟ್ಠಾನಾನುಞ್ಞಾಯ ಅವಿರೋಧೋ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ। **ಮುಹುತ್ತಂ ಮುಹುತ್ತ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಹೋ ಸಕವಾದಿನಾ ಪುಚ್ಛಿತೋ ವಿಯ ವುತ್ತೋ, ಪರವಾದಿನಾ ಪನ ಪುಚ್ಛಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಅನುಪುಬ್ಬಾಭಿಸಮಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೩೯. ಅನುಪುಬ್ಬಾಭಿಸಮಯಕಥಾಯಂ **ಅಥವಾ**ತಿಆದಿನಾ ಇದಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ಚತುನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ಏಕಮಗ್ಗಭಾವತೋ ನ ಏಕಮಗ್ಗಸ್ಸ ಬಹುಭಾವಾಪತ್ತಿ, ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಚ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತೀತಿ ಉಪಪನ್ನನ್ತಿ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ।

೩೪೪. **ತದಾ**ತಿ ದಸ್ಸನೇ ಪರಿನಿಟ್ಠಿತೇ।

೩೪೫. **ಅಟ್ಠಹಿ ಞಾಣೇಹೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣೇಹಿ ಸಹ ಅಟ್ಠಸು ಗಹಿತೇಸು ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಹಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ಕಥಂ ಹೋತೀತಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಅನುಪುಬ್ಬಾಭಿಸಮಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ವೋಹಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೪೭. ವೋಹಾರಕಥಾಯಂ **ಉದಾಹು ಸೋತಾದೀನಿಪೀ**ತಿ ಏಕನ್ತಲೋಕಿಯೇಸು ವಿಸಯವಿಸಯೀಸು ವಿಸಯಸ್ಸೇವ ಲೋಕುತ್ತರಭಾವೋ, ನ ವಿಸಯೀನನ್ತಿ ನತ್ಥೇತ್ಥ ಕಾರಣಂ। ಯಥಾ ಚ ವಿಸಯೀನಂ ಲೋಕುತ್ತರಭಾವೋ ಅಸಿದ್ಧೋ, ತಥಾ ವಿಸಯಸ್ಸ ಸದ್ದಾಯತನಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಅಸಿದ್ಧಲೋಕುತ್ತರಭಾವಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರತಾ, ಏವಂ ಸೋತಾದೀನಂ ಆಪನ್ನಾತಿ ಕಿನ್ತಿ ತಾನಿಪಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಯದಿ ಲೋಕುತ್ತರೇ ಪಟಿಹಞ್ಞೇಯ್ಯ, ಲೋಕುತ್ತರೋ ಸಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ ನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ನ ಹಿ ಲೋಕುತ್ತರೇ ಪಟಿಹಞ್ಞತೀತಿ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೇಪಿ ಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರಭಾವೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। “**ಲೋಕಿಯೇನ ಞಾಣೇನಾ**”ತಿ ಉದ್ಧಟಂ, “**ವಿಞ್ಞಾಣೇನಾ**”ತಿ ಪನ ಪಾಳಿ, ತಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸೋತಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ। **ಅನೇಕನ್ತತಾತಿ** ಲೋಕಿಯೇನ ಞಾಣೇನ ಜಾನಿತಬ್ಬತೋ ಲೋಕಿಯೋತಿ ಏತಸ್ಸ ಹೇತುಸ್ಸ ಲೋಕಿಯೇ ಲೋಕುತ್ತರೇ ಚ ಸಮ್ಭವತೋ ಅನೇಕನ್ತಭಾವೋ ಸಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ವೋಹಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ನಿರೋಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೫೩. **ದ್ವೇ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾನಿ ನ ಇಚ್ಛತೀತಿ** ಯೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವೀಹಿ ನಿರೋಧೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತಾನಿ ದ್ವೇ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾನಿ ನ ಇಚ್ಛತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಯೇ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ ಲೋಕುತ್ತರೇನ ಞಾಣೇನ ಅನಿರುದ್ಧಾತಿ**ಆದಿನಾ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ ವಿನಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಅಸಮುದಾಚರಣಸಙ್ಖಾರಾ ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಿರುದ್ಧಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ , ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಭಙ್ಗಾತಿ। ತೇನ ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಿರೋಧೋ ಚ ಅಸಮುದಾಚರಣನಿರೋಧೋತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ।

ನಿರೋಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದುತಿಯವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ತತಿಯವಗ್ಗೋ

೧. ಬಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೫೪. **ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಂ ಅಸಾಧಾರಣನ್ತಿ** ಯಥಾ ನಿದ್ದೇಸತೋ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಸಬ್ಬಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರಂ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಾದಿಂ ಅಜಾನನ್ತಾಪಿ “ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ ಅನವಕಾಸೋ, ಯಂ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖಾರಂ ನಿಚ್ಚತೋ ಉಪಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬೮) ಠಾನಾಟ್ಠಾನಾನಿ ಉದ್ದೇಸತೋ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಸಾವಕಾ ಜಾನನ್ತಿ, ನ ಏವಂ “ಆಸಯಂ ಜಾನಾತಿ ಅನುಸಯಂ ಜಾನಾತೀ”ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೩) ಉದ್ದೇಸಮತ್ತೇನಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಂ ಜಾನನ್ತೀತಿ “**ಅಸಾಧಾರಣ**”ನ್ತಿ ಆಹ। ಥೇರೇನ ಪನ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ತಿಕ್ಖಮುದುಭಾವಜಾನನಮತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ “ಸತ್ತಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾಮೀ”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೪೪) ವುತ್ತಂ, ನ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತಞಾಣಂ ತಥಾಗತಬಲನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। “**ಉದ್ದೇಸತೋ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಾದಿಮತ್ತಜಾನನವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತೀ**”ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಪನ ಪಟಿಜಾನನ್ತೇನ “**ತಥಾಗತಬಲಂ ಸಾವಕಸಾಧಾರಣ**”ನ್ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಏವಮೇವ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ ಸಿಯಾತಿ ಕಥಮಯಂ ಚೋದೇತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ।

೩೫೬. **ಸೇಸೇಸು ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ** ಠಾನಾಟ್ಠಾನಞಾಣಾದೀನಂ ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ತತ್ಥ ಸಾಧಾರಣಪಕ್ಖಂ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಬಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಅರಿಯನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೫೭. ಸಜ್ಝಾರೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನನ್ತಸ್ಸ ದ್ವಿನ್ನಂ ಫಸ್ಸಾನಂ ಸಮೋಧಾನಂ ಕಥಂ ಆಪಜ್ಜತಿ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನಾತಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। ಪರಿಕಪ್ಪನವಸೇನ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಠಪೇತಬ್ಬತಾಯ ಸತ್ತೋ "ಪಣಿಧೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಸೋ ಪನ ಏಕಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ನ ಠಪೇತಬ್ಬೋತಿ ಏಕಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಠಪೇತಬ್ಬೇನ ತೇನ ರಹಿತತಾ ವುತ್ತಾ।

ಅರಿಯನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೬೬. **ಝಾನೇನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ** ಏತಿಸ್ಸಾ ಲದ್ಧಿಯಾ ಕೋ ದೋಸೋತಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। ಯದಿ ವಿಪ್ಪಕತನಿದ್ದೇಸೇ ದೋಸೋ, ತತ್ರಾಪಿ ತೇನ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನತಾಯ "**ವಿಮುತ್ತಂ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸತಿ ಚ ದೋಸೇ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ವಿಮುತ್ತಂ, ವಯಕ್ಖಣೇ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನನ್ತಿ ವಿಮುತ್ತವಿಮುಚ್ಚಮಾನವಚನಸ್ಸ ನ ಚೋದೇತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ಅಥ ಖೋ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನವಚನಮೇವಾತಿ। ಏಕದೇಸೇನ, ಏಕದೇಸೇ ವಾ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಸ್ಸ ಚ ವಿಮುತ್ತಕಿರಿಯಾಯ ಏಕದೇಸೋ ವಿಸೇಸನಂ ಹೋತೀತಿ "**ಭಾವನಪುಂಸಕ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಕಟಾದಯೋತಿ** ಕಟಪಟಾದಯೋ। **ಏಕೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನಾತಿ** ಏಕೇನೇವ ಫಲಚಿತ್ತೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ವಿಮುಚ್ಚಮಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಅಟ್ಠಮಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೬೮. ಅನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುಕ್ಖಣೇಪಿ ಅಸಮುದಾಚರನ್ತಾ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಪಿ ಪಹೀನಾ ಏವ ನಾಮ ಭವೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **ಅನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುಗ್ಗಹಣಂ** ಕರೋತಿ।

ಅಟ್ಠಮಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೭೧. **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಟಿಲಭತಿ** ಅಪ್ಪಟಿಲದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯತ್ತಾ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಭೂತಾನಿ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಾನಿ ಭಾವೇನ್ತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಟಿಲಭತಿ, ನ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಭಾವೇನ್ತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೭೩. **ಉಪತ್ಥದ್ಧನ್ತಿ** ಯಥಾ ವಿಸಯಾನುಭಾವಗೋಚರೇಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠಂ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ಕತಬಲಾಧಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಂಮತ್ತಮೇವಾತಿ** ಪುರಿಮಂ ಮಂಸಚಕ್ಖುಮತ್ತಮೇವ ಧಮ್ಮುಪತ್ಥದ್ಧಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನಾಪಾಥಗತನ್ತಿ** ಮಂಸಚಕ್ಖುನಾ ಗಹೇತಬ್ಬಟ್ಠಾನಂ ಆಪಾಥಂ ನಾಗತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ವಿಸಯಸ್ಸ ದೀಪಕಂ ಆನುಭಾವಗೋಚರಾನಮೇವ ಅಸದಿಸತಂ ವದನ್ತೋ ಯಾದಿಸೋ ಮಂಸಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಿಸಯೋತಿ ವಿಸಯಗ್ಗಹಣಂ ನ ವಿಸಯವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ, ಅಥ ಖೋ ಯಾದಿಸೇ ವಿಸಯೇ ಆನುಭಾವಗೋಚರವಿಸೇಸಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಾದಿಸಸ್ಸ ರೂಪವಿಸಯಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ದೀಪೇತಿ, ಸದಿಸಸ್ಸ ವಾ ವಿಸಯಸ್ಸ ಆನುಭಾವಗೋಚರವಿಸೇಸೋವ ವಿಸೇಸಂ।

ನ ಚ ಮಂಸಚಕ್ಖುಮೇವ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖೂತಿ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಧಮ್ಮಪತ್ಥದ್ಧಕಾಲೇ ಪುರಿಮಂ ಮಂಸಚಕ್ಖುಮೇವಾತಿ ನ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಮಂಸಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ಮಂಸಚಕ್ಖುಪಚ್ಚಯತಾದಸ್ಸನತ್ಥಮೇವ ವುತ್ತಂ, ನ ತೇನ ಅನುಪಾದಿನ್ನತಾಸಾಧನತ್ಥಂ। **ರೂಪಾವಚರಿಕಾನ**ನ್ತಿ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ರೂಪಾವಚರಿಕಾನೀತಿ ಸೋ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏಸ ನಯೋ "**ಅರೂಪಾವಚರಿಕಾನ**"ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। **ಅರೂಪಾವಚರಕ್ಖಣೇ ರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಖಣೇ ರೂಪಾವಚರಂ ಹುತ್ವಾ ಅರೂಪಾವಚರಂ ನ ಜಾತನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೩೭೪. ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನೋ ಧಮ್ಮುಪತ್ಥದ್ಧಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಭಾವಂ ನ ಇಚ್ಛತಿ, ಯೇನ ತೀಣಿ ಚಕ್ಖೂನಿ ಧಮ್ಮುಪತ್ಥಮ್ಭೇನ ಚಕ್ಖುನ್ತರಭಾವಂ ವದತೋ ಭವೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೭೭. ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗೇ ಸತ್ತೇ ಪಜಾನಾತೀತಿ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ಕರಣನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ, ನ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಜಾನನಕಿಚ್ಚಕೇ। ತಂಕಿಚ್ಚಕೇಯೇವ ಪನ ಪರೋ ಕರಣನಿದ್ದೇಸಂ ಮಞ್ಞತೀತಿ ಆಹ "**ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾ**"ತಿ। **ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಮೇವ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನ್ತಿ ಲದ್ಧೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ ವಚನೇನ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಮೇವ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣನ್ತಿ ಏವಂ ಭವಿತಬ್ಬಂ। **ಏವ**-ಸದ್ದೋ ಚ ಅಟ್ಠಾನೇ ಠಿತೋ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸದ್ದಸ್ಸ ಪರತೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಸ್ಸ ಹಿ ಸೋ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುತೋ ಅತ್ಥನ್ತರಭಾವಂ ನಿವಾರೇತಿ। ನ ಹಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣತೋತಿ।

ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗತಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಸಂವರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೭೯. ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾನಂ ಸಂವರಾಸಂವರಸಬ್ಭಾವೋ ಆಟಾನಾಟಿಯಸುತ್ತೇನ ಪಕಾಸಿತೋತಿ "**ತಾವತಿಂಸೇ ದೇವೇ ಉಪಾದಾಯಾ**"ತಿ ಆಹ। ಏವಂ ಸತಿ ಸುಗತಿಕಥಾಯಂ "ತಾವತಿಂಸೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಪುಬ್ಬದೇವಾನಂ ಸುರಾಪಾನಂ, ಸಕ್ಕದೇವಾನಂ ಸುರಾಪಾನನಿವಾರಣಂ ಸುಯ್ಯತಿ, ತಂ ತೇಸಂ ಸುರಾಪಾನಂ ಅಸಂವರೋ ನ ಹೋತೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ।

ಸಂವರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ತತಿಯವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಚತುತ್ಥವಗ್ಗೋ

೧. ಗಿಹಿಸ್ಸ ಅರಹಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೮೭. **ಗಿಹಿಸಂಯೋಜನಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾಯಾ**ತಿ ಏತೇನ ಗಿಹಿಛನ್ದರಾಗಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾಯ ಏವ "**ಗಿಹೀ**"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಬ್ಯಞ್ಜನಮತ್ತೇನಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಗಿಹಿಸ್ಸ ಅರಹಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಉಪಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೮೮. **ಅಯೋನಿಸೋ**ತಿ ಓಪಪಾತಿಕೋ ಹೋತಿ, ತತ್ಥ ತಸ್ಸಾಯೇವೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀತಿ ಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಉಪಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೯೩. ಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾಯಂ ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನನ್ತೋ ಚತೂಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ವಿಯ ಸಮನ್ನಾಗಮಂ ನ ವದತೀತಿ ತಸ್ಸ ಚತೂಹಿ ಫಸ್ಸಾದೀಹಿ ಸಮನ್ನಾಗಮಪ್ಪಸಙ್ಗೋ ಯಥಾ ಹೋತಿ, ತಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೯೭. **ಇಮಿನಾವ ನಯೇನಾ**ತಿ "ತತ್ಥ ದ್ವೇ ಸಮನ್ನಾಗಮಾ"ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಪತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ರೂಪಾವಚರಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಭೂಮಿಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿವಸೇನ ಪಾಪುಣನ್ತಸ್ಸ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀನಂ ಪಟಿಲಾಭೋ। ನಿರುದ್ಧೇಸುಪಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಸು ಅನಿರುಜ್ಝನತೋ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಸಙ್ಖಾರೋ, ಯೇನ ಸುಪನ್ತೋ ಸಜ್ಝಾಯಾದಿಪಸುತೋ ಚ ತೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ವದನ್ತಿ।

ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಬೋಧಿಯಾಬುದ್ಧೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೩೯೮. **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಞಾಣದ್ವಯಸ್ಸ ಬೋಧಿಭಾವತೋ। ತಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪತ್ತಿಧಮ್ಮವಸೇನ ನತ್ಥಿತಾಯ ಬೋಧಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಬುದ್ಧೋತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಚ ಅನುಯೋಗೋ ಚ ಸಕವಾದಿಸ್ಸಾತಿ ಯೋಜನಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಬೋಧಿಯಾಬುದ್ಧೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಲಕ್ಖಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೦೧. **ಬೋಧಿಸತ್ತಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಲಕ್ಖಣಸಮನ್ನಾಗತೇಸು ಅಬೋಧಿಸತ್ತೇ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಬೋಧಿಸತ್ತಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಬೋಧಿಸತ್ತತೋ ಅಞ್ಞೋ ಲಕ್ಖಣಸಮನ್ನಾಗತೋ ನತ್ಥೀತಿ। ನಾಪಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಲಕ್ಖಣಸಮನ್ನಾಗತಾನಂ ಬೋಧಿಸತ್ತತಾ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಾಧಕನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಲಕ್ಖಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ನಿಯಾಮೋಕ್ಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೦೩. **ಠಪೇತ್ವಾ ಪಾರಮೀಪೂರಣನ್ತಿ** ಪಾರಮೀಪೂರಣೇನೇವ ತೇ "ಬೋಧಿಯಾ ನಿಯತಾ ನರಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಕೇವಲಞ್ಹಿ ನನ್ತಿ**ಆದಿನಾ ಚ ನ ನಿಯಾಮಕಸ್ಸ ನಾಮ ಕಸ್ಸಚಿ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಬ್ಯಾಕರೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ನಿಯಾಮೋಕ್ಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೧೩. **ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನೇವಾತಿ** ಅವಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವಾ "ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನ"ನ್ತಿ ಇಮಂ ಪರಿಯಾಯಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಪಜಹನತೋ ಏವಾತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಪ್ಪಹೀನಸ್ಸ ಅಭಾವಾತಿ** ಅವಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವಾ **ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ** ವದನ್ತಿ, ತಥಾ "**ಅನವಸೇಸಪ್ಪಹಾನ**"ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। ಏವಂ ಸತಿ ತೇನ ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಞ್ಞಾತನ್ತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ।

ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚತುತ್ಥವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪಞ್ಚಮವಗ್ಗೋ

೧. ವಿಮುತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೧೮. ಫಲಞಾಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ "**ವಿಮುತ್ತಾನೀ"ತಿ ವಾ** ತದಙ್ಗವಿಮುತ್ತಿಯಾದಿಭಾವತೋ ಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀನಾನಂ ಪುನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಚ "**ಅವಿಮುತ್ತಾನೀ"ತಿ ವಾ** ನ ವತ್ತಬ್ಬಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಞ್ಚೇತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸನಾಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ವಿಮುತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಅಸೇಖಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೨೧. **ನ ಪನೇತಂ ಅಸೇಖನ್ತಿ** ಏತೇನ ಅಸೇಖವಿಸಯತ್ತಾ ಅಸೇಖಮೇವ ಞಾಣನ್ತಿ ಪರಸ್ಸ ಲದ್ಧಿ, ನ ಪನ ಅಸೇಖಸ್ಸಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಅಸೇಖಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ವಿಪರೀತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೨೪. **ನ ಪಥವೀಯೇವಾತಿ** ಲಕ್ಖಣಪಥವೀಯೇವ, ಸಸಮ್ಭಾರಪಥವೀಯೇವ ವಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚನ್ತಿಆದಿವಿಪರಿಯೇಸೋ ಪನ ವಿಪರೀತಞಾಣಂ ನಾಮಾತಿ** ಅಞ್ಞಾಣೇಪಿ ಞಾಣವೋಹಾರಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ವದತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ವಿಪರೀತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೨೮-೪೩೧. ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಿ, ಯಂ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಾನುಗತಿಕಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಭಗವಾ ''ಭಬ್ಬೋ''ತಿ ಜಾನಾತೀತಿ ಲದ್ಧಿ। **ಪಠಮಪಞ್ಹಮೇವ ಚತುತ್ಥಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ''ನಿಯತಸ್ಸ ಅನಿಯಾಮಗಮನಾಯಾ''ತಿ ವಿಪರೀತಾನುಯೋಗತೋ ಪಭುತಿ ಗಣೇತ್ವಾ ''ಚತುತ್ಥ''ನ್ತಿ ಆಹ।

ನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೩೨-೪೩೩. ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಅರಿಯಾನಂ ಞಾಣಂ, ಸಬ್ಬಂ ಲೋಕುತ್ತರಮೇವಾತಿ ಗಣ್ಹನ್ತೇನಪಿ ಸಬ್ಬಂ ಞಾಣಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಅನರಿಯಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಞಾಣಂ ಞಾಣಮೇವಾತಿ । ತಸ್ಸ ವಾ ಞಾಣತಂ ನ ಇಚ್ಛತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। **ಪಥವೀಕಸಿಣಸಮ್ಮುತಿಯಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯಾ**ತಿ ಅನರಿಯಸ್ಸ ಏತಂ ಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಸಿಯಾ।

ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಸಮ್ಮುತಿಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೩೪-೪೩೫. ಸಚ್ಚನ್ತಿ ವಚನಸಾಮಞ್ಞೇನ ಉಭಯಸ್ಸಪಿ ಸಚ್ಚಸಾಮಞ್ಞತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವದತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **''ತತ್ಥಾ''**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಸಮ್ಮುತಿಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೩೬-೪೩೮. ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಫುಸನಲಕ್ಖಣಂ ಮನಸಿಕರೋತೋತಿ ಏತೇನ ಪುರಿಮಾ ವತ್ತಬ್ಬಪಟಿಞ್ಞಾ ಅನುಪದಧಮ್ಮಮನಸಿಕಾರತೋ ಅಞ್ಞಂ ಸಮುದಾಯಮನಸಿಕಾರಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಅನಾಗತಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೩೯-೪೪೦. ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಮ್ಪೀತಿ ''ಪಾಟಲಿಪುತ್ತಸ್ಸ ಖೋ''ತಿಆದಿನಾ ಅನಾಗತೇ ಞಾಣನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅನಾಗತಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಅನನ್ತರಾನಾಗತೇಪಿ ಞಾಣಂ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಅನಾಗತಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಪಟುಪ್ಪನ್ನಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೪೧-೪೪೨. ವಚನಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ ಅತ್ಥತೋ ಆಪನ್ನಂ ವಚನಂ, ಅನುಜಾನನವಚನಂ ವಾ ನಿಸ್ಸಾಯ। **ಸನ್ತತಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾ**ತಿ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾನಂ ಭಙ್ಗತೋ ಅನುಪಸ್ಸನಾಸನ್ತತಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಪಟುಪ್ಪನ್ನಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಫಲಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೪೩-೪೪೪. **ಬುದ್ಧಾನಂ ವಿಯಾತಿ** ಯಥಾ ಬುದ್ಧಾ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಫಲಪರೋಪರಿಯತ್ತಜಾನನವಸೇನ ಅತ್ತನೋ ಏವ ಚ ಬಲೇನ ಫಲಂ ಜಾನನ್ತಿ, ಏವನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಫಲಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಞ್ಚಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಮಹಾಪಣ್ಣಾಸಕೋ ಸಮತ್ತೋ।

೬. ಛಟ್ಠವಗ್ಗೋ

೧. ನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೪೫-೪೪೭. **ಅನಿಯತೋ ನಾಮ ನ ಹೋತೀತಿ** ಯಥಾ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಸ್ಸ ಭವನ್ತರೇ ಅನಿಯತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಏತಸ್ಸ ಕದಾಚಿಪಿ ಅನಿಯತತಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಯೋ ನಿಯಾಮೋ, ಸೋ ಅಸಙ್ಖತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೫೧. **ಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಠಿತತಾತಿ** ಕಾರಣಭಾವೋಯೇವ। ಏತೇನ ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಾರಣಭಾವೋ **ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾತಿ** ಏತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಥಾ “**ಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ**”ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ।

ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಸಚ್ಚಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೫೨-೪೫೪. **ವತ್ಥುಸಚ್ಚನ್ತಿ** ಜಾತಿಯಾದಿ ಕಾಮತಣ್ಹಾದಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಿ ಚ। ಬಾಧನಪಭವನಿಯ್ಯಾನಿಕಲಕ್ಖಣೇಹಿ **ಲಕ್ಖಣಸಚ್ಚಂ** ಬಾಧನಾದಿ।

ಸಚ್ಚಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೫೭-೪೫೯. **ಕರಿಯಮಾನಾ ಕರೀಯತೀತಿ** ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನುಕ್ಕಮೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ ಸಾಧೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಂ ಪನ ಅಭಾವೇನಾತಿ** ವದನ್ತೋ ಸಭಾವಧಮ್ಮತಂ ಪಟಿಸೇಧೇತಿ। **ವೋದಾನಞ್ಚ** ವುಟ್ಠಾನಪರಿಯಾಯೋವ। **ಅಸಙ್ಖತಭಾವೇ ಕಾರಣಂ ನ ಹೋತಿ** ಸಭಾವಧಮ್ಮತ್ತಾಸಾಧಕತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಛಟ್ಠವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಸತ್ತಮವಗ್ಗೋ

೧. ಸಙ್ಗಹಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೭೧-೪೭೨. ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಾ।

ಸಙ್ಗಹಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೭೩-೪೭೪. ನಾನತ್ತವವತ್ಥಾನಂ ನತ್ಥೀತಿ ವದನ್ತೋ ''ತಿಲಮ್ಹಿ ತೇಲಂ ಅನುಪವಿಟ್ಠ''ನ್ತಿ ವಚನಮೇವ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ''ನ ಹೇವ''ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಚೇತಸಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೭೫-೪೭೭. ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಏಕುಪ್ಪಾದತಾದಿವಿರಹಿತಾ ಸಹಜಾತತಾ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ **''ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಹಜಾತತಂ ಸನ್ಧಾಯಾ''**ತಿ।

ಚೇತಸಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೭೮. ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮವಸೇನ ಚೋದೇತುನ್ತಿ ಯದಿ ಚೇತಸಿಕೋವ ಧಮ್ಮೋ ದಾನಂ, ''ದಿಯ್ಯತೀತಿ ದಾನ''ನ್ತಿ ಇಮಿನಾಪಿ ಅತ್ಥೇನ ಚೇತಸಿಕಸ್ಸೇವ ದಾನಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೋದೇತುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೪೭೯. ಅನಿಟ್ಠಫಲನ್ತಿಆದಿ ಅಚೇತಸಿಕಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ದಾನಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಫಲದಾನಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅನಿಟ್ಠಫಲ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅಚೇತಸಿಕಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಫಲದಾನಂ ವುತ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ, ನ ದಾನಭಾವೋ, ತನ್ನಿವಾರಣತ್ಥಞ್ಚೇತಮಾಹಾತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಅನನ್ತರಮೇವಾಹ **''ನ ಹಿ ಅಚೇತಸಿಕೋ ಅನ್ನಾದಿಧಮ್ಮೋ ಆಯತಿಂ ವಿಪಾಕಂ ದೇತೀ''**ತಿ। **ಇಟ್ಠಫಲಭಾವನಿಯಮನತ್ಥ**ನ್ತಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ವಿಯ ಕೇನಚಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಅನಿಟ್ಠಫಲತಾ ದಾನಸ್ಸ ನತ್ಥಿ, ಏಕನ್ತಂ ಪನ ಇಟ್ಠಫಲಮೇವಾತಿ ನಿಯಮನತ್ಥನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತರೇನಾತಿ ''ದಿಯ್ಯತೀತಿ ದಾನ''ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ। **ನ ಪನ ಏಕೇನತ್ಥೇನಾತಿ** ''ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋವ ದಾನ''ನ್ತಿ ಇಮಂ ಸಕವಾದೀವಾದಂ ನಿವತ್ತೇತುಂ ''ಸದ್ಧಾ ಹಿರಿಯ''ನ್ತಿಆದಿಕಂ ಸುತ್ತಸಾಧನಂ ಪರವಾದೀವಾದೇ ಯುಜ್ಜತಿ, ''ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಅನ್ನಂ ದೇತೀ''ತಿಆದಿಕಞ್ಚ, ''ಚೇತಸಿಕೋವ ಧಮ್ಮೋ ದಾನ''ನ್ತಿ ಇಮಂ ನಿವತ್ತೇತುಂ ''ಚೇತಸಿಕೋ ಧಮ್ಮೋ ದಾನ''ನ್ತಿ ಇಮಂ ಪನ ಸಾಧೇತುಂ ''ಸದ್ಧಾ ಹಿರಿಯ''ನ್ತಿಆದಿಕಂ ಸಕವಾದೀವಾದೇ ಯುಜ್ಜತಿ, ''ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಅನ್ನಂ ದೇತೀ''ತಿಆದಿಕಂ ವಾ ''ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ

ದಾನ"ನ್ತಿ ಸಾಧೇತುನ್ತಿ ಏವಂ ನಿವತ್ತನಸಾಧನತ್ಥನಾನತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ "ನ ಪನ ಏಕೇನತ್ಥೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಪರವಾದೀವಾದೇ ಚ ಸುತ್ತಸಾಧನತ್ಥಂ "ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಚೇತಸಿಕೋ ಧಮ್ಮೋ ದಾನ"ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯಂ ಚೇತಸಿಕೋವಾತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ತಥಾ "ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ದಾನ"ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ಚ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋವಾತಿ । **ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ಇಟ್ಠಫಲೋತಿ ಇಟ್ಠಫಲಾಭಾವಮತ್ತಮೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ "ಇಟ್ಠಫಲಭಾವಮತ್ತಮೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತ"ನ್ತಿ ಪಾಠೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ । "ಇಟ್ಠಫಲಾಭಾವಮತ್ತಮೇವ ದಿಸ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತ"ನ್ತಿ ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ। **ಸಙ್ಕರಭಾವಮೋಚನತ್ಥ**ನ್ತಿ ಚೇತಸಿಕಸ್ಸ ದಾತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ಇಟ್ಠಫಲಟ್ಠೇನ ದಾನಭಾವಮೋಚನತ್ಥನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪರಿಭೋಗಮಯಪುಞ್ಞಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೮೩. ಪರಿಭೋಗಮಯಂ ನಾಮ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಪುಞ್ಞಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಲದ್ಧಿ। ತಞ್ಹಿ ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಪರಿಭೋಗಮಯಂ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀತಿ ವದನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೪೮೫. **ತಸ್ಸಾಪಿ ವಸೇನಾ**ತಿ ತಸ್ಸಾಪಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ವಸೇನ। ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ವಿಯ ಏತೇಸಮ್ಪಿ ಸಮೋಧಾನಂ ಸಿಯಾತಿ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಫಸ್ಸಾದೀನಮೇವ ಪನ ಸಮೋಧಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೪೮೬. **ಅಪರಿಭುತ್ತೇಪೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ "ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೋ ಪಟಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ನ ಪರಿಭುಞ್ಜತಿ ಛಡ್ಡೇತೀ"ತಿಆದಿಕಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಪರಿಭುತ್ತೇ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇ ಪುಞ್ಞಭಾವತೋ ಪರಿಭೋಗಮಯಂ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀತಿ ಅಯಂ ವಾದೋ ಹೀಯತಿ। ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಹೀನೇ ಸಕವಾದೀವಾದೋ ಬಲವಾ। ಚಾಗಚೇತನಾಯ ಏವ ಹಿ ಪುಞ್ಞಭಾವೋ ಏವಂ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಪರಿಭುತ್ತೇಪಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇ ಪುಞ್ಞಭಾವೇ ಚಾಗಚೇತನಾಯ ಏವ ಪುಞ್ಞಭಾವೋತಿ ಆಹ "**ಸಕವಾದೀವಾದೋವ ಬಲವಾ**"ತಿ।

ಪರಿಭೋಗಮಯಪುಞ್ಞಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಇತೋದಿನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೮೮-೪೯೧. **ತೇನೇವ ಯಾಪೇನ್ತೀ**ತಿ ತೇನೇವ ಚೀವರಾದಿನಾ ಯಾಪೇನ್ತಿ, ತೇನೇವ ವಾ ಚೀವರಾದಿದಾನೇನ ಯಾಪೇನ್ತಿ, ಸಯಂಕತೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ವಿನಾಪೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನಾ**ತಿ ಯದಿ ಯಂ ಇತೋ ಚೀವರಾದಿ ದಿನ್ನಂ, ನ ತೇನ ಯಾಪೇಯ್ಯುಂ, ಕಥಂ ಅನುಮೋದೇಯ್ಯುಂ…ಪೇ॰… ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಪಟಿಲಭೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಲದ್ಧಿಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇನ್ತಸ್ಸಪೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಇತೋದಿನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಪಥವೀಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೯೨. **ಫಸ್ಸೋ ಸುಖವೇದನೀಯಾದಿಭೇದೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಫಸ್ಸೇನ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಅತ್ತವಜ್ಜೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ "**ಸೋ ಚ ಸಞ್ಞಾದಯೋ ಚಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅತ್ಥಿ ಚ ನೇಸ**ನ್ತಿ ಸಾವಜ್ಜನೇ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಯೋ ತತ್ಥ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕೋ, ತಸ್ಸ ಪತ್ಥನಾ**ತಿ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕೇ ಏವ ಪತ್ಥನಂ ಕತ್ವಾ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ ಕಮ್ಮೂಪನಿಸ್ಸಯಭೂತಮೇವ ಪತ್ಥನಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವೇದನಾಪಚ್ಚಯಂ ವಾ ತಣ್ಹಂ ಉಪಾದಾನಾದಿನಿಬ್ಬತ್ತನವಸೇನ

ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪಭಾವಿತಂ। **ಮೂಲತಣ್ಹಾ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಿಪಾಕವಟ್ಟನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭೂತಂ ಪುರಿಮತಣ್ಹಂ, ಕಮ್ಮಸಹಾಯಂ ವಾ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭೂತಂ।

೪೯೩. ಸಕಸಮಯವಸೇನ ಚ ಚೋದನಾಯ ಪಯುಜ್ಜಮಾನತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತೇಸಞ್ಚ ಲದ್ಧಿಯಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ।

೪೯೪. **ಪಟಿಲಾಭವಸೇನಾ**ತಿ ಕಮ್ಮೇ ಸತಿ ಪಥವಿಯಾದೀನಂ ಪಟಿಲಾಭೋ ಹೋತೀತಿ ಕಮ್ಮಂ ತಂಸಂವತ್ತನಿಕಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಪಥವೀಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಜರಾಮರಣಂವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೪೯೫. **ಸಮ್ಪಯೋಗಲಕ್ಖಣಾಭಾವಾ**ತಿ "ಏಕಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯೋಗಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಅಭಾವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೪೯೬. **ಪರಿಯಾಯೋ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಸಕವಾದಿನಾ ಅತ್ತನಾ ವತ್ತಬ್ಬತಾಯ ಪರಿಯಾಯೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ವಿಪಾಕನಿವಾರಣತ್ಥಂ **ಅಬ್ಯಾಕತವಸೇನ ಪುಚ್ಛಾ ನ ಕತಾ**ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೪೯೭. **ಅಪರಿಸುದ್ಧವಣ್ಣತಾ** ಜರಾಯೇವಾತಿ ಕೇಚಿ, ತಂ **ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿನಾ ರೂಪಸ್ಸೇವ ದುಬ್ಬಣ್ಣತಾದಸ್ಸನೇನ ಸಮಮೇವಾತಿ।

ಜರಾಮರಣಂವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಅರಿಯಧಮ್ಮವಿಪಾಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೦೦. **ವಟ್ಟ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಾದಿವಟ್ಟಂ।

ಅರಿಯಧಮ್ಮವಿಪಾಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ವಿಪಾಕೋವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೦೧. **ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾಪೀ**ತಿ ಯಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಭೂತತೋಪೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸೋ ಹೀ**ತಿಆದಿನಾ ಪುರಿಮಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಇಮಸ್ಸ ಚೋದನಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ತೇಸು ತೇನ ತೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ವಿಪಾಕೋವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸತ್ತಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಅಟ್ಠಮವಗ್ಗೋ

೧. ಭಗತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೦೩-೫೦೪. ವಣ್ಣೋತಿ ವಣ್ಣನಿಭಾ ಸಣ್ಠಾನಞ್ಚ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಆಹ **“ಸದಿಸರೂಪಸಣ್ಠಾನಾ”**ತಿ।

ಭಗತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಅನ್ತರಾಭವಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೦೫. ಅತಿದೂರಸ್ಸ ಅನ್ತರಿತಸ್ಸ ಪತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ದೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ **ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕೋ ವಿಯ**। ಆಕಾಸೇನ ಪಥವನ್ತರಟ್ಠಾನಾನಿ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಮನತೋ **ಇದ್ಧಿಮಾ ವಿಯ**। **ನ ಸಹಧಮ್ಮೇನಾ**ತಿ ಯದಿ ಸೋ ಭವಾನಂ ಅನ್ತರಾ ನ ಸಿಯಾ, ನ ನಾಮ ಅನ್ತರಾಭವೋತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇ ಕರಣಂ ನತ್ಥೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೫೦೬. **ತತ್ಥ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಿ ಚೇವ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪರಮ್ಪರಞ್ಚ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ**ತಿ ಏತೇನ ಚುತಿಅನನ್ತರಂ ಅನ್ತರಾಭವಂ ಖನ್ಧಾತಿ, ವತ್ತಮಾನಾ ಜಾತೀತಿ, ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಮೇವ ಪವಿಟ್ಠಾ ಅನ್ತರಧಾಯಮಾನಾ ಮರಣನ್ತಿ ನ ಇಚ್ಛತಿ।

೫೦೭. **ಯಥಾ ಕಾಮಭವಾದೀಸು** ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಚವಿತ್ವಾ ಉಪಪತ್ತಿವಸೇನ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪರಮ್ಪರಾ ಹೋತಿ, ಏವಂ ತಂ ತತ್ಥ ನ ಇಚ್ಛತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಅನ್ತರಾಭವಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಕಾಮಗುಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೦. ಕಾಮಭವಸ್ಸ ಕಮನಟ್ಠೇನ ಕಾಮಭವಭಾವೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕಾಮಾವಚರಾ ಖನ್ಧಾದಯೋ ಕಾಮಭವೋತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಾನಮೇವ ಪನ ಕಾಮಭವಭಾವೋ ಧಾತುಕಥಾಯಂ ದಸ್ಸಿತೋ, ನ ಕಮನಟ್ಠೇನ ಕಾಮಭವಭಾವೋ। **“ಪಞ್ಚಿಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಾಮಗುಣಾ”ತಿ ವಚನಮತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ಪಞ್ಚೇವ ಕಾಮಕೋಟ್ಠಾಸಾ “ಕಾಮೋ”ತಿ ವುತ್ತಾತಿ **ಕಾಮಧಾತೂ**ತಿವಚನಂ ನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ನಾಮನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನೇವಂ ವಚನಮತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಾಮಗುಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ರೂಪಧಾತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೫-೫೧೬. ರೂಪಧಾತುಕಥಾಯಂ **ರೂಪಧಾತೂ**ತಿ ವಚನತೋ ರೂಪೀಧಮ್ಮೇಹೇವ ರೂಪಧಾತುಯಾ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಲದ್ಧಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಸುತ್ತೇಸು “ತಯೋಮೇ ಭವಾ”ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೫) ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಭೂಮಿಯೋವ **ಭೂಮಿಪರಿಚ್ಛೇದೋ,** “ಹೇಟ್ಠತೋ ಅವೀಚಿನಿರಯಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕರಿತ್ವಾ”ತಿಆದಿಕಮ್ಮಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನಮ್ಪಿ (ವಿಭ॰ ೧೮೨) ವದನ್ತಿ।

ರೂಪಧಾತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಅರೂಪಧಾತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೭-೫೧೮. **ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನಾ**ತಿ ಯಥಾ ಹಿ ಪುರಿಮಕಥಾಯಂ ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಅವಿಸೇಸೇನ “ರೂಪಧಾತೂ”ತಿ ವುತ್ತಾ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಅರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಅವಿಸೇಸೇನ “ಅರೂಪಧಾತೂ”ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೋ ಇಧಾಪಿ ಸಮಾನೋತಿ

ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಅರೂಪಧಾತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ರೂಪಧಾತುಯಾಆಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೧೯. ಘಾನನಿಮಿತ್ತಾನಿಪೀತಿ ಇದಂ ಘಾನಾದಿನಿಮಿತ್ತಾನಿಪೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। **ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ** ಘಾನಾದೀನಂ ಓಕಾಸಭಾವೇನ ಉಪಲಕ್ಖಿತಂ ತಥಾವಿಧಸಣ್ಠಾನಂ ರೂಪಸಮುದಾಯಮಾಹ।

ರೂಪಧಾತುಯಾಆಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಅರೂಪೇರೂಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೨೪-೫೨೮. ಸುಖುಮರೂಪಂ ಅತ್ಥಿ, ಯತೋ ನಿಸ್ಸರಣಂ ತಂ ಆರುಪ್ಪನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಅರೂಪೇರೂಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ರೂಪಂಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೨೭-೫೩೭. ಪಕಪ್ಪಯಮಾನಾತಿ ಆಯೂಹಮಾನಾ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಅಧಿಕಂ ಬ್ಯಾಪಾರಂ ಕುರುಮಾನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪುರಿಮವಾರೇತಿ** "ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಅಕುಸಲೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ರೂಪಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಅಕುಸಲ"ನ್ತಿ ಇಮಂ ಪಞ್ಹಂ ವದತಿ।

ರೂಪಂಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೪೦. ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿಪಞ್ಹೇ "ಅತ್ಥಿ ಅರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯೂ"ತಿಆದಿಕಂ ಪಞ್ಹಂ ಅನ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವದತಿ। **ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸನ್ತಾನಂ ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ ಇಚ್ಛತೀತಿ** ಏತ್ಥ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ತಂ ಇಚ್ಛನ್ತೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ "ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೫೪೧. ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ರೂಪಿನೋ ವಾ ಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತೂತಿಆದಿನಾಪಿ ತಮೇವ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸನ್ತಾನಂ ವದತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೫೪೨. ಪುಬ್ಬಾಪರಭಾಗಂ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಆಸನ್ನಭಾವತೋ ತದಾಪಿ ಸಮಾಪನ್ನೋಯೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೫೪೪-೫೪೫. ದ್ವೇ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ "ಪುಚ್ಛಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಇತರಸ್ಸಾ"ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ। "ಪುಚ್ಛಾ ಪರವಾದಿಸ್ಸ, ಪಟಿಞ್ಞಾ ಸಕವಾದಿಸ್ಸಾ"ತಿ ಪಚ್ಛಿಮಪಾಠೋ, ಸೋ ಯುತ್ತೋ।

ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಕಮ್ಮಹೇತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೪೬. ಸೇಸನ್ತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತೂತಿ ಇತೋ ಪುರಿಮಂ ಸೋತಾಪನ್ನಾದಿಅನುಯೋಗಂ ವದತಿ। **ಹನ್ದ ಹೀತಿ** ಪರವಾದಿಸ್ಸೇವೇತಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನವಚನನ್ತಿ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಪೇತುನ್ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ''ಕತಮಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತೂ''ತಿ ಪನ ಸಕವಾದೀ ತಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಪೇತುಂ ವದತೀತಿ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಪೇತುನ್ತಿ ಪನ ಪಕ್ಖಂ ಪಟಿಜಾನಾಪೇತುನ್ತಿ ಅತ್ಥಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪರವಾದೀ ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿಂ ಸಕವಾದಿಂ ಗಾಹಾಪೇತುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಕಮ್ಮಹೇತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅಟ್ಠಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ನವಮವಗ್ಗೋ

೧. ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವೀಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೪೭. ವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ವಿಸಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನಾನಾಚಿತ್ತವಸೇನ ಪಟಿಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಮದ್ದನಂ ಕಥಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ। ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಹಿ ದಸ್ಸನದ್ವಯಂ ಸಹ ವದನ್ತಸ್ಸ ತದಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಇದಂ ಆರದ್ಧನ್ತಿ ಯುತ್ತನ್ತಿ। **ಅನುಸ್ಸವವಸೇನಾತಿ**ಆದಿನಾ ನ ಕೇವಲಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಆರಮ್ಮಣಮೇವ ಞಾಣಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ಅಥ ಖೋ ''ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಖೇಮ''ನ್ತಿಆದಿಕಂ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನಞ್ಚಾತಿ ದೀಪೇತಿ।

ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವೀಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಅಮತಾರಮ್ಮಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೪೯. ಸುತ್ತಭಯೇನಾತಿ ''ಪಾರಿಮಂ ತೀರಂ ಖೇಮಂ ಅಪ್ಪಟಿಭಯನ್ತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನ''ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೮) ಅಸಂಯೋಜನಿಯಾದಿಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಖೇಮಾದಿಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ಸುತ್ತಭಯೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅಮತಾರಮ್ಮಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ರೂಪಂಸಾರಮ್ಮಣನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೫೧-೫೫೩. ಆರಮ್ಮಣತ್ಥಸ್ಸ ವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ ಓಲುಬ್ಭಟ್ಠೋತಿ ಏವಂ ವಿಭಾಗೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಪಚ್ಚಯೋಲುಬ್ಭಾನಂ ವಿಸೇಸಾಭಾವಂ ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಅಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ವಾ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಓಲುಬ್ಭಾರಮ್ಮಣೇನಪಿ ಸಾರಮ್ಮಣಮೇವಾತಿ ನ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ರೂಪಂಸಾರಮ್ಮಣನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಅನುಸಯಾಅನಾರಮ್ಮಣಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೫೪-೫೫೬. ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾವ ಅತ್ಥೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಪನ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಅನುಸಯಾಅನಾರಮ್ಮಣಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಞಾಣಂಅನಾರಮ್ಮಣನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೫೭-೮. ತಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸಾತಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸಾತಿ ವದನ್ತಿ।

ಞಾಣಂಅನಾರಮ್ಮಣನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ವಿತಕ್ಕಾನುಪತಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೬೧. ಅವಿಸೇಸೇನೇವಾತಿ ಆರಮ್ಮಣಸಮ್ಪಯೋಗೇಹಿ ದ್ವೀಹಿಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಿತಕ್ಕಾನುಪತಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೬೩. ಸಬ್ಬಸೋತಿ ಸವಿತಕ್ಕಚಿತ್ತೇಸು ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಬ್ಬದಾ ವಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಅನ್ತಮಸೋ ಮನೋಧಾತುಪವತ್ತಿಕಾಲೇಪೀ”**ತಿ। **ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಮತ್ತನ್ತಿ** ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಮತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ನಯಥಾಚಿತ್ತಸ್ಸವಾಚಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೬೫. ಅನಾಪತ್ತೀತಿ ವಿಸಂವಾದನಾಧಿಪ್ಪಾಯಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಮುಸಾವಾದೋ ನ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ।

ನಯಥಾಚಿತ್ತಸ್ಸವಾಚಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಅತೀತಾನಾಗತಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೬೮-೫೭೦. ತಾಸೂತಿ ತಾಸು ಪಞ್ಞತ್ತೀಸು। ಸಮನ್ನಾಗಮಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ **ಸಮನ್ನಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ,** ಪಟಿಲಾಭಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ **ಲಾಭೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಮನ್ನಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ** ಅಯಂ ಸಮನ್ನಾಗಮಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮ। **ಲಾಭೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ** ಅಯಂ ಪಟಿಲಾಭಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮಾತಿ ವಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ।

ಅತೀತಾನಾಗತಸಮನ್ನಾಗತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನವಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ದಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ನಿರೋಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೭೧-೨. ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇನ ಸಹೇವಾತಿಆದಿಂ ವದನ್ತೇನ ಕಿರಿಯಖನ್ಧಾನಂ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇನ ಸಹ ಉಪಪತ್ತೇಸಿಯಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಚ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಥಾ ಉಪಪತ್ತೇಸಿಯಾನಂ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇನ ಸಹ ಉಪಪತ್ತೇಸಿಯಾ, ಕಿರಿಯಾನಂ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇನ ಸಹ ಕಿರಿಯಾತಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಕಿರಿಯಾಚತುಕ್ಖನ್ಧಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಣಂ। **ಞಾಣನ್ತಿ** ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಯುತ್ತಂ।

ನಿರೋಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸಮಗ್ಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೭೬. **ತಂ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ** "ಛ ವಿಞ್ಞಾಣಾ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಉಪ್ಪನ್ನವತ್ಥುಕಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಂ ಲಕ್ಖಣಂ। "ಛ ವಿಞ್ಞಾಣಾ"ತಿ ಅವಚನಂ ಪನೇತ್ಥ "ನೋ ಚ ವತ ರೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ"ತಿಆದಿವಚನಸ್ಸ ಕಾರಣನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ।

೫೭೭. **ಲೋಕಿಯೋತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಮಾಹ। **ಯಂ ತತ್ಥ ಅನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಕ್ಖಣೇ ಯಂ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ನ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀತಿ ವುತ್ತೋ, ತದೇವ ಸುಞ್ಞತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸಮಗ್ಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾಸಾಭೋಗಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೮೪-೫೮೬. **ಕುಸಲಾಕುಸಲವಸೇನ ನಮೀತಿ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವೇನ ನಮಿತ್ವಾ ಪವತ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಾ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಪ್ಪಕಾರಗ್ಗಹಣಂ ಯೇನ ಅಲೋಭಾದೀಹಿ ಲೋಭಾದೀಹಿ ಚ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ "ಸುಖಮಿತಿ ಚೇತಸೋ ಅಭಾಗೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ।

ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾಸಾಭೋಗಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ದ್ವೀಹಿಸೀಲೇಹೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೮೭-೫೮೯. **ಖಣಭಙ್ಗನಿರೋಧಂ,** ನ ಅಪ್ಪವತ್ತಿನಿರೋಧಂ, ಸೀಲವೀತಿಕ್ಕಮನಿರೋಧಂ ವಾ। **ವೀತಿಕ್ಕಮಂ ವಿಯಾತಿ** ಯಥಾ ವೀತಿಕ್ಕಮೇ ಕತೇ ದುಸ್ಸೀಲೋ, ಏವಂ ನಿರುದ್ಧೇಪೀತಿ ಏವಂ ವೀತಿಕ್ಕಮೇನ ನಿನ್ನಾನಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ದ್ವೀಹಿಸೀಲೇಹೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಸೀಲಂಅಚೇತಸಿಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೯೦-೫೯೪. **ಯೇನ ಸೋ ಸೀಲವಾಯೇವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ** ಯೇನ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇನ ರಿತೇನ ಉಪಚಯೇನ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗೀ ಸೀಲವಾಯೇವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸೇಸಮೇತ್ಥ "ದಾನಂ ಅಚೇತಸಿಕ"ನ್ತಿ ಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ** ವುತ್ತಂ, ಸಾ ಪನ ಕಥಾ ಮಗ್ಗಿತಬ್ಬಾ।

ಸೀಲಂಅಚೇತಸಿಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಸಮಾದಾನಹೇತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೫೯೮-೬೦೦. ಸಮಾದಾನಹೇತುಕಥಾಯಂ \೧೦೦ **ಪುರಿಮಕಥಾಸದಿಸಮೇವಾತಿ** ಪರಿಭೋಗಕಥೇಕದೇಸಸದಿಸತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಸಮಾದಾನಹೇತುಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿದುಸ್ಸೀಲ್ಯನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೩-೭೦೪. ಆಣತ್ತಿಯಾ ಚ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಸು ಅಙ್ಗಪಾರಿಪೂರಿನ್ತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ದಿವಸೇ ಆಣತ್ತಸ್ಸ ಅಪರಸ್ಮಿಂ ದಿವಸೇ ಪಾಣಾತಿಪಾತಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ತದಾ ಸಾ ಆಣತ್ತಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ವಿನಾಯೇವ ಅಙ್ಗಂ ಹೋತೀತಿ **ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯ**ನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿದುಸ್ಸೀಲ್ಯನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದುತಿಯೋ ಪಣ್ಣಾಸಕೋ ಸಮತ್ತೋ।

೧೧. ಏಕಾದಸಮವಗ್ಗೋ

೪. ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೧೪-೭೧೫. ಞಾಣಕಥಾಯಂ **ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾನ**ನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇ **ಞಾಣಂಅನಾರಮ್ಮಣನ್ತಿಕಥಾಯಂ** (ಕಥಾ॰ ೫೫೮ ಆದಯೋ) ವುತ್ತೇಹಿ ಅನ್ಧಕೇಹಿ ಅಞ್ಞೇ ಇಧ ಮಹಾಸಙ್ಘಿಕಾ ಭವೇಯ್ಯುಂ। **ಯದಿ ಅಞ್ಞಾಣೇ ವಿಗತೇ**ತಿಆದಿನಾ ರಾಗವಿಗಮೋ ವಿಯ ವೀತರಾಗಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅಞ್ಞಾಣವಿಗಮೋ ಞಾಣೀಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಕಾರಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ನ ಹಿ ಞಾಣಂ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಞಾಣೀ, ಅಥ ಖೋ ಅಞ್ಞಾಣೀಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಞಾಣೀತಿ । **ಯಸ್ಮಾ ಞಾಣಪಟಿಲಾಭೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಚ ಞಾಣಪಟಿಲಾಭೇನ ಅಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಗತತ್ತಾ ಸೋ ಞಾಣೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಇದಂದುಕ್ಖನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೧೮-೭೨೦. ಇತರೋ ಪನ ಸಕಸಮಯೇತಿ ಪರವಾದೀ ಅತ್ತನೋ ಸಮಯೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇದಂದುಕ್ಖನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಇದ್ಧಿಬಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೨೧-೭೨೪. ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕವಸೇನ ವಾತಿ ನಿರಯಂವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ಅಬ್ಬುದಾದಿಪರಿಚ್ಛೇದೋ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತೋ। **ವಸ್ಸಗಣನಾಯ ವಾ**ತಿ ಮನುಸ್ಸೇ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾದಿದೇವೇ ಚ ಸನ್ಧಾಯ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯಮ್ಪಿ ಕಾಲಂ ವಿಪಾಕದಾನಸಮತ್ಥಂ ಕಮ್ಮಂ ವಸ್ಸಗಣನಾಯ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜತೀತಿ।

ಇದ್ಧಿಬಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಸಮಾಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೨೫-೭೨೬. ಸಮಾಧಾನಟ್ಠೇನಾತಿ ಸಮಂ ಠಪನಟ್ಠೇನ ಸಮಾಧಿ ನಾಮ ಚೇತಸಿಕನ್ತರಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಛಲೇನಾ**ತಿ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕತ್ತೇ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಚ ಝಾನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚ ನ ಕೋಚಿ ವಿಸೇಸೋತಿ ಏತೇನ ಸಾಮಞ್ಞಮತ್ತೇನಾತಿ

ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಸಮಾಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೧೭. **ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಞ್ಚೇವಾ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಯಾ ಠಿತತಾ ತತೋ ಹೋತಿ, ತಾಯ ಠಿತತಾಯ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವಸಙ್ಖಾತಾ ಠಿತತಾ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಭಾವರಹಿತಸ್ಸ ಏಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನ ಹಿ ಸಬ್ಬೋ ತಾದಿಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತೀತಿ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಞ್ಚಾ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಙ್ಖಾರಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಯ। ತತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಸಙ್ಖಾತಾಯ ಠಿತತಾಯ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಚ್ಚಯಭಾವಸಙ್ಖಾತಾ ಠಿತತಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸಾ ಚ ಇತರಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಅನಿಚ್ಚತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೧೮. **ರೂಪಾದಯೋ ವಿಯ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾ**ತಿ ರೂಪಾದೀಹಿ ಸಹ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝನತೋ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನಿಚ್ಚತಾವಿಭಾಗಾನುಯುಞ್ಜನವಸೇನಾ**ತಿ ತೀಸು ದಣ್ಡೇಸು ದಣ್ಡವೋಹಾರೋ ವಿಯ ತೀಸು ಲಕ್ಖಣೇಸು ಅನಿಚ್ಚತಾವೋಹಾರೋ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸಾ ವಿಭಾಗಾನುಯುಞ್ಜನವಸೇನಾತಿ ವದನ್ತಿ।

ಅನಿಚ್ಚತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಏಕಾದಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೨. ದ್ವಾದಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಸಂವರೋಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೨೦-೬೨೧. **ವಿಪಾಕದ್ವಾರ**ನ್ತಿ ಭವಙ್ಗಮನಂ ವದತಿ। **ಕಮ್ಮದ್ವಾರ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಮನಂ।

ಸಂವರೋಕಮ್ಮನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಕಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೨೨-೬೨೫. **ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ**ತಿ ಸಕಸಮಯಲಕ್ಖಣೇನ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋತಿ ವದನ್ತಿ। ಅವಿಪಾಕಚೇತನಾಯ ಸರೂಪೇನ ದಸ್ಸಿತಾಯ ಸವಿಪಾಕಾಪಿ ದಸ್ಸಿತಾಯೇವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಆಹ "**ಸವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕಚೇತನಂ ಸರೂಪೇನ ದಸ್ಸೇತು**"ನ್ತಿ।

ಕಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಸದ್ದೋವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೩೬-೬೩೭. ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾವಾತಿಆದಿನಾ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನೇಸು ಚಕ್ಖಾದೀಸುಪಿ ವಿಪಾಕವೋಹಾರೋ ನತ್ಥಿ, ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ಅಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನೇ ಸದ್ದೇತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಸದ್ದೋವಿಪಾಕೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಸಳಾಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೩೮-೬೪೦. ತಸ್ಮಾ ವಿಪಾಕೋತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ಸಳಾಯತನಂ ವಿಪಾಕೋತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಸಳಾಯತನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೪೧-೬೪೫. ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮತಾನಿಯತೋತಿ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮತಾಯ ನಿಯತೋ। **ಇಮಂ ವಿಭಾಗ**ನ್ತಿ ಇಮಂ ವಿಸೇಸಂ। **ತ್ವಂ ಪನಸ್ಸ ನಿಯಾಮಂ ಇಚ್ಛಸೀ**ತಿ ಅವಿನಿಪಾತಧಮ್ಮತಾಫಲಪ್ಪತ್ತೀಹಿ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಭಾವೇ ಚ ನಿಯಾಮಂ ಇಚ್ಛಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಆನನ್ತರಿಯಾಭಾವನ್ತಿ ಯೇನ ಸೋ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೇನ ಭಬ್ಬೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಾ ಆನನ್ತರಿಯಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವನ್ತಿ। ಕಿಂ ಪನ ಸೋ ಅನ್ತರಾಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಸಮಿಸ್ಸತೀತಿ? ಕೇಚಿ ವದನ್ತಿ "ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ ಸತ್ತಮಂ ಭವಂ ನಾತಿಕ್ಕಮತಿ, ಓರತೋ ಪನ ನತ್ಥಿ ಪಟಿಸೇಧೋ"ತಿ। ಅಪರೇ "ಯೋ ಭಗವತಾ ಞಾಣಬಲೇನ ಬ್ಯಾಕತೋ, ತಸ್ಸ ಅನ್ತರಾ ಅಭಿಸಮಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಥಾಪಿ ಭವನಿಯಾಮಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವಾ ಭಬ್ಬೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ ಕುಸಲಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾ ಕದಾಚಿ ವಿಪಾಕಂ ಅದದಮಾನಾಪಿ ಸತಿ ಕಾರಣೇ ದಾತುಂ ಭಬ್ಬತಾಯ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾ ನಾಮ, ತಥಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಮುದುತಾಯ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ, ನ ನಿಯಾಮಸಬ್ಭಾವಾ ನಾಪಿ ಭಗವತಾ ಬ್ಯಾಕತತ್ತಾ, ನ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಮುದುತಾ ಅಭಬ್ಬತಾಕರೋ ಧಮ್ಮೋತಿ ನ ಸೋ ಅಭಬ್ಬೋ ನಾಮ। ಅಭಬ್ಬತಾಕರಧಮ್ಮಾಭಾವತೋ ಚೇತ್ಥ ಅಭಬ್ಬತಾ ಪಟಿಸೇಧಿತಾ, ನ ಪನ ಅನ್ತರಾ ಅಭಿಸಮೇತುಂ ಭಬ್ಬತಾ ವುತ್ತಾ। ಯದಿ ಚ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ ಅನ್ತರಾ ಅಭಿಸಮೇಯ್ಯ, ಕೋಲಂಕೋಲೋ ಸಿಯಾ"ತಿ। ವಿಸೇಸಂ ಪನ ಅಕತ್ವಾ ಭಬ್ಬಸಭಾವತಾಯ ಭಬ್ಬೋತಿ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತಂ। **ನ ಭವನಿಯಾಮಕಂ ಕಿಞ್ಚೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾತಿ ವಚನಸೇಸೋ, ಬ್ಯಾಕರೋತೀತಿ ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದ್ವಾದಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೩. ತೇರಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಕಪ್ಪಟ್ಠಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೫೪-೬೫೭. ಕಪ್ಪಟ್ಠಕಥಾಯಂ **ಹೇಟ್ಠಾ**ತಿ ಇದ್ಧಿಬಲಕಥಾಯಂ।

ಕಪ್ಪಟ್ಠಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಅನನ್ತರಾಪಯುತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೬೦-೬೬೧. ಅನನ್ತರಾಪಯುತ್ತಕಥಾಯಂ ಆನನ್ತರಿಯಂ ಪಯುತ್ತಂ ಏತೇನಾತಿ **ಅನನ್ತರಾಪಯುತ್ತೋ**ತಿ ಆನನ್ತರಿಯೇ ಅನನ್ತರಾಸದ್ದಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। "ಅನನ್ತರಪಯುತ್ತೋ"ತಿಪಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಅನನ್ತರಾಪಯುತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ನಿಯತಸ್ಸನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೬೩-೬೬೪. **ಸೇಸಾ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ ಅನಿಯತಾ ನಾಮಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಪ್ಪತ್ತನಿಯಾಮಾನಂ ಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯ **"ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ"**ತಿ ಆಹ। ಏತೇವ ಹಿ ಸನ್ಧಾಯ **"ತೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋಪಿ ಅನಿಯತೋಯೇವಾ"**ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಇತಿ ಇಮಂ ವೋಹಾರಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ನಿಯತೋ ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕೋ ಭಬ್ಬೋ ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಸಮೇತುಂ ಓಕ್ಕಮಿತು"ನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "ನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮತೀ"ತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧೀತಿ ಅತ್ಥಯೋಜನಾ। ಏವಂ ಪನ ವೋಹಾರಮತ್ತಸಬ್ಭಾವೋ "ನಿಯತೋ"ತಿ ವಚನಸ್ಸ, ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಸಮೇತುಂ ಭಬ್ಬತಾ ಚ "ನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮತೀ"ತಿ ವಚನಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ, ಭಬ್ಬತಾಯೇವ ಪನ ಉಭಯಸ್ಸಪಿ ಕಾರಣನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ। **ಅಞ್ಞೇನಾ**ತಿ ಯದಿ ನಿಯತೋ ನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮೇಯ್ಯ, ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತೋ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ, ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತೋ ವಾ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮೇಯ್ಯ, ನ ಚ ತಂ ಅತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನಿಯತಸ್ಸನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಅಸಾತರಾಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೭೪. ಅಸಾತರಾಗಕಥಾಯಂ **"ಅಹೋ ವತ ಮೇ ಏತದೇವ ಭವೇಯ್ಯಾ"ತಿ ರಜ್ಜನಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಏವಂ ಪವತ್ತಮಾನೋಯೇವ ಲೋಭೋ ಇಧ "ರಾಗೋ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ನ ಅಞ್ಞಥಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೬೭೫. **ಸುತ್ತೇ ಪನಾ**ತಿ ಏತಸ್ಸ "ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ"ತಿ ಏತೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಅಸಾತರಾಗಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾಅಬ್ಯಾಕತಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೭೬-೬೮೦. **ಯಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾತಿ ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ**ತಿ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಲೋಕುತ್ತರೇಸು ವಾ ಸಬ್ಬೇಸು ತಣ್ಹಾ "ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾ"ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಯಸ್ಮಾ ಸಾ ತಣ್ಹಾ, ತಸ್ಮಾ ಕುಸಲಾ ನ ಹೋತಿ, ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಧಮ್ಮೇ ಪವತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಾತಿ ಲದ್ಧೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತೀಹಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಹಿ ಛಪಿ ತಣ್ಹಾ ಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾ,** ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾಪಿ ಕಾಮತಣ್ಹಾದಿಭಾವತೋ ನ ಅಬ್ಯಾಕತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಧಮ್ಮತಣ್ಹಾಅಬ್ಯಾಕತಾತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ತೇರಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೪. ಚುದ್ದಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಕುಸಲಾಕುಸಲಪಟಿಸನ್ದಹನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೮೭-೬೯೦. ತನ್ತಿ ಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲಞ್ಚಾತಿ ವಿಸುಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ತಂ** ಉಭಯನ್ತಿ ವಾ ವಚನಸೇಸೋ। **ಪಟಿಸನ್ದಹತೀ**ತಿ ಘಟೇತಿ, ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಕುಸಲಾಕುಸಲಪಟಿಸನ್ದಹನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸಳಾಯತನುಪ್ಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೯೧-೬೯೨. ಕೇಚಿ ವಾದಿನೋ "ಅಙ್ಕುರೇ ಸಾಖಾವಿಟಪಾದಿಸಮ್ಪನ್ನಾನಂ ರುಕ್ಖಾದೀನಂ ಬೀಜಮತ್ತಂ ಆವಿಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ವದನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ವಾದಂ ನಿದಸ್ಸನಂ ಕರೋನ್ತೋ ಆಹ "**ಸಮ್ಪನ್ನಸಾಖಾವಿಟಪಾನ**"ನ್ತಿಆದಿ।

ಸಳಾಯತನುಪ್ಪತ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೯೩-೬೯೭. ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ "ಲದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಜಾನಾತೀ"ತಿ ಅನನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೋಪಿ ನ ಸೋ ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಂ ಇಚ್ಛತಿ, ಅಥ ಖೋ ಸೋತಮ್ಹಿಯೇವ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಅನನ್ತರೂಪಲದ್ಧಿವಸೇನ ಆಪನ್ನತ್ತಾ "ಪಟಿಜಾನಾತೀ"ತಿ ಯುತ್ತಂ ವತ್ತುಂ।

ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಅರಿಯರೂಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೬೯೮-೬೯೯. ಸಮ್ಮಾವಾಚಾದಿ ರೂಪಂ ಮಗ್ಗೋ ಚಾತಿ ಇಚ್ಛನ್ತೋ "**ಅರಿಯರೂಪ**"ನ್ತಿಪಿ ವದತಿ।

ಅರಿಯರೂಪಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಅಞ್ಞೋಅನುಸಯೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೦-೭೦೧. "ಸರಾಗೋತಿಆದಿ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ರಾಗಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಸರಾಗೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬತ"ನ್ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ, "**ಸಾನುಸಯೋತಿಆದಿ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅನುಸಯಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಸಾನುಸಯೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬತ**"ನ್ತಿ ಪಚ್ಛಿಮಪಾಠೋ, ಸೋ ಯುತ್ತೋ। ಸೋ ಹಿ **ನ ಅನುಸಯಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾನಂ ಅಞ್ಞತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ** ತಂ **ಅಸಾಧಕ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ಸಮೇತೀತಿ।

ಅಞ್ಞೋಅನುಸಯೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೧. **ಯಸ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋಪಿ ರಾಗಾದಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ**, ನ ಚ ತೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ಲದ್ಧೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೩-೭೦೫. **ತಿವಿಧಾಯಾತಿ** ಕಿಲೇಸವತ್ಥುಓಕಾಸವಸೇನ, ಕಾಮರಾಗಕಾಮವಿತಕ್ಕಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮವಸೇನ ವಾ ತಿವಿಧಾಯ। **ಕಿಲೇಸಕಾಮವಸೇನಾತಿ** ಕಿಲೇಸಕಾಮಭೂತಕಾಮಧಾತುಭಾವೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೋತಿ** ರೂಪಧಾತುಸಹಗತವಸೇನ ಅನುಸೇತೀತಿ, ರೂಪಧಾತುಧಮ್ಮೇಸು ಅಞ್ಞತರಭಾವೇನ ರೂಪಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನೋತಿ ಚ ಪುಚ್ಛಿತಭಾವಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಅಬ್ಯಾಕತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೬-೭೦೮. ದಿಟ್ಠಿಗತಂ **"ಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋತಿ ಖೋ, ವಚ್ಛ, ಅಬ್ಯಾಕತಮೇತ"ನ್ತಿ ಸಸ್ಸತಾದಿಭಾವೇನ ಅಕಥಿತತ್ತಾ** "ಅಬ್ಯಾಕತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಏತ್ಥ ಪನ ನ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ "ಅಬ್ಯಾಕತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ "ಠಪನೀಯೋ ಏಸೋ ಪಞ್ಹೋ"ತಿ ದಸ್ಸಿತಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ "ಅಬ್ಯಾಕತ"ನ್ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ।

ಅಬ್ಯಾಕತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೦೯-೭೧೦. **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ದಿಟ್ಠಿರಾಗಾನಂ ಸಮಾನೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಭಾವೇಪಿ "ವೀತರಾಗೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಪನ "ವಿಗತದಿಟ್ಠಿಕೋ"ತಿ, ತಸ್ಮಾ ದಿಟ್ಠಿ ಲೋಕಿಯಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ। ರೂಪದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅಭಾವಾ ಪನ ಕಾಮಧಾತುಪರಿಯಾಪನ್ನಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಚ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಕಾಮರಾಗೋ ವಿಯ ಝಾನಲಾಭಿನೋ ದಿಟ್ಠಿಪಿ ವಿಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾತಿ "ವಿಗತದಿಟ್ಠಿಕೋ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ದಿಟ್ಠಿ। ನ ಹಿ ಸಾ ತಸ್ಸ ಅವಿಗತಾ ದಿಟ್ಠಿ ಕಾಮರಾಗೋ ವಿಯ ಕಾಮದಿಟ್ಠಿ ಯೇನ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಸಿಯಾತಿ ವದತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚುದ್ದಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೫. ಪನ್ನರಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಪಚ್ಚಯತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೧೧-೭೧೭. **ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯತಾ ವವತ್ಥಿತಾತಿ** ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವಾದಿನಾ ವಿಯ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯತಾದಿನಾ ಚ ನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೋಯೇವೇತಸ್ಸ ವವತ್ಥಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪಚ್ಚಯತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೧೮-೭೧೯. **ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋವ ಗಹಿತೋ** "ನನು ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಹಜಾತಾ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞಅತ್ಥಿಅವಿಗತಸಮ್ಪಯುತ್ತವಸೇನಾತಿ** ಏತ್ಥ ನಿಸ್ಸಯೋ ಕಮಭೇದೇನ ಅತ್ಥಿಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತೋ ಹೋತೀತಿ ನ ವುತ್ತೋ, ಕಮ್ಮಾಹಾರಾ ಅಸಾಧಾರಣತಾಯಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ "ತೀಣಿ ಉಪಾದಾನಾನಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಙ್ಖಾರಾ ವಿಯ ತಣ್ಹಾಯ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ (ಕಥಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೭೧೮-೭೧೯), ತಸ್ಮಾ ಉಪಾದಾನೇಹಿ ಸಮಾನಾ ಏವೇತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯತಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ತತಿಯಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೩೧. ತತಿಯಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತಕಥಾಯಂ **ಸೇಸಸತ್ತೇ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ** ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನತೋ ಅಞ್ಞೇ ಯೇಸಂ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತೇ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಸತ್ತೇ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಚ ಸಞ್ಞುಪ್ಪಾದಾ ಚುತಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಸೇಸಸಬ್ಬಸತ್ತೇ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ವಾ। **ಸರೀರಪಕತಿನ್ತಿ** ತಥಾರೂಪೋ ಅಯಂ ಕಾಯೋ, ಯಥಾರೂಪೇ ಕಾಯೇ ಪಾಣಿಸಮ್ಫಸ್ಸಾಪಿ ಕಮನ್ತೀತಿಆದಿಕಂ।

೭೩೩-೭೩೪. **ಸುತ್ತವಿರೋಧೋ ಸಿಯಾತಿ** ಇದಂ ಪರವಾದಿಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಾಪೇತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ತತಿಯಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಅಸಞ್ಞಸತ್ತುಪಿಕಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೩೫. **ಸಞ್ಞಾವಿರಾಗವಸೇನ ಪವತ್ತಭಾವನಾ ಅಸಞ್ಞಸಮಾಪತ್ತಿಪೀತಿ** ಲದ್ಧಿಕಿತ್ತನೇ ಸಞ್ಞಾವಿರಾಗವಸೇನ ಪವತ್ತಭಾವನಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಂ "ಅಸಞ್ಞಸಮಾಪತ್ತೀ"ತಿ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸಾಪಿ ಅಸಞ್ಞಿತಾ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯೇವ ನಾಮಾತಿ ಪರಸ್ಸ ಲದ್ಧೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಯಸ್ಮಾ ಅಸಞ್ಞಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಅಲೋಭಾದಯೋ ಅತ್ಥೀತಿ** ಏತ್ಥ ಸಕಸಮಯಸಿದ್ಧಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿ "ಅಸಞ್ಞಸಮಾಪತ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ।

೭೩೬. **ಸಞ್ಞಾವಿರಾಗವಸೇನ ಸಮಾಪನ್ನತ್ತಾ ಅಸಞ್ಞಿತಾ,** ನ ಸಞ್ಞಾಯ ಅಭಾವತೋತಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ।

ಅಸಞ್ಞಸತ್ತುಪಿಕಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಕಮ್ಮೂಪಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೩೮-೭೩೯. **ಕಮ್ಮೇನ ಸಹಜಾತೋತಿ ಪಞ್ಹೇಸು** “ಕಮ್ಮೂಪಚಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತೀ”ತಿ ಕತ್ಥಚಿ ಪಾಠೋ, “ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಜಾನಾತೀ”ತಿ ಅಞ್ಞತ್ಥ। ಉಭಯಮ್ಪಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

೭೪೧. **ತಸ್ಮಾತಿ** ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಸಬ್ಭಾವತೋ ತಿಣ್ಣಂ ಫಸ್ಸಾನಞ್ಚ ಸಮೋಧಾನಾ ಚ ಏಕತ್ತಂ ಪುಚ್ಛತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಕಮ್ಮೂಪಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪನ್ನರಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ತತಿಯೋ ಪಣ್ಣಾಸಕೋ ಸಮತ್ತೋ।

೧೬. ಸೋಳಸಮವಗ್ಗೋ

೩. ಸುಖಾನುಪ್ಪದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೪೭-೭೪೮. ಸುಖಾನುಪ್ಪದಾನಕಥಾಯಂ **ಯಂ ಏವರೂಪನ್ತಿ** ಯಂ ನೇವತ್ತನೋ, ನ ಪರೇಸಂ, ನ ತಸ್ಸ, ಏವರೂಪಂ ನಾಮ ಅನುಪ್ಪದಿನ್ನಂ ಭವಿತುಂ ನ ಅರಹತಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾತಿ ಲದ್ಧಿಮತ್ತೇನ ಪಟಿಜಾನಾತಿ, ನ ಯುತ್ತಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಸುಖಾನುಪ್ಪದಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಅಧಿಗಯ್ಹಮನಸಿಕಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೪೯-೭೫೩. **ತಂಚಿತ್ತತಾಯಾತಿ** ತದೇವ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ಚಿತ್ತಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ತಂಚಿತ್ತೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ತಂಚಿತ್ತತಾ, ತಾಯ ತಂಚಿತ್ತತಾಯ। ತಂ ವಾ ಆಲಮ್ಬಕಂ ಆಲಮ್ಬಿತಬ್ಬಞ್ಚ ಚಿತ್ತಂ ತಂಚಿತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ತಸ್ಸೇವ ಆಲಮ್ಬಕಆಲಮ್ಬಿತಬ್ಬತಾ ತಂಚಿತ್ತತಾ, ತಾಯ ಚೋದೇತುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಧಿಗಯ್ಹಮನಸಿಕಾರಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ರೂಪಂರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೬೮-೭೭೦. ರೂಪಂರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರನ್ತಿಕಥಾಯಂ **ಹೇಟ್ಠಾತಿ** ಚುದ್ದಸಮವಗ್ಗೇ **ಆಗತಪರಿಯಾಪನ್ನಕಥಾಯಂ** (ಕಥಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೭೦೩-೭೦೫)। “ಸಮಾಪತ್ತೇಸಿಯ”ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಯಞ್ಚೇತ್ಥ “ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ಅರೂಪಾವಚರ”ನ್ತಿ ಅರೂಪಾವಚರಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ರೂಪಂ ವುತ್ತಂ, ತತ್ಥ ಚ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಅಟ್ಠಮವಗ್ಗೇ **ಅರೂಪೇರೂಪಕಥಾಯಂ** (ಕಥಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೦೪-೫೦೬) ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ।

ರೂಪಂರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸೋಳಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೭. ಸತ್ತರಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಅತ್ಥಿಅರಹತೋಪುಞ್ಞೂಪಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೭೬-೭೭೯. ಚಿತ್ತಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾತಿ "ಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇನ ದಾನಾದಿಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅತ್ಥಿಅರಹತೋಪುಞ್ಞೂಪಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ನತ್ಥಿಅರಹತೋಅಕಾಲಮಚ್ಚೂತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೮೦. ಅಯೋನಿಸೋ ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಅಲದ್ಧವಿಪಾಕವಾರಾನಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಾನಂ ಬ್ಯನ್ತೀಭಾವಂ ನ ವದಾಮೀತಿ ಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಕಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕಂ ಅಪ್ಪಟಿಸಂವಿದಿತ್ವಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಬ್ಯನ್ತೀಭಾವಂ ನ ವದಾಮೀತಿ ಏವಂ ಅಯೋನಿಸೋ ಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

೭೮೧. ತಾವ ನ ಕಮತೀತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ ತಾವ ನ ಕಮತಿ, ತತೋ ಪರಂ ಕಮತೀತಿ ಲದ್ಧಿಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏತ್ಥ ಕಿರ "ಸತಿ ಜೀವಿತೇ ಜೀವಿತಾವಸೇಸೇ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇತೀ"ತಿ ವಚನತೋ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಮರನ್ತಂ ಕೋಟ್ಟೇನ್ತಸ್ಸ ವಾ ಸೀಸಂ ವಾ ಛಿನ್ದನ್ತಸ್ಸ ನತ್ಥಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋತಿ ಆಚರಿಯಾ ವದನ್ತಿ। ಪಾಣೋ ಪಾಣಸಞ್ಞಿತಾ ವಧಕಚಿತ್ತಉಪಕ್ಕಮಮರಣೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ನ ತೇನ ಉಪಕ್ಕಮೇನ ಮತೋತಿ ನತ್ಥಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏವಂ ಪನ ಮರನ್ತೇನ ತೇನ ಏಕಚಿತ್ತವಾರಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮತಾಮರಣತೋ ಓರತೋ ನ ಮತೋತಿ ದುಬ್ಬಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇತಂ।

ನತ್ಥಿಅರಹತೋಅಕಾಲಮಚ್ಚೂತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಸಬ್ಬಮಿದಂಕಮ್ಮತೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೮೪. ಬೀಜತೋ ಅಙ್ಕುರಸ್ಸೇವಾತಿ ಯಥಾ ಅಙ್ಕುರಸ್ಸ ಅಬೀಜತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ನತ್ಥಿ, ತಥಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪವತ್ತಸ್ಸಪಿ ಅಕಮ್ಮತೋ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ನತ್ಥಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮವಸೇನ ದಾನಫಲಂ ಪುಚ್ಛತೀ**ತಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮವಸೇನ ಯಾಯ ಚೇತನಾಯ ತಂ ದೇತಿ, ತಸ್ಸ ದಾನಸ್ಸ ಫಲಂ ಪುಚ್ಛತಿ, ನ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಸಬ್ಬಮಿದಂಕಮ್ಮತೋತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೮೮. ವಿನಾಪಿ ಅನಿಚ್ಚತ್ತೇನಾತಿ "ಯಾವ ದುಕ್ಖಾ ನಿರಯಾ"ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೫೦) ವಿಯ ದುಕ್ಖಾರಮ್ಮಣತ್ತೇನಪಿ ದುಕ್ಖಂ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ನವತ್ತಬ್ಬಂಸಙ್ಘೋದಕ್ಖಿಣಂವಿಸೋಧೇತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೭೯೩-೭೯೪. ನವತ್ತಬ್ಬಂಸಜ್ಝೋದಕ್ಖಿಣಂವಿಸೋಧೇತೀತಿಕಥಾಯಂ **ನ ಚ ತಾನಿ ದಕ್ಖಿಣಂ ವಿಸೋಧೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ** ಯಥಾ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸೀಲಪರಿಸೋಧನಾದೀನಿ ಕತ್ವಾ ನಿರೋಧಮ್ಪಿ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಸೋಧೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ನ ಏವಂ ಮಗ್ಗಫಲಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ಅಪ್ಪಟಿಗ್ಗಹಣತೋತಿ ವಾ।

ನವತ್ತಬ್ಬಂಸಜ್ಝೋದಕ್ಖಿಣಂವಿಸೋಧೇತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ದಕ್ಖಿಣಾವಿಸುದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೦೦-೮೦೧. ದಕ್ಖಿಣಾವಿಸುದ್ಧಿಕಥಾಯಂ **ವಿಸುಜ್ಝೇಯ್ಯಾತಿ** ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಮಹಪ್ಫಲಾ ಭವೇಯ್ಯಾ"**ತಿ ಆಹ। **ದಾಯಕಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿ ವಿಪಾಕದಾಯಿಕಾ ಹೋತೀತಿ** ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕನಿರಪೇಕ್ಖಾ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೇನ ಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ವಿನಾ ದಾಯಕೇನೇವ ಮಹಾವಿಪಾಕಚೇತನತ್ತಂ ಆಪಾದಿಕಾ, ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕನಿರಪೇಕ್ಖಾ ವಿಪಾಕದಾಯಿಕಾ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅಞ್ಞೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಾರಕೋತಿ ಯದಿ ದಾಯಕಸ್ಸ ದಾನಚೇತನಾ ನಾಮ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೇನ ಕತಾ ಭವೇಯ್ಯ, ಯುತ್ತರೂಪಂ ಸಿಯಾತಿ** ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ಲದ್ಧಿಕಿತ್ತನೇ "ದಾಯಕೇನ ದಾನಂ ದಿನ್ನಂ, ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೇನ ವಿಪಾಕೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತೋತಿ ಅಞ್ಞೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಾರಕೋ ಭವೇಯ್ಯಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೇನ ವಿಪಾಕನಿಬ್ಬತ್ತನಮ್ಪಿ ಪನ ದಾನಚೇತನಾನಿಬ್ಬತ್ತನೇನ ಯದಿ ಭವೇಯ್ಯ, ಏವಂ ಸತಿ ಅಞ್ಞೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಾರಕೋತಿ ಯುತ್ತರೂಪಂ ಸಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ದಕ್ಖಿಣಾವಿಸುದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸತ್ತರಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೮. ಅಟ್ಠಾರಸಮವಗ್ಗೋ

೧. ಮನುಸ್ಸಲೋಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೦೨-೮೦೩. **ಅಯೋನಿಸೋತಿ** "ತುಸಿತಪುರಂ ಸನ್ಧಾಯಾ"ತಿಆದಿಕಂ ಗಹಣಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ।

ಮನುಸ್ಸಲೋಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಧಮ್ಮದೇಸನಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೦೪-೮೦೬. ತಸ್ಸ ಚ ದೇಸನಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ ಸಯಮೇವ ಚ ಆಯಸ್ಮತಾ ಆನನ್ದತ್ಥೇರೇನ ದೇಸಿತೋತಿ ವದತಿ।

ಧಮ್ಮದೇಸನಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಝಾನಸಙ್ಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೧೩-೮೧೬. ಝಾನಸಙ್ಕನ್ತಿಕಥಾಯಂ **ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾತಿ** ಪಠಮಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ ಆದೀನವತೋ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಾ, ತತೋ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಏವಂ ಯೋ ಉಪಚಾರಾನಂ ಝಾನಾನಞ್ಚ ಅನುಕ್ಕಮೋ, ತೇನ ವಿನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಝಾನಸಙ್ಕನ್ತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಝಾನನ್ತರಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೧೭-೮೧೯. ಝಾನನ್ತರಿಕಾ ನಾಮ ಏಸಾತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಭಾವಾಭಾವತೋ ನ ಝಾನಂ, ಅಥ ಖೋ ದಕ್ಖಿಣಪುಬ್ಬಾದಿದಿಸನ್ತರಿಕಾ ವಿಯ ಝಾನನ್ತರಿಕಾ ನಾಮ ಏಸಾತಿ। ಕತರಾ? ಯೋಯಂ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೋ ಸಮಾಧೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಝಾನನ್ತರಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಚಕ್ಖುನಾರೂಪಂಪಸ್ಸತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೨೯-೮೨೭. ಪಟಿಜಾನನಂ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ''ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀ ಹೋತೀ''ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೩೫೨) ನಯೇನ ವುತ್ತಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಪಟಿಜಾನನಂ ಕಿರ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ತಸ್ಮಾ ''ಏವಂ ಸನ್ತೇ ರೂಪಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಪಟಿಜಾನನಂ ಪನ ರೂಪದಸ್ಸನಂ ಕಥಂ ಹೋತೀ''ತಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಚಕ್ಖುನಾರೂಪಂಪಸ್ಸತೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅಟ್ಠಾರಸಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೯. ಏಕೂನವೀಸತಿಮವಗ್ಗೋ

೧. ಕಿಲೇಸಪಜಹನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೨೮-೮೩೧. ಅನುಪ್ಪನ್ನಾಯೇವ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಪಹೀನಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ ಕಿಲೇಸಪಜಹನಾತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ತೇ ಪನ ನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಗತಾ, ನಾಪಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ನ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಾತಿ ಅತೀತೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತೀತಿಆದಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಕಿಲೇಸಪಜಹನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸುಞ್ಞತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೩೨. ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ತಾವ ಏಕಚ್ಚನ್ತಿ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಂ ವದತಿ। **ಏಕೇನ ಪರಿಯಾಯೇನಾತಿ** ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಜರಾಮರಣಭಾವಪರಿಯಾಯೇನಾತಿ ವದನ್ತಿ। ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಞ್ಹಿ ಮಾ ಜೀರತು ಮಾ ಮರತೂತಿ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯೋ ಅವಸವತ್ತನಾಕಾರೋ ಅನತ್ತತಾ, ಸಾ ಅತ್ಥತೋ ಜರಾಮರಣಮೇವ, ತಞ್ಚ ''ಜರಾಮರಣಂ ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತ''ನ್ತಿ (ಧಾತು॰ ೭೧) ವುತ್ತತ್ತಾ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಜರಾಮರಣಂ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನನ್ತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಸುಞ್ಞತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಸಾಮಞ್ಞಫಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೩೫-೮೩೬. ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿ ಚಾತಿ ಪತ್ತಿಧಮ್ಮಂ ವದತಿ।

ಸಾಮಞ್ಞಫಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ತಥತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೪೧-೮೪೩. ರೂಪಾದಿಸಭಾವತಾಸಙ್ಖಾತಾತಿ ಏತ್ಥ ರೂಪಾದೀನಂ ಸಭಾವತಾತಿ ರೂಪಾದಿಸಭಾವತಾತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಭಾವಂ ಹೇಸ ತಥತಾತಿ ವದತಿ, ನ ಭಾವಯೋಗನ್ತಿ।

ತಥತಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಕುಸಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೪೪-೮೪೬. ಅನವಜ್ಜಭಾವಮತ್ತೇನೇವ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಕುಸಲನ್ತಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಕುಸಲಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಅನವಜ್ಜಭಾವಮತ್ತೇನೇವ, ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಕುಸಲನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಕುಸಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೪೭. "ಸಕಿಂ ನಿಮುಗ್ಗೋ ನಿಮುಗ್ಗೋವ ಹೋತೀ"ತಿ ಸುತ್ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ ತಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಲೋಕುತ್ತರಸದ್ಧಾದೀನಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕತಂ ಅವಧಾರಣಂ ಸಂಸಾರಖಾಣುಕಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕತನ್ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸಾಯಂ ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮತಾ, ಯಾಯಂ ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀತಿ "ಅತ್ಥಿ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮತಾ"ತಿ ವದತಿ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುಪ್ಪತ್ತಿ ನಿಯಾಮನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿ ಚ ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮನಿವತ್ತಕಾ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ।

ಅಚ್ಚನ್ತನಿಯಾಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೫೩-೮೫೬. ಲೋಕಿಯಾನಮ್ಪೀತಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನಂ ವಿಯ ಲೋಕಿಯಾನಮ್ಪಿ ಸದ್ಧಾದೀನಂಯೇವ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಭಾವದಸ್ಸನೇನ ಲೋಕಿಯಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಭಾವಂ ಸಾಧೇತುಂ **ಸದ್ಧಾದೀನಂಯೇವ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಏಕೂನವೀಸತಿಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨೦. ವೀಸತಿಮವಗ್ಗೋ

೧. ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೬೩-೮೬೫. ಞಾಣಕಥಾಯಂ **ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಜಾನಾತೀತಿ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ ದೀಪೇತೀ**ತಿ "ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಜಾನಾತೀ"ತಿ ವದನ್ತೋ ಇದಂ ತವ ವಚನಂ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಞಾಣಮೇವ ದೀಪೇತಿ, ನ ತಸ್ಸೇವ ಞಾಣಭಾವಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ನ ಲೋಕುತ್ತರಮೇವ ಞಾಣಂ, ತಸ್ಮಾ ನ ಇದಂ ಸಾಧಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ನಿರಯಪಾಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೯೭-೮೯೮. **ಪಣುನ್ನ**ನ್ತಿ ಪಣುದಿತಂ, ಅನವಸೇಸಖಿತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನಿರಯಪಾಲಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ತಿರಚ್ಛಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೯೯-೮೭೦. **ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಪಟಿಞ್ಞಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ಹತ್ಥಿನಾಗಸ್ಸ ಚ ದಿಬ್ಬಯಾನಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥಿತಾಯಾತಿ ವಿಸುಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ತಿರಚ್ಛಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೭೬-೮೭೭. ಞಾಣಕಥಾಯಂ **ಸಚೇ ತಂ ದ್ವಾದಸವತ್ಥುಕ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚ ''ಲೋಕುತ್ತರ''ನ್ತಿ ವಚನಸೇಸೋ, ತಂ ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಞಾಣಂ ಸಚೇ ದ್ವಾದಸವತ್ಥುಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೋ, ಪರಿಞ್ಞಾತನ್ತಿ ಅಪರಭಾಗೋ, ಸಚ್ಚಞಾಣಂ ಪನ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇಪಿ ಪರಿಜಾನನಾದಿಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **''ಸದ್ಧಿಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪರಭಾಗೇಹೀ''**ತಿ।

ಞಾಣಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ವೀಸತಿಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚತುತ್ಥೋ ಪಣ್ಣಾಸಕೋ ಸಮತ್ತೋ।

೨೧. ಏಕವೀಸತಿಮವಗ್ಗೋ

೧. ಸಾಸನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೭೮. **ತೀಸುಪಿ ಪುಚ್ಛಾಸು ಚೋದನತ್ಥಂ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ತೀಸುಪಿ ಪುಚ್ಛಾಸು ''ಸಾಸನ''ನ್ತಿಆದಿವಚನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಮುದಾಯಾ ಏಕದೇಸಾನಂ ಅಧಿಕರಣಭಾವೇನ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಸಾಸನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಇದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೮೩-೮೮೪. ಇದ್ಧಿಕಥಾಯಂ **ಅತ್ಥಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಇದ್ಧೀ**ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನ ಇಜ್ಝನತೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ ಏವಂನಾಮಿಕಾ ಇದ್ಧಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇದ್ಧಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಧಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೮೭-೮೮೮. ಧಮ್ಮಕಥಾಯಂ **ರೂಪಟ್ಠತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಅಭಾವಾ**ತಿ ಯೋ ರೂಪಸ್ಸ ನಿಯಾಮೋ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ಸೋ ರೂಪಟ್ಠೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞೋ ನತ್ಥೀತಿ ರೂಪಟ್ಠತೋ ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಞ್ಚ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ರೂಪಂ ರೂಪಮೇವ, ನ ವೇದನಾದಿಸಭಾವನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ''ರೂಪಂ ರೂಪಟ್ಠೇನ ನಿಯತ''ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ ರೂಪಟ್ಠೇನ ನಿಯಾಮೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತತ್ಥ ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ರೂಪಟ್ಠಸ್ಸ ಅಭಾವೇ ದಸ್ಸಿತೇ ರೂಪಟ್ಠತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋಯೇವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ತಮೇವ ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ರೂಪಟ್ಠಸ್ಸ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ''**ರೂಪಸಭಾವೋ ಹಿ**''ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಏಸ ವೋಹಾರೋ**ತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಸಭಾವೋ ರೂಪಸಭಾವೋ, ರೂಪಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ರೂಪಟ್ಠೋತಿ ಏವಂ ಅಞ್ಞತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಯ ಪವತ್ತೋ ರೂಪಸಭಾವವೋಹಾರೋ ರೂಪಟ್ಠವೋಹಾರೋ ವಾ ವೇದನಾದೀಹಿ ನಾನತ್ತಮೇವ ಸೋ ಸಭಾವೋತಿ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾಪನತ್ಥಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ರೂಪಸ್ಸ ರೂಪಟ್ಠೇನ ಅನಞ್ಞತ್ತಾ। ''ರೂಪಂ ರೂಪಮೇವ, ನ ವೇದನಾದಿಸಭಾವ''ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ ''**ರೂಪಂ ರೂಪಟ್ಠೇನ ನಿಯತ**''ನ್ತಿ ವದತೋ ತಞ್ಚ ವಚನಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಸದೋಸಂ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ''ರೂಪಞ್ಹಿ ರೂಪಟ್ಠೇನ ನಿಯತನ್ತಿ ರೂಪಂ ರೂಪಮೇವ, ನ ವೇದನಾದಿಸಭಾವನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವತ್ತಬ್ಬ''ನ್ತಿ ವದನ್ತೋ ''ರೂಪಂ ರೂಪಟ್ಠೇನ ನಿಯತ''ನ್ತಿ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ನನು ಚೇತಂ ಅತ್ತನಾವ ವುತ್ತಂ, ನ ಪರೇನಾತಿ ಪಟಿಜಾನಾತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ? ನ, ಅತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಪರಂ ವಿಯ ವಚನತೋ। ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ವಾ ಸಕವಾದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯದಿ ಚ ತೇನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ ಚ ಸೋ ಏತಮತ್ಥನ್ತಿ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಪಟಿಜಾನಾತಿ ಸಕವಾದೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। **ಅತ್ಥನ್ತರವಸೇನಾ**ತಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತಮೇವ ಕಾರಣಂ ನಿಗೂಹಿತ್ವಾ ಪರೇನ ಚೋದಿತನ್ತಿ ತಮೇವ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಚೋದನಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। **ಇತೋ ಅಞ್ಞಥಾ**ತಿ ರೂಪಾದಿಸಭಾವಮತ್ತಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ತೇನ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಂ ನಿಯತಂ ನತ್ಥೀತಿ ತಸ್ಸ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಸ್ಸ ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ಪುನ ತೇನೇವ ನಯೇನ ಚೋದೇತುಂ ''**ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತ**''ನ್ತಿಆದಿಮಾಹಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಧಮ್ಮಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಏಕವೀಸತಿಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨೨. ಬಾವೀಸತಿಮವಗ್ಗೋ

೧. ಕುಸಲಚಿತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೯೪-೮೯೫. ಕುಸಲಚಿತ್ತಕಥಾಯಂ **ಜವನಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಚಿತ್ತತೋ ಪುರಿಮಜವನಕ್ಖಣೇ।

ಕುಸಲಚಿತ್ತಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಆನೇಞ್ಜಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೯೬. **ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತೇ**ತಿ ಭವಙ್ಗಪರಿಯೋಸಾನತ್ತಾ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ''ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತ''ನ್ತಿ ಆಹ।

ಆನೇಞ್ಜಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫-೭. ತಿಸ್ಸೋಪಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೮೯೮-೯೦೦. ಸತ್ತವಸ್ಸಿಕಂ ಗಬ್ಭಂ ದಿಸ್ವಾ “ಗಬ್ಭೇಯೇವ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭೂತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕೋ ಅತ್ಥೀ”ತಿ “ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಪಿ ಅತ್ಥೀ”ತಿ ಮಞ್ಞತಿ, ಆಕಾಸಸುಪಿನಂ ದಿಸ್ವಾ “ಆಕಾಸಗಮನಾದಿಅಭಿಞ್ಞಾ ವಿಯ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿ ಚ ಅತ್ಥೀ”ತಿ ಮಞ್ಞತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ತಿಸ್ಸೋಪಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೦೩-೯೦೫. ನ ಕೋಚಿ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಂ ಆಸೇವತಿ ನಾಮಾತಿ ಯಥಾ ಬೀಜಂ ಚತುಮಧುರಭಾವಂ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಏವಂ ಭಾವನಾಸಙ್ಖಾತಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಂ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಆಸೇವನ್ತೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಖಣಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೦೬-೯೦೭. ಪಥವಿಯಾದಿರೂಪೇಸು ಕೇಸಞ್ಚಿ ಉಪ್ಪಾದೋ ಕೇಸಞ್ಚಿ ನಿರೋಧೋತಿ ಏವಂ ಪತಿಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಸನ್ತತಿಯಾ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ರೂಪಾನಂ ಅನನ್ತರಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ಸನ್ತಿ, ಯೇಹಿ ಅರೂಪಸನ್ತತಿಯಾ ವಿಯ ರೂಪಸನ್ತತಿಯಾ ಪವತ್ತಿ ಸಿಯಾತಿ ಚಿತ್ತೇ “ಚಿತ್ತೇ ಮಹಾಪಥವೀ ಸಣ್ಠಾತೀ”ತಿಆದಿ ಚೋದಿತಂ।

ಖಣಿಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಬಾವೀಸತಿಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨೩. ತೇವೀಸತಿಮವಗ್ಗೋ

೧. ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೦೮. ಕರುಣಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ ರಾಗಾಧಿಪ್ಪಾಯತೋ ಅಞ್ಞಾಧಿಪ್ಪಾಯೋವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಏಕೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಏಕತೋಭಾವೇ ಏಕಸದ್ದೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸಮಾನತ್ಥೇ ಹಿ ಸತಿ ರಾಗಾಧಿಪ್ಪಾಯೇಪಿ ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾತಿ ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯತಾ ಅತ್ಥೀತಿ।

ಏಕಾಧಿಪ್ಪಾಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨-೭. ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಕಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೧೦-೯೧೪. ಇಸ್ಸರಿಯೇನ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಸ್ಸ ಕರಣಂ **ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಕಾ। ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯೋಕ್ಕಮನಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। **ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಕಾಹೇತು ನಾಮ ದುಕ್ಕರಕಾರಿಕಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಕರೀಯತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ದುಕ್ಕರಕಾರಿಕಾ ನಾಮ ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಕಾಹೇತು ಕರಿಯಮಾನಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಕರೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಕಾಹೇತು ನಾಮ ವಿನಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಕರಿಯಮಾನಾ ನತ್ಥೀತಿ ವಾ।

ಇಸ್ಸರಿಯಕಾಮಕಾರಿಕಾಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಪತಿರೂಪಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೧೫-೯೧೬. ಮೇತ್ತಾದಯೋ ಸನ್ಧಾಯ "ಮೇತ್ತಾದಯೋ ವಿಯ ನ ರಾಗೋ ರಾಗಪತಿರೂಪಕೋ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೀತಿ ರಾಗಮೇವ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಏವಂ ದೋಸೇಪೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಪತಿರೂಪಕಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೯೧೭-೯೧೮. ನ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಭಾವನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಕೋ ಭಾವೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಭಾವನ್ತಿ ರೂಪಂ ವುತ್ತಂ। "**ನ ಕೇವಲಞ್ಹಿ ಪಠಮಸಚ್ಚಮೇವ ದುಕ್ಖ**"ನ್ತಿ ವದನ್ತೇನ "**ದುಕ್ಖಞ್ಞೇವ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನ**"ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸತಿ ತೇನ "ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ಅನುಪಾದಿನ್ನಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ವಾ। ತನ್ತಿ "ದುಕ್ಖಞ್ಞೇವ ಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಂ, ನ ಪನ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಏತಂ ರೂಪಸ್ಸ ಚ ದುಕ್ಖತ್ತಾ ನೋ ವತ ರೇ ವತ್ತಬ್ಬೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ತೇವೀಸತಿಮವಗ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಕಥಾವತ್ಥುಪಕರಣ-ಮೂಲಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।

॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಯಮಕಪಕರಣ-ಮೂಲಟೀಕಾ

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭವಣ್ಣನಾ

ಕಥಾವತ್ಥುಪಕರಣೇನ ಸಙ್ಖೇಪೇನೇವ ದೇಸಿತೇನ ಧಮ್ಮೇಸು ವಿಪರೀತಗ್ಗಹಣಂ ನಿವಾರೇತ್ವಾ ತೇಸ್ವೇವ ಧಮ್ಮೇಸು ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಾದೀಸು ಪಕಾಸಿತೇಸು ಧಮ್ಮಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸಾದಿನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಂಸಯಾನಂ ವಸೇನ ನಾನಪ್ಪಕಾರಕಟಸಲ್ಲತ್ಥಂ ಯಮಕಪಕರಣಂ ಆರದ್ಧಂ, ತಂ ಸಮಯದೇಸದೇಸಕವಸೇನೇವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಂವಣ್ಣನಾಕ್ಕಮಞ್ಚಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪತ್ತಂ "ಆಗತೋ ಭಾರೋ ಅವಸ್ಸಂ ವಹಿತಬ್ಬೋ"ತಿ ಸಂವಣ್ಣನಮಸ್ಸ ಪಟಿಜಾನನ್ತೋ ಆಹ "**ಸಙ್ಖೇಪೇನೇವಾ**"ತಿಆದಿ।

ತತ್ಥ **ಯಮಸ್ಸ ವಿಸಯಾತೀತೋ**ತಿ ಜಾತಿಯಾ ಸತಿ ಮರಣಂ ಹೋತೀತಿ ಜಾತಿ, ಪಞ್ಚ ವಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಯಮಸ್ಸ ವಿಸಯೋ, ತಂ ಸಮುದಯಪ್ಪಹಾನೇನ ಅತೀತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಮಸ್ಸ ವಾ ರಞ್ಞೋ ವಿಸಯಂ ಮರಣಂ, ತಸ್ಸ ಆಣಾಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ದೇಸಂ ವಾ ಅತೀತೋ। "ಛಚ್ಚಾಭಿಠಾನಾನಿ ಅಭಬ್ಬ ಕಾತು"ನ್ತಿ (ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೧೧; ಸು॰ ನಿ॰ ೨೩೪) ವುತ್ತಾನಂ ಛನ್ನಂ ಅಭಬ್ಬಟ್ಠಾನಾನಂ ದೇಸಕೋತಿ **ಛಟ್ಠಾನದೇಸಕೋ** । ಅಯಮಾ ಏಕೇಕಾ ಹುತ್ವಾ ಆವತ್ತಾ ನೀಲಾ ಅಮಲಾ ಚ ತನುರುಹಾ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಅಯಮಾವತ್ತನೀಲಾಮಲತನುರುಹೋ**।

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಮೂಲಯಮಕಂ

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. **ಯಮಕಾನಂ ವಸೇನ ದೇಸಿತತ್ತಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ದಸಸು ಏಕೇಕಸ್ಸ ಯಮಕಸಮೂಹಸ್ಸ ತಂಸಮೂಹಸ್ಸ ಚ ಸಕಲಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ಯಮಕಾನಂ ವಸೇನ ಲದ್ಧವೋಹಾರತಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಕುಸಲಾಕುಸಲಮೂಲಸಙ್ಖಾತಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅತ್ಥಾನಂ ವಸೇನ ಅತ್ಥಯಮಕನ್ತಿ ಏತೇನ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಕುಸಲಮೂಲಾ"ತಿ ಏತಸ್ಸೇವ ಯಮಕಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೇ? ನಾಪಜ್ಜತಿ ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತಾನಂ ದುತಿಯಪಠಮಪುಚ್ಛಾಸು ವುತ್ತಾನಂ ಕುಸಲಕುಸಲಮೂಲವಿಸೇಸಾನಂ, ಕುಸಲಮೂಲಕುಸಲವಿಸೇಸೇಹಿ ವಾ ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತಾನಂ ಪಠಮದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಸು ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಪದಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಕುಸಲಕುಸಲಮೂಲಾನಂ ವಸೇನ ಅತ್ಥಯಮಕಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತಾನಞ್ಹಿ ವಿಸೇಸಾನಂ ವಿಸೇಸವನ್ತಾಪೇಕ್ಖಾನಂ, ತಂವಿಸೇಸವತಂ ವಾ ಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ವಿಸೇಸಾಪೇಕ್ಖಾನಂ ಏತ್ಥ ಪಧಾನಭಾವೋತಿ ಏಕೇಕಾಯ ಪುಚ್ಛಾಯ ಏಕೇಕೋ ಏವ ಅತ್ಥೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಹೋತೀತಿ। ಅತ್ಥಸದ್ದೋ ಚೇತ್ಥ ನ ಧಮ್ಮವಾಚಕೋ ಹೇತುಫಲಾದಿವಾಚಕೋ ವಾ, ಅಥ ಖೋ ಪಾಳಿಅತ್ಥವಾಚಕೋ। ತೇನೇವಾಹ "**ತೇಸಞ್ಞೇವ ಅತ್ಥಾನ**"ನ್ತಿಆದಿ।

ತೀಣಿಪಿ ಪದಾನಿ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾತಿ ಇದಂ ನಾಮಪದಸ್ಸ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಮತ್ತಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ನಿರವಸೇಸಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಕುಸಲಾದಿಸಙ್ಗಣ್ಹನತ್ಥಮೇವ ಚ ನಾಮಪದಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ "**ಕುಸಲತ್ತಿಕಮಾತಿಕಾಯ ಚತೂಸು ಪದೇಸೂ**"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೫೨. **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಯಮಕೇ ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾತಿ ಅಪುಚ್ಛಿತ್ವಾತಿ** ಏತ್ಥ ಯಥಾ ದುತಿಯಯಮಕೇ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಮೂಲಾ"ತಿ ಅಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ, ಏವಮಿಧಾಪಿ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಕಾತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ ಪುರಿಮಯಮಕವಿಸಿಟ್ಠಂ ಅಪುಬ್ಬಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಮಯಮಕಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। "ಪಟಿಲೋಮಪುಚ್ಛಾನುರೂಪಭಾವತೋ"ತಿ ಕೇಚಿ। ಪುರಿಮಪುಚ್ಛಾಯ ಪನ ಅತ್ಥವಸೇನ ಕತಾಯ ತದನುರೂಪಾಯ ಪಚ್ಛಿಮಪುಚ್ಛಾಯ ಭವಿತಬ್ಬಂ ಅನುಲೋಮೇ ವಿಗತಸಂಸಯಸ್ಸ ಪಟಿಲೋಮೇ ಸಂಸಯುಪ್ಪತ್ತಿತೋ। ತೇನ ನ ಚ ಪಚ್ಛಿಮಪುಚ್ಛಾನುರೂಪಾಯ ಪುರಿಮಪುಚ್ಛಾಯ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಪುರಿಮೋವೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಯುತ್ತೋ। **ಇಮಿನಾಪಿ ಬ್ಯಞ್ಜನೇನ ತಸ್ಸೇವತ್ಥಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋತಿ** ಇದಮೇವಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ನ ಹಿ ಕುಸಲಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥೋ ಏವ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥೋ, ತೇನೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮ್ಪಿ ಅಸಮಾನಂ ಹೋತಿ। ಕುಸಲಬ್ಯಞ್ಜನೇನ ಹಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ಕತಾಯ "ಅವಸೇಸಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ "ಅವಸೇಸಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ, ಇತರಥಾ ಅವಸೇಸಾ ಕುಸಲಮೂಲಸಹಜಾತಾ ಧಮ್ಮಾತಿ, ನ ಚ ತಾನಿ ವಚನಾನಿ ಸಮಾನತ್ಥಾನಿ ಕುಸಲಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತದೀಪನತೋತಿ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಸಿಯಾ - "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾ"ತಿ ಇಮಿನಾಪಿ ಬ್ಯಞ್ಜನೇನ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ"ತಿ ವುತ್ತಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಸ್ಸೇವ ಸಮ್ಭವತೋ ದುತಿಯಯಮಕೇ ವಿಯ ಅಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ। ನ ಹಿ ಕುಸಲಮೂಲೇಹಿ ವಿಯ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲೇಹಿ ಅಞ್ಞೇ ಕುಸಲಾ ಸನ್ತಿ, ಕುಸಲೇಹಿ ಪನ ಅಞ್ಞೇಪಿ ತೇ ಸನ್ತೀತಿ।

ಪಟಿಲೋಮಪುಚ್ಛಾವಣ್ಣನಾಯಂ **"ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ"ತಿ ಹಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ಕತಾಯ "ಮೂಲಾನಿ ಯಾನಿ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ** ವುತ್ತಂ, ತಮ್ಪಿ ತಥಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। "ಯೇ ವಾ ಪನ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಾ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ"ತಿ ಚ ಪುಚ್ಛಿತೇ "ಆಮನ್ತಾ" ಇಚ್ಚೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲೇಸು ಕಿಞ್ಚಿ ಏಕಮೂಲಂ ನ ಹೋತಿ, ಯೇನ ಅನುಲೋಮಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಯ ವಿಭಾಗೋ ಕಾತಬ್ಬೋ ಭವೇಯ್ಯ। ಯತ್ಥ ತೀಣಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತತ್ಥ ತಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಾನಿ ಏಕಮೂಲಾನಿ ಚ ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಏಕೇಕೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಕಮೂಲತ್ತಾ। ಯತ್ಥ ಪನ ದ್ವೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತತ್ಥ ತಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಾನೇವ, ನ ಏಕಮೂಲಾನೀತಿ ಏತಸ್ಸ ಗಹಣಸ್ಸ ನಿವಾರಣತ್ಥಂ "ಮೂಲಾನಿ ಯಾನಿ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿಆದಿನಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೇ? ನ, "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಇಮಿನಾವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ತಂಗಹಣನಿವಾರಣತೋ ಅನುಲೋಮಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಚ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ತಿಣ್ಣಞ್ಚ ಮೂಲಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಕಮೂಲಭಾವಸ್ಸ ನಿಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಾನಞ್ಹಿ ಸಮಾನಮೂಲತಾ ಏವ ಏಕಮೂಲವಚನೇನ ಪುಚ್ಛೀಯತಿ, ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಮಾನಮೂಲತಾ, ಅತ್ಥಿ ಚ ದ್ವಿನ್ನಂ ಮೂಲಾನಂ ಸಮಾನಮೂಲತಾ। ತೇಸು ಹಿ ಏಕೇಕಂ ಇತರೇನ ಮೂಲೇನ ತಂಮೂಲೇಹಿ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಸಮಾನಮೂಲನ್ತಿ।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲತ್ತೇ ಪನ ನಿಚ್ಛಿತೇ ಏಕಮೂಲತ್ತಸಂಸಯಾಭಾವತೋ "ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ನ ಕತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। "ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಮೂಲಾ ಏತೇಸನ್ತಿಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಾ, ಸಮಾನತ್ಥೇನ ಏಕಂ ಮೂಲಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಏಕಮೂಲಾ"ತಿ ಉಭಯಮ್ಪಿ ವಚನಂ ಮೂಲಯುತ್ತತಮೇವ ವದತಿ, ತೇನೇವ ಚ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ "ಕುಸಲಮೂಲೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಮೂಲಯೋಗಸಾಮಞ್ಞೇ ಏಕಮೂಲತ್ತೇ ನಿಚ್ಛಿತೇ ತಬ್ಬಿಸೇಸೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲಭಾವೋ ನ ನಿಚ್ಛಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಅನುಲೋಮಪುಚ್ಛಾ ಪವತ್ತಾ, ಮೂಲಯೋಗವಿಸೇಸೇ ಪನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲತ್ತೇ ನಿಚ್ಛಿತೇ ನ ವಿನಾ ಏಕಮೂಲತ್ತೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲತ್ತಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಮೂಲಯೋಗಸಾಮಞ್ಞಂ ಏಕಮೂಲತ್ತಂ ನಿಚ್ಛಿತಮೇವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಏಕಮೂಲಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಂ ಅಕತ್ವಾ ಯಥಾ ಕುಸಲಮೂಲವಚನಂ ಏಕಮೂಲವಚನಞ್ಚ ಕುಸಲಭಾವದೀಪಕಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಕುಸಲಭಾವೇ ಸಂಸಯಸಬ್ಭಾವಾ ಪಠಮದುತಿಯಯಮಕೇಸು "ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ"ತಿ ಪಟಿಲೋಮಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ, ಏವಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮೂಲವಚನಂ ಕುಸಲಭಾವದೀಪಕಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಕುಸಲಭಾವೇ ಸಂಸಯಸಬ್ಭಾವಾ ಕುಸಲಾಧಿಕಾರಸ್ಸ ಚ ಅನುವತ್ತಮಾನತ್ತಾ "ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ"ತಿ ಪಟಿಲೋಮಪುಚ್ಛಾ ಕತಾತಿ।

೫೩-೭೧. ಮೂಲನಯೇ ವುತ್ತೇ ಏವ ಅತ್ಥೇ ಕುಸಲಮೂಲಭಾವೇನ ಮೂಲಸ್ಸ ವಿಸೇಸನೇನ ಸಮಾನೇನ ಮೂಲೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಚ ಮೂಲೇನ ಮೂಲಯೋಗದೀಪನೇನ ಚಾತಿ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯನ್ತರೇನ ಪಕಾಸೇತುಂ ಮೂಲಮೂಲನಯೋ ವುತ್ತೋ। ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಸಮಾಸನ್ತೇನ ಕ-ಕಾರೇನ ತೀಸುಪಿ ಯಮಕೇಸು ಮೂಲಯೋಗಮೇವ ದೀಪೇತುಂ ಮೂಲಕನಯೋ ವುತ್ತೋ। ಮೂಲಮೂಲಕನಯವಚನಪರಿಯಾಯೋ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೋವ।

೭೪-೮೫. **ಅಬ್ಯೋಹಾರಿಕಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ನ ಏಕಮೂಲಭಾವಂ ಲಭಮಾನೇಹಿ ಏಕತೋ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ ಸಹೇತುಕವೋಹಾರರಹಿತಂ ಕತ್ವಾ। ನ ವಾ ಸಹೇತುಕದುಕೇ ವಿಯ ಏತ್ಥ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಯೋಗಾಯೋಗವಸೇನ ಅಬ್ಯೋಹಾರಿಕಂ ಕತಂ, ಅಥ ಖೋ ಸಹೇತುಕವೋಹಾರಮೇವ ಲಭತಿ, ನ ಅಹೇತುಕವೋಹಾರನ್ತಿ ಅಬ್ಯೋಹಾರಿಕಂ ಕತಂ। **ಏಕತೋ ಲಬ್ಭಮಾನಕವಸೇನಾ**ತಿ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದನಿಬ್ಬಾನೇಹಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯರಹಿತೇಹಿ ಸಹ ಲಬ್ಭಮಾನಕರೂಪವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೮೬-೯೭. ಯಸ್ಸಂ ಪಾಳಿಯಂ "ಅಹೇತುಕಂ ನಾಮಮೂಲೇನ ನ ಏಕಮೂಲಂ, ಸಹೇತುಕಂ ನಾಮಮೂಲೇನ ಏಕಮೂಲ"ನ್ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಮೂಲಯಮಕ.೮೭) ಪಾಠೋ ಆಗತೋ, ತತ್ಥ "ಯೇ ಕೇಚಿ ನಾಮಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ನಾಮಾನಂ ನಿದ್ಧಾರಿತತ್ತಾ "ಅಹೇತುಕಂ ಸಹೇತುಕ"ನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತೇ "ನಾಮ"ನ್ತಿ ಚ ಇದಂ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನಮೇವಾತಿ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯತ್ಥ ಪನ "ಅಹೇತುಕಂ ನಾಮಂ, ಸಹೇತುಕಂ ನಾಮ"ನ್ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಮೂಲಯಮಕ.೮೭) ಚ ಪಾಠೋ, ತತ್ಥ ಸುಪಾಕಟಭಾವತ್ಥಂ "ನಾಮ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಮೂಲಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಖನ್ಧಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧-೩. ಖನ್ಧಯಮಕೇ ಛಸು ಕಾಲಭೇದೇಸು ಪುಗ್ಗಲಓಕಾಸಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಸೇನ ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ ತೇಸಂ ಪರಿಞ್ಞಾ ಚ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ತೇ ಪನ ಖನ್ಧಾ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದೀಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಪದೇಹಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತೇಸಂ ದಸ ಅವಯವಪದಾನಿ। ತತ್ಥ ಯೋ ರೂಪಾದಿಅವಯವಪದಾಭಿಹಿತೋ ಧಮ್ಮೋ, ಕಿಂ ಸೋ ಏವ ಸಮುದಾಯಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ। ಯೋ ಚ ಸಮುದಾಯಪದೇನ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಏವ ಅವಯವಪದಸ್ಸಾತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಸಂಸಯಟ್ಠಾನೇ ರೂಪಾದಿಅವಯವಪದೇಹಿ ವುತ್ತೋ ಏಕದೇಸೋ ಸಕಲೋ ವಾ ಸಮುದಾಯಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ, ಸಮುದಾಯಪದೇಹಿ ಪನ ವುತ್ತೋ ಏಕನ್ತೇನ ರೂಪಾದಿಅವಯವಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ರೂಪ"ನ್ತಿಆದಿನಾ **ಪದಸೋಧನವಾರೋ** ವುತ್ತೋ।

ಪುನ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದೀನಂ ಸಮಾಸಪದಾನಂ ಉತ್ತರಪದತ್ಥಪ್ಪಧಾನತ್ತಾ ಪಧಾನಭೂತಸ್ಸ ಖನ್ಧಪದಸ್ಸ ವೇದನಾದಿಉಪಪದತ್ಥಸ್ಸ ಚ ಸಮ್ಭವತೋ ಯಥಾ "ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪದೇ ರೂಪಾವಯವಪದೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಭಾವೋ ಹೋತಿ ರೂಪಸದ್ದಸ್ಸ ಖನ್ಧಸದ್ದಸ್ಸ ಚ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಭಾವತೋತಿ, ಏವಂ ತತ್ಥ ಪಧಾನಭೂತೇನ ಖನ್ಧಾವಯವಪದೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭಾವೋ ಹೋತಿ ಖನ್ಧಪದೇನ ವೇದನಾದಿಪದಾನಂ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತ್ತಾತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಸಂಸಯಟ್ಠಾನೇ ಖನ್ಧಾವಯವಪದೇನ ವುತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ ಕೋಚಿ ಕೇನಚಿ ಸಮುದಾಯಪದೇನ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಸಬ್ಬೋ ಸಬ್ಬೇನಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ, ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದಿನಾ **ಪದಸೋಧನಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋ**

ವುತ್ತೋ। ಏವಞ್ಚ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ರೂಪಾದಿಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಸೇಸನಭಾವೋ, ಖನ್ಧಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭಾವೋ, ವಿಸೇಸನವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾನಂ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಭಾವೋ ಚ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ।

ತೇನೇತ್ಥ ಸಂಸಯೋ ಹೋತಿ - ಕಿಂ ಖನ್ಧತೋ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಅತ್ಥಿ, ಯತೋ ವಿನಿವತ್ತಂ ರೂಪಂ ಖನ್ಧವಿಸೇಸನಂ ಹೋತಿ, ಸಬ್ಬೇವ ಖನ್ಧಾ ಕಿಂ ಖನ್ಧವಿಸೇಸನಭೂತೇನ ರೂಪೇನ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾತಿ, ಕಿಂ ಪನ ತಂ ಖನ್ಧವಿಸೇಸನಭೂತಂ ರೂಪನ್ತಿ? ಭೂತುಪಾದಾಯರೂಪಂ ತಸ್ಸೇವ ಗಹಿತತ್ತಾ। ನಿದ್ದೇಸೇ "ಖನ್ಧಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ಪದಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತನ್ತಿ। ಏವಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಸಂಸಯಟ್ಠಾನೇ ನ ಖನ್ಧತೋ ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಂ ಅತ್ಥಿ, ತೇನೇವ ಚೇತೇನ ರೂಪಸದ್ದೇನ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಸುದ್ಧೇನ ಖನ್ಧಸದ್ದೇನ ವುಚ್ಚತೇ, ನ ಚ ಸಬ್ಬೇ ಖನ್ಧಾ ಖನ್ಧವಿಸೇಸನಭೂತೇನ ರೂಪೇನ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾ, ತೇನೇವ ತೇ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಾ, ಏಸ ನಯೋ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀಸುಪೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋ, ಖನ್ಧಾ ರೂಪ"ನ್ತಿಆದಿನಾ **ಸುದ್ಧಖನ್ಧವಾರೋ** ವುತ್ತೋ।

ತತೋ "ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನುಞ್ಞಾಯಮಾನೇ "ನ ಕೇವಲಂ ಅಯಂ ಖನ್ಧಸದ್ದೋ ರೂಪವಿಸೇಸನೋವ, ಅಥ ಖೋ ವೇದನಾದಿವಿಸೇಸನೋ ಚಾ"ತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಖನ್ಧಭಾವನಿಚ್ಛಯಾನನ್ತರಂ ಖನ್ಧಾನಂ ರೂಪವಿಸೇಸನಯೋಗೇ ಚ ಸಂಸಯೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ನ ಸಬ್ಬೇ ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾದಿವಿಸೇಸನಯುತ್ತಾ, ಅಥ ಖೋ ಕೇಚಿ ಕೇನಚಿ ವಿಸೇಸನೇನ ಯುಜ್ಜನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸುದ್ಧಖನ್ಧಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೋ** ವುತ್ತೋತಿ। ಏವಂ ಯೇಸಂ ಉಪ್ಪಾದಾದಯೋ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ತೇಸಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಪಣ್ಣತ್ತಿಸೋಧನವಸೇನ ತನ್ನಿಚ್ಛಯತ್ಥಂ **ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ** ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚಕ್ಕಾನಿ ಬನ್ಧಿತ್ವಾತಿ ಏತ್ಥ ಚಕ್ಕಾವಯವಭಾವತೋ ಚಕ್ಕಾನೀತಿ ಯಮಕಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ ಏಕೇಕಖನ್ಧಮೂಲಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರಿ ಯಮಕಾನಿ ಬನ್ಧಿತ್ವಾತಿ। ಇಮಿನಾ ಹಿ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ। ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರಿ ಯಮಕಾನಿ ಯಥಾ ಏಕೇಕಖನ್ಧಮೂಲಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ಬನ್ಧಿತ್ವಾತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ "ರೂಪಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ ಮೂಲಪದಂ ನಾಭಿಂ ಕತ್ವಾ "ಖನ್ಧಾ"ತಿ ಇದಂ ನೇಮಿಂ, "ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದೀನಿ ಅರೇ ಕತ್ವಾ ಚಕ್ಕಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ನ ಮಣ್ಡಲಭಾವೇನ ಸಮ್ಬಜ್ಝನತೋ। ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಮೂಲಕಾದೀಸುಪಿ ಹಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಸೋಧೇತ್ವಾವ ಪಾಠೋ ಗತೋ, ನ ಮಣ್ಡಲಸಮ್ಬನ್ಧೇನಾತಿ। **ತೇನೇವ ಚ ಕಾರಣೇನಾ**ತಿ ಸುದ್ಧಖನ್ಧಲಾಭಮತ್ತಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಖನ್ಧವಿಸೇಸನೇ ರೂಪಾದಿಮ್ಹಿ ಸುದ್ಧರೂಪಾದಿಮತ್ತತಾಯ ಅಟ್ಠತ್ವಾ ಖನ್ಧವಿಸೇಸನಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ರೂಪಾದಿಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಖನ್ಧಸದ್ದೇನ ಸಹ ಯೋಜೇತ್ವಾ "ಖನ್ಧಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪದಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಿಭತ್ತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೨೬. **ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪ**ನ್ತಿ "ಚಕ್ಖುಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪಂ…ಪೇ॰… ರೂಪಾ ಲೋಕೇ…ಪೇ॰… ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ…ಪೇ॰… ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸೋ…ಪೇ॰… ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ವೇದನಾ…ಪೇ॰… ರೂಪಸಞ್ಞಾ…ಪೇ॰… ರೂಪಸಞ್ಚೇತನಾ…ಪೇ॰… ರೂಪತಣ್ಹಾ…ಪೇ॰… ರೂಪವಿತಕ್ಕೋ…ಪೇ॰… ರೂಪವಿಚಾರೋ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೪೦೦; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೩; ವಿಭ॰ ೨೦೩) ಏವಂ ವುತ್ತಂ ತಣ್ಹಾವತ್ಥುಭೂತಂ ತೇಭೂಮಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ಯಂ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಸಮುದಾಯಭೂತಂ ಪಿಯರೂಪಸಾತರೂಪಂ, ತಂ ಏಕದೇಸೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪಂ ರೂಪಂ ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ। ಪಿಯಸಭಾವತಾಯ ವಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಪಿಯರೂಪೇ ಪವಿಸತಿ, ನ ರುಪ್ಪನಸಭಾವೇನಾತಿ "ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪಂ ರೂಪಂ ನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಞ್ಞಾಯಮಕೇ ತಾವ ದಿಟ್ಠಿಸಞ್ಞಾ**ತಿ "ವಿಸೇಸೋ"ತಿ ವಚನಸೇಸೋ। ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿ ಏವ ಸಞ್ಞಾ ದಿಟ್ಠಿಸಞ್ಞಾ। "ಸಯಂ ಸಮಾದಾಯ ವತಾನಿ ಜನ್ತು, ಉಚ್ಚಾವಚಂ ಗಚ್ಛತಿ ಸಞ್ಞಸತ್ತೋ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೭೯೮), "ಸಞ್ಞಾವಿರತ್ತಸ್ಸ ನ ಸನ್ತಿ ಗನ್ಥಾ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೮೫೩) ಚ ಏವಮಾದೀಸು ಹಿ ದಿಟ್ಠಿ ಚ "ಸಞ್ಞಾ"ತಿ ವುತ್ತಾತಿ।

೨೮. “ನ ಖನ್ಧಾ ನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋತಿ? ಆಮನ್ತಾ”ತಿ ಏವಂ ಖನ್ಧಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವೇ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಚ ಅಭಾವೋತಿ ಪಣ್ಣತ್ತಿಸೋಧನಮತ್ತಮೇವ ಕರೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಸಬ್ಭಾವೋ ಏವೇತ್ಥ ಪಮಾಣಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ “ನಾಯತನಾ ನ ಸೋತಾಯತನನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ”ತಿಆದಿಂ ವಕ್ಖತೀತಿ।

೩೯. **ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞೇ ವೇದನಾದಯೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಲೋಕುತ್ತರಾ ವೇದನಾದಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತೇ ಹಿ ಪಿಯರೂಪಾ ಚ ಸಾತರೂಪಾ ಚ ನ ಹೋನ್ತಿ ತಣ್ಹಾಯ ಅನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾತಿ ರೂಪತೋ ಅಞ್ಞೇ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ರೂಪಞ್ಚ ಖನ್ಧೇ ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ**ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಏತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ನ-ಸದ್ದಾನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಮತ್ತಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ “ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಆಯತನೇ ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ನ ಚೇವ ಚಕ್ಖು ನ ಚ ಆಯತನಾ”ತಿಆದಿಂ (ಯಮ॰ ೧.ಆಯತನಯಮಕ.೧೫) ವಕ್ಖತಿ। ನ ಹಿ ತತ್ಥ ಅವಸೇಸಗ್ಗಹಣೇನ ಗಯ್ಹಮಾನಂ ಕಞ್ಚಿ ಅತ್ಥಿ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಸಿಯಾ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ “ಧಮ್ಮೋ ಆಯತನನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ”ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಆಯತನಯಮಕ.೧೬)। ತಣ್ಹಾವತ್ಥು ಚ ನ ತಂ ಸಿಯಾ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, ಪಿಯರೂಪಸಾತರೂಪಭಾವತೋ ರೂಪಂ ಸಿಯಾ “ರೂಪಂ ಖನ್ಧೋತಿ? ಆಮನ್ತಾ”ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಖನ್ಧಯಮಕ.೪೦) ವಚನತೋ ಖನ್ಧೋ ಚಾತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಪಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾದಿಗ್ಗಹಣಸಬ್ಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ **ಅವಸೇಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೫೦-೨೦೫. ಪವತ್ತಿವಾರೇ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಮೂಲಕಾನಿ ಪಚ್ಛಿಮೇನೇವ ಸಹ ಯೋಜೇತ್ವಾ ತೀಣಿ ದ್ವೇ ಏಕಞ್ಚ ಯಮಕಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ನ ಪುರಿಮೇನ। ಕಸ್ಮಾ? ಅಮಿಸ್ಸಕಕಾಲಭೇದೇಸು ವಾರೇಸು ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ। ಪುರಿಮಸ್ಸ ಹಿ ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಯೋಜಿತಯಮಕಮೇವ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಪುರಿಮೇನ ಯೋಜನಾಯ ಪುಚ್ಛಾನಂ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ಅತ್ಥೋ ಪನ ನ ಕೋಚಿ ವಿಸೇಸೋತಿ। ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸುಪಿ ವಿಸೇಸೋ ನತ್ಥಿ, ತೇನ ತಥಾ ಯೋಜನಾ ನ ಕತಾತಿ। ಕಾಲಭೇದಾ ಪನೇತ್ಥ ಛ ಏವ ವುತ್ತಾ। ಅತೀತೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ, ಅನಾಗತೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ, ಅನಾಗತೇನಾತೀತೋತಿ ಏತೇ ಪನ ತಯೋ ಯಥಾದಸ್ಸಿತಾ ಮಿಸ್ಸಕಕಾಲಭೇದಾ ಏವ ತಯೋ, ನ ವಿಸುಂ ವಿಜ್ಜನ್ತೀತಿ ನ ಗಹಿತಾ। ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಹಿ ಪಟಿಲೋಮಪುಚ್ಛಾಹಿ ಅತೀತೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾದಯೋ ಕಾಲಭೇದಾ ದಸ್ಸಿತಾ, ತೇನೇವ ಚ ನಯೇನ “ಯಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ತಸ್ಸ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿಆದಿ ಸಕ್ಕಾ ಯೋಜೇತುಂ। ತೇನೇವ ಹಿ ಮಿಸ್ಸಕಕಾಲಭೇದೇಸು ಚ ನ ಪಚ್ಛಿಮಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಖನ್ಧಸ್ಸ ಪುರಿಮಪುರಿಮೇನ ಯೋಜನಂ ಕತ್ವಾ ಯಮಕಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ಅಮಿಸ್ಸಕಕಾಲಭೇದೇಸು ಗಹಿತನಿಯಾಮೇನ ಸುಖಗ್ಗಹಣತ್ಥಮ್ಪಿ ಪಚ್ಛಿಮಪಚ್ಛಿಮೇನೇವ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾನೀತಿ।

ಇಮಿನಾಯೇವ ಚ ಲಕ್ಖಣೇನಾತಿಆದಿನಾ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ “ಪುರೇಪಞ್ಹೋ”ತಿ ಚ “ಪಚ್ಛಾಪಞ್ಹೋ”ತಿ ಚ ನಾಮಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಸರೂಪದಸ್ಸನೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಹೋತಿ, ಸೋ ಪರಿಪೂರೇತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಬ್ಬತ್ಥಸಙ್ಗಣ್ಹನತೋ ಪರಿಪುಣ್ಣಪಞ್ಹೋ ನಾಮ। ತಂವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸ್ಸ ಪನ ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇನ ಸದಿಸತ್ಥತಾಯ ಪುರೇಪಞ್ಹೋ, ಪಚ್ಛಿಮಕೋಟ್ಠಾಸಸದಿಸತ್ಥತಾಯ “ಪಚ್ಛಾಪಞ್ಹೋ”ತಿ ಚ ನಾಮಂ ವುತ್ತಂ। ಸದಿಸತ್ಥತಾ ಚ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಂಸಯಪದವಿಸೇಸಂ ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಏಕೇನ ಪದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಲಾಭಸಾಮಞ್ಞಮತ್ತೇನ ಪುರೇಪಞ್ಹೇ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಪದಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ವಾ ಖನ್ಧಸ್ಸ ಅನುಞ್ಞಾತವಸೇನ ಪುರೇಪಞ್ಹೋ ವುತ್ತೋತಿ ಯುತ್ತಂ।

ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನತ್ಥಸ್ಸೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ, ಸಂಸಯತ್ಥನಿವಾರಣಂ ಪಟಿಸೇಧೋತಿ ಅಯಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಪಟಿಸೇಧಾನಂ ವಿಸೇಸೋ। **ಪಾಳಿಪದಮೇವ ಹುತ್ವಾ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾಪಾಳಿಯಾ “ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಯಂ ಪದಂ ವುತ್ತಂ, ನ-ಕಾರವಿರಹಿತಂ ತದೇವ ಪದಂ

ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಉಪ್ಪತ್ತಿನಿರೋಧಪಟಿಸೇಧಸ್ಸ ಪಟಿಸೇಧನತ್ಥಂ ಪಾಳಿಗತಿಯಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿನಿರೋಧಾನಮೇವ ಪಟಿಸೇಧನತ್ಥಂ ಪಟಿಸೇಧೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಚತುನ್ನಂ ಪಞ್ಹಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಞ್ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಂ ಸತ್ತವೀಸತಿಯಾ ಠಾನೇಸು ಪಕ್ಖೇಪೋ ತದೇಕದೇಸಪಕ್ಖೇಪವಸೇನ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪರಿಪುಣ್ಣಪಞ್ಹೋ ಏವ ಹಿ ಸರೂಪದಸ್ಸನೇನ ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಸತ್ತವೀಸತಿಯಾ ಠಾನೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಕಿಂ ನು ಸಕ್ಕಾ ಇತೋ ಪರನ್ತಿ ಇತೋ ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನದಸ್ಸನಾದಿತೋ ಅಞ್ಞೋ ಕಿಂ ನು ಸಕ್ಕಾ ಕಾತುನ್ತಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

"ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ"ತಿ ಏತೇನ ಸುದ್ಧಾವಾಸಭೂಮೀಸು ಏಕಭೂಮಿಯಮ್ಪಿ ದುತಿಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ ಞಾಪಿತಂ ಹೋತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಭುತಿ ಹಿ ಯಾವ ಚುತಿ, ತಾವ ಪವತ್ತಕಮ್ಮಜಸನ್ತಾನಂ ಏಕತ್ತೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಸೇನ ಅಯಂ ದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನೇ ಕುಸಲಾದೀನಞ್ಚ ಪವತ್ತಿ ಹೋತಿ, ವೋಚ್ಛಿನ್ನೇ ಚ ಅಪ್ಪವತ್ತೀತಿ ತೇನೇವ ಚ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ ದಸ್ಸಿತಾ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಏಕಸತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಉಪ್ಪಾದತೋ ಯಾವ ಚುತಿನಿರೋಧೋ, ತಾವ ಅತೀತತಾ ನತ್ಥಿ, ನ ಚ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ತತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಕಮ್ಮಜಸನ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬನ್ತಿ ಖನ್ಧದ್ವಯಮ್ಪಿ "ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಏತಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ಸಕಲೇಪಿ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ದುತಿಯಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ನತ್ಥೀತಿ ನ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ? ಉದ್ಧಂಸೋತಪಾಳಿಸಬ್ಭಾವಾ। ದ್ವೇಪಿ ಹಿ ಪಾಳಿಯೋ ಸಂಸನ್ದೇತಬ್ಬಾತಿ।

"ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ "ಯಸ್ಸ ಯತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏತೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ವಿಸೇಸಿತಾ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾಪಿ ಸನ್ತೀತಿ ತೇ ಏವ ಗಹೇತ್ವಾ "ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಯೇ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ವಜ್ಜಿತಾ, ತೇ ತತೋ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ನ ತೇಸಂ ಪುನ ಅಸಞ್ಞೇ ಉಪಪತ್ತಿಪ್ಪಸಙ್ಗೋ ಅತ್ಥೀತಿ ತೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹ - "ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನಂ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಖನ್ಧಯಮಕ.೬೫)। ಏತ್ಥ ಕಿಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಾದಿಭಾವೋ ವಿಯ ಪಚ್ಛಿಮಭವೋಪಿ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥಿ, ಯತ್ಥ ತೇಸಮನುಪ್ಪತ್ತಿ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ? ನತ್ಥಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಾದಿಭವೇಸ್ವೇವ ಯತ್ಥ ವಾ ತತ್ಥ ವಾ ಠಿತಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನಂ "ಯಸ್ಸ ಯತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏತೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ। ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಇತರಾನುಪ್ಪತ್ತಿಭಾವಞ್ಚ ಅನುಜಾನನ್ತೋ "ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಆಹಾತಿ।

"ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಾನ"ನ್ತಿ ಇದಂ ಸಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾನಂ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾನಞ್ಚ ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ತಂತಂಭೂಮಿಯಂ ಖನ್ಧಪರಿನಿಬ್ಬಾನವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಹಿ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ। ಯಥಾ ಪನ "ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ವಚನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಪಿ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿಮ್ಹಿ ಪವತ್ತತಿ, ನ ಏವಂ "ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ"ತಿ ವಚನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಪವತ್ತತಿ, ಅಥ ಖೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಗತೇ ಅತೀತೇ ಏವ, ತಸ್ಮಾ "ಪರಿನಿಬ್ಬನ್ತಾನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಅವಿಗತತ್ತಾ। ಅನನ್ತಾ ಲೋಕಧಾತುಯೋತಿ ಓಕಾಸಸ್ಸ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಓಕಾಸವಸೇನ ವುಚ್ಚಮಾನಾನಂ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾನಮ್ಪಿ ಪರಿಚ್ಛೇದಾಭಾವತೋ ಸಂಕಿಣ್ಣತಾ ಹೋತೀತಿ "ಯತ್ಥ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತತ್ಥ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೦೬-೧೦೮. ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರೋ ಲಬ್ಭಮಾನೋಪೀತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ಓಕಾಸವಾರಸ್ಸ ಅಲಾಭೇ ತಸ್ಸಪಿ ಅಲಾಭೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ? ನ, ತತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸೇವ ಪರಿಞ್ಞಾವಚನತೋ। ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರೇಪಿ ಹಿ ಓಕಾಸೇ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸೇವ ಪರಿಞ್ಞಾ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಓಕಾಸಸ್ಸ। ಓಕಾಸವಾರೋಪಿ ಚ ಯದಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, “ಯತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಂ ಪರಿಜಾನಾತೀ”ತಿ ಓಕಾಸೇ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸೇವ ಪರಿಜಾನನವಸೇನ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ತಸ್ಮಾ ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರಸ್ಸೇವ ಲಬ್ಭಮಾನತಾ ವುತ್ತಾ, ನ ಓಕಾಸವಾರಸ್ಸಾತಿ। ತೇನಾಹ - “ಆಮನ್ತಾ…ಪೇ॰… ಸಿಯಾ”ತಿ।

ತೇನೇವಾತಿ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣವಸೇನ ತಿಣ್ಣಂ ಅದ್ಧಾನಂ ಲಾಭತೋ ಏವ, ಅಞ್ಞಥಾ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಪರಿಜಾನನಸ್ಸ ಅಭಾವಾ “ಯೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ, ಸೋ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಂ ಪರಿಜಾನಾತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ “ನತ್ಥೀ”ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, “ಆಮನ್ತಾ”ತಿ ಚ ಕತನ್ತಿ। ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಂಸಯಪದಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಪರಿಞ್ಞಾನಂ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಏವ ಲಾಭಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಕ್ಖಣಸ್ಮಿಞ್ಹೀ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ನ ಪರಿಜಾನಾತೀತಿ ಪಞ್ಹೇ ಪುಥುಜ್ಜನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಆಮನ್ತಾತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ** ಇದಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಸಬ್ಬಥಾ ಪರಿಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ। “ಅರಹಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಂ ನ ಪರಿಜಾನಾತಿ ನೋ ಚ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಂ ನ ಪರಿಜಾನಿತ್ಥ, ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿಞ್ಚ ಅರಹನ್ತಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ಪುಗ್ಗಲಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಞ್ಚ ನ ಪರಿಜಾನನ್ತಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಞ್ಚ ನ ಪರಿಜಾನಿತ್ಥಾ”ತಿ ಪನ ವಚನೇನ “ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ಪರಿಜಾನಾತೀ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ, ತೇನ ತದವಸೇಸಪುಗ್ಗಲೇ ಸನ್ಧಾಯ “ಆಮನ್ತಾ”ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ।

ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಖನ್ಧಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಆಯತನಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧-೯. ಆಯತನಯಮಕಾದೀಸು ಚ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೇ ಪದಸೋಧನವಾರಾದೀನಂ ವಚನೇ ಕಾರಣಂ ಖನ್ಧಯಮಕೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **“ಏಕಾದಸ ಏಕಾದಸ ಕತ್ವಾ ತೇತ್ತಿಂಸಸತಂ ಯಮಕಾನೀ”**ತಿಆದಿನಾ ಕೇಸುಚಿ ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಗಣನಾ ಲಿಖಿತಾ, ಸಾ ತಥಾ ನ ಹೋತಿ। **“ದ್ವತ್ತಿಂಸಸತ”**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಲಿಖಿತಾ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೦-೧೭. **ವಾಯನಟ್ಠೇನಾತಿ** ಪಸಾರಣಟ್ಠೇನ, ಪಾಕಟಭಾವಟ್ಠೇನ ವಾ। “ಕಾಯೋ ಧಮ್ಮೋ”ತಿ ಚ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಸಭಾವಂ ಆಯತನಮೇವಾತಿ “ಕಾಯೋ ಆಯತನ”ನ್ತಿ, “ಧಮ್ಮೋ ಆಯತನ”ನ್ತಿ ಚ ಏತ್ಥ “ಆಮನ್ತಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಾಯವಚನೇನ ಪನ ಧಮ್ಮವಚನೇನ ಚ ಅವುಚ್ಚಮಾನಂ ಕಞ್ಚಿ ಸಸಭಾವಂ ನತ್ಥೀತಿ “ನ ಕಾಯೋ ನಾಯತನಂ, ನ ಧಮ್ಮೋ ನಾಯತನ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ “ಆಮನ್ತಾ”ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪವತ್ತಿವಾರೋ

೧. ಉಪ್ಪಾದವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೮-೨೧. ಪವತ್ತಿವಾರೇ **ಚಕ್ಖಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ಏಕಾದಸಾತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಚುತಿವಸೇನ ಉಪಾದಿನ್ನಪವತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಚನೇ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅಲಬ್ಭಮಾನವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮ್ಪಿ ಸದ್ದಾಯತನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯಮಕಂ ಪುಚ್ಛಾಮತ್ತಲಾಭೇನ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ವದತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಛಸಟ್ಠಿ ಯಮಕಾನೀತಿ** ಏತ್ಥ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯರೂಪಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ಏಕೇಕಂ ಸದ್ದಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ಪಞ್ಚಾತಿ ಏಕಾದಸ ಯಮಕಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ ಹಾಪೇತಬ್ಬಾನಿ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ ‘‘ಸದ್ದಾಯತನಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯಮಕಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮೇವ ನತ್ಥೀ’’ತಿ (ಯಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಆಯತನಯಮಕ ೧೮-೨೧)।

ದುತಿಯಂ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪಠಮೇನ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನನ್ತಿಆದಿ ಪುಗ್ಗಲವಾರಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಓಕಾಸವಾರೇ ಪನ ಅಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ನ ತಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನನ್ತಿ ಞಾಪೇತುಂ ಪುಗ್ಗಲವಾರೇಪಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತನ್ತಿ। **ಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ತೀಣಿ ಯಮಕಾನಿ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನೀತಿ** ರೂಪಾವಚರಸತ್ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ‘‘ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಅಗನ್ಧಕಾನ’’ನ್ತಿಆದಿನಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ವಿರತ್ತಕಾಮಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಬೀಜಸ್ಸ ಏವಂಸಭಾವತ್ತಾ ಘಾನಾದೀನಿ ಗನ್ಧಾದಯೋ ಚ ನ ಸನ್ತೀತಿ। **ಘಾನಾಯತನಯಮಕೇನ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾತಿ** ಚಕ್ಖಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ಘಾನಾಯತನಯಮಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನನು ತತ್ಥ ‘‘ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಅಘಾನಕಾನಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ’’ನ್ತಿಆದಿನಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಪವತ್ತಂ, ಇಧ ಪನ ಘಾನಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ‘‘ಯಸ್ಸ ಘಾನಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಜಿವ್ಹಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ’’ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ನತ್ಥಿ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತಾತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ಯಥಾ ಪನ ತತ್ಥ ಘಾನಾಯತನಯಮಕೇನ ಜಿವ್ಹಾಕಾಯಾಯತನಯಮಕಾನಿ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಜಿವ್ಹಾಕಆಯಾಯತನಯಮಕಾನಿ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತಾ ಪಾಳಿಯಂ ಅನಾರುಳ್ಹತಾಯ ಕಾರಣನ್ತಿ। ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನ ಪನ ಗಹಿತಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಮೂಲಕಾನಂ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಕಾನಂ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನೇವ ಕಾರಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **‘‘ಘಾನಾಯತನಯಮಕೇನ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾ’’**ತಿ ಆಹ। ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತಾ ಚೇತ್ಥ ಘಾನಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ಯೇಭುಯ್ಯತಾಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತೇಸು ಹಿ ಜಿವ್ಹಾಕಾಯಾಯತನಯಮಕೇಸು ತಿಣ್ಣಂ ಪುಚ್ಛಾನಂ ‘‘ಆಮನ್ತಾ’’ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ , ಪಚ್ಛಿಮಪುಚ್ಛಾಯ ‘‘ಸಕಾಯಕಾನಂ ಅಘಾನಕಾನಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ’’ನ್ತಿಆದಿನಾತಿ।

ಅಥ ವಾ ಯಥಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಮೂಲಕಾನಂ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಯಮಕಾನಂ ಅಮಿಸ್ಸಕಕಾಲಭೇದೇಸು ತೀಸು ‘‘ಆಮನ್ತಾ’’ತಿ ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಯಥಾವುತ್ತವಚನಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಭಾವಾನುಜಾನನಂ ಕತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಪುಬ್ಬಸ್ಸ ವತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಕತಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಘಾನಾಯತನಮೂಲಕಂ ಜಿವ್ಹಾಯತನಯಮಕಂ ಅಪುಬ್ಬಸ್ಸ ವತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಪಾಳಿಂ ಅನಾರುಳ್ಹನ್ತಿ ಪಾಕಟೋಯಮತ್ಥೋ। ಕಾಯಾಯತನಯಮಕಂ ಪನ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಯ ವಸೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ಸಾ ಚ ಚಕ್ಖಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ಘಾನಾಯತನಯಮಕೇನ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ, ತಸ್ಮಾ ಯಸ್ಸಾ ಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ, ತಸ್ಸಾ ಘಾನಾಯತನಯಮಕೇನ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾ ತಂಸೇಸಾನಿ ಪಾಳಿಂ ಅನಾರುಳ್ಹಾನೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ತಥಾತಿ** ಇದಂ ಪಾಳಿಅನಾರುಳ್ಹತಾಸಾಮಞ್ಞೇನೇವ ವುತ್ತಂ, ನ ಕಾರಣಸಾಮಞ್ಞೇನ। ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಾಯತನಾನಂ ಪನ ಅಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕೇಸು ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕೇಸು ಚ ಆಯತನಪಾರಿಪೂರಿಕಾಲೇ ಸಹಚಾರಿತಾಯ ಅವಿಸೇಸತ್ತಾ ಚ ಅಪ್ಪವಿಸೇಸತ್ತಾ ಚ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಘಾನಾಯತನಯಮಕೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೇ ಇತರಾನಿ ದ್ವೇ, ಘಾನಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ಚ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೇಸು ಇತರದ್ವಯಮೂಲಕಾನಿ ನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೀಯನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। **ರೂಪಾಯತನಮನಾಯತನೇಹಿ ಸದ್ಧಿ**ನ್ತಿ ‘‘ಯಸ್ಸ ರೂಪಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಮನಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ’’ತಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ಪುಚ್ಛಾಯ ವುತ್ತೇಹಿ ರೂಪಾಯತನಮನಾಯತನೇಹಿ ಸದ್ಧಿನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ರೂಪಾಯತನಮೂಲಕೇಸು ಹಿ ಮನಾಯತನಯಮಕೇ ಆದಿಪುಚ್ಛಾಯ ಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಯಮಕೇಸು ಆದಿಪುಚ್ಛಾನಂ

ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತಾ ಯಮಕಾನಂ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಕಾರಣಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ। ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾನಞ್ಹಿ ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಕಾತಬ್ಬಂ, ಆದಿಪುಚ್ಛಾನಞ್ಚ ನ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಹೇಟ್ಠಿಮೇಹಿ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾತಿ ಏತ್ಥ ಗನ್ಧಾಯತನಮೂಲಕಾನಂ ರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಯಮಕಾನಂ ರಸಾಯತನಮೂಲಕಸ್ಸ ಚ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಯಮಕಸ್ಸ ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನೇವ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಕಾತಬ್ಬಂ, ತೇಸಂ ಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಮೂಲಕಾನಂ ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನಯಮಕಾನಂ ಚಕ್ಖಾದಿಪಞ್ಚಾಯತನಮೂಲಕೇಹಿ ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನಯಮಕೇಹಿ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚಕ್ಖಾಯತನಾದಿಮೂಲಕಾನಿ ಸದ್ದಾಯತನಯಮಕಾನಿ ಸದ್ದಾಯತನಮೂಲಕಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನೇವ ಅಲಬ್ಭಮಾನವಿಸ್ಸಜ್ಜನತಾದಸ್ಸನೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ಛಸಟ್ಠಿ ಯಮಕಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀ"**ತಿ।

ಜಚ್ಚನ್ಧಮ್ಹಿ ಜಚ್ಚಬಧಿರಮ್ಹೀತಿ ಏತ್ಥ ಚ ಜಚ್ಚಬಧಿರಗ್ಗಹಣೇನ ಜಚ್ಚನ್ಧಬಧಿರೋ ಗಹಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಸಘಾನಕಾನಂ ಸಚಕ್ಖುಕಾನನ್ತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಮೇವ ಓಪಪಾತಿಕಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ** ಏತ್ಥ **ಏವ**-ಸದ್ದಂ **ವುತ್ತನ್ತಿ**-ಏತಸ್ಸ ಪರತೋ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಯಥಾ "ಸಘಾನಕಾನಂ ಅಚಕ್ಖುಕಾನ"ನ್ತಿ ಇದಂ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಏವಂ "ಸಘಾನಕಾನಂ ಸಚಕ್ಖುಕಾನ"ನ್ತಿ ಏತಂ। ಏತಂ ಪನ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತೇನ ಜಚ್ಚಬಧಿರಮ್ಹಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತತಾ ನ ವಾರಿತಾ ಹೋತೀತಿ।

೧೧-೨೫೪. ಯತ್ಥ ಚಕ್ಖಾಯತನನ್ತಿ ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಪುಚ್ಛತೀತಿ ನಿಯಮತೋ ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುಸೋತಾನಂ ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿಮತ್ತಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ವದತಿ, ಓಕಾಸವಾರೇ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅನಾಮಟ್ಠತ್ತಾ ಯತ್ಥ ಕಾಮಧಾತುಯಂ ರೂಪಧಾತುಯಞ್ಚ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತತ್ಥ ಸೋತಾಯತನಮ್ಪಿ ಏಕನ್ತೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಆಯತನಯಮಕ.೧೧) ವುತ್ತಂ।

"ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ರೂಪಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಕಸ್ಮಾ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ, ನನು ಯೋ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಭಾವಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ರೂಪಾಯತನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ನ ಪನ ಚಕ್ಖಾಯತನನ್ತಿ? ಯಸ್ಸ ರೂಪಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ತದವತ್ಥಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ರೂಪಾಯತನುಪ್ಪಾದತೋ ಉದ್ಧಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಸನ್ತಾನುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಞ್ಞಾತಬ್ಬತ್ತಾ। ಅಥ ಕಸ್ಮಾ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ರೂಪಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ, ನನು ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಸ್ಸ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಏಕಾದಸಮಸತ್ತಾಹಾ ಓರತೋ ಠಿತಸ್ಸ ರೂಪಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ ನೋ ಚ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ? ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅನಾಗತಭಾವೇನ ಅವಚನತೋ। ಭವನ್ತರೇ ಹಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಆಯತನಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಯೋ ಆದಿಉಪ್ಪಾದೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತೇ ಚ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಅನಾಗತುಪ್ಪಾದೋ ತಬ್ಭಾವೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನನ್ತೋಗಧತ್ತಾ। ನ ಪನ ಯೋ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಭವೇ ಪವತ್ತೇ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಅನಾಗತುಪ್ಪಾದಭಾವೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತೋಗಧತ್ತಾ। ಅದ್ಧಾವಸೇನ ಹೇತ್ಥ ಕಮ್ಮಜಪವತ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾದಿಕಾಲಭೇದೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ **ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕೇ** (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೩೮೮) "ಯಸ್ಸ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ , ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ? ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನಂ ಇತ್ಥೀನಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತೀನಂ, ಯಾ ಚ ಇತ್ಥಿಯೋ ರೂಪಾವಚರಂ ಅರೂಪಾವಚರಂ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಯಾ ಚ ಇತ್ಥಿಯೋ ಏತೇನೇವ ಭಾವೇನ ಕತಿಚಿ ಭವೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಾಸಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತೀನಂ ತಾಸಂ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನೋ ಚ ತಾಸಂ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ತಾಸಂ ಸಬ್ಬಾಸಂ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಪವತ್ತೇ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ ಲಿಙ್ಗಪರಿವತ್ತನಸಬ್ಭಾವಾ, ಭವನ್ತರೇ ಪನ ಆದಿಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ "ನೋ ಚ ತಾಸಂ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಭವನ್ತರೇ ಹಿ ಆದಿಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅನಾಗತತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ಕತಿಚಿ ಭವೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ"ತಿ ಭವಗ್ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ।

“ಆಯತನಾನಂ ಪಟಿಲಾಭೋ ಜಾತೀ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೮೮; ವಿಭ॰ ೨೩೫) ವಚನತೋ ತಂತಂಆಯತನನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮೇನ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ಅವಸ್ಸಂಭಾವೀಆಯತನಸ್ಸ ಯಾವ ಆಯತನಪಾರಿಪೂರಿ, ತಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಪನ ಅತ್ಥೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಪುಚ್ಛಾದ್ವಯವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಸೂಪಪನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ “ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸೋತಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ, ಯೇ ಚ ಅರೂಪಂ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಸೋತಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಯಮ॰ ೧.ಆಯತನಯಮಕ.೯೫) ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾಪಿ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾದಯೋ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾ ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ **ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕೇ** (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೧೮೬) “ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ”ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಉಪಪನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪಾದಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಏಕನ್ತೇನ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪಾದನತೋ ಗಬ್ಭೇಪಿ ಯಾವ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪತ್ತಿ, ತಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನತಾಯ ತಸ್ಸಾ ಅಭಿನನ್ದಿತಬ್ಬತ್ತಾ।

ಯಂ ಪನ “ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಯತ್ಥ ರೂಪಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಘಾನಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಕಾಮಾವಚರಾ ಚವನ್ತಾನಂ, ಅಘಾನಕಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ, ರೂಪಾವಚರಾನಂ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ರೂಪಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಘಾನಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ “ಅಘಾನಕಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ”ನ್ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಆಯತನಯಮಕ.೭೬) ವುತ್ತಂ, ತಂ ಯೇ ಏಕಾದಸಮಸತ್ತಾಹಾ ಓರತೋ ಕಾಲಂ ಕರಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಘಾನಾಯತನಾನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮೇನ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। “ಯಸ್ಸ ಯತ್ಥ ಘಾನಾಯತನಂ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ರೂಪಾಯತನಂ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ? ಕಾಮಾವಚರಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ, ಅಘಾನಕಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಾ ಚವನ್ತಾನಂ, ರೂಪಾವಚರಾನಂ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಘಾನಾಯತನಂ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ರೂಪಾಯತನಂ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಹಿ ಏತ್ಥ “ಅಘಾನಕಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಾ ಚವನ್ತಾನ”ನ್ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಆಯತನಯಮಕ.೧೮೧) ವಚನಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇಯೇವ ಘಾನಾಯತನೇ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಚುತಿ ಅತ್ಥೀತಿ ದೀಪೇತಿ। ನ ಹಿ ಕಾಮಾವಚರೇ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕತೋ ಅಞ್ಞೋ ಅಘಾನಕೋ ಅತ್ಥಿ **ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗೇ** (ವಿಭ॰ ೯೭೮ ಆದಯೋ) “ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಟ್ಠಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ”ತಿ ಅವುತ್ತತ್ತಾತಿ। ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಓಪಪಾತಿಕೇ ಏವ ಸನ್ಧಾಯ ಇಧ, ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕೇ ಚ ಯಥಾದಸ್ಸಿತಾಸು ಪುಚ್ಛಾಸು “ಆಮನ್ತಾ”ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ನ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ? ಯಮಕೇ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಗಹಿತತ್ಥಸ್ಸ ಏಕದೇಸೇ ಸಂಸಯತ್ಥಸಮ್ಭವೇನ ಪಟಿವಚನಸ್ಸ ಅಕರಣತೋ। ಭಿನ್ದಿತಬ್ಬೇ ಹಿ ನ ಪಟಿವಚನವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಹೋತಿ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, ಪರಿಪುಣ್ಣವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮೇವ ನ ಸಿಯಾತಿ। ಅಥ ಕಸ್ಮಾ “ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ”ತಿ (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೧೮೬) ಇಮಿನಾ “ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಸೋಮನಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿ ನತ್ಥೀ”ತಿ ನ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ? “ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಕಸ್ಸ ದಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ? ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಸಹೇತುಕಾನಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ದಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವಾ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವಾ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವಾ ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವಾ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯ”ನ್ತಿಆದಿವಚನತೋ (ವಿಭ॰ ೧೦೦೨)।

ನಿರೋಧವಾರೇ ಅನಾಗತಕಾಲಭೇದೇ ಯಥಾ ತಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ಅನಾಗತಭಾವೇನ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ವುತ್ತೋ, ಏವಂ ತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಜಸನ್ತಾನಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ಅನಾಗತಭಾವೇನ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೇ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ಏವ ಸೋ ತಥಾ ವುತ್ತೋ, ನ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ। ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅನಾಗತಸ್ಸ ಸನ್ತಾನಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ಅನಾಗತಭಾವೇನ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ನ ತಸ್ಸೇವ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಉಪ್ಪಾದಾನನ್ತರಂ ನಿರೋಧೋ ಆರದ್ಧೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅರಹತಂ ಪವತ್ತೇ ಸೋತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಚ ಭೇದೇ ಸತಿಪಿ ಅನಾಗತಕಾಲಾಮಸನವಸೇನೇವ “ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಸೋತಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ। ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸೋತಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ”ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನದ್ವಯಂ ಉಪಪನ್ನಮೇವ ಹೋತೀತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಉಪಪತ್ತಿಅನನ್ತರಂ ನಿರೋಧೋ ಆರದ್ಧೋ

ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಂನಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ಪನ ಚುತಿಯಾ ನಿರೋಧವಚನಂ, ತಸ್ಮಾ ಪವತ್ತೇ ನಿರುದ್ಧೇಪಿ ಸನ್ತಾನೇಕದೇಸೇ ಅನಿರುದ್ಧಂ ಉಪಾದಾಯ ಅನಿಟ್ಠಿತನಿರೋಧೋತಿ ಚುತಿಯಾವ ತಸ್ಸ ನಿರೋಧೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ, ತೇನೇತ್ಥಾಪಿ ಚುತಿನಿರೋಧೋ ಏವ ಚ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ ಯಞ್ಚ ಪವತ್ತೇ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ತಞ್ಚ ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚುತಿಯಾ ಏವ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಯುತ್ತಂ ಪಟಿವಚನಂ। "ಸಚಕ್ಖುಕಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಚ "ಪಟಿಲದ್ಧಚಕ್ಖುಕಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ।

"ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ಸೋತಾಯತನಂ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ? ಸಬ್ಬೇಸಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ, ಅಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಚವನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ಸೋತಾಯತನಂ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಆರುಪ್ಪೇ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾ, ಅಚಕ್ಖುಕಾ ಚವನ್ತಾ ಚ ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತೇ ಹಿ ದುತಿಯಕೋಟ್ಠಾಸೇನ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ತದಪೇಕ್ಖತ್ತಾ ಸಾವಸೇಸಮಿದಂ ಸಬ್ಬವಚನಂ ಅಚಕ್ಖುಕವಚನಞ್ಚಾತಿ। "ಆರುಪ್ಪೇ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚ ಅರೂಪತೋ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಂ ಅಗಚ್ಛನ್ತಾ ಅನಞ್ಞೂಪಪತ್ತಿಕಾಪಿ "ಅರೂಪೇ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾ"ಇಚ್ಚೇವ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏಸ ನಯೋ ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಏವರೂಪೇಸೂತಿ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಆಯತನಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಧಾತುಯಮಕಂ

೧-೧೯. **ಲಬ್ಭಮಾನಾನನ್ತಿ** ಇದಂ ಪವತ್ತಿವಾರೇ ಸದ್ದಧಾತುಸಮ್ಬನ್ಧಾನಂ ಯಮಕಾನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತಾದಿಸಮ್ಬನ್ಧಾನಞ್ಚ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಅಲಬ್ಭಮಾನತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

ಧಾತುಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸಚ್ಚಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೦-೨೭. **"ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ"**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಂ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಂ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖನ್ತಿ ತೀಸುಪಿ ದುಕ್ಖಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ, "ಜಾತಿಪಿ ದುಕ್ಖಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಮಹಾವ॰ ೧೪; ವಿಭ॰ ೧೯೦) ಜಾತಿಆದೀಸು ಚ, ಸೋ ಪನ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಅಞ್ಞನಿರಪೇಕ್ಖೋ ನಪ್ಪವತ್ತತಿ। ಸುದ್ಧಞ್ಚೇತ್ಥ ದುಕ್ಖಪದಂ ಅಞ್ಞನಿರಪೇಕ್ಖಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿಸೋಧನಂ ಕರೋತಿ, ತೇನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ದುಕ್ಖಸಭಾವತ್ತಾ ಏವ ಯಂ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಂ, ತಸ್ಮಿಂ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖೇ ಏಸ ದುಕ್ಖಸದ್ದೋ, ತಞ್ಚ ಏಕನ್ತೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಮೇವಾತಿ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸುದ್ಧಸಚ್ಚವಾರೇ ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತೇಸು ಸಮುದಯೇಸು ಕೋಚಿ ಫಲಧಮ್ಮೇಸು ನತ್ಥಿ, ನ ಚ ಫಲಧಮ್ಮೇಸು ಕೋಚಿ ನಿರೋಧೋತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಅತ್ಥಿ, ಮಗ್ಗಸದ್ದೋ ಚ ಫಲಫಲಙ್ಗೇಸು ಮಗ್ಗಫಲತ್ತಾ ಪವತ್ತತಿ, ನ ಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚಸಬ್ಭಾವಾ। ಪರಿನಿಟ್ಠಿತನಿಯ್ಯಾನಕಿಚ್ಚಾನಿ ಹಿ ತಾನಿ। ನಿಯ್ಯಾನವಾಚಕೋ ಚೇತ್ಥ ಮಗ್ಗಸದ್ದೋ, ನ ನಿಯ್ಯಾನಫಲವಾಚಕೋ, ತಸ್ಮಾ ಸಮುದಯೋ ಸಚ್ಚಂ, ನಿರೋಧೋ ಸಚ್ಚಂ, ಮಗ್ಗೋ ಸಚ್ಚನ್ತಿ ಏತೇಸುಪಿ "ಆಮನ್ತಾ"ಇಚ್ಚೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ।

ಅಥ ವಾ ಪದಸೋಧನೇನ ಪದೇಸು ಸೋಧಿತೇಸು ಸಚ್ಚವಿಸೇಸನಭೂತಾ ಏವ ದುಕ್ಖಾದಿಸದ್ದಾ ಇಧ ಗಹಿತಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಪನ ಏಕನ್ತೇನ ಸಚ್ಚವಿಸೇಸನಭಾವಂ, ಸಚ್ಚಾನಞ್ಚ ತಬ್ಬಿಸೇಸನಯೋಗವಿಸೇಸಂ ದೀಪೇತುಂ ಸುದ್ಧಸಚ್ಚವಾರೋ ವುತ್ತೋತಿ ಸಚ್ಚವಿಸೇಸನಾನಂ ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಏಕನ್ತಸಚ್ಚತ್ತಾ "ದುಕ್ಖಂ ಸಚ್ಚಂ…ಪೇ॰… ಮಗ್ಗೋ ಸಚ್ಚನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ, ಏವಂ ಖನ್ಧಯಮಕಾದೀಸುಪಿ ಸುದ್ಧಖನ್ಧಾದಿವಾರೇಸು ಖನ್ಧಾದಿವಿಸೇಸನಭೂತಾನಮೇವ ರೂಪಾದೀನಂ ಗಹಣಂ ಯುತ್ತಂ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** (ಯಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಖನ್ಧಯಮಕ ೩೮) ಪನ "ಯಸ್ಮಾ ಪಿಯರೂಪಸಾತರೂಪಸಙ್ಖಾತಂ ವಾ ರೂಪಂ ಹೋತು ಭೂತುಪಾದಾರೂಪಂ ವಾ, ಸಬ್ಬಂ ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತೇವ, ತಸ್ಮಾ ಆಮನ್ತಾತಿ ಪಟಿಜಾನಾತೀ"ತಿ ವಚನೇನ ರೂಪಾದಿಚಕ್ಖಾದಿದುಕ್ಖಾದಿಗ್ಗಹಣೇಹಿ ಸುದ್ಧಖನ್ಧಾದಿವಾರೇಸುಪಿ ಖನ್ಧಾದಿವಿಸೇಸನತೋ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಗಹಿತಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದೀಪಿತೋ ಹೋತಿ, ತೇನ ತದನುರೂಪತಾವಸೇನ ಇತರೋ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೭-೧೬೪. ಅನ್ತಮಸೋ ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಮ್ಪೀತಿ ಇದಂ ತೇಸಂ ಅರಿಯತ್ತಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚೇನ ಉಪಪಜ್ಜನೇ ಆಸಙ್ಕಾ ಸಿಯಾತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ತಣ್ಹಾವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಇದಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರವಸೇನೇವ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಯಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಏತೇನ ಪನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಸಬ್ಬೇ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾ ಪವತ್ತಿಯಂ ಚತುವೋಕಾರೇ ಮಗ್ಗಫಲತೋ ಅಞ್ಞಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿನೋ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಚ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿನೋ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ತೇಸ್ವೇವ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ನಿಚ್ಛಿತೇಸು ಕೇಚಿ "ಪವತ್ತೇ ತಣ್ಹಾವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ"ತಿ ಏತೇನ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೇಸು ಏಕಕೋಟ್ಠಾಸಪ್ಪವತ್ತಿಸಮಙ್ಗಿನೋ ದಸ್ಸೀಯನ್ತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಗಹಿತಸ್ಸೇವ ವಿಭಾಗದಸ್ಸನತೋ, ತೇನ ಚತುವೋಕಾರಾನಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ ಉಪಪನ್ನಮೇವ। ನ ಹಿ ತೇಸು ಮಗ್ಗಫಲುಪ್ಪಾದಸಮಙ್ಗೀಸು ಪಸಙ್ಗತಾ ಅತ್ಥಿ ತಂಸಮಙ್ಗೀನಂ ತೇಸಂ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾತಿ। **ಇದಂ ಇಧ ನ ಗಹೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಚತುವೋಕಾರೇ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಚಿತ್ತಂ ಇಧ ಸಚ್ಚಾನಂ ಉಪ್ಪಾದವಚನೇ ನ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಸಬ್ಬೇಸಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಕಮ್ಮಜಪವತ್ತಸ್ಸ ಪಠಮುಪ್ಪಾದದಸ್ಸನೇನ ವುತ್ತಂ, ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾಪೇತ್ಥ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। **ಪವತ್ತೇ ತಣ್ಹಾವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಇದಂ ಪನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚುಪ್ಪಾದವೋಮಿಸ್ಸಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ತಂರಹಿತಸ್ಸ ದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ತಣ್ಹಾಯ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ**ತಿ ತಂಸಹಿತಸ್ಸ ಸಮುದಯಸಚ್ಚುಪ್ಪಾದವೋಮಿಸ್ಸಸ್ಸ। ತೇಸಂ ಪನ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ ನ ಗಹಿತೋ, ತಥಾ ನಿರೋಧೋ ಚಾತಿ। ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಯಮಕೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ತೇಸಂ ತಸ್ಮಿಂ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಚ ತಣ್ಹಾವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಚಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಖಣವಸೇನ ಓಕಾಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ "ಯಸ್ಸ ಯತ್ಥ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಸಚ್ಚಯಮಕ.೭೧) ಏತಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಪಚ್ಛಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ "ಇತರೇಸಂ ಚತುವೋಕಾರಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ, ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಞ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಞ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಇದಂ ನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ। ನ ಹಿ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಚ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣತಣ್ಹಾವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗೀನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಓಕಾಸೇ ಸಾ ಉಪಪತ್ತಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿ ಚ ಪವತ್ತಮಾನಾ, ತತ್ಥ ತೇಸನ್ತಿ ಓಕಾಸವಸೇನೇವೇತ್ಥ ತತ್ಥ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಯುಜ್ಜತಿ। ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರೋ ಹೇಸ। ತತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಸಬ್ಬೇಸಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ಓಕಾಸೋ ಪನ ಯತ್ಥ ತೇ, ಸೋ ಏವಾತಿ।

“ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚವನ್ತಾನಂ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಆರುಪ್ಪೇ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ಫಲಸ್ಸ ಚ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಞ್ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಞ್ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ “ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತ್ತಾ ಚಿತ್ತಜರೂಪಮೇವ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ, ನ ಕಮ್ಮಜಾದಿರೂಪಂ ಚಿತ್ತಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋತಿ ಕೇಚಿ ವದನ್ತಿ। **“ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ”**ತಿ ಏತೇನ ಪನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಗಹಿತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ನ ಚಿತ್ತಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾವ ಗಹಿತೋ, ಅಥ ಖೋ ಯೋ ಕೋಚಿ ಏವಂಪಕಾರೋ, ತಸ್ಮಾ “ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಏತೇನ ಚ ನ ಚಿತ್ತಾಪೇಕ್ಖಮೇವ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ವುತ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ ಯಂ ಕಿಞ್ಚೀತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ। ನ ಹಿ ಯಮಕೇ ವಿಭಜಿತಬ್ಬೇ ಅವಿಭತ್ತಾ ನಾಮ ಪುಚ್ಛಾ ಅತ್ಥೀತಿ।

“ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ದುತಿಯೇ ಚಿತ್ತೇವತ್ತಮಾನೇ”ತಿ ಇದಂ ಸಬ್ಬನ್ತಿಮೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಯಸ್ಸ ಯತ್ಥ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ನೋ ಚ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ತಂದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ದಸ್ಸಿತೇ ತೇನ ಸಮಾನಗತಿಕತ್ತಾ ದುತಿಯಾಕುಸಲಚಿತ್ತತೋ ಪುರಿಮಸಬ್ಬಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿನೋ ತೇನೇವ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸಮ್ಪಿ ಹಿ ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ ನೋ ಚ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ “ಇತರೇಸಂ ಚತುವೋಕಾರಪಞ್ಚವೋಕಾರಾನ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಸುದ್ಧಾವಾಸಾ ಅಗ್ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ “ಯಸ್ಸ ಯತ್ಥ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ”ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಸಚ್ಚಯಮಕ.೬೧) ಏತಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ “ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ”ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಸಚ್ಚಯಮಕ.೬೧) ಏತೇನೇವ ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿಸಮಾನಗತಿಕಾ ದುತಿಯಾಕುಸಲತೋ ಪುರಿಮಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿನೋ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ನ ತೇ “ಇತರೇಸ”ನ್ತಿ ಏತೇನ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ। “ಇತರೇಸ”ನ್ತಿ ವಚನಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಾನಂ ವಿಸೇಸನತ್ಥಂ, ನ ಚತುವೋಕಾರಾನಂ। ನ ಹಿ ತೇ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾ ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಾ ಸನ್ತಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಾ ವಿಯ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಸುದ್ಧಾವಾಸಾತಿ। “ಅಭಿಸಮೇತಾವೀನಂ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಞ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಞ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ”ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಸಚ್ಚಯಮಕ.೪೧) ಏತೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಗಹಿತಾತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಓಕಾಸೇ ಅಭಿಸಮೇತಾವಿನೋ, ತೇ ಏವಂ “ಅಭಿಸಮೇತಾವೀನ”ನ್ತಿ ಏತೇನ ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ । ತೇನ ಯೇ ಕಾಮಾವಚರೇ ರೂಪಾವಚರೇ ಅರೂಪಾವಚರೇ ವಾ ಅಭಿಸಮೇತಾವಿನೋ ರೂಪಾವಚರಂ ಅರೂಪಾವಚರಂ ವಾ ಉಪಪನ್ನಾ, ಯಾವ ತತ್ಥಾಭಿಸಮಯೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ತಾವ ತೇ ಏತ್ಥ ನ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ತೇ ಪನ ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ “ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ದುತಿಯೇ ಚಿತ್ತೇ ವತ್ತಮಾನೇ”ತಿ ಏವಂ ದಸ್ಸಿತೇಹಿ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾಭಿಸಮಯೇಹಿ ಸಮಾನಗತಿಕಾತಿ ವಿಸುಂ ನ ದಸ್ಸಿತಾ। “ಅನಭಿಸಮೇತಾವೀನ”ನ್ತಿ ಗಹಿತಾ ಯೇ ಸಬ್ಬತ್ಥ ತತ್ಥ ಚ ಅನಭಿಸಮೇತಾವಿನೋ, ತೇಸು ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ಗಹಣಕಾಲವಿಸೇಸನತ್ಥಂ “ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ದುತಿಯೇ ಚಿತ್ತೇ ವತ್ತಮಾನೇ”ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಸಚ್ಚಯಮಕ.೪೨) ವುತ್ತನ್ತಿ।

ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಭಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಏತೇನ ವೋದಾನಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿನಾ ಸಮಾನಗತಿಕಾ ತತೋ ಪುರಿಮತರಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿನೋಪಿ ಯಾವ ಸಬ್ಬನ್ತಿಮತಣ್ಹಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗೀ, ತಾವ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏಸ ನಯೋ ಅಞ್ಞೇಸು ಏವರೂಪೇಸೂತಿ।

ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸಪಿ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಗ್ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ತಥಾ “ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ”ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಚ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸಪಿ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸ್ಸಾತಿ। “ಯಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ”ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಸಚ್ಚಯಮಕ.೧೧೪) ಏತಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ದ್ವೀಸುಪಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು “ಅರೂಪೇ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ಫಲಸ್ಸ ಚ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ”ಇಚ್ಚೇವ (ಯಮ॰ ೧.ಸಚ್ಚಯಮಕ.೧೧೪) ವುತ್ತಂ, ನ ವಿಸೇಸಿತಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಏಕಸ್ಸಪಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ಫಲಸ್ಸ ಚ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿನೋ ಉಭಯಕೋಟ್ಠಾಸಭಜನತೋ। **ಯಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ನ ನಿರುಜ್ಝತೀ**ತಿ ಏತೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಗಹಿತೇಸು ಹಿ ಅರುಪೇ ಮಗ್ಗಫಲಭಙ್ಗಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗೀಸು ಕೇಸಞ್ಚಿ ತಿಣ್ಣಂ ಫಲಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಞ್ಚ ಮಗ್ಗಾನಂ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗೀನಂ ನಿರನ್ತರಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಕನ್ತಿಂ ಭವನಿಕನ್ತಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಯೇ ಉಪರಿಮಗ್ಗೇ ಉಪ್ಪಾದೇಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇಸಂ

ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ ತೇಸಂಯೇವ ಪನ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಅನ್ತರಾ ತಣ್ಹಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಉಪರಿಮಗ್ಗಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಾನಂ ಮಗ್ಗಫಲಭಙ್ಗಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗೀನಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ। ಸಾಮಞ್ಞವಚನೇನಪಿ ಚ ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ವುಚ್ಚಮಾನೇನ ಪಚ್ಛಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ವಕ್ಖಮಾನೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾವ ಗಹಣಂ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸಿತೋಯಂ ನಯೋತಿ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೬೫-೧೮೦. ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೇ ...ಪೇ॰... **ತಿಸ್ಸೋಪೇತ್ಥ ಪರಿಞ್ಞಾ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ** ಏತ್ಥೇವ ವಿಸೇಸನಂ ಖನ್ಧಯಮಕಾದೀಸು ಸಬ್ಬಖನ್ಧಾದೀನಂ ವಿಯ ಸಬ್ಬಸಚ್ಚಾನಂ ಅಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸಚ್ಛಿಕರಣಭಾವನಾವಸೇನ ಇಮಸ್ಸ ವಾರಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಞ್ಚ। ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞತ್ಥಂ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನತ್ಥಂ ಭಗವತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸತೀತಿ ಪರಿಞ್ಞಾಪಹಾನಂ ಸಚ್ಚೇಸು ದಸ್ಸೇತುಂ ದುಕ್ಖೇ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ, ನ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ। ಸಮುದಯೇ ಚ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ, ನ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ। ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ ಪನ ಸಾಧಾರಣಾತಿ ಉಭಯತ್ಥ ವುತ್ತಾ। ಮಗ್ಗಞಾಣಞ್ಹಿ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಾನಿ ವಿಭಾವೇತೀತಿ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ ಚ ಹೋತಿ , ದುಕ್ಖತೀರಣಕಿಚ್ಚಾನಂ ನಿಪ್ಫಾದನತೋ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ ಚ, ಸಮುದಯಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣತೋವ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ ಚಾತಿ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಪರಿಞ್ಞಾ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಏವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ।

ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸಚ್ಚಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಸಙ್ಖಾರಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. ಖನ್ಧಾದಯೋ ವಿಯ ಪುಬ್ಬೇ ಅವಿಭತ್ತಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾದಯೋತಿ ತೇಸಂ ಅವಿಞ್ಞಾತತ್ತಾ "ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪೮) ತಯೋ ಸಙ್ಖಾರೇ ವಿಭಜತಿ। **ಕಾಯಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ** ಪಠಮೇ ಅತ್ಥೇ ಸಾಮಿಅತ್ಥೇ ಏವ ಸಾಮಿವಚನಂ, ದುತಿಯೇ ಅತ್ಥೇ ಕತ್ತುಅತ್ಥೇ। **ವಚೀಯಾ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ** ಕಮ್ಮತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ** ಚ ಕತ್ತುಅತ್ಥೇಯೇವ। ಸೋ ಪನ ಕರಣವಚನಸ್ಸ ಅತ್ಥೋತಿ ಕತ್ವಾ **"ಕರಣತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ ಕತ್ವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

೨-೭. ಸುದ್ಧಿಕಏಕೇಕಪದವಸೇನ ಅತ್ಥಾಭಾವತೋತಿ ಪದಸೋಧನತಂಮೂಲಕಚಕ್ಕವಾರೇಹಿ ಯೋಪಿ ಅತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಲಬ್ಭಮಾನೋ ಏಕೋ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾದಿಕೋ, ತಸ್ಸ ಸುದ್ಧಿಕೇಹಿ ಕಾಯಾದಿಪದೇಹಿ ಸುದ್ಧಿಕೇನ ಚ ಸಙ್ಖಾರಪದೇನ ಅವಚನೀಯತ್ತಾ ಯಥಾ ರೂಪಪದಸ್ಸ ಖನ್ಧೇಕದೇಸೋ ಖನ್ಧಪದಸ್ಸ ಖನ್ಧಸಮುದಾಯೋ ಪದಸೋಧನೇ ದಸ್ಸಿತೋ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತೋ ಅತ್ಥೋ ಅತ್ಥಿ, ಏವಂ ಏಕೇಕಪದಸ್ಸ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಾಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಕಾಯೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋತಿಆದಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ** ಯದಿ ವಿಸುಂ ಅದೀಪೇತ್ವಾ ಸಮುದಿತೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೋ ಏಕತ್ಥ ದೀಪೇತಿ, ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಸದ್ದೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರತ್ಥೇ ವತ್ತಮಾನೋ ಖನ್ಧಸದ್ದೋ ವಿಯ ರೂಪಸದ್ದೇನ ಕಾಯಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವದತಿ। **ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರವಾರೋ ಹೇಸಾತಿ** ಏತೇನ ಇಮಸ್ಸ ವಾರಸ್ಸ ಪದಸೋಧನೇನ ದಸ್ಸಿತಾನಂ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಾನಮೇವ ಗಹಣತೋ ತೇಸಞ್ಚ ಕಾಯಾದಿಪದೇಹಿ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ "ಕಾಯೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿಆದಿವಚನಸ್ಸ ಅಯುತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇಧ ಪನ ಸಙ್ಖಾರಯಮಕೇ ಕಾಯಾದಿಪದಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಪದಸ್ಸ ಚ ಅಸಮಾನಾಧಿಕರಣತ್ತಾ "ಕಾಯೋ ಸಙ್ಖಾರೋ, ಸಙ್ಖಾರಾ ಕಾಯೋ"ತಿಆದಿಮ್ಹಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಪರಿಚ್ಚಾಗೋ ಅನಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಪರಿಗ್ಗಹೋ ಚ ಕತೋ ಸಿಯಾತಿ

ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರತಂಮೂಲಚಕ್ಕವಾರಾ ನ ವುತ್ತಾ। ಪದಸೋಧನವಾರತಂಮೂಲಚಕ್ಕವಾರೇಹಿ ಪನ ಅಸಮಾನಾಧಿಕರಣೇಹಿ ಕಾಯಾದಿಪದೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಸೇಸನೀಯತಾಯ ದಸ್ಸಿತಾಯ ಸಂಸಯೋ ಹೋತಿ "ಯೋ ಅತ್ಥನ್ತರಪ್ಪವತ್ತಿನಾ ಕಾಯಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸಿತೋ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ, ಏಸೋ ಅತ್ಥನ್ತರಪ್ಪವತ್ತೀಹಿ ವಚೀಚಿತ್ತೇಹಿ ವಿಸೇಸಿತೋ ಉದಾಹು ಅಞ್ಞೋ"ತಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಏತ್ಥ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞತ್ಥ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ"ತಿಆದಿನಾ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮವಸೇನ ಛ ಯಮಕಾನಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರವಾರಟ್ಠಾನೇ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅಯಂ ನಯೋ ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರವಾರೋತಿ ವುತ್ತೋ।

ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೯. ಪವತ್ತಿವಾರೇ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಞ್ಚ ಓಕಾಸತ್ತಾ ಝಾನಂ ಭೂಮಿ ಚ ವಿಸುಂ ಓಕಾಸಭಾವೇನ ಗಹಿತಾತಿ ಪುಗ್ಗಲವಾರೇ ಚ ಓಕಾಸವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲಗ್ಗಹಣೇನ ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಓಕಾಸಾನಂ ವಸೇನ ಗಹಣಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ವಿನಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರೇಹಿ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ"**ತಿ ದುತಿಯತತಿಯಜ್ಝಾನೋಕಾಸವಸೇನ ಗಹಿತಾ ಪುಗ್ಗಲಾ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ । ಪುನ **ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಝಾನೋಕಾಸವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲಂ ದಸ್ಸೇತಿ, **ಕಾಮಾವಚರಾನ**ನ್ತಿ ಭೂಮೋಕಾಸವಸೇನ। ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರಾನಮ್ಪಿ ಪನ ತೇಸಂ ವಿಸೇಸನತ್ಥಮಾಹ **"ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ"**ತಿ। ತೇನ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರೇಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಾಪನ್ನಕೇ ಕಾಮಾವಚರೇ ಗಬ್ಭಗತಾದಿಕೇ ಚ ನಿವತ್ತೇತಿ। ಕಾಮಾವಚರಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಗಬ್ಭಗತಾದೀನಂ ವಿನಾ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸೇಹಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಏಕನ್ತಿಕತ್ತಾ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಾ ನಿದಸ್ಸಿತಾ। **ವಿನಾ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸೇಹಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಏತೇನ ಪನ ದಸ್ಸಿತಾ ಪುಗ್ಗಲಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನೋಕಾಸಾ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಓಕಾಸಾ ಚ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸವಿರಹವಿಸಿಟ್ಠಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೨೧. **"ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ಕಾಮಾವಚರೇತಿ ಕಾಮಾವಚರಭೂಮಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ"**ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ , ಏತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ "ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ ರೂಪಾವಚರೇ ಅರೂಪಾವಚರೇ ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನೋ ಚ ತತ್ಥ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಭೂಮೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ ಭವೇಯ್ಯ, ಸೋ ಚ ಅನಿಟ್ಠೋ ಭೂಮೀನಂ ಓಕಾಸಭಾವಸ್ಸೇವ ಅಗ್ಗಹಿತತಾಪತ್ತಿತೋ, ಸಬ್ಬಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಓಕಾಸವಸೇನ ಅಗ್ಗಹಿತತಾಪತ್ತಿತೋ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಝಾನಭೂಮೋಕಾಸಾನಂ ಸಙ್ಕರಂ ಅಕತ್ವಾ ವಿಸುಂ ಏವ ಓಕಾಸಭಾವೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಪಠಮಜ್ಝಾನೋಕಾಸೇಪಿ ಹಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಕಾಮಾವಚರೋಕಾಸೇ ಚ। ಯದಿಪಿ ನ ಸಬ್ಬಮ್ಹಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ಸಬ್ಬಮ್ಹಿ ಚ ಕಾಮಾವಚರೇ ದ್ವಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತತ್ಥ ಪನ ತಂದ್ವಯುಪ್ಪತ್ತಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಕತ್ವಾ ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ವಿಸುಂ ಓಕಾಸತ್ತಾ ಚ **"ಅಙ್ಗಮತ್ತವಸೇನ ಚೇತ್ಥಾ"**ತಿಆದಿವಚನಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತೀತಿ। ಇಮಮ್ಹಿ ಚ ಯಮಕೇ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ವಿಚಾರವಸೇನ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಮುದ್ಧಭೂತಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಇತರಂ ಅಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ವಾ। ಯಸ್ಸಯತ್ಥಕೇ "ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಾನ"ನ್ತಿ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ನ ಹಿ ತೇ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾ ವಿಯ ಓಕಾಸೇ ಹೋನ್ತೀತಿ।

೩೭. **ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ದುತಿಯೇ ಚಿತ್ತೇ ವತ್ತಮಾನೇ**ತಿ ತೇಸಂ ಪಠಮತೋ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರತೋ ದುತಿಯೇ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೇಪಿ ಭವನಿಕನ್ತಿಆವಜ್ಜನೇ ವತ್ತಮಾನೇ ಉಭಯಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ತತೋ ಪುರಿಮಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇಸುಪಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ದಸ್ಸಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಆದಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಸುದ್ಧಾವಾಸಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ವಚೀಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಆದಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ದುತಿಯೇ ಚಿತ್ತೇ ವತ್ತಮಾನೇ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸಙ್ಖಾರಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಅನುಸಯಯಮಕಂ

ಪರಿಚ್ಛೇದಪರಿಚ್ಛಿನ್ನುದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಪರಿಯೋಸಾನಾ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾತಿ ಪಚ್ಚಯದೀಪಕೇನ ಮೂಲಯಮಕೇನ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಂ , ಖನ್ಧಾದೀಸು ತೀರಣಬಾಹುಲ್ಲತೋ ಖನ್ಧಾದಿಯಮಕೇಹಿ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಞ್ಚ ವಿಭಾವೇತ್ವಾ ಅನುಸಯಪಹಾನನ್ತಾ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾತಿ ಪಹಾತಬ್ಬಮುದ್ಧಭೂತೇಹಿ ಅನುಸಯೇಹಿ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಂ ವಿಭಾವೇತುಂ ಅನುಸಯಯಮಕಂ ಆರದ್ಧಂ। **ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನಾತಿ** ಅನುಸಯಭಾವೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಾನಂ ವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನುಸಯಾನಂ ಗಾಹಾಪನಂ ತೇಸು ತಥಾ ಅಗ್ಗಹಿತೇಸು ಅನುಸಯವಾರಾದಿಪಾಳಿಯಾ ದುರವಬೋಧತ್ತಾ।

ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಪುರಿಮೇಸೂತಿ ಏತೇಸು ಸಾನುಸಯವಾರಾದೀಸು ಪುರಿಮೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ "ಕಾಮಧಾತುಂ ವಾ ಪನ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸ, ರೂಪಧಾತುಂ ವಾ ಪನ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸಾ"ತಿ ಏವಮಾದೀಹಿ ಅವುಚ್ಚಮಾನೇ ಕಥಮಯಂ ಯಮಕದೇಸನಾ ಸಿಯಾತಿ? ನಾಯಂ ಯಮಕದೇಸನಾ, ಪುರಿಮವಾರೇಹಿ ಪನ ಯಮಕವಸೇನ ದೇಸಿತಾನಂ ಅನುಸಯಾನಂ ಚುತಿಉಪಪತ್ತಿವಸೇನ ಅನುಸಯಟ್ಠಾನಪರಿಚ್ಛೇದದಸ್ಸನಂ। ಯಮಕದೇಸನಾಬಾಹುಲ್ಲತೋ ಪನ ಸಬ್ಬವಾರಸಮುದಾಯಸ್ಸ ಅನುಸಯಯಮಕನ್ತಿ ನಾಮಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ಪಟಿಲೋಮಪುಚ್ಛಾಪಿ ಅತ್ಥವಸೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ ಪನ ನ ವುತ್ತಾತಿ ಲಬ್ಭಮಾನತಾವಸೇನ ಏತಿಸ್ಸಾಪಿ ದೇಸನಾಯ ಯಮಕದೇಸನತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅನುರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಏತೇನ ಕಾರಣಲಾಭೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಅರಹತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಪ್ಪಹೀನಾ ಹಿ ಅನುಸಯಾ ಕಾರಣಲಾಭೇ ಸತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಯಾವ ಚ ಮಗ್ಗೇನ ತೇಸಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಅರಹತಾ ನ ಕತಾ ಹೋತಿ, ತಾವ ತೇ ಏವಂಪಕಾರಾ ಏವಾತಿ "ಅನುಸಯಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಸೋ ಏವಂಪಕಾರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ-ಸದ್ದೇನ ಗಹಿತೋ, ನ ಖನ್ಧಯಮಕಾದೀಸು ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನತಾ। ತೇನೇವ "ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿಆದಿನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೋ ಅನುಸಯವಾರೇನ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣೋ ವಿಭತ್ತೋ। ಅನುರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಪನ ಲಭಿತ್ವಾ ಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಂಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಚ, ತೇಪಿ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಥಾಮಗತಾ ಅಹೇಸುಂ ಭವನ್ತಿ ಚ। ಉಪ್ಪತ್ತಿಅರಹತಾಯ ಏವ ಚ ತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಂಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಚ, ನ ಚ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತೋ ಅಞ್ಞೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಅರಹಾ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಕಾಮರಾಗಾದಯೋ "ಅನುಸಯಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನೇವ ಹಿ ಅನುಸಯಾ, ಅಪ್ಪಹೀನಾ ಚ ಅತೀತಾದಯೋ ಏವ, ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪನ ತಾದಿಸಾನಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಅರಹತಾಪಾದನೇನ ಅನುಸಯಪ್ಪಹಾನಂ ಹೋತೀತಿ। ಅಪ್ಪಹೀನಾಕಾರೋ ನಾಮ ಧಮ್ಮಾಕಾರೋ, ನ ಧಮ್ಮೋ, ಧಮ್ಮೋ ಏವ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **"ಅಪ್ಪಹೀನಾಕಾರೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವತ್ತುಂ ನ ಯುಜ್ಜತೀ"**ತಿ। **ಸತ್ತಾನುಸಯಾತಿ** ಏತ್ಥ ಯದಿ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಸನ್ತಾನೇ ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ ಅನುಸಯಾ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಸತ್ತೇವ ವುತ್ತಾ, ನನು ಸತ್ತಾನುಸಯತೋ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಅನುಸಯಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೇ? ನಾಪಜ್ಜತಿ, ಅಪ್ಪಹೀನಮತ್ತಸ್ಸೇವ ಅನುಸಯಭಾವಸ್ಸ ಅವುತ್ತತ್ತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಅನುಸಯೋತಿ ಪನ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಥಾಮಗತಕಿಲೇಸೋ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಅನುಸಯಯಮಕ ೧), ತಸ್ಮಾ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಥಾಮಗತೋ ಕಿಲೇಸೋಯೇವ ಅನುಸಯೋ ನಾಮಾತಿ ಯುತ್ತಂ। ಥಾಮಗತನ್ತಿ ಚ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣೋ ಸಭಾವೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಸಭಾವಬೋಧಿನಾ ತಥಾಗತೇನ ಇಮೇಯೇವ "ಅನುಸಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। **ಥಾಮಗತೋತಿ** ಅನುಸಯಸಮಙ್ಗೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅನುಸಯಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರಾನಂ ಸಮಾನಗತಿಕತ್ತಾ ಯಥಾ "ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ವಚನಂ ಅಪ್ಪಹೀನಾಕಾರದೀಪಕಂ, ಏವಂ "ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವಚನಂ ಸಿಯಾತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೇನ "ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವಚನಸ್ಸ ಅವುತ್ತತಾ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ಚೇ? ತಂ ನ, ವಚನತ್ಥವಿಸೇಸೇನ ತದ್ದ್ವಯಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ। "ಅನುರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಹಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಅವಿಸಿಟ್ಠೇಪಿ "ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ವಚನಂ ಸನ್ತಾನೇ ಅನುಸಯಿತತಂ ಥಾಮಗತಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। ಯದಿ ತಮೇವ "ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವಚನಂ ದೀಪೇಯ್ಯ, ಕಸ್ಸಚಿ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೋ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ, "ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವಚನಂ ಪನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯೋಗ್ಗಂ ದೀಪೇತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯೋಗ್ಗಸ್ಸ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ, ಅನುಸಯಸದ್ದಸ್ಸ ಸಬ್ಬದಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಅಪರಿನಿಪ್ಫನ್ನಸಯನತ್ಥತಾಯ ನಿವಾರಣತ್ಥಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಅರಹತಾಯ ಥಾಮಗತಭಾವಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಸಯನತ್ಥಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ ಅನುರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಯಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯೋಗ್ಗವಚನಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಸುವುತ್ತಮೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಮ್ಪಿ ಸುವುತ್ತಮೇವ ಇಮಿನಾ ತನ್ತಿಪ್ಪಮಾಣೇನಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತನ್ತಿತ್ತಯೇನಪಿ ಹಿ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ।

ಪರಿಚ್ಛೇದಪರಿಚ್ಛಿನ್ನುದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. **ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸೂತಿ ಕಾಮಾವಚರಭೂಮಿಯಂ ಸುಖಾಯ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಚಾತಿ** ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಕಾಮಧಾತುಗ್ಗಹಣಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವೇದನಾನಂ ವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಸತಿ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಸ್ಸ ಅನುಸಯಟ್ಠಾನತಾ ನ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ದ್ವೀಸು ಪನ ರಾಗೇಸು ಭವರಾಗಸ್ಸ ತೀಸು ಧಾತೂಸು ರೂಪಾರೂಪಧಾತೂನಂ ಅನುಸಯಟ್ಠಾನತಾ ವುತ್ತಾತಿ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಅನುಸಯಟ್ಠಾನತಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಧಾತುವೇದನಾಸಬ್ಬಸಕ್ಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನವಸೇನ ಹಿ ತಿಪ್ಪಕಾರಂ ಅನುಸಯಾನಂ ಅನುಸಯಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೀಸು ಧಾತೂಸು ಕಾಮಧಾತುಯಾ ತೀಸು ವೇದನಾಸು ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಏತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀತಿ ವಿಸುಂ ಅನುಸಯಟ್ಠಾನತಾ ಧಾತುಯಾ ವೇದನಾನಞ್ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। **ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸೂತಿ** ಇದಞ್ಚ ವೇದನಾಸು ಅನುಸಯಮಾನೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ದ್ವೀಸ್ವೇವ ಅನುಸೇತಿ, ನ ತೀಸೂತಿ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಠಾನತಾನಿವಾರಣತ್ಥಮೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ ನ ಸಬ್ಬಾಸು ದ್ವೀಸು ಅನುಸಯನಪ್ಪತ್ತೋ ಅತ್ಥಿ, ತೇನ ವೇದನಾವಿಸೇಸನತ್ಥಂ ನ ಕಾಮಧಾತುಗ್ಗಹಣೇನ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೋ। ಭವರಾಗಾನುಸಯನಟ್ಠಾನಞ್ಹಿ ಅಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಅನುಸಯಾನಂ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಸಕ್ಕಾಯೇ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಸ್ಸ ಅನುಸಯಟ್ಠಾನಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಪಾಕಟಮೇತಂ। ಯಥಾ ಚ "ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸೂ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಪಟಿಘಾನುಸಯಾನುಸಯಟ್ಠಾನತೋ ಅಞ್ಞಾ ದ್ವೇ ವೇದನಾ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ಏವಂ ಭವರಾಗಾನುಸಯಾನುಸಯನಟ್ಠಾನತೋ ಚ ಅಞ್ಞಾ ತಾ ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ದ್ವೀಹಿ ವೇದನಾಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಅಞ್ಞೇಸು ಚ ಪಿಯರೂಪಸಾತರೂಪೇಸು ಇಟ್ಠರೂಪಾದೀಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಸಾತಸನ್ತಸುಖಗಿದ್ಧಿಯಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ತಸ್ಸ ಅನುಸಯನಂ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋಪಿ ಹಿ ಸೋ ಇಮಾಸು ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಅನುಗತೋ ಹುತ್ವಾ ಸೇತಿ ಸುಖಮಿಚ್ಛೇವ ಅಭಿಲಭತೀತಿ। ಏವಂ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಚ ದುಕ್ಖವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಅಞ್ಞೇಸು ಚ ಅಪ್ಪಿಯರೂಪಾಸಾತರೂಪೇಸು ಅನಿಟ್ಠರೂಪಾದೀಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ದುಕ್ಖಪಟಿಕೂಲತೋ ದುಕ್ಖಮಿಚ್ಛೇವ ಪಟಿಹಞ್ಞತೀತಿ ದುಕ್ಖವೇದನಮೇವ ಅನುಗತೋ ಹುತ್ವಾ ಸೇತಿ, ತೇನ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಅನುಸಯನಂ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಾನಂ ತೀಸು ವೇದನಾಸು ಅನುಸಯವಚನೇನ ಇಟ್ಠಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಅನಿಟ್ಠೇಸು ಆರಮ್ಮಣಪಕತಿಯಾ ವಿಪರೀತಸಞ್ಞಾಯ ಚ ವಸೇನ ಇಟ್ಠಾದಿಭಾವೇನ ಗಹಿತೇಸು ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಹಿ ತೇ ತೀಸು ವೇದನಾಸು ಅನುಸೇನ್ತಿ ನಾಮ। ವೇದನಾತ್ತಯಮುಖೇನ ವಾ ಏತ್ಥ ಇಟ್ಠಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಕಾಮಧಾತುಆದಿಗ್ಗಹಣೇನ ಕಾಮಸ್ಸಾದಾದಿವತ್ಥುಭೂತಾನಂ ಕಾಮಭವಾದೀನಂ। ತತ್ಥ

ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಭವಸ್ಸಾದವಸೇನ ಅನುಸಯಮಾನೋ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಅನುಸೇತಿ, ಕಾಮಸುಖಸ್ಸಾದವಸೇನ ಅನುಸಯಮಾನೋ ಸುಖೋಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾಸು। ಪಟಿಘೋ ದುಕ್ಖಪಟಿಘಾತವಸೇನೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ ಯತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಟಿಹಞ್ಞಮಾನೋಪಿ ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ ಏವ ಅನುಸೇತಿ। ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಪನ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮೇಸು ಚ ಕಾಮಸ್ಸಾದಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ ತತ್ಥ ಅನುಸಯಮಾನೋ ರಾಗೋ ಭವರಾಗೋಇಚ್ಚೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಧಾತುತ್ತಯವೇದನಾತ್ತಯಗ್ಗಹಣೇನ ಚ ಸಬ್ಬಸಕ್ಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಗಹಿತತ್ತಾ "ಯತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತಿ, ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಅನುಸಯಯಮಕ.೪೬) ಏವಮಾದೀನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಧಾತುತ್ತಯವೇದನಾತ್ತಯವಿನಿಮುತ್ತಂ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯಾದೀನಂ ಅನುಸಯಟ್ಠಾನಂ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನನು ಚ ಅನುತ್ತರೇಸು ವಿಮೋಕ್ಖೇಸು ಪಿಹಂ ಉಪಟ್ಠಾಪಯತೋ ಪಿಹಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನದೋಮನಸ್ಸೇ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತಿ, ತಥಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಸು ಕಾಮರಾಗೇನ ನಾನುಸಯಿತಬ್ಬನ್ತಿ ತದನುಸಯನಟ್ಠಾನತೋ ಅಞ್ಞಾಪಿ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯಾನುಸಯನಟ್ಠಾನಭೂತಾ ಕಾಮಾವಚರವೇದನಾ ಸನ್ತೀತಿ? ಹೋನ್ತು, ನ ಪನ ಧಾತುತ್ತಯವೇದನಾತ್ತಯತೋ ಅಞ್ಞಂ ತದನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ನ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ "ಯತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಚ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಚ ಮಾನಾನುಸಯೋ ಚ ನಾನುಸೇನ್ತಿ, ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಅನುಸಯಯಮಕ.೫೨) ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅವಿಸೇಸೇನ ದುಕ್ಖಂ ಪಟಿಘಾನುಸಯಸ್ಸ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಸಮುದಾಯವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಲೋಕಿಯಸುಖೋಪೇಕ್ಖಾ ಕಾಮರಾಗಮಾನಾನುಸಯನಟ್ಠಾನನ್ತಿ।

ಅಪಿಚ ಸುತ್ತೇ "ಇಧಾವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ಭಿಕ್ಖು ಇತಿ ಪಟಿಸಞ್ಚಿಕ್ಖತಿ 'ಕುದಾಸ್ಸು ನಾಮಾಹಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಪಜಹೇಯ್ಯ'ನ್ತಿ, ಸೋ ಇತಿ ಪಟಿಸಞ್ಚಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಟಿಘಂ ತೇನ ಪಜಹತಿ, ನ ತತ್ಥ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ತಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾ ವೀರಿಯಂ ಕತ್ವಾ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಪಟಿಘಸ್ಸ ಸಮುಗ್ಘಾತನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಪಟಿಘೇನೇವ ಪಟಿಘಪ್ಪಹಾನಂ, ದೋಮನಸ್ಸೇನ ವಾ ದೋಮನಸ್ಸಪ್ಪಹಾನಂ ಅತ್ಥೀತಿ। ಪಟಿಘುಪ್ಪತ್ತಿರಹಟ್ಠಾನತಾಯ ಪನ ಇಧ ಸಬ್ಬಂ ದುಕ್ಖಂ "ಪಟಿಘಾನುಸಯಸ್ಸ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾ ಹೇಸಾ, ಸಾ ಪನ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಂ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಂ ತಥಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಮೇವ ಕತ್ವಾ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಸಮುಗ್ಘಾತನಂ ಸನ್ಧಾಯ "ವಿವಿಚ್ಚೇವ…ಪೇ॰… ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ, ರಾಗಂ ತೇನ ಪಜಹತಿ, ನ ತತ್ಥ ರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಂ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಂ ತಥಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಮೇವ ಕತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಸಮುಗ್ಘಾತನಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಸುಖಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾ…ಪೇ॰… ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ, ಅವಿಜ್ಜಂ ತೇನ ಪಜಹತಿ, ನ ತತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೫) ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಲೋಕಿಯಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನುಪೇಕ್ಖಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಸಬ್ಬಥಾ ನಾನುಸೇತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ "ಸಬ್ಬಸಕ್ಕಾಯಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಏತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಅನುಸಯಯಮಕ ೨) ವುತ್ತತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಸ್ಸೇವ ವತ್ಥು ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನುಪೇಕ್ಖಾ, ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತದೋಮನಸ್ಸಞ್ಚ ಪಟಿಘಾನುಸಯಸ್ಸ ವತ್ಥು ನ ನ ಹೋತೀತಿ ತತ್ಥಾಪಿ ತಸ್ಸ ಅನುಸಯನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅವತ್ಥುಭಾವತೋ ಹಿ ಇಧ ಅನುಸಯನಂ ನ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ವಿಯ ವುತ್ತನಯೇನ ತಂಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ ತಂಸಮುಗ್ಘಾತಕಮಗ್ಗಸ್ಸ ಬಲವೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ ಚಾತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅನುಸಯಟ್ಠಾನೇ ಸತಿ ಭವರಾಗವಜ್ಜೋ ಸಬ್ಬೋ ಲೋಭೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ದುಕ್ಖಾಯ ಹಿ ವೇದನಾಯ ರೂಪಾರೂಪಧಾತೂಸು ಚ ಅನುಸಯಮಾನೇನ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋಪಿ ಲೋಭೋ ಲೋಭೋ ಏವ, ನ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, ದಿಟ್ಠಾನುಸಯಸ್ಸ ವಿಯ ಏತಸ್ಸಪಿ ಠಾನಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ। ಅಥ ಪನ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ತನ್ನಿನ್ನತಾಯ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಇಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಸುಖಾಯ ಚ ವೇದನಾಯ ಅಪ್ಪಟಿಲದ್ಧಂ ವಾ ಅಪ್ಪಟಿಲಾಭತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೋ, ಪಟಿಲದ್ಧಪುಬ್ಬಂ ವಾ ಅತೀತಂ ನಿರುದ್ಧಂ ವಿಗತಂ ಪರಿಣತಂ

ಸಮನುಪಸ್ಸತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಪಟಿಘೋ ದುಕ್ಖೇ ಪಟಿಹಞ್ಞನವಸೇನೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ ದುಕ್ಖಮೇವ ತಸ್ಸ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ, ನಾಲಮ್ಬಿತಂ, ಏವಂ ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಅಭಿನಿವೇಸನವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇನ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋಪಿ ಲೋಭೋ ಸುಖಾಭಿಸಙ್ಗವಸೇನೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ ಸಾತಸನ್ತಸುಖದ್ವಯಮೇವಸ್ಸ ಅನುಸಯಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಭವರಾಗವಜ್ಜಸ್ಸ ಸಬ್ಬಲೋಭಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯತಾ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ, ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ರಜ್ಜನ್ತಿ ದುಸ್ಸನ್ತಿ ಚ। ತತ್ಥ ರಾಗೋ ಸುಖಜ್ಝಾಸಯೋ ಪಟಿಘೋ ದುಕ್ಖಜ್ಝಾಸಯೋತಿ ತೇಸಂ ನಾನಾನುಸಯಟ್ಠಾನತಾ ಹೋತಿ।

ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ಯತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ, ತತ್ಥ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀತಿ? ನೋ"ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಅನುಸಯಯಮಕ.೧೪) ವುತ್ತನ್ತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಚ ದೋಮನಸ್ಸುಪ್ಪತ್ತಿಂ ವತ್ವಾ "ದೋಮನಸ್ಸಮತ್ತಮೇವ ಪನ ತಂ ಹೋತಿ, ನ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ"ತಿ (ಯಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಅನುಸಯಯಮಕ ೨) ವುತ್ತತ್ತಾ ಯಥಾ ತತ್ಥ ಪಟಿಘೋ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇನ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯೇನ ಸಹಜಾತೋ ಲೋಭೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ನ ಹೋತೀತಿಚ್ಚೇವ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ। ಯಂ ಪನೇತಂ ವುತ್ತಂ **"ದೋಮನಸ್ಸಮತ್ತಮೇವ ಪನ ತಂ ಹೋತಿ, ನ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ"**ತಿ, **ಏತ್ಥ ನ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ**ತಿ ನತ್ಥಿ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ನ ಹಿ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯಭಾವಾಸಙ್ಕಾ ಅತ್ಥೀತಿ।

ದೇಸನಾ ಸಂಕಿಣ್ಣಾ ವಿಯ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಭವರಾಗಸ್ಸಪಿ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ ವಿಯ ಭವೇಯ್ಯ, ತಸ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣವಿಸೇಸೇನ ವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಏವಂ ದೇಸನಾ ಕತಾ ಸಹಜಾತವೇದನಾವಿಸೇಸಾಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಮಹಾವಾರೋ

೧. ಅನುಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ

೩. **ಅನುಸೇತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವೋಹಾರಾ ಪವತ್ತಾವಿರಾಮವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಮಗ್ಗೇನೇವ ಹಿ ಅನುಸಯಾನಂ ವಿರಾಮೋ ವಿಚ್ಛೇದೋ ಹೋತಿ, ನ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇತಿ।

೧೦. **ನಾಪಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಏಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋನ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪುರಿಮೇನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನಿವಾರಿತಾ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ। ಪುಗ್ಗಲೋಕಾಸವಾರಸ್ಸ ಪಟಿಲೋಮೇ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅನುಸಯಸ್ಸ ಅನನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ಪಕತಿಯಾ ಪಹಾನೇನ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, "ತಿಣ್ಣಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ನಾನುಸೇತಿ, ತೇಸಞ್ಞೇವ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ರೂಪಧಾತುಯಾ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಚ ನಾನುಸೇತಿ, ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಚ ನಾನುಸೇತೀ"ತಿ ಪಕತಿಯಾ ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಕಾಮರಾಗಾದೀನಂ ಅನನುಸಯಟ್ಠಾನತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, "ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಚ ನಾನುಸೇತಿ, ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಚ ನಾನುಸೇತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಅನುಸಯಯಮಕ.೫೭) ಅನುಸಯಪ್ಪಹಾನೇನ। ಏತ್ಥ ಪುರಿಮನಯೇನ ಓಕಾಸಂ ಅವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಅನುಸಯಾನಂ ಅನನುಸಯನಂ ವುತ್ತಂ, ಪಚ್ಛಿಮನಯೇನ ಪುಗ್ಗಲಂ ಅವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಓಕಾಸಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಆದಿಕಸ್ಸ ಅನೋಕಾಸತಾತಿ।

ಅನುಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸಾನುಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ

೬೬-೧೩೦. ಸಾನುಸಯಪಜಹನಪರಿಞ್ಞಾವಾರೇಸು "ಸಾನುಸಯೋ, ಪಜಹತಿ, ಪರಿಜಾನಾತೀ"ತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ವುತ್ತೋ। ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಚ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಸಾನುಸಯೋತಿ ಏವಂ ಭವವಿಸೇಸೇನ ವಾ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೇನ ಸಾನುಸಯೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಇತರೇಸು ಕೇನಚೀತಿ ಏವಂ ಭವಾನುಸಯವಿಸೇಸೇನ ವಾ ಸಾನುಸಯತಾನಿರನುಸಯತಾದಿಕಾ ನತ್ಥಿ। ತಥಾ ದ್ವೀಸು ವೇದನಾಸು ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೇನ ಸಾನುಸಯೋ, ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ನಿರನುಸಯೋತಿ ಇದಮ್ಪಿ ನತ್ಥಿ। ನ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವೇದನಾ ಓಕಾಸೋ, ಅಥ ಖೋ ಅನುಸಯಾನನ್ತಿ। ಅನುಸಯಸ್ಸ ಪನ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಸೋ ಸೋ ಅನುಸಯನೋಕಾಸೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ತೇನ ತೇನ ಅನುಸಯೇನ ಸಾನುಸಯತಾಯ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪಜಹನಪರಿಜಾನನಾನಞ್ಚ ನಿಮಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಅನನುಸಯನೋಕಾಸೋ ಚ ನಿರನುಸಯತಾದೀನಂ, ತಸ್ಮಾ ಓಕಾಸವಾರೇಸು ಭುಮ್ಮನಿದ್ದೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ "ಯತೋ ತತೋ"ತಿ ನಿಮಿತ್ತತ್ಥೇ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ ಕತಂ, ಪಜಹನಪರಿಞ್ಞಾವಾರೇಸು ಅಪಾದಾನತ್ಥೇ ಏವ ವಾ। ತತೋ ತತೋ ಹಿ ಓಕಾಸತೋ ಅಪಗಮಕರಣಂ ವಿನಾಸನಂ ಪಜಹನಂ ಪರಿಜಾನನಞ್ಚಾತಿ।

ತತ್ಥ **ಯತೋ**ತಿ ಯತೋ ಅನುಸಯಟ್ಠಾನತೋ ಅನುಲೋಮೇ, ಪಟಿಲೋಮೇ ಅನನುಸಯಟ್ಠಾನತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನುಸಯಾನಾನುಸಯಸ್ಸೇವ ಹಿ ನಿಮಿತ್ತಾಪಾದಾನಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ರೂಪಧಾತುಯಾ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ತತೋ ಮಾನಾನುಸಯೇನ ಸಾನುಸಯೋತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಅನುಸಯಯಮಕ.೭೭), ಪಜಹತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಅನುಸಯಯಮಕ.೧೪೩) ಚ "ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ತತೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೇನ ನಿರನುಸಯೋತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಅನುಸಯಯಮಕ.೧೧೦), ನ ಪಜಹತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಅನುಸಯಯಮಕ.೧೭೪-೧೭೬) ಚ ಏವಮಾದೀಸು ರೂಪಧಾತುಆದಯೋ ಏವ ಭುಮ್ಮನಿದ್ದೇಸೇನೇವ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಚತುತ್ಥಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಸರೂಪತೋ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಸ್ಸ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ ತದತ್ಥೇ ಆದಿಪಞ್ಹೇಪಿ "ಯತೋ"ತಿ ಅನುಸಯನಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇತ್ವಾ ಪುನ "ಯತೋ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ವಚನತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಉಪ್ಪನ್ನೇನ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೇನ ಸಾನುಸಯೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪಮಾದಲಿಖಿತಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ। ನ ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನೇನೇವ ಅನುಸಯೇನ ಸಾನುಸಯೋ, ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಟ್ಠಾನತಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯೇವ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ನ ಹಿ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಅನುಸಯುಪ್ಪತ್ತಿರಹಟ್ಠಾನತಾತಿ ತಂ ತಥೇವ ದಿಸ್ಸತಿ। ಏವಂ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ - ಯತೋ ಉಪ್ಪನ್ನೇನಾತಿ ಯತೋ ಉಪ್ಪನ್ನೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತೇನಾತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಟ್ಠಾನೇ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ ಕತನ್ತಿ। ತಥಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕೇನಾತಿ। ಉಪ್ಪತ್ತಿಪಟಿಸೇಧೇ ಅಕತೇ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅನಿಚ್ಛಿತತ್ತಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಭಾವಂ ಆಪನ್ನೇನ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನಭಾವಂ ಅಪನೇತಿ ನಾಮ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾ**ತಿ ಏತಸ್ಸ ಪನ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನತೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ನ ನ ಸಮ್ಭವತಿ। ತ್ಥ-ಕಾರಞ್ಹಿ ಭುಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ ಸದ್ದವಿದೂ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ।

ಸಾನುಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಪಜಹನವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೩೨-೧೯೭. ಪಜಹನವಾರೇ ಯೇನ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಾದಯೋ ಸಾವಸೇಸಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಸೋ ತೇ ಪಜಹತೀತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬೋ ನ ಹೋತಿ ಅಪಜಹನಸಬ್ಭಾವಾ, ತಸ್ಮಾ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇ ನಿರವಸೇಸಪ್ಪಜಹನಕೋಯೇವ ಪಜಹತೀತಿ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ "ಯೋ ವಾ ಪನ ಮಾನಾನುಸಯಂ ಪಜಹತಿ, ಸೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಂ ಪಜಹತೀತಿ? ನೋ"ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಅನುಸಯಯಮಕ.೧೩೨) ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಂಸಯಪದೇನ ಪಹಾನಕರಣಮತ್ತಮೇವ ಪುಚ್ಛತಿ, ನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಪಹಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಯೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಂ ಪಜಹತಿ, ಸೋ ಮಾನಾನುಸಯಂ ಪಜಹತೀತಿ?

ತದೇಕಟ್ಠಂ ಪಜಹತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಲೋಮೇ ಪನ "ನಪ್ಪಜಹತೀ"ತಿ ಪಜಹನಾಭಾವೋ ಏವ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಪದೇನ ಸಂಸಯಪದೇನ ಚ ವಿನಿಚ್ಛಿತೋ ಪುಚ್ಛಿತೋ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಪಜಹನಂ ನತ್ಥಿ ನಿರವಸೇಸವಸೇನ ಪಜಹನಕಾನಂ, ತೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ಅಪ್ಪಜಹನಸಬ್ಭಾವೇನೇವ ನಪ್ಪಜಹನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಾ, ನ ಚ ಯಥಾವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ಪಹಾನೇನೇವ ವಜ್ಜಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ। "ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿಞ್ಚ ಅಟ್ಠಮಕಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ಪುಗ್ಗಲಾ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಞ್ಚ ನಪ್ಪಜಹನ್ತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯಞ್ಚ ನಪ್ಪಜಹನ್ತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಅನುಸಯಯಮಕ.೧೭೫) ಏತ್ಥ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯ ಅಭಾವೇನ ನಪ್ಪಜಹತಿ, ಸೇಸಾ ತೇಸಂ ಅನುಸಯಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ"ತಿ (ಯಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಅನುಸಯಯಮಕ ೧೩೭-೧೯೭) ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೋ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಉಭಯನ್ತಿ ಸೇಸಾನಂ ತೇಸಂ ಪಹೀನತಾ ಅತ್ಥಿ, ತಥಾಪಿ ಸೋತಾಪನ್ನಾದೀನಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯಸ್ಸ ಪಹೀನತಾ ಉಭಯಾಪಜಹನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ ತೇಸಂ ಪಹೀನತ್ತಾ "ನಪ್ಪಜಹನ್ತೀ"ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ಅಥ ಪನ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಞ್ಚ ನಪ್ಪಜಹನ್ತೀತಿ ಇಮಂ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ತೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಸಙ್ಗಹಿತತಾದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ನ ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಪುಚ್ಛಿತಸ್ಸ ಪನ ಸಂಸಯತ್ಥಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಸತಿ "ಸೇಸಾ ತಸ್ಸ ಅನುಸಯಸ್ಸ ಪಹೀನತ್ತಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ? ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ "ಯೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಂ ನಪ್ಪಜಹತಿ, ಸೋ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯಂ ನಪ್ಪಜಹತೀ"ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಿತೇ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಕೇ ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯೇ ಸನ್ಧಾಯ ಕಾರಣಸ್ಸ ವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ **ತೇಸಂ ಅನುಸಯಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ**ತಿ ತೇಸಂ ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ ತೇ ಸಂಸಯತ್ಥಸಙ್ಗಹಿತೇ ಅನುಸಯೇ ನಪ್ಪಜಹನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಪಜಹನವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಪಹೀನವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೭೪-೧೭೪. **ಪಹೀನವಾರೇ ಫಲಟ್ಠವಸೇನೇವ ದೇಸನಾ ಆರದ್ಧಾ**ತಿ ಅನುಲೋಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಲೋಮೇ ಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನವಸೇನಪಿ ದೇಸನಾ ಗಹಿತಾತಿ। "ಫಲಟ್ಠವಸೇನೇವಾ"ತಿ ಚ ಸಾಧಾರಣವಚನೇನ ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀನಂ ಅಗ್ಗಹಿತತಂ ದೀಪೇತಿ। ಅನುಸಯಚ್ಛನ್ನಪಟಿಪಕ್ಖೇಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾನಞ್ಹಿ ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀನಂ ನ ಕೋಚಿ ಅನುಸಯೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹೋ, ನಾಪಿ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿರಹತಂ ಆಪಾದಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ನ ಅನುಸಯಸಾನುಸಯಪಹೀನಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೇಸು ಗಹಿತಾತಿ।

೧೭೫-೧೯೭. ಓಕಾಸವಾರೇ ಸೋ ಸೋ ಅನುಸಯೋ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಓಕಾಸೇ ಏವ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಆಪಾದಿತೋ ಪಹೀನೋ, ಅನಾಪಾದಿತೋ ಚ ಅಪ್ಪಹೀನೋತಿ ಪಹೀನಾಪ್ಪಹೀನವಚನಾನಿ ತದೋಕಾಸಮೇವ ದೀಪೇನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನೋಕಾಸೇ ತದುಭಯಾವತ್ತಬ್ಬತಾ ವುತ್ತಾತಿ। **ಸಾಧಾರಣಟ್ಠಾನೇ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಹೀನೋ ನಾಮ ಹೋತೀ**ತಿ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮಾನೋಕಾಸೇ ಪಹೀನೋ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ನ ಸಮಾನಕಾಲೇ ಪಹೀನೋತಿ।

ಪಹೀನವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಧಾತುವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೩೭-೩೪೦. ಧಾತುವಾರೇ **ಸನ್ತಾನಂ ಅನುಗತಾ ಹುತ್ವಾ ಸಯನ್ತೀ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಅಪ್ಪಹೀನಾ, ತಂಸನ್ತಾನೇ ಅಪ್ಪಹೀನಭಾವೇನ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಅರಹಭಾವೇನ ಸಯನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹತಾ ಏವ ಹಿ ಅನುರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಇಧಾಪಿ ಯುತ್ತಾತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ನ ಕಾಮಧಾತುಆದೀನಿ ಛ ಪಟಿನಿಸೇಧವಚನಾನಿ ಧಾತುವಿಸೇಸನಿದ್ಧಾರಣಾನಿ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ "ನ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸ ನ ಕಾಮಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿಮ್ಹಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಇಮಂ ನಾಮ

ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಾತಿ ನ ವಿಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ, ತಸ್ಮಾ ತಂಮೂಲಿಕಾಸು ಯೋಜನಾಸು “ನ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಂ ರೂಪಧಾತುಂ ಅರೂಪಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಾ”ತಿ ಪಠಮಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಪುನ ಅನುಕ್ಕಮೇನ “ನ ಕಾಮಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಾ”ತಿಆದಿಕಾ ಯೋಜನಾ ಕತಾ। ಏವಞ್ಹಿ ನ ಕಾಮಧಾತುಆದಿಪದೇಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಧಾತುಯೋಯೇವ ಗಹಿತಾ, ನ ಕಞ್ಚೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಯಥಾ ಅನುಸಯವಾರೇ “ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ ಪದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ಗಹಿತೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ತತ್ಥಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಗಹೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ “ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತಿ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ”ತಿಆದಿವಚನತೋ। ಅಥಾಪಿ ಅಪ್ಪಹೀನತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ತತ್ಥ ಗಹಿತೋ, ಇಧಾಪಿ ಸೋ ನ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ। **ಭಜ್ಜಾ**ತಿ ಭಞ್ಜಿತಬ್ಬಾ, ದ್ವಿಧಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನನು ನ ಕೋಚಿ ಅನುಸಯೋ ಯತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಅನುಸೇತಿ ನಾನುಸೇತಿ ಚಾತಿ ದ್ವಿಧಾ ಕಾತಬ್ಬೋ, ತತ್ಥೇವ ಕಸ್ಮಾ “ಕತಿ ಅನುಸಯಾ ಭಜ್ಜಾ? ಅನುಸಯಾ ಭಜ್ಜಾ ನತ್ಥೀ”ತಿ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಕತಾನಿ। ನ ಹಿ ಪಕಾರನ್ತರಾಭಾವೇ ಸಂಸಯೋ ಯುತ್ತೋತಿ ? ನ ನ ಯುತ್ತೋ, “ಅನುಸಯಾ ಭಜ್ಜಾ ನತ್ಥೀ”ತಿ ಅವುತ್ತೇ ಭಜ್ಜಾಭಾವಸ್ಸ ಅವಿಞ್ಞಾತತ್ತಾತಿ।

ಧಾತುವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅನುಸಯಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ಚಿತ್ತಯಮಕಂ

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧-೬೨. ಚಿತ್ತಯಮಕವಣ್ಣನಾಯಂ **ಆದಿತೋವ ತಯೋ ಸುದ್ಧಿಕಮಹಾವಾರಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಇಮೇ ತಯೋ ಮಹಾವಾರಾ ಸರಾಗಾದಿಕುಸಲಾದೀಹಿ ಮಿಸ್ಸಕಾ ಸುದ್ಧಿಕಾ ಚ, ತೇಸು ಆದಿತೋ ಸುದ್ಧಿಕಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಿಸ್ಸಕೇಸು ಚ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಸರಾಗಾದಿಮಿಸ್ಸಕಚಿತ್ತೇ ತಯೋ ತಯೋ ಮಹಾವಾರಾ, ತೇ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪನ ವುತ್ತೇ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ **“ಸೋಳಸ ಪುಗ್ಗಲವಾರಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ನ ನಿರನ್ತರಂ ವುತ್ತೇತಿ। “ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ”ತಿಆದಿನಾ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಾಗತಕಾಲಾನಞ್ಚ ಸಂಸಗ್ಗವಸೇನ ಏಕೇಕಾಯ ಪುಚ್ಛಾಯ ಪವತ್ತತ್ತಾ **“ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಕಾಲಸಮ್ಭೇದವಾರೋ”**ತಿ ವುತ್ತೋ। ಏವಂ ಸೇಸಾನಮ್ಪಿ ವಾರಾನಂ ತಂತಂನಾಮತಾ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೬೩. **ತಥಾರೂಪಸ್ಸೇವ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯಾ**ತಿ ಇದಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿಮ್ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇ ಅಧಿಪ್ಪೇತೇ ತಞ್ಚ ಚಿತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಅರಹತೋ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಮ್ಹೀ**ತಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಏವಂಪಕಾರಂ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

೬೫-೮೭. ಉಪ್ಪಾದವಾರಸ್ಸ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ, ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಾನಂ, ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ “ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ”ತಿ ಏತಸ್ಸ “ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ ಅತೀತತ್ತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ ನಾಮಾ”ತಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ ಚೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಾ**ತಿ ಏತಸ್ಸಪಿ ಉಪ್ಪಾದಂ ಪತ್ತತ್ತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ಅನತೀತತ್ತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಾಮಾತಿ

ದ್ವಯಮೇತಂ ಏವಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ನ ಹಿ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ "ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ"ತಿ ಅತೀತವೋಹಾರೋ ಅತ್ಥಿ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, **ಯಂ ವಾ ಪನ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ಏತ್ಥ "ನೋ"ತಿ ಅವತ್ವಾ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ತಥಾ **"ಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ"**ತಿ ಏತ್ಥ ಚ "ನೋ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। **"ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ"**ತಿ ಪನ ಭಿಜ್ಜಮಾನಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗೀ ಪುಗ್ಗಲೋ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಸ ಅತೀತಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ನ ಚ ಕಿಞ್ಚಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗೀ ಪುಗ್ಗಲೋ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಸಪಿ ಅತೀತಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ತಂ ಪನ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಹಿ ಸಾಮಞ್ಞವಚನಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅನೇಕಸ್ಮಿಞ್ಚ ಯಥಾಗಹಿತವಿಸೇಸೇ ತಿಟ್ಠತೀತಿ। **"ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ"**ತಿ ಏತ್ಥ **ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ** ಏತೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಗಹಿತಪುಗ್ಗಲಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ನಿಯಮೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಉಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನವಾರೋ ನಿರುದ್ಧನಿರುಜ್ಝಮಾನವಾರೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲವಾರಾದೀಸು ತೀಸುಪಿ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಚ। ತತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲವಾರೇ ಅವಿಸೇಸೇನ ಯಂ ಕಞ್ಚಿ ತಾದಿಸಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ಧಮ್ಮವಾರೇ ಚಿತ್ತಮೇವ, ಪುಗ್ಗಲಧಮ್ಮವಾರೇ ಪುಗ್ಗಲಂ ಚಿತ್ತಞ್ಚಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೮೩. ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲವಾರೇ ಇಮಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲವಾರತ್ತಾ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪುಚ್ಛಿತೋತಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ **ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ**ತಿ ಏತೇನ ನ ಕೋಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ನ ಗಹಿತೋ, ಏವಂ **ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಖಣಂ ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ನ ಕೋಚಿ ನ ಗಹಿತೋ। ನ ಹಿ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ಥಿ, ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ ಅತೀತಂ ನತ್ಥಿ, ತೇ ಚ ಪನ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಕ್ಖಣಾತೀತಚಿತ್ತಾ ನ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಪಠಮೋ ಪಞ್ಹೋ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ದುತಿಯತತಿಯಾ। ಚತುತ್ಥೋ ಪನ "ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಂ ಅವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ ಅವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ, ಇತರೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಞ್ಚ ಅವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಞ್ಚ ಅವೀತಿಕ್ಕನ್ತ"ನ್ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬೋ ಭವೇಯ್ಯ, ತಥಾ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಕಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಚಿತ್ತಮೇವ ವಿಭತ್ತನ್ತಿ ? ಚಿತ್ತವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲವವತ್ಥಾನತೋ। ಖಣಸ್ಸ ಹಿ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತತಾಯ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲತಾವಚನೇನ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಾತೀತಚಿತ್ತೋ ವುತ್ತೋ ಅತೀತಸ್ಸ ಚ, ತತ್ಥ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಕೋ ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗೋ ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲವವತ್ಥಾನಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ತಂತಂಖಣವೀತಿಕ್ಕಮಾವೀತಿಕ್ಕಮದಸ್ಸನವಸೇನ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಸಬ್ಬವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸು ಚಿತ್ತಮೇವ ವಿಭತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ನಯಿಧ ಧಮ್ಮಮತ್ತವಿಸಿಟ್ಠೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪುಚ್ಛಿತೋ, ಅಥ ಖೋ ಪುಗ್ಗಲವಿಸಿಟ್ಠಂ ಚಿತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಮೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯದಿಪಿ ಪುಗ್ಗಲಪ್ಪಧಾನಾ ಪುಚ್ಛಾ, ಅಥಾಪಿ ಚಿತ್ತಪ್ಪಧಾನಾ, ಉಭಯಥಾಪಿ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಯ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ಪನ ಅವತ್ವಾ ನಿರೋಧಕ್ಖಣವೀತಿಕ್ಕಮೇನ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲತಾ ನ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣವೀತಿಕ್ಕಮೇನ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲತಾ ವಿಯ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಅತೀತಂ ಚಿತ್ತ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಖಣಂ ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲಂ ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ **"ನ ನಿರುಜ್ಝಮಾನ"**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ।

೧೧೪-೧೧೭. ಮಿಸ್ಸಕವಾರೇಸು **ಯಸ್ಸ ಸರಾಗಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ** ಪುಚ್ಛಾ, **ನೋ**ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಞ್ಚ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ದಸ್ಸಿತಂ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ "ಯಸ್ಸ ಸರಾಗಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ಸರಾಗಂ ಚಿತ್ತಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಮಾತಿಕಾಠಪನಾಯಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಪಿ ತಥೇವ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಂಸಯತ್ಥೇಸು ಸರಾಗಾದಿಮಿಸ್ಸಕಚಿತ್ತವಸೇನೇವ ಪುಚ್ಛಾ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ "ಸರಾಗಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಸರಾಗಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ಇತರೇಸಂ ಸರಾಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಸರಾಗಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ ಚೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ ಚಾ"ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸುದ್ಧಿಕವಾರಸದಿಸಮೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಸಂಖಿತ್ತನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ.

ಚಿತ್ತಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ.

೯. ಧಮ್ಮಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧-೧೯. ಧಮ್ಮಯಮಕವಣ್ಣನಾಯಂ **ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಮಾತಿಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ**ತಿ ಯಥಾ ಮೂಲಯಮಕೇ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾ ದೇಸಿತಾ, ಯಥಾ ಚ ಖನ್ಧಯಮಕಾದೀಸು "ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅಞ್ಞಥಾ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದೇಸಿತಾ, ತಥಾ ಅದೇಸೇತ್ವಾ ಯಾ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ "ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದಿಕಾ ಮಾತಿಕಾ, ತಂ ಇಧ ಆದಿಮ್ಹಿ ಠಪೇತ್ವಾ ದೇಸಿತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ.

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ.

೨. ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೩-೩೪. "ಯಸ್ಸ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ **"ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಚಾತಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪವಸೇನ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಞ್ಹೇ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿರೂಪಞ್ಚ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ಪನ ಪಟಿಲೋಮವಾರಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ **ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚವನ್ತಾನಂ, ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ, ಆರುಪ್ಪೇ ಅಕುಸಲಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಕುಸಲಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿರೂಪಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮೇವ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ. ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿರೂಪೇ ನ ವಿಧಾನಂ, ನಾಪಿ ಪಟಿಸೇಧೋತಿ ಕೇಚಿ ವದನ್ತಿ, ತಥಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ "ಯಸ್ಸ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀತಿ? ನೋ"ತಿ (ಯಮ॰ ೩.ಧಮ್ಮಯಮಕ. ೧೯೩) ವುತ್ತನ್ತಿ. ತಂ ಪನೇತಂ ಏವಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾದೀನಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಚ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಏವಮಾದೀಹಿ ಏವ ಪಾಳೀಹಿ ಪಟಿಸೇಧಸಿದ್ಧಿತೋ.

ಯೇ ಚ ವದನ್ತಿ "ಯಥಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ ನಿರೋಧಕಥಾಯಂ 'ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಜಾತಾ ಧಮ್ಮಾ ಠಪೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ವಿರಾಗಾ ಚೇವ ಹೋನ್ತಿ ವಿರಾಗಾರಮ್ಮಣಾ ವಿರಾಗಗೋಚರಾ ವಿರಾಗಸಮುದಾಗತಾ ವಿರಾಗಪತಿಟ್ಠಾ'ತಿಆದೀಸು 'ಠಪೇತ್ವಾ ರೂಪ'ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ ಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧತ್ತಾ ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಂ 'ಠಪೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪ'ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧತ್ತಾ ಚಿತ್ತಜರೂಪಮೇವ ಕಥಿತ"ನ್ತಿ, ತಞ್ಚ ತಥಾ ನ ಹೋತಿ. ಯೇಸಞ್ಹಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಯೇಸು ಚ ವಿರಾಗಾದಿಆಸಙ್ಕಾ ಹೋತಿ, ತೇ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸಹಜಾತಾ ಧಮ್ಮಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಜಾತಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತಾ. **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಜಾತಾ**ತಿ ಹಿ ವಚನಂ ಮಗ್ಗೇ ಜಾತತಂ ದೀಪೇತಿ, ನ ಚ ಕಮ್ಮಜಾದೀನಿ ಅಮಗ್ಗೇ ಜಾಯಮಾನಾನಿ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಜಾತವೋಹಾರಂ ಅರಹನ್ತಿ ತೇಸಂ ತಸ್ಸ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವತೋ, ತಸ್ಮಾ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ತಂಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇಸು ಠಪೇತಬ್ಬಂ ಠಪೇತುಂ "ಠಪೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಇಧ ಪನ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾ ಯಸ್ಸ ಯತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ ಚ, ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಓಕಾಸೇ ಅಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಪಟಿಬದ್ಧತಾ ಅಪ್ಪಟಿಬದ್ಧತಾ ಚ ಆಮಟ್ಠಾ, ನ ಚ ಕಮ್ಮಜಾದಿರೂಪಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಗಹಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಓಕಾಸೇ ವಾ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇಸು

ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ ತೇ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಚ ಪಟಿಸೇಧೇತಬ್ಬಾ, ನ ಚ ಅಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾತಿ ಏತ್ಥ ನ ಗಹಿತಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಾನಂ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಞ್ಚ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಚನತೋತಿ।

ಚತುತ್ಥಪಞ್ಹೇ **ಪವತ್ತೇ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇತಿ** ಇದಂ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಏತೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಗಹಿತೇಸು ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಾನಂ ಚತುವೋಕಾರೇ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಸ್ಸೇವ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗಿನೋ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೯೯. **"ಏಕಾವಜ್ಜನೇನ ೧೮೭ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ನಾನಾವಜ್ಜನೇನಪಿ ಪನ ತತೋ ಪುರಿಮತರಜವನವೀಥೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ "ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಇದಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಲಬ್ಭತೇವ, ತಸ್ಮಾ ಏತೇನ ಲಕ್ಖಣೇನ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣಂ ಸಬ್ಬಂ **ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಭಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇತಿ** ಏತೇನೇವ ಕುಸಲಾನಾಗತಭಾವಪರಿಯೋಸಾನೇನ ತಾಯ ಏವ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣತಾಯ ದೀಪಿತಂ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏಸ ನಯೋ ಅಕುಸಲಾತೀತಭಾವಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಾತೀತಭಾವಸ್ಸ ಚ ಆದಿಮ್ಹಿ **"ದುತಿಯೇ ಅಕುಸಲೇ"**ತಿ, **"ದುತಿಯೇ ಚಿತ್ತೇ"**ತಿ ಚ ವುತ್ತಟ್ಠಾನೇ। ಯಥಾ ಹಿ ಭಾವನಾವಾರೇ ಭಾವನಾಪಹಾನಾನಂ ಪರಿಯೋಸಾನೇನ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇನ ತತೋ ಪುರಿಮತರಾನಿಪಿ ಭಾವನಾಪಹಾನಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ತಂ ತಂ ತೇನ ತೇನ ಆದಿನಾ ಅನ್ತೇನ ಚ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ।

೧೦೦. **ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಅಕುಸಲಾನಂ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಅಕುಸಲಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀತಿ** ವಚನೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತತೋ ಸೋಳಸಮಂ, ತತೋ ಪರಮ್ಪಿ ವಾ ಭವನಿಕನ್ತಿಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ನ ತತೋ ಓರನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಧಮ್ಮಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕಂ

೧. ಪಣ್ಣತ್ತಿವಾರೋ

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕೇ ವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಯ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಾನನ್ತರಂ ಅನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನನ್ತರಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ "ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ? ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೪೯೨) ಸುತ್ತೇ ದೇಸಿತಕ್ಕಮೇನ। ಪವತ್ತಿವಾರೇ ಹಿ ಏಕನ್ತಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ಕಮ್ಮಜಾನಂ ಅಕಮ್ಮಜಾನಞ್ಚ ಅನುಪಾಲಕಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧೀಸು ಚ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಕಮ್ಮಜಾನನ್ತಿ ತಂಮೂಲಕಾನಿ ಯಮಕಾನಿ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತಿವಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸು ಪನ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾವಸಾನೇಸು ಯಂ ಮೂಲಕಮೇವ ನ ಹೋತಿ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಮೂಲಕಾನಿ ಚುತಿಉಪಪತ್ತಿವಸೇನೇವ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಆಯತನಯಮಕೇ ವಿಯ, ತಸ್ಮಾ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ತೇಸಂ ಮಜ್ಝೇ ಅನುದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಅನ್ತೇ ಉದ್ದಿಟ್ಠನ್ತಿ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೯೪. ಇತ್ಥೀ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಇತ್ಥೀತಿ ಕೋಚಿ ಸಭಾವೋ ನತ್ಥಿ, ನ ಚ ರೂಪಾದಿಧಮ್ಮೇ ಉಪಾದಾಯ ಇತ್ಥಿಗ್ಗಹಣಂ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇತ್ಥಿಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಮಿವ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಿತೋ ತಥಾಗಹಿತಸ್ಸ ವಸೇನ "ನತ್ಥೀ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ನೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸುಖಸ್ಸ ಚ ಭೇದಂ ಕತ್ವಾ "ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸ"ನ್ತಿ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ "ದುಕ್ಖಂ ದೋಮನಸ್ಸ"ನ್ತಿ ವಚನೇನೇವ ಸೋಮನಸ್ಸತೋ ಅಞ್ಞಾ ಸುಖಾ ವೇದನಾ ಸುಖಂ, ದೋಮನಸ್ಸತೋ ಚ ಅಞ್ಞಾ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ ಗಹಿತೋಯೇವಾತಿ **"ಸುಖಂ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದುಕ್ಖಂ ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯ"**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

೧೪೦. ಸುದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯವಾರೇ **ಚಕ್ಖು ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖೂನಿ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ "ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅವಸೇಸಂ ಸೋತನ್ತಿ** ತಣ್ಹಾಸೋತಮೇವಾಹ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨.ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೮೬. ಪವತ್ತಿವಾರೇ "ಛಯಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಛ? ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ...ಪೇ॰... ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೪೯೫) ಸುತ್ತೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಇಧ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀಸು ಪವತ್ತಮಾನೇಹಿ ಕಮ್ಮಜಾಕಮ್ಮಜೇಹಿ ಸಬ್ಬೇಹಿಪಿ ಯೋಗಂ ಗಚ್ಛತಿ, ನ ಚ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವಿಯ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮನಿಸ್ಸಯೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತ್ತಾವ ಪಧಾನಂ, ತಸ್ಮಾ ಕೂಟಂ ವಿಯ ಗೋಪಾನಸೀನಂ ಸಬ್ಬಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಂ ಅನ್ತೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಯೋಜಿತಂ। ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಮೂಲಕೇಸು ಪವತ್ತಿಞ್ಚ ಗಹೇತ್ವಾ ಗತೇಸು "ಯಸ್ಸ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಸಬ್ಬೇಸಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ, ಪವತ್ತೇ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಸುಖದುಕ್ಖದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಚ ಯೋಜನಾ ಲಬ್ಭತಿ, ತಥಾ "ಯಸ್ಸ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ನೋ"ತಿಆದಿನಾ ತಂಮೂಲಕಾ ಚ ನಯಾ। ತೇಹಿ ಪನ ಪವತ್ತಿಯಂಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇಹಿ ಯೋಜನಾ ತಂಮೂಲಕಾ ಚ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀಸು ಪವತ್ತಮಾನೇಹಿ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀಹಿ ಯೋಜನಾಯ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇಹಿ ಚ ನಯೇಹಿ ಪಾಕಟಾಯೇವಾತಿ ಕತ್ವಾ ನ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

"ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ವಿನಾ ಸೋಮನಸ್ಸೇನಾತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾವಿಪಾಕಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಸೋಮನಸ್ಸವಿರಹಿತಸಚಕ್ಖುಕಪಟಿಸನ್ಧಿನಿದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ "ಚತುನ್ನಂಯೇವಾ"ತಿ ನಿಯಮೋ ಕತೋ, ತೇನ ತಂಸಮಾನಲಕ್ಖಣಾ ಪರಿತ್ತವಿಪಾಕರೂಪಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋಪಿ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರೇಸು ಸೋಮನಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿಸಮಾನತಾಯ ಮಹಾವಿಪಾಕೇಹಿ ಚತೂಹಿ ನಿದಸ್ಸನಂ ಕತಂ, ತೇನ ಯಥಾ ಸಸೋಮನಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಅಚಕ್ಖುಕಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ಇತರಮಹಾವಿಪಾಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾಪೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಞ್ಚ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಚವನ್ತಾನಂ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕತಾ ಸಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ನಿಯಮತೋ ಸಚಕ್ಖುಕಾದಿಭಾವದಸ್ಸನೇನ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ। ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕೇಪಿ ಹಿ ಸನ್ಧಾಯ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಇದಂ ವಚನಂ ಯಥಾ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಥಾ ಆಯತನಯಮಕೇ ದಸ್ಸಿತಂ। ನ ಹಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ವಜ್ಜನೇ ಕಾರಣಂ ಅತ್ಥಿ, "ಇತ್ಥೀನಂ ಅಝಾನಕಾನಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತೀನ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೧೮೭) ಚ ತೇ ಏವ ವುತ್ತಾತಿ।

ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಅಚಕ್ಖುಕಾನನ್ತಿ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚ ಕಾಮಾವಚರೇ ಸೋಪೇಕ್ಖಅಚಕ್ಖುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ತಂಸಮಾನಲಕ್ಖಣಂ ಅರೂಪಪಟಿಸನ್ಧಿಞ್ಚ ನಿದಸ್ಸೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕೇಸುಚಿ ಪನ ಪೋತ್ಥಕೇಸು

“ಅಹೇತುಕಾರೂಪಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನಾ”ತಿ ಪಾಠೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಏವ ಸೇಯ್ಯೋ।

“ತತ್ಥ ಹಿ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಸದ್ಧಾಸತಿಪಞ್ಞಾಯೋ ನತ್ಥಿ, ಸಮಾಧಿವೀರಿಯಾನಿ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯಪ್ಪತ್ತಾನಿ ನ ಹೋನ್ತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ಯದಿ ಪನ ಸಮಾಧಿವೀರಿಯಾನಿ ಸನ್ತಿ, “ಇನ್ದ್ರಿಯಪ್ಪತ್ತಾನಿ ನ ಹೋನ್ತೀ”ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ “ಸಮಾಧಿ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ”ತಿ (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೧೧೩) “ವೀರಿಯಂ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ”ತಿ (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೧೧೧) ವಚನತೋ। ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇ ಚ ಯಥಾ ಸಮಾಧಿಲೇಸೋ ಏಕಗ್ಗತಾ ಅತ್ಥಿ, ನ ಏವಂ ವೀರಿಯಲೇಸೋ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಏವಮೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ “ತತ್ಥ ಹಿ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಸದ್ಧಾವೀರಿಯಸತಿಪಞ್ಞಾಯೋ ನತ್ಥಿ, ಏಕಗ್ಗತಾ ಪನ ಸಮಾಧಿಲೇಸೋ ಏವ ಹೋತೀ”ತಿ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಸಿಯಾ - ಯಥಾ ಅಞ್ಞೇಸು ಕೇಸುಚಿ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಸಮಾಧಿವೀರಿಯಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪ್ಪತ್ತಾನಿ ಚ, ಏವಮಿಧ ಸಮಾಧಿವೀರಿಯಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪ್ಪತ್ತಾನಿ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಸಮಾಧಿವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಾನಮೇವ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಅಹೇತುಕನ್ತರತೋ ವಿಸೇಸೇತಿ । ತತ್ಥ “ಸಮಾಧಿವೀರಿಯಾನಿ ಪನ ನ ಹೋನ್ತೀ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ “ಇನ್ದ್ರಿಯಪ್ಪತ್ತಾನೀ”ತಿ ಸಮಾಧಿಲೇಸಸ್ಸ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಭಾವಂ ಅಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ, ನ ವೀರಿಯಲೇಸಸ್ಸ। ವಿಸೇಸನಞ್ಹಿ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬೇ ಪವತ್ತತಿ। ಯೇಸು ಪನ ಪೋತ್ಥಕೇಸು “ತತ್ಥ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಸದ್ಧಾವೀರಿಯಸತಿಪಞ್ಞಾಯೋ ನತ್ಥೀ”ತಿ ಪಾಠೋ, ಸೋ ಏವ ಸುನ್ದರತರೋ।

ಯಾವ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಾವ ಗಬ್ಭಗತಾನಂ ಅಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಭಾವೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **“ಸಹೇತುಕಾನಂ ಅಚಕ್ಖುಕಾನನ್ತಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕವಸೇನ ಚೇವ ಅರೂಪೀವಸೇನ ಚ ವುತ್ತ”**ನ್ತಿ। ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾಪಿ ಪನ ಅವಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಚಕ್ಖುಕಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನನ್ತಿ ಕಾಮಧಾತುಯಂ ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಇಧಾಪಿ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಚ ಅಚಕ್ಖುಕಾ ಲಬ್ಭನ್ತೇವ। ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಸನ್ತಾನಾನಮ್ಪಿ ಉಪಪತ್ತಿವಸೇನ ಉಪ್ಪಾದೋ, ಚುತಿವಸೇನ ನಿರೋಧೋ ಬಾಹುಲ್ಲವಸೇನ ದಸ್ಸಿತೋ। ಕದಾಚಿ ಹಿ ತೇಸಂ ಪಠಮಕಪ್ಪಿಕಾದೀನಂ ವಿಯ ಪವತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಏತ್ಥ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾವಸಾನೇಸು ಇನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಯಮಕೇಸು ಪಠಮಪುಚ್ಛಾಸು ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇಹಿ ಗಹಿತೇಹಿ ಉಪಪತ್ತಿಚುತಿವಸೇನ ಗಚ್ಛನ್ತೇಹಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀಹಿ ನಿಯಮಿತತ್ತಾ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ಪವತ್ತಿವಸೇನಪಿ ಲಬ್ಭಮಾನಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿಚುತಿವಸೇನೇವ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಸು ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇಹಿ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೯೦. ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದಿಸಮಾನಗತಿಕಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನೇವ ಗಚ್ಛತಿ ಸನ್ತಾನುಪ್ಪತ್ತಿನಿರೋಧದಸ್ಸನತೋತಿ ಆಹ **“ಪವತ್ತೇ ಸೋಮನಸ್ಸವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇತಿ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತ**”ನ್ತಿ। **ಏತೇಸಞ್ಞೇವ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಪಞ್ಚನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಏತೇಸಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೇಸು, ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧೀಸೂತಿ ಏವಂ ಯಥಾಲಾಭೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅಯಂ ಪನ ಭೇದೋಯೇವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪರಿಪುಣ್ಣಪಞ್ಹಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸರೂಪದಸ್ಸನೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೇ ಪಚ್ಛಿಮಕೋಟ್ಠಾಸಸ್ಸ ಭೇದೋತಿ ನಾಮಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ವಿನಾ ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ಪವತ್ತೇ ಸೋಮನಸ್ಸವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಏತ್ಥ “ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಾನಂ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನ”ನ್ತಿ ಅವಚನಂ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದಿಸಮಾನಗತಿಕತಂ ದೀಪೇತಿ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಉಪಪತ್ತಿಯಂಯೇವ ಉಪ್ಪಾದೋ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ। “ವಿನಾ ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ತೇ ಚ ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಾ ಚ ನ ವುತ್ತಾ, ಅನುಪ್ಪಾದೋಪಿ ಪನೇತಸ್ಸ ಚುತಿಉಪಪತ್ತೀಸ್ವೇವ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ನ ಪವತ್ತೇತಿ। ಪಚ್ಛಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇಪಿ “ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚವನ್ತಾನಂ, ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಏವಂ “ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚವನ್ತಾನ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥೇವ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ತೇ ಚ ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಾ ನ ಚ ವುತ್ತಾ। ಯಸ್ಸಯತ್ಥಕೇ ಚ ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಾ ನ

ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಹಿ "ನಿರೋಧಸಮಾಪನ್ನಾನ"ನ್ತಿ ವಚನಂ "ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ವಚನಂ ವಿಯ ಓಕಾಸದೀಪಕಂ, ನಾಪಿ "ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ"ತಿಆದಿವಚನಂ ವಿಯ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಕ್ಖಣದೀಪಕಂ, ಅಥ ಖೋ ಪುಗ್ಗಲದೀಪಕಮೇವಾತಿ।

ಅತೀತಕಾಲಭೇದೇ **ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ**ತಿ ಏತ್ಥ "ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ"ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು "ಸುದ್ಧಾವಾಸಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ, ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ"ತಿ (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೧೭೭) ಏತ್ಥ ವಿಯ "ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ? ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಸೋಮನಸ್ಸಮನಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾ ಪುಗ್ಗಲಾ ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿನೋ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ಸೋಮನಸ್ಸಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ಉಪಪತ್ತಿಸಮಙ್ಗಿನೋಯೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಹಿ ವಸೇನ ಯಾವ ಪಠಮರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಧರತಿ, ತಾವ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತದಾ ಚ ದುತಿಯಚಿತ್ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ "ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾ"ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಉಭಯಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇನ ನಿದಸ್ಸಿತಂ। ಯಥಾ ಹಿ "ನ ನಿರುಜ್ಝಿತ್ಥಾ"ತಿ ಇದಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ದ್ವೀಸು ಖಣೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಸಬ್ಬಪಠಮೇನ ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇನ ನಿದಸ್ಸಿತಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅನಾಗತಕಾಲಭೇದೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸಮಾನೇ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸಮಾನತಾವ ಪುಚ್ಛಿತಾ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲಭೇದೇ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಂಸಯಭೇದೇಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸೇವ ಗಹಿತತ್ತಾ "ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ , ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸೇವ ಪುಚ್ಛಿತಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿಯಂಯೇವ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಸಮ್ಭವತಿ, ನ ಅಞ್ಞತ್ಥ, ನ ಏವಮಿಧ "ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸೇವ ಪುಚ್ಛಿತಾನಂ ತೇಸಂ ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದೋ ನ ಸಮ್ಭವತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ನಿರೋಧವಾರೇಪಿ "ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ಅಪಿ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಸ್ಸ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ। ನ ಹಿ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಚುತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇವ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯನಿರೋಧೋ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಪಠಮಪುಚ್ಛಾಸು ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನತ್ಥೋ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬತ್ಥನಿಸ್ಸಯೋ ಮಾದಿಸೋವ ಉಪಪತ್ತಿಉಪ್ಪಾದಿನ್ದ್ರಿಯವಾ ಉಭಯುಪ್ಪಾದಿನ್ದ್ರಿಯವಾ ಅತ್ಥೋ ಪಟಿನಿವತ್ತಿತ್ವಾಪಿ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬತ್ಥಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಏವಂ ವಿಯ ದುತಿಯಪುಚ್ಛಾಸು ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನತ್ಥಮೇವ ನಿಯಮೇತಿ, ನ ತತ್ಥೇವ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ ಅನಾಗತಭಾವಮತ್ತೇನ ಸರೂಪತೋ ಗಹಿತಂ ಉಪ್ಪಾದಂ ವಾ ನಿರೋಧಂ ವಾ ಸಂಸಯತ್ಥನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇವಂ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನತ್ಥಸ್ಸ ನಿಯಮೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೧೮೧) ವುತ್ತಂ। ಏಸ ನಯೋ ನಿರೋಧವಾರೇಪಿ।

ಪಟಿಲೋಮೇ ಪನ ಯಥಾ ಅನುಲೋಮೇ "ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ ಅನಾಗತಾ ಸರೂಪವಸೇನ ವುತ್ತಾ, ಏವಂ ಅವುತ್ತತ್ತಾ ಯಥಾ ತತ್ಥ ಸಂಸಯಪದೇನ ಗಹಿತಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದಿಮೂಲಕೇಸು ಯೋಜಿತಾ, ನ ಏವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಚ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಯೋಜೇತುಂ, ನ ಏವಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾನಿರೋಧೇ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಚ ಅನುಪ್ಪಾದಾನಿರೋಧಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಅಭೂತಾಭಾವಸ್ಸ ಅಭೂತಾಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಚ ಸಮ್ಭವಾನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ, ಅಭೂತುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾಭಾವೋ ಚ ಪಟಿಲೋಮೇ ಪುಚ್ಛಿತೋ, ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ವಿಸೇಸರಹಿತಸ್ಸ ಅಭೂತಾಭಾವಸ್ಸ ವತ್ತಮಾನಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸ ವಿಯ ಕಾಲನ್ತರಯೋಗಾಭಾವತೋ ಯಾದಿಸಾನಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾಭಾವೇನ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯೋ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಸನ್ನಿಚ್ಛಿತೋ, ತನ್ನಿಸ್ಸಯಾ ತಾದಿಸಾನಂಯೇವ ಉಪಪತ್ತಿಚುತಿಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾನಂ ಜೀವಿತಾದೀನಮ್ಪಿ

ಅನುಪ್ಪಾದಾನಿರೋಧಾ ಸಂಸಯಪದೇನ ಪುಚ್ಛಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ "ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೩೦೮) ಚ, "ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ? ಆಮನ್ತಾ"ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ "ಯೇ ಅರೂಪಂ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸು ವಿಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನನ್ತಿ।

ಯೇ ರೂಪಾವಚರಂ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಘಾನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಯೇ ಸೋಪೇಕ್ಖಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇ "ಯೇ ಚ ಅರೂಪಂ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಏತೇನ ಪಚ್ಛಿಮಕೋಟ್ಠಾಸವಚನೇನ ತಂಸಮಾನಲಕ್ಖಣತಾಯ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಯೇ ಸೋಮನಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇ ಏವ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಯೇಸು ಆದಿಮಪೋತ್ಥಕೇಸು "ಅತೀತಾನಾಗತವಾರೇ ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ ಧಮ್ಮಯಮಕೇ ವಿಯ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಾತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ಅತ್ಥಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ"ತಿ ಲಿಖಿತಂ, ತಂ ಪಮಾದಲಿಖಿತಂ। ಯೇಸು ಪನ ಪೋತ್ಥಕೇಸು "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತವಾರೇ ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥಾತಿ...ಪೇ॰... ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ"ತಿ ಪಾಠೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಏವ ಸುನ್ದರತರೋತಿ।

ಪವತ್ತಿವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ

೪೩೫-೪೮೨. ಪರಿಞ್ಞಾವಾರೇ **ಲೋಕಿಯಅಬ್ಯಾಕತಮಿಸ್ಸಕಾನಿ ಚಾತಿ** ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಪರಿಯಾಪನ್ನೇಹಿ ಏಕನ್ತಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯೇಹಿ ಲೋಕಿಯಅಬ್ಯಾಕತೇಹಿ ಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ತಾನಿ ಉಪಾದಾಯ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ವಿಯ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾ ಚ ವುತ್ತಾ। ಯದಿ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾ ಹೋತಿ, ಕಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮಯಮಕೇ "ಯೋ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಭಾವೇತಿ, ಸೋ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪರಿಜಾನಾತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಅಬ್ಯಾಕತಪದೇನ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಯಮಕಾನಿ ನ ವುತ್ತಾನೀತಿ? ಯಥಾ "ಕುಸಲಂ ಭಾವೇಮಿ, ಅಕುಸಲಂ ಪಜಹಾಮೀ"ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇಸು ಭಾವನಾಪಹಾನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ "ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಅನಿಚ್ಚೋ, ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಖನ್ಧಾದೀಸು ಪರಿಜಾನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತಿ, ತತ್ಥ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ "ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪರಿಜಾನಿತಬ್ಬಾ, ತೇ ಚ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭಾವಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಿಜಾನಿತಬ್ಬಾ, ನ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವನ್ತಿ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಭಾಜನೀಯೇ ಆಗತಸ್ಸ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಪಹಾತಬ್ಬತಾವ ವುತ್ತಾ, ನ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾ, ನನು ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವೇನ ಅಗ್ಗಹಿತಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಪಿ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ಯಥಾ ಪನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭಾವೋ ಭಾವೇತಬ್ಬಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇಹಿ ವಿನಾಪಿ ಹೋತಿ, ನ ಏವಂ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಭಾವೋ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇನ ವಿನಾ ಹೋತೀತಿ ಇಮಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪಹಾತಬ್ಬತಾವ ಇಧ ವುತ್ತಾ, ನ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅಕುಸಲಂ ಏಕನ್ತತೋ ಪಹಾತಬ್ಬಮೇವಾತಿ** ಏತೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಮೇವ, ನ ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬಮೇವ ನಿವಾರೇತಿ, ನ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಭಾವೇತಬ್ಬನಿಟ್ಠಂ, ನ ಪನ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬನಿಟ್ಠನ್ತಿ ಭಾವೇತಬ್ಬಭಾವೋ ಏವ ತಸ್ಸ ಗಹಿತೋತಿ। **"ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ"**ತಿಆದಿ "ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಪರಿಜಾನಾತೀ"ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಪರತೋ ಲಿಖಿತಬ್ಬಂ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಲಿಖಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕಞ್ಹಿ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇ ಇದಂ ವುತ್ತಂ "ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಪಜಹನ್ತಿ ನೋ ಚ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಭಾವೇನ್ತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ. ೪೪೦)।

ಏತ್ಥ ಚ ಪುಥುಜ್ಜನೋ, ಅಟ್ಠ ಚ ಅರಿಯಾತಿ ನವ ಪುಗ್ಗಲಾ। ತೇಸು ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಭಬ್ಬಾಭಬ್ಬವಸೇನ ದುವಿಧೋ, ಸೋ "ಪುಥುಜ್ಜನೋ"ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇಸು "ಛ ಪುಗ್ಗಲಾ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನ ಪರಿಜಾನಿತ್ಥ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನ ಪಜಹಿತ್ಥಾ"ತಿಆದೀಸು ಚ ಅಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಹಿತೋ। "ಯೇ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಭಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಸಚ್ಚಯಮಕ.೪೯, ೫೧-೫೨) ಆಗತಟ್ಠಾನೇಸು "ಪಞ್ಚ ಪುಗ್ಗಲಾ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಪರಿಜಾನಿಸ್ಸನ್ತಿ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಪಜಹಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೪೫೧) ಚ ಭಬ್ಬೋ ಏವ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಹಿತೋ। "ಯೇ ಚ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಮಗ್ಗಂ ನ ಪಟಿಲಭಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಸಚ್ಚಯಮಕ.೫೧) ಆಗತಟ್ಠಾನೇಸು "ತಯೋ ಪುಗ್ಗಲಾ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನಪ್ಪಜಹಿಸ್ಸನ್ತಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನ ಪರಿಜಾನಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೪೫೫) ಚ ಅಭಬ್ಬೋ ಏವ। ಅಗ್ಗಫಲಸಮಙ್ಗೀ ಚ ಪಠಮಫಲಸಮಙ್ಗೀ ಅರಹಾ ಚಾತಿ ದುವಿಧೋ। ಸೋಪಿ "ಅರಹಾ"ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇಸು "ತಯೋ ಪುಗ್ಗಲಾ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಭಾವಿತ್ಥ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಪಜಹಿತ್ಥಾ"ತಿಆದೀಸು (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೪೪೪) ಚ ಅಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಹಿತೋ। "ಯೋ ಅಗ್ಗಫಲಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೪೪೮) ಆಗತಟ್ಠಾನೇಸು "ತಯೋ ಪುಗ್ಗಲಾ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಜಹಿತ್ಥ, ನೋ ಚ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸಚ್ಛಿಕರಿತ್ಥಾ"ತಿಆದೀಸು (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೪೪೪) ಚ ಪಠಮಫಲಸಮಙ್ಗೀ ಚ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಹಿತೋ। "ಯೋ ಅಗ್ಗಫಲಂ ಸಚ್ಛಾಕಾಸೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೪೪೩, ೪೪೮) ಆಗತಟ್ಠಾನೇಸು ಇತರೋವಾತಿ ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲಭೇದಂ ಞತ್ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನೇನ ಗಹಿತಪುಗ್ಗಲೇ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಪರಿಞ್ಞಾವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಯಮಕಪಕರಣ-ಮೂಲಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।

ಪಟ್ಠಾನಪಕರಣ-ಮೂಲಟೀಕಾ

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭವಣ್ಣನಾ

ದಿಬ್ಬನ್ತಿ ಕಾಮಗುಣಾದೀಹಿ ಕೀಳನ್ತಿ ಲಳನ್ತಿ, ತೇಸು ವಾ ವಿಹರನ್ತಿ, ವಿಜಯಸಮತ್ಥತಾಯೋಗೇನ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕೇ ವಿಜೇತುಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಇಸ್ಸರಿಯಟ್ಠಾನಾದಿಸಕ್ಕಾರದಾನಗ್ಗಹಣಂ ತಂತಂಅತ್ಥಾನುಸಾಸನಞ್ಚ ಕರೋನ್ತಾ ವೋಹರನ್ತಿ, ಪುಞ್ಞಯೋಗಾನುಭಾವಪ್ಪತ್ತಾಯ ಜುತಿಯಾ ಜೋತನ್ತಿ, ಯಥಾಭಿಲಾಸಿತಞ್ಚ ವಿಸಯಂ ಅಪ್ಪಟಿಘಾತೇನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಯಥಿಚ್ಛಿತನಿಪ್ಫಾದನೇ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ ವಾ **ದೇವಾ,** ದೇವನೀಯಾ ವಾ ತಂತಂಬ್ಯಸನನಿತ್ಥರಣತ್ಥಿಕೇಹಿ ಸರಣಂ ಪರಾಯಣನ್ತಿ ಗಮನೀಯಾ, ಅಭಿತ್ಥವನೀಯಾ ವಾ। ಸೋಭಾವಿಸೇಸಯೋಗೇನ ಕಮನೀಯಾತಿ ವಾ **ದೇವಾ**। ತೇ ತಿವಿಧಾ - ಸಮ್ಮುತಿದೇವಾ ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾ ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾತಿ। ಭಗವಾ ಪನ ನಿರತಿಸಯಾಯ ಅಭಿಞ್ಞಾಕೀಳಾಯ, ಉತ್ತಮೇಹಿ ದಿಬ್ಬಬ್ರಹ್ಮಅರಿಯವಿಹಾರೇಹಿ, ಸಪರಸನ್ತಾನಸಿದ್ಧಾಯ ಪಞ್ಚವಿಧಮಾರವಿಜಯಿಚ್ಛಾನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾ, ಚಿತ್ತಿಸ್ಸರಿಯಸತ್ತಧನಾದಿಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದಸಕ್ಕಾರದಾನಗ್ಗಹಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಧಮ್ಮಸಭಾವಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯಾನುರೂಪಾನುಸಾಸನೀಸಙ್ಖಾತೇನ ಚ ವೋಹಾರಾತಿಸಯೇನ, ಪರಮಾಯ ಪಞ್ಞಾಸರೀರಪ್ಪಭಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಜುತಿಯಾ, ಅನೋಪಮಾಯ ಚ ಞಾಣಸರೀರಗತಿಯಾ, ಮಾರವಿಜಯಸಬ್ಬಞ್ಞುಗುಣಪರಹಿತನಿಪ್ಫಾದನೇಸು ಅಪ್ಪಟಿಹತಾಯ ಸತ್ತಿಯಾ ಚ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಸದೇವಕೇನ ಲೋಕೇನ ಸರಣನ್ತಿ ಗಮನೀಯತೋ, ಅಭಿತ್ಥವನೀಯತೋ, ಭತ್ತಿವಸೇನ ಕಮನೀಯತೋ ಚ ಸಬ್ಬೇ ತೇ ದೇವೇ ತೇಹಿ ಗುಣೇಹಿ ಅತಿಕ್ಕನ್ತೋ ಅತಿಸಯೋ ವಾ ದೇವೋತಿ **ದೇವಾತಿದೇವೋ**। ಸಬ್ಬದೇವೇಹಿ ಪೂಜನೀಯತರೋ ದೇವೋತಿ ವಾ **ದೇವಾತಿದೇವೋ,** ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಭಾವಂ ವಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಗುಣಾಲಙ್ಕಾರಂ ಪತ್ತತ್ತಾ ಅಞ್ಞದೇವೇಹಿ ಅತಿರೇಕತರೋ ವಾ ದೇವೋ **ದೇವಾತಿದೇವೋ**। **ದೇವಾನ**ನ್ತಿ ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾನಂ ತದಾ ಧಮ್ಮಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ। ಸಕ್ಕಾದೀಹಿ **ದೇವೇಹಿ** ಪಹಾರಾದಅಸುರಿನ್ದಾದೀಹಿ **ದಾನವೇಹಿ** ಚ **ಪೂಜಿತೋ**। ಕಾಯವಚೀಸಂಯಮಸ್ಸ ಸೀಲಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸಂಯಮಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಚ ಪಟಿಪಕ್ಖಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ **ಸುದ್ಧಸಂಯಮೋ**।

ಇಸಿಸತ್ತಮೋತಿ ಚತುಸಚ್ಚಾವಬೋಧಗತಿಯಾ ಇಸಯೋತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗತಾನಂ ಸತಂ ಪಸತ್ಥಾನಂ ಇಸೀನಂ ಅತಿಸಯೇನ ಸನ್ತೋ ಪಸತ್ಥೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಪಸ್ಸೀಆದಯೋ ಚ ಉಪಾದಾಯ ಭಗವಾ "ಸತ್ತಮೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಯತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಚ್ಚುದಾವತ್ತತಿ, ತಂ ನಾಮರೂಪಂ ಸಮುದಯನಿರೋಧನೇನ ನಿರೋಧೇಸೀತಿ **ನಾಮರೂಪನಿರೋಧನೋ**। ಅತಿಗಮ್ಭೀರನಯಮಣ್ಡಿತದೇಸನಂ ಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ ದೇಸೇಸಿ ಪಕರಣನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚಯುದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

"ಕೇ ಪನ ತೇ ನಯಾ, ಕಿಞ್ಚ ತಂ ಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮಾ"ತಿ ನಯಿದಂ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ? ನಿದಾನಕಥಾಯಂ ಪಟ್ಠಾನಸಮಾನನೇ ಅನುಲೋಮಾದೀನಂ ನಯಾನಂ ಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಚ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ **"ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಹಿ...ಪೇ॰... ನಾಮಾತಿ ಹಿ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಪಾಳಿಂ ಆಹರಿ। ತತ್ಥ ಗಾಥಾತ್ಥಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಧಿಪ್ಪಾಯಞ್ಚ ಪರತೋ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮಾತಿ।

ಪಟ್ಠಾನನಾಮತ್ಥೋ ಪನ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದೀನಂ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದಿನಾಮತ್ಥೋ, ಇಮಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ಚತುವೀಸತಿಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಸಮೋಧಾನತಾ ಚೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಏವಞ್ಹಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪಟ್ಠಾನೇ ಞಾತೇ ವಿತ್ಥಾರೋ

ಸುಖವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಹೋತೀತಿ। ತತ್ಥ ಚ ನಾಮತ್ಥೋ ಪಠಮಂ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ "**ತತ್ಥ ಯೇಸಂ...ಪೇ॰... ನಾಮತ್ಥೋ ತಾವ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ**"ತಿ ವತ್ವಾ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣಸ್ಸ ಪಟ್ಠಾನನಾಮಸ್ಸೇವ ತಾವ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಕೇನಟ್ಠೇನ ಪಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ । **ಪ-ಕಾರೋ ಹೀ**ತಿ ಉಪಸಗ್ಗಪದಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸೋ "ಪವಿಭತ್ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು, ಯಂ ಸೇಟ್ಠಂ ತದುಪಾಗಮುನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ನಾನಪ್ಪಕಾರತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ। ನನು ಪಕಾರೇಹಿ ವಿಭತ್ತಾ ಪವಿಭತ್ತಾತಿ ಪ-ಇತಿ ಉಪಸಗ್ಗೋ ಪಕಾರತ್ಥಮೇವ ದೀಪೇತಿ, ನ ನಾನಪ್ಪಕಾರತ್ಥನ್ತಿ? ನ, ತೇಸಂ ಪಕಾರಾನಂ ನಾನಾವಿಧಭಾವತೋ। ಅತ್ಥತೋ ಹಿ ಆಪನ್ನಂ ನಾನಾವಿಧಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ನಾನಾ-ಸದ್ದೋ ವುತ್ತೋತಿ। ತತ್ಥ ಏಕಸ್ಸಪಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಆದೀಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಚ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅನೇಕಧಮ್ಮಭಾವತೋ ಚ ನಾನಪ್ಪಕಾರಪಚ್ಚಯತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಿವಸೇನ ವಿಭತ್ತತ್ತಾತಿ ಏತೇನ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಾದೀಸು ವುತ್ತತೋ ಕುಸಲಾದಿವಿಭಾಗತೋ ಸಾತಿಸಯವಿಭಾಗತಂ ಪಟ್ಠಾನನಾಮಲಾಭಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಗೋಟ್ಠಾ**ತಿ ವಜಾ। **ಪಟ್ಠಿತಗಾವೋ**ತಿ ಗತಗಾವೋ। **ಆಗತಟ್ಠಾನಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಮಹಾಸೀಹನಾದಸುತ್ತಂ ವದತಿ। ಪವತ್ತಗಮನತ್ತಾ ಏತ್ಥಾತಿ ವಚನಸೇಸೋ। ಅಥ ವಾ ಗಚ್ಛತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಗಮನಂ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಙ್ಗವಸೇನ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಗಮನತ್ತಾ ಗಮನದೇಸಭಾವತೋ ಏಕೇಕಂ ಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಗತಿಮನ್ತೇಹಿ ಅತಿಸಯಯುತ್ತಸ್ಸ ಗತಿಮತೋ ಗಮನಟ್ಠಾನಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ "**ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸ ಮಹಾವೇಗಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಪಪಾತಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀಆದೀನಂ ಸಾಸಙ್ಗಗಮನಟ್ಠಾನಭಾವಂ ಇಮಸ್ಸ ಚ ಮಹಾಪಥೋ ವಿಯ ನಿರಾಸಙ್ಗಗಮನಟ್ಠಾನಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಅತಿಸಯಯುತ್ತಗಮನಟ್ಠಾನಭಾವೋ ಪಟ್ಠಾನನಾಮಲಾಭಸ್ಸ ಕಾರಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ತಿಕಾನನ್ತಿ ತಿಕವಸೇನ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ। **ಸಮನ್ತಾ**ತಿ ಅನುಲೋಮಾದೀಹಿ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇಹಿಪಿ ಗತಾನಿ ಚತುವೀಸತಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ **ಚತುವೀಸತಿಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಾನೀ**ತಿ "ಸಮನ್ತಚತುವೀಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಸಮನ್ತಸದ್ದಸ್ಸ ಪರಯೋಗಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ **ಸಮನ್ತಾ ಛ ಛ ಹುತ್ವಾ**ತಿ ಏತೇನ ಅನುಲೋಮಾದಿಸಬ್ಬಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ತಿಕಾದಿಛಛಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನ ಸಮನ್ತಸದ್ದೋ ತಿಕಾದಿಛಛಪಟ್ಠಾನವಿಸೇಸನಂ ಹೋತಿ, ನ ಚತುವೀಸತಿವಿಸೇಸನಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಮನ್ತತೋ ಪಟ್ಠಾನಾನಿ ತಾನಿ ಚತುವೀಸತೀತಿ ಕತ್ವಾ "**ಚತುವೀಸತಿಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಾನೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಮನ್ತತೋ ವಾ ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಾದಿತಿಕಾದಿಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದಿಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಾದಿಹೇತುಮೂಲಕಾದಿಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ಪವತ್ತಾನಿ ಪಟ್ಠಾನಾನಿ **ಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಾನಿ,** ಅನೂನೇಹಿ ನಯೇಹಿ ಪವತ್ತಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಾನಿ ಪನ ಚತುವೀಸತಿ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನೇವಾಹ "**ಇಮೇಸಂ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಖುದ್ದಕಪಟ್ಠಾನಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಾನಂ ಸಮೋಧಾನವಸೇನಾ**"ತಿ।

ಹೇತು ಚ ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾತಿ ಇಮಿನಾ ವಚನೇನ ಹೇತುನೋ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾದಿಭೂತಸ್ಸ ಚ ಗಹಣಂ ಸಿಯಾತಿ ತಂ ನಿವಾರೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಹೇತು ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ**"ತಿ। ಏತೇನಪಿ ಸೋ ಏವ ದೋಸೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಪುನಾಹ "**ಹೇತುಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ**"ತಿ। ತೇನ ಇಧ ಹೇತು-ಸದ್ದೇನ ಧಮ್ಮಗ್ಗಹಣಂ ನ ಕತಂ, ಅಥ ಖೋ ಧಮ್ಮಸತ್ತಿವಿಸೇಸೋ ಗಹಿತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಪಚ್ಚಯಸದ್ದಸ್ಸ ಚ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣತಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಹೇತು ಚ ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾ"ತಿ, "ಹೇತು ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪರತೋ ಪಾಳಿಯಂ "ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತ...ಪೇ॰... ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧) ತೇನ ತೇನ ಹೇತುಭಾವಾದಿಉಪಕಾರೇನ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪಕಾರತ್ತಂ ವುತ್ತಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ "ಯೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಪ್ಪಚ್ಚಕ್ಖಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಾ, ಸೋ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ "ಮೂಲಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಚ್ಚೇವಮಾದಿನಾ ಧಮ್ಮಪ್ಪಧಾನನಿದ್ದೇಸೇನ ಧಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞಾ ಧಮ್ಮಸತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಧಮ್ಮೇಹೇವ ಧಮ್ಮಸತ್ತಿವಿಭಾವನಂ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಇಧಾಪಿ ವಾ **ಹೇತು ಚ ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾ**ತಿ ಧಮ್ಮೇನೇವ ಧಮ್ಮಸತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ನ ಹಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋತಿಆದಿಕೋ ಉದ್ದೇಸೋ ಕುಸಲಾದಿಉದ್ದೇಸೋ ವಿಯ ಧಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೋ, ಅಥ ಖೋ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪಕಾರಪ್ಪಧಾನೋತಿ। **ಏತೀ**ತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವತ್ತತೀತಿ, ತಞ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಿತೀನಂ ಸಾಧಾರಣವಚನಂ। ತೇನೇವಾಹ

- **“ತಿಟ್ಠತಿ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಾ”**ತಿ। ಕೋಚಿ ಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಠಿತಿಯಾ ಏವ ಹೋತಿ ಯಥಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ, ಕೋಚಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾಯೇವ ಯಥಾ ಅನನ್ತರಾದಯೋ, ಕೋಚಿ ಉಭಯಸ್ಸ ಯಥಾ ಹೇತುಆದಯೋತಿ।

ಉಪಕಾರಕಲಕ್ಖಣೋತಿ ಚ ಧಮ್ಮೇನ ಧಮ್ಮಸ್ಸತ್ತಿಉಪಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಹಿನೋತಿ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಹೇತು**। ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ಧಾತುಸದ್ದಾನಂ ಹಿ-ಸದ್ದೋ ಮೂಲ-ಸದ್ದೋ ವಿಯ ಪತಿಟ್ಠತ್ಥೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ। ಹಿನೋತಿ ವಾ ಏತೇನ ಕಮ್ಮನಿದಾನಭೂತೇನ ಉದ್ಧಂ ಓಜಂ ಅಭಿಹರನ್ತೇನ ಮೂಲೇನ ವಿಯ ಪಾದಪೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ಫಲಂ ಗಚ್ಛತಿ ಪವತ್ತತಿ ವುಡ್ಢಿಂ ವಿರೂಳ್ಹಿಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ **ಹೇತು**। **ಆಚರಿಯಾನ**ನ್ತಿ ರೇವತತ್ಥೇರಂ ವದತಿ।

“ಯೋನಿಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮನಸಿಕರೋತೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಚೇವ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಚ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿವಡ್ಢನ್ತೀ”ತಿಆದೀಹಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೬೬-೬೭) ಕುಸಲಭಾವಸ್ಸ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪಟಿಬದ್ಧತಾ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **“ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪಟಿಬದ್ಧೋ ಕುಸಲಭಾವೋ”**ತಿ। ಏತೇನೇವ ಅಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಭಾವಾ ಕುಸಲಭಾವೋ ವಿಯ ನ ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧಾತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ಯಂ ಪನೇಕೇ ಮಞ್ಞೇಯ್ಯುಂ “ಅಹೇತುಕಹೇತುಸ್ಸ ಅಕುಸಲಭಾವೋ ವಿಯ ಸಹೇತುಕಹೇತೂನಂ ಸಭಾವತೋವ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ಅಞ್ಞೇಸಂ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧೋ”ತಿ, ತಸ್ಸ ಉತ್ತರಂ ವತ್ತುಂ **“ಯದಿ ಚಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಅಲೋಭೋ ಕುಸಲೋ ವಾ ಸಿಯಾ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ವಾ,** ಯದಿ ಅಲೋಭೋ ಸಭಾವತೋ ಕುಸಲೋ, ಕುಸಲತ್ತಾ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ನ ಸಿಯಾ। ಅಥ ಅಬ್ಯಾಕತೋ, ತಂಸಭಾವತ್ತಾ ಕುಸಲೋ ನ ಸಿಯಾ ಅಲೋಭಸಭಾವಸ್ಸ ಅದೋಸತ್ತಾಭಾವೋ ವಿಯ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಉಭಯಥಾಪಿ ಸೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಉಭಯಥಾ ಹೋನ್ತೇಸು ಫಸ್ಸಾದೀಸು ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧಕುಸಲಾದಿಭಾವಂ ಪರಿಯೇಸಥ, ನ ಸಭಾವತೋ, ಏವಂ ಹೇತೂಸುಪಿ ಕುಸಲಾದಿತಾ ಅಞ್ಞಪಟಿಬದ್ಧಾ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಾ, ನ ಸಭಾವತೋತಿ। ಯಂ ವುತ್ತಂ “ಸಮ್ಪಯುತ್ತಹೇತೂಸು ಸಭಾವತೋವ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ”ತಿ, ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ಸಾ ಪನ ಪರಿಯೇಸಿಯಮಾನಾ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿಪಟಿಬದ್ಧಾ ಹೋತೀತಿ ಹೇತೂಸು ವಿಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸುಪಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿಪಟಿಬದ್ಧೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ, ನ ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧೋತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಆರಭಿತ್ವಾಪೀತಿ ಏತ್ಥ ಪಿ-ಸದ್ದೇನ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ರೂಪಾಯತನಾದಿಮತ್ತೇ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅಟ್ಠತ್ವಾ “ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಆರಬ್ಭಾ”ತಿ ಅನಿಯಮೇನ ಸಬ್ಬರೂಪಾಯತನ…ಪೇ॰… ಧಮ್ಮಾಯತನಾನಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ನ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ನ ಹೋತೀತಿ।

“ಛನ್ದವತೋ ಕಿಂ ನಾಮ ನ ಸಿಜ್ಝತೀ”ತಿಆದಿಕಂ ಪುರಿಮಾಭಿಸಙ್ಖಾರೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇ ಚಿತ್ತೇ ಛನ್ದಾದಯೋ ಧುರಭೂತಾ ಜೇಟ್ಠಕಭೂತಾ ಸಯಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಸಾಧಯಮಾನಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಚ ತೇಸಂ ವಸೇ ವತ್ತನ್ತಿ ಹೀನಾದಿಭಾವೇನ ತದನುವತ್ತನತೋ, ತೇನ ತೇ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಗರುಕಾತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ತನ್ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಅಸ್ಸಾದಮಗ್ಗಫಲಾನಂ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ವತ್ತಯಮಾನಂ ವಿಯ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾಯಂ ಅತ್ತಾಧೀನಾನಂ ಪತಿಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂತಿಆದಿ ಚಿತ್ತನಿಯಮೋತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸನ್ತೀರಣಾನನ್ತರಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ, ಚುತಿಅನನ್ತರಾ ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಯಂ ಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ತದನನ್ತರುಪ್ಪಾದನಿಯಮೋ ತಂತಂಸಹಕಾರೀಪಚ್ಚಯವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಪುರಿಮಪುರಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸೇವ ವಸೇನ ಇಜ್ಝತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಭಾವನಾಬಲೇನ ಪನ ವಾರಿತತ್ತಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಥಾ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ವೇಖೇ ದಿನ್ನೇ ಪುಪ್ಫಿತುಂ ಸಮತ್ಥಸ್ಸೇವ ಪುಪ್ಫನಂ ನ ಹೋತಿ, ಅಗದವೇಖೇ ಪನ ಅಪನೀತೇ ತಾಯಯೇವ

ಸಮತ್ಥತಾಯ ಪುಪ್ಫನಂ ಹೋತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಭಾವನಾಬಲೇನ ವಾರಿತತ್ತಾ ಸಮುಟ್ಠಾಪನಸಮತ್ಥಸ್ಸೇವ ಅಸಮುಟ್ಠಾಪನಂ, ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಅಪಗತೇ ತಾಯಯೇವ ಸಮತ್ಥತಾಯ ಸಮುಟ್ಠಾಪನಂ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಬ್ಯಞ್ಜನಮತ್ತತೋವೇತ್ಥ ನಾನಾಕರಣಂ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಂ, ನ ಅತ್ಥತೋತಿ ಉಪಚಯಸನ್ತತಿಅಧಿವಚನನಿರುತ್ತಿಪದಾನಂ ವಿಯ ಸದ್ದತ್ಥಮತ್ತತೋ ನಾನಾಕರಣಂ, ನ ವಚನೀಯತ್ಥತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನೇವ ಸದ್ದತ್ಥವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕಥ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ನಿರೋಧುಪ್ಪಾದನ್ತರಾಭಾವತೋ ನಿರನ್ತರುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವೋ। ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಯ ಸಣ್ಠಾನಾಭಾವತೋ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಸಹಾವಟ್ಠಾನಾಭಾವತೋ ಚ "ಇದಮಿತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಉದ್ಧಂ ತಿರಿಯ"ನ್ತಿ ವಿಭಾಗಾಭಾವಾ ಅತ್ತನಾ ಏಕತ್ತಮಿವ ಉಪನೇತ್ವಾ ಸುಟ್ಠು ಅನನ್ತರಭಾವೇನ ಉಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾ।

ಉಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾತಿ ಚ ಅಬ್ಯಾಪಾರತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯಸ್ಮಿಂ ಯದಾಕಾರೇ ನಿರುದ್ಧೇ ವತ್ತಮಾನೇ ವಾ ಸತಿ ತಂತಂವಿಸೇಸವನ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಸೋವ ಆಕಾರೋ ವುಚ್ಚತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿಮೇವ ಚ ಉಪಾದಾಯ ಕಾಲವೋಹಾರೋತಿ ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಫಲಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾ ಚವನ್ತಸ್ಸ ಪುರಿಮಚುತಿಪಚ್ಛಿಮಪಟಿಸನ್ಧೀನಞ್ಚ ನಿರೋಧುಪ್ಪಾದನಿರನ್ತರತಾಯ ಕಾಲನ್ತರತಾ ನತ್ಥೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ನ ಹಿ ತೇಸಂ ಅನ್ತರಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ, ಯಂ ಉಪಾದಾಯ ಕಾಲನ್ತರತಾ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ನ ಚ ರೂಪಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅನ್ತರಂ ಕರೋತಿ ಅಞ್ಞಸನ್ತಾನತ್ತಾ। ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಸನ್ತತಿಯೋ ಹಿ ದ್ವೇ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿಸದಿಸಸಭಾವತ್ತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೋಪಕಾರಭಾವೇನ ವತ್ತಮಾನಾಪಿ ವಿಸುಂಯೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಏಕಸನ್ತತಿಯಞ್ಚ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ವತ್ತಮಾನಂ ತಂಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಯ ಅನ್ತರಕಾರಕಂ ಹೋತಿ। ತಾದಿಸಞ್ಚ ಕಿಞ್ಚಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಫಲಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಮಜ್ಝೇ ನತ್ಥಿ, ನ ಚ ಅಭಾವೋ ಅನ್ತರಕಾರಕೋ ಹೋತಿ ಅಭಾವತ್ತಾಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ಜವನಾನನ್ತರಸ್ಸ ಜವನಸ್ಸ ವಿಯ, ಭವಙ್ಗಾನನ್ತರಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ವಿಯ ಚ ನಿರನ್ತರತಾ ಸುಟ್ಠು ಚ ಅನನ್ತರತಾ ಹೋತೀತಿ ತಥಾ ಉಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಚುತೀನಮ್ಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಚೇತ್ಥ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾದೀನಂ ಪಾಕಟೋತಿ ಉಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾವ ವುತ್ತಾ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತಪರಿಚ್ಛೇದೇನ ಗಹಿತಾನಂ "ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವಚನಂ ಅಲಭನ್ತಾನಂ "ಅತೀತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೧೮.೫) ಅನನ್ತರಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ನ ಸೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಂಯೇವಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ನ ಹಿ ಕುಸಲಾದಿಗ್ಗಹಣಂ ವಿಯ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಗ್ಗಹಣಂ ಅಪರಿಚ್ಛೇದಂ, ಯತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಮತ್ತಸಮಙ್ಗಿನೋಯೇವ ಚ ಗಹಣಂ ಸಿಯಾ, ತೇನೇವ ಚ ಅತೀತತ್ತಿಕೇ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದಯೋ ನ ಸನ್ತೀತಿ।

ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋವ ಸಹುಪ್ಪಾದಭಾವೇನಾತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಪಾಕಟೇನ ಠಿತಿಯಾಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ನಿದಸ್ಸೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪನ ಸಹಜಾತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತಾತಿ।

ಅತ್ತನೋ ಉಪಕಾರಕಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕತಾ **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಾ,** ಉಪಕಾರಕತಾ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞತಾವಸೇನೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ನ ಸಹಜಾತಾದಿವಸೇನ। ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೋಯೇವ ಹಿ ಕೋಚಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಭಾವೇಹಿ ಉಪಕಾರಕಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕಾ ವತ್ಥುಖನ್ಧಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ತರುಆದೀನಂ ಪಥವೀ ವಿಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಕಾರೇನ ಪಥವೀಧಾತು ಸೇಸಧಾತೂನಂ, ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಉಪಕಾರಕಾ **ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಟಾದಯೋ ವಿಯ** ನಿಸ್ಸಯಾಕಾರೇನ ಖನ್ಧಾದಯೋ ತಂತಂನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಖನ್ಧಾದೀನಂ।

ತದಧೀನವುತ್ತಿತಾಯ ಅತ್ತನೋ ಫಲೇನ ನಿಸ್ಸಿತೋತಿ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾರಣಂ ನಿಸ್ಸಯೋತಿ ವದತಿ। ತತ್ಥ ಯೋ ಭುಸೋ, ತಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ನಿದ್ಧಾರೇತಿ।

ಪಕತೋತಿ ಏತ್ಥ ಪ-ಕಾರೋ ಉಪಸಗ್ಗೋ, ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನೇ ಸಮತ್ಥಭಾವೇನ ಸುಟ್ಠುಕತತಂ ದೀಪೇತಿ। ತಥಾ ಚ ಕತಂ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಕತಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ**"ತಿ। ಕರಣಞ್ಚ ದುವಿಧಂ ನಿಪ್ಫಾದನಂ ಉಪಸೇವನಞ್ಚಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ನಿಪ್ಫಾದಿತೋ ವಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಉಪಸೇವಿತೋ ವಾ**ತಿ ಏತೇನ ಕಾಯಅಲ್ಲೀಯಾಪನವಸೇನ ಉಪಭೋಗೂಪಸೇವನಂ ವಿಜಾನನಾದಿವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣೂಪಸೇವನಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನ ಅನಾಗತಾನಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಪದಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣೂಪಸೇವನೇನ ಯಥಾಪಟಿಸೇವಿತಾನಂ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯತಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ।

ಯಥಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತೇನ ವಿನಾ ಸನ್ತಾನಾವಿಚ್ಛೇದಹೇತುಭಾವಂ ಅಗಚ್ಛನ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾಕಾರೇನ ಉಪಕಾರಕಾ, ತೇಸಂ ಸಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಕಾರಾದೀಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠಾ ಉಪಕಾರಕತಾ **ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯತಾ,** ತಥಾ ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಾಕಾರಾದೀಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠಾ ಪುರೇಜಾತಭಾವೇನ ವಿನಾ ಉಪಕಾರಕಭಾವಂ ಅಗಚ್ಛನ್ತಾನಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಪುರೇಜಾತಾಕಾರೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ **ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯತಾ,** ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಾಕಾರವಿಸಿಟ್ಠಾ ಉಪಕಾರಕತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

ಗಿಜ್ಝಪೋತಕಸರೀರಾನಂ ಆಹಾರಾಸಾಚೇತನಾ ವಿಯಾತಿ ಏತೇನ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇಹಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಹಿ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನೇವ "ಆಹಾರಾಸಾ ವಿಯಾ"ತಿ ಅವತ್ವಾ ಚೇತನಾಗಹಣಂ ಕರೋತಿ।

ಕುಸಲಾದಿಭಾವೇನ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸಸ್ಸ ಪಯೋಗೇನ ಕರಣೀಯಸ್ಸ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕರಣಂ ಪವತ್ತನಂ **ಆಸೇವನಟ್ಠೋ,** ಅತ್ತಸದಿಸಸಭಾವತಾಪಾದನಂ ವಾಸನಂ ವಾ। **ಗನ್ಥಾದೀಸು ಪುರಿಮಾಪುರಿಮಾಭಿಯೋಗೋ ವಿಯಾ**ತಿ ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಆಸೇವನಾ ವಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಚಿತ್ತಪ್ಪಯೋಗೋ ಚಿತ್ತಕಿರಿಯಾ, ಆಯೂಹನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗೋ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ, ಏವಂ ಚಿತ್ತಪ್ಪಯೋಗೋ ಚೇತನಾ। ಸಾ ತಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಕಿರಿಯತಾವಿಸಿಟ್ಠೇ ಸನ್ತಾನೇ ಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಮಾಗಮೇ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ವಿಪಾಕಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಮ್ಪಿ ತೇನೇವ ಕಿರಿಯಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಿಕಾ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಕಿರಿಯಭಾವಸ್ಸ ಪವತ್ತತ್ತಾ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞಥಾತಿ। ಸಹಜಾತಾನಂ ಪನ ತೇನ ಉಪಕಾರಿಕಾತಿ ಕಿಂ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ।

ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವೇನಾತಿ ಏತೇನ ಸಉಸ್ಸಾಹೇಹಿ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೇಹಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇಹಿ ಸಾರಮ್ಮಣಾದಿಭಾವೇನ ಸದಿಸವಿಪಾಕಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸೋ ಹಿ ವಿಪಾಕಾನಂ ಪಯೋಗೇನ ಅಸಾಧೇತಬ್ಬತಾಯ ಪಯೋಗೇನ ಅಞ್ಞಥಾ ವಾ ಸೇಸಪಚ್ಚಯೇಸು ಸಿದ್ಧೇಸು ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಟತ್ತಾಯೇವ ಸಿದ್ಧಿತೋ ನಿರುಸ್ಸಾಹೋ ಸನ್ತಭಾವೋ ಹೋತಿ, ನ ಕಿಲೇಸವೂಪಸಮಸನ್ತಭಾವೋ, ತಥಾಸನ್ತಸಭಾವತೋಯೇವ ಭವಙ್ಗಾದಯೋ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಪಿ ಹಿ ಜವನಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ರೂಪಾದೀನಂ ಗಹಿತತಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಅಭಿನಿಪಾತಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣಮತ್ತಾ ಪನ ವಿಪಾಕಾ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾಯೇವ। **ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವಾಯಾ**ತಿ ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವತ್ಥಾಯ। ಏತೇನ ತಪ್ಪಚ್ಚಯವತಂ ಅವಿಪಾಕಾನಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕಾನುಕುಲಂ ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಸತಿಪಿ ಜನಕತ್ತೇ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಂ ಆಹಾರಾನಂ ಪಧಾನಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ಆಹ "**ರೂಪಾರೂಪಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇನಾ**"ತಿ। ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಞ್ಹಿ ಸತಿಪಿ ಜನಕತ್ತೇ ಅರೂಪೀನಂ ಆಹಾರಾನಂ ಆಹಾರಜರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪಕರೂಪಾಹಾರಸ್ಸ ಚ ಹೋತಿ, ಅಸತಿಪಿ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪೂಪತ್ಥಮ್ಭಕರೂಪಾಹಾರಸ್ಸ, ಅಸತಿ ಪನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇ ಆಹಾರಾನಂ ಜನಕತ್ತಂ ನತ್ಥೀತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಂ ಪಧಾನಂ। ಜನಯಮಾನೋಪಿ ಹಿ ಆಹಾರೋ ಅವಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಯಮಾನೋಯೇವ ಜನೇತೀತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಭಾವೋ ಆಹಾರಭಾವೋತಿ।

ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೇನಾತಿ ಏತ್ಥ ನ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಯ ಪವತ್ತಿನಿವಾರಕೇ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಪವತ್ತನೇನ ಗರುಭಾವೋ ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೋ, ಅಥ ಖೋ ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚೇಸು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ಜೀವನೇ ಜೀವನ್ತೇಹಿ ಸುಖಿತಾದಿಭಾವೇ ಸುಖಿತಾದೀಹಿ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಪಗ್ಗಹುಪಟ್ಠಾನಾವಿಕ್ಖೇಪಜಾನನೇಸು ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಆಜಾನನೇ ಅಞ್ಞಾತಾವೀಭಾವೇ ಚ ಸದ್ಧಾದಿಸಹಜಾತೇಹೀತಿ ಏವಂ ತಂತಂಕಿಚ್ಚೇಸು ಚಕ್ಖಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಅನುವತ್ತನೀಯತಾ। ತೇಸು ತೇಸು ಹಿ ಕಿಚ್ಚೇಸು ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಇಸ್ಸರಿಯಂ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾನಞ್ಚ ತದನುವತ್ತನೇನ ತತ್ಥ ಪವತ್ತೀತಿ। ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪನ ಯದಿಪಿ ಲಿಙ್ಗಾದೀಹಿ ಅನುವತ್ತನೀಯತಾ ಅತ್ಥಿ, ಸಾ ಪನ ನ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಜೀವಿತಾಹಾರಾ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ತೇಸಂ ಅನುಪಾಲಕಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಾ ಅತ್ಥಿ, ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಭಾವಾ ಲಿಙ್ಗಾದೀನಂ ಕೇನಚಿ ಪಕಾರೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಕೇವಲಂ ಪನ ಯಥಾಸಕೇಹೇವ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಲಿಙ್ಗಾದೀನಂ ಯಥಾ ಇತ್ಥಾದಿಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಹೋತಿ, ತತೋ ಅಞ್ಞೇನಾಕಾರೇನ ತಂಸಹಿತಸನ್ತಾನೇ ಅಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಲಿಙ್ಗಾದೀಹಿ ಅನುವತ್ತನೀಯತಾ ಇನ್ದ್ರಿಯತಾ ಚ ತೇಸಂ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ತೇಸಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। **ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂಯೇವಾತಿ** ಏತ್ಥ ಸುಖದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿಪಿ ಚಕ್ಖಾದಿಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ।

ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಭೂತಾನಂ ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ವಿತಕ್ಕನಾದಿವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ನಿಜ್ಝಾನಂ ಪೇಕ್ಖನಂ, ಚಿನ್ತನಂ ವಾ ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂಯೇವ ಸಾಧಾರಣೋ ಬ್ಯಾಪಾರೋ **ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನಟ್ಠೋ। ಠಪೇತ್ವಾ ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾದ್ವಯನ್ತಿ** ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯದ್ವಯಂ ಠಪೇತ್ವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **"ಸಬ್ಬಾನಿಪೀ"**ತಿ ವತ್ವಾ **"ಸತ್ತಝಾನಙ್ಗಾನೀ"**ತಿ ವಚನೇನ ಅಝಾನಙ್ಗಾನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾನಂ ನಿವತ್ತನಂ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಏವಂ "ಸತ್ತ ಝಾನಙ್ಗಾನೀ"ತಿ ಏತೇನೇವ ಸಿದ್ಧೇ "ಠಪೇತ್ವಾ ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾದ್ವಯ"ನ್ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ? ವೇದನಾಭೇದೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಸುಖದುಕ್ಖದ್ವಯಸ್ಸ ಏಕನ್ತೇನ ಅಝಾನಙ್ಗತ್ತದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಝಾನಙ್ಗಟ್ಠಾನೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ। ಸತಿಪಿ ವಾ ಝಾನಙ್ಗವೋಹಾರೇ ವೇದನಾಭೇದದ್ವಯಸ್ಸ ಏಕನ್ತೇನ ಝಾನಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಉಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾನಂ ಪನ ಯದಿಪಿ ಝಾನಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವೋ ಅತ್ಥಿ, ಝಾನಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಪನ ನ ನತ್ಥೀತಿ "ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಸತ್ತ ಝಾನಙ್ಗಾನೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಗಹಣಂ ಕತಂ। ತತ್ಥ "ಸಬ್ಬಾನಿಪೀ"ತಿ ವಚನಂ ಸಬ್ಬಕುಸಲಾದಿಭೇದಸಙ್ಗಣ್ಹನತ್ಥಂ, ನ ಪನ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಗತಸಙ್ಗಣ್ಹನತ್ಥನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಯತೋ ತತೋ ವಾತಿ ಸಮ್ಮಾ ವಾ ಮಿಚ್ಛಾ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏತೇ ಪನ ದ್ವೇಪಿ ಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ** ಇದಂ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ನ ಸಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸೂತಿ ಸಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಅಲಾಭಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಲಾಭಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ। ಏವಂ ಅತ್ಥೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಕತ್ಥಚಿ ಕಸ್ಸಚಿ ಲಾಭೋ ನ ವಾರಿತೋತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವಿಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ, ನ ಸವಿತಕ್ಕಾಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಝಾನಪಚ್ಚಯಸ್ಸೇವ ಅಲಾಭಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಕತನ್ತಿ। ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ವಾ ಲಾಭಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥೇ ಪನ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ ಸವಿತಕ್ಕಾಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಝಾನಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಲಾಭಾಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯೇನ ಅಲಾಭೇನ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ ಮನೋಧಾತುಆದೀನಂ ಸಙ್ಗಹಸುಞ್ಞತವಾರೇಸು ಝಾನಂ ನ ಉದ್ಧಟಂ , ತಂ ಅಲಾಭಂ ಸನ್ಧಾಯ ಏಸ ಝಾನಪಚ್ಚಯಸ್ಸಪಿ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಅಲಾಭೋ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಹೇತುಕೇಸು ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ಸಹಜಾತೇ ಸಂಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಏಕತ್ತಗತಭಾವಕರಣಂ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನಬ್ಯಾಪಾರೋ ಬಲವಾ, ನ ತಥಾ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಹೋತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಕರಣೇ ದುಬ್ಬಲಮ್ಪಿ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನಂ ಯದಿಪಿ ಕಿಞ್ಚಿಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, ತೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಹೋತೀತಿ ಸವಿತಕ್ಕಾಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸುಪಿ ಝಾನಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋವ, ತಸ್ಮಾ ಯೇ ಏವಂ ಪಠನ್ತಿ "ನ ಏತೇ ಪನ ದ್ವೇಪಿ ಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಯಥಾಸಙ್ಖ್ಯಂ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಅಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತೀ"ತಿ, ತೇಸಂ ಸೋ ಪಾಠೋ ಸುನ್ದರತರೋ, ಇಮಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸಾಯಂ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ, ನ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಾತಿ।

ಸಮಂ ಪಕಾರೇಹಿ ಯುತ್ತತಾಯ ಏಕೀಭಾವೋಪಗಮೇನ ವಿಯ ಉಪಕಾರಕತಾ **ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ।**

ಯುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸತಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇನ ನಾನತ್ತೂಪಗಮೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ। ನ ಹಿ ವತ್ಥುಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತವಸೇನ ಅಯುತ್ತಾನಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ಅತ್ಥೀತಿ। ರೂಪಾನಂ ಪನ ರೂಪೇಹಿ ಸತಿಪಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗೇ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋಯೇವ ನತ್ಥೀತಿ ನ ತೇಸಂ **ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ**। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಚತೂಹಿ ವಿಪ್ಪಯೋಗೋ"ತಿ (ಧಾತು॰ ೩)।

ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಲಕ್ಖಣೇನಾತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸಭಾವೇನ। ತೇನ "ಅತ್ಥಿ ಮೇ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಕತ"ನ್ತಿ (ಪಾರಾ॰ ೩೮), "ಅತ್ಥೇಕಚ್ಚೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅತ್ತಹಿತಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ"ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ಮಾತಿಕಾ ೪.೨೪) ಚ ಏವಮಾದೀಸು ವುತ್ತಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಉಪಲಬ್ಭಮಾನತಾಲಕ್ಖಣಂ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ನಿವಾರೇತಿ। ಸತಿಪಿ ಜನಕತ್ತೇ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪ್ಪಧಾನಾ ಅತ್ಥಿಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತಾತಿ ಆಹ **"ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇನಾ"**ತಿ। ಇದಞ್ಚ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಸಹಜಾತಾದೀನಂ ಸಾಧಾರಣಂ ಅತ್ಥಿಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಆರಮ್ಮಣೇ ಫುಸನಾದಿವಸೇನ ವತ್ತಮಾನಾನಂ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಅನೇಕೇಸಂ ಸಹಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಫಸ್ಸಾದಿಸಮುದಾಯೇ ಸತಿ ದುತಿಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಅಸತಿ ಪನ ಹೋತಿ, ತೇನ ನತ್ಥಿಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ **ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾ**। ಸತಿಪಿ ಪುರಿಮತರಚಿತ್ತಾನಂ ನತ್ಥಿಭಾವೇ ನ ತಾನಿ ನತ್ಥಿಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಾನಿ, ಅನನ್ತರಮೇವ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಿಭಾವೇನ ಪವತ್ತಿಓಕಾಸಂ ಅಲಭಮಾನಾನಂ ನತ್ಥಿಭಾವೇನ ಪವತ್ತಿಓಕಾಸಂ ದದಮಾನಂ ವಿಯ ಉಪಕಾರಕಂ ಹೋತೀತಿ **"ಪವತ್ತಿಓಕಾಸದಾನೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ"**ತಿ ಆಹ।

ಏತ್ಥ ಚ ಅಭಾವಮತ್ತೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಓಕಾಸದಾನಂ **ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾ,** ಸಭಾವಾವಿಗಮೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಸಭಾವವಿಗಮೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ **ವಿಗತಪಚ್ಚಯತಾ,** ನತ್ಥಿತಾ ಚ ನಿರೋಧಾನನ್ತರಸುಞ್ಞತಾ, ವಿಗತತಾ ನಿರೋಧಪ್ಪತ್ತತಾ, ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ, ತಥಾ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಸಸಭಾವತೋ ಉಪಕಾರಕತಾ **ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾ,** ಸಭಾವಾವಿಗಮೇನ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಅಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉಪಕಾರಕತಾ **ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯತಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವವಿಸೇಸೋ ಧಮ್ಮಾವಿಸೇಸೇಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಧಮ್ಮಾನಞ್ಹಿ ಸತ್ತಿವಿಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಯಾಥಾವತೋ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝಿತ್ವಾ ತಥಾಗತೇನ ಚತುವೀಸತಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಾ ವುತ್ತಾತಿ ಭಗವತಿ ಸದ್ಧಾಯ "ಏವಂವಿಸೇಸಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಸುತಮಯಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಚಿನ್ತಾಭಾವನಾಮಯೇಹಿ ತದಭಿಸಮಯಾಯ ಯೋಗೋ ಕಾತಬ್ಬೋ।

ಚತೂಸು ಖನ್ಧೇಸು ಏಕಸ್ಸಪಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾಭಾವತೋ ನಾಮಧಮ್ಮೇಕದೇಸತಾ ಅನನ್ತರಾದೀನಂ ನತ್ಥೀತಿ **"ನಾಮಧಮ್ಮಾವಾ"**ತಿ ವತ್ವಾ ನ ಕೇವಲಂ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇ ಭಜನ್ತಾನಂ ಚತುನ್ನಂಯೇವ ಖನ್ಧಾನಂ ನಾಮತಾ, ಅಥ ಖೋ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ನಾಮಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ರೂಪೇಕದೇಸೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಏಕದೇಸವಚನೇನ ರೂಪರೂಪತೋ ಅಞ್ಞಂ ವಜ್ಜೇತಿ, ರೂಪರೂಪಂ ಪನ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಆಗತಮೇವ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಅನಿದಸ್ಸನಅಪ್ಪಟಿಘೋ ಧಮ್ಮೋ ಅನಿದಸ್ಸನಅಪ್ಪಟಿಘಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ - ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ, ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತಂ। ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ ವತ್ಥುಂ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಆಪೋಧಾತುಂ ಕಬಳೀಕಾರಂ ಆಹಾರಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ...ಪೇ॰... ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೨೨.೩೯)।

ಪಚ್ಚಯುದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೋ

೧. ಹೇತುಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧. **ಯೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋತಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋ, ಸೋ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ**ತಿ ಏತೇನ ಹೇತುಸಞ್ಞಾತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸಞ್ಞಾತಾನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋತಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ। ಯೋ ಪನ ಹೇತುಭಾವೇನ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋತಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಉಭಯಥಾಪಿ ಹೇತುಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋತಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸಪಚ್ಚಯೇಸುಪಿ। ಉಪಕಾರಕತಾ ಪನ ಧಮ್ಮಸಭಾವೋ ಏವ, ನ ಧಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞಾ ಅತ್ಥೀತಿ। ತಥಾ ತಥಾ ಉಪಕಾರಕಂ ತಂ ತಂ ಧಮ್ಮಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಹಿ ಭಗವಾ ತಂ ತಂ ಉಪಕಾರಕತಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ।

ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಠಮೋ **ಹೇತು**-ಸದ್ದೋ ಪಚ್ಚತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೋ। ತೇನ ಏತಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ದುತಿಯೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಿಸೇಸನಂ। ತೇನ ನ ಯೇಸಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಅಥ ಖೋ ಹೇತುನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ನನು ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸದ್ದಸ್ಸ ಸಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ ದುತಿಯೇ ಹೇತುಸದ್ದೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಪಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಅತ್ತನಾವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ? ನಾಯಂ ಏಕನ್ತೋ। ಹೇತುಸದ್ದೋ ಹಿ ಪಚ್ಚತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ "ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏತ್ಥೇವ ಬ್ಯಾವಟೋ ಯದಾ ಗಯ್ಹತಿ , ತದಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಸೇಸನಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅವಿಸಿಟ್ಠಾ ಯೇ ಕೇಚಿ ಗಹಿತಾ ಭವೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಏವಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸದ್ದೇನ ಅತ್ತನಿ ಏವ ಬ್ಯಾವಟೇನ ಹೇತುಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸನೇನ ವಿನಾ ಯೇಸಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಗಹಣಂ ಹೋತೀತಿ ತಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ಅಥಾಪಿ...ಪೇ॰... ಅತ್ಥೋ ಭವೇಯ್ಯಾ"**ತಿ ಆಹ। ನನು ಯಥಾ "ಅರೂಪಿನೋ ಆಹಾರಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧೫), "ಅರೂಪಿನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧೬) ಚ ವುತ್ತೇ ದುತಿಯೇನ ಆಹಾರಗ್ಗಹಣೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಗ್ಗಹಣೇನ ಚ ವಿನಾಪಿ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾವ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಸಿಯಾತಿ? ನ, ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಾಭಾವತೋ ಹಿ ತತ್ಥ ದುತಿಯಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಗ್ಗಹಣೇ ಅಸತಿಪಿ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾವ ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ತಂ ನ ಕತಂ, ಇಧ ಪನ ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಂ ಅತ್ಥೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ದುತಿಯಂ ಹೇತುಗ್ಗಹಣನ್ತಿ।

ಏವಮ್ಪಿ **ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಸೋ ಏವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಹೇತೂತಿ ವಿಸೇಸನಸ್ಸ ಅಕತತ್ತಾ ಯೋ ಕೋಚಿ ಹೇತು ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ, ಪಚ್ಚತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠಸ್ಸೇವ ಹೇತುಸ್ಸ ಪುನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ, ಏತದತ್ಥಮೇವ ಚ ವಿನಾಪಿ ದುತಿಯೇನ ಹೇತುಸದ್ದೇನ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇ ಸಿದ್ಧೇಪಿ ತಸ್ಸ ಗಹಣಂ ಕತಂ। ಅಥ ವಾ ಅಸತಿ ದುತಿಯೇ ಹೇತುಸದ್ದೇ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ನ ಪನ ಹೇತೂನನ್ತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ ಸಿಯಾತಿ ತನ್ನಿವಾರಣತ್ಥಂ ಸೋ ವುತ್ತೋ, ತೇನ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವಂ ಯೇ ಲಭನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಹೇತೂನಂ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಹೇತುಝಾನಮಗ್ಗಾ ಪತಿಟ್ಠಾಮತ್ತಾದಿಭಾವೇನ ನಿರಪೇಕ್ಖಾ, ನ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾ ವಿಯ ಸಾಪೇಕ್ಖಾ ಏವ, ತಸ್ಮಾ ಏತೇಸ್ವೇವ ದುತಿಯಂ ಹೇತಾದಿಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ। ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಪನ ಆಹರಿತಬ್ಬಇಸಿತಬ್ಬಾಪೇಕ್ಖಾ ಏವ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ವಿನಾಪಿ ದುತಿಯೇನ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಗ್ಗಹಣೇನ ಅತ್ತನಾ ಏವ ಆಹರಿತಬ್ಬೇ ಚ ಇಸಿತಬ್ಬೇ ಚ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಭೂತೇ ಅಞ್ಞೇ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕೇ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೀತಿ ತಂ ತತ್ಥ ನ ಕತಂ, ಇಧ ಚ ದುತಿಯೇನ ಹೇತುಗ್ಗಹಣೇನ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಹೇತುನಾ ಪಚ್ಚಯಭೂತೇನೇವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಹೇತೂನಂ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಪುನ ವಿಸೇಸನಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥೀತಿ **ಪಞ್ಹಾವಾರೇ** "ಕುಸಲಾ ಹೇತೂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೦೧) ದುತಿಯಂ ಹೇತುಗ್ಗಹಣಂ ನ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಪಾಕಟತ್ತಾತಿ ತಂ-ಸದ್ದೋ ಪುರಿಮವಚನಾಪೇಕ್ಖೋ ವುತ್ತಸ್ಸೇವ ನಿದ್ದೇಸೋ "ರೂಪಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೨) ಪುರಿಮವಚನೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೇ ಪಾಕಟೇಭೂತೇ ಏವ

ಪವತ್ತತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಚ್ಚತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ ಹೇತುಸದ್ದೋ “ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ಏತ್ಥ ಬ್ಯಾವಟೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸದ್ದೇನ ವಿಯ ತಂ-ಸದ್ದೇನಪಿ ಅನಪೇಕ್ಖನೀಯೋ ಅಞ್ಞೋ ಚ ಕೋಚಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಪ್ಪಕಾಸಕೋ ವುತ್ತೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ “ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ”ನ್ತಿ ಚ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

“ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ”ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಚನೇನ ಅಸಮತ್ತೇನ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಚನನ್ತರಾಪೇಕ್ಖೇನ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೇನ ತಂ-ಸದ್ದೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ಪಾಕಟೀಕತಂ, ತೇನ **“ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನ”**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ತಂಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ। ಕಿಂ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಸದ್ದೇ ತಂ-ಸದ್ದೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ಪಾಕಟೀಭೂತನ್ತಿ? ಯೇಹಿ ಹೇತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ “ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ”ತಿ ವುತ್ತಾ, ತೇ ಹೇತೂ ಚೇವ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕವಿಸೇಸನಭೂತಾ ತಬ್ಬಿಸೇಸಿತಾ ಚ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ। ತೇನಾಹ **“ತೇ ಹೇತೂ ಚೇವಾ”**ತಿಆದಿ। ಅಞ್ಞಥಾ “ತೇ ಹೇತೂ ಚೇವಾ”ತಿ ಏತಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೇನ ಹೇತುಸದ್ದೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಸತಿ ಯಥಾ ಇಧ ತೇನೇವ ತಂ-ಸದ್ದೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ ಪಾಕಟಾ, ಏವಂ ಪುಬ್ಬೇಪಿ ಭವಿತುಂ ಅರಹನ್ತೀತಿ “ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಪಾಕಟತ್ತಾ ‘ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ’ನ್ತಿ ನ ವುತ್ತ”ನ್ತಿ ಇದಂ ನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ। ದುವಿಧಮ್ಪಿ ವಾ ಹೇತುಗ್ಗಹಣಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ತಂಸದ್ದವಚನೀಯತಂ ಚೋದೇತಿ ಪರಿಹರತಿ ಚ। **ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನ**ನ್ತಿ ಚ ಹೇತುಸಮುಟ್ಠಾನಾನನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ। ಹೇತೂ ಹಿ ಪಚ್ಚಯಾತಿ।

ಚಿತ್ತಜರೂಪಂ ಅಜನಯಮಾನಾಪೀತಿ ಪಿ-ಸದ್ದೇನ ಜನಯಮಾನಾಪಿ। ಯದಿ “ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನ”ನ್ತಿ ವಚನೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ ಅಗ್ಗಹಣತೋ ತಂ ನ ವುತ್ತಂ, ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗೇ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ತಸ್ಸ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ವುತ್ತೋ ಭವೇಯ್ಯ। ಯದಿ ಚ ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ತಂಸಮಾನಲಕ್ಖಣಾನಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನಿದಸ್ಸಿತೋ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ। “ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನ”ನ್ತಿ ಪನ ಅವತ್ವಾ “ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನ”ನ್ತಿ ವಚನಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಸಮುಟ್ಠಾನತಾದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಏವಂಪಕಾರೇನ ಹಿ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನವಚನೇನ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವುತ್ತಂ ಸಮುಟ್ಠಾನವಚನಂ ವಿಸೇಸಿತಂ ಹೋತಿ। ನನು “ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನ”ನ್ತಿ ವಚನೇನ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಸಮುಟ್ಠಾನತಾ ವುತ್ತಾತಿ? ನ ವುತ್ತಾ। ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಏವ ಹಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತೋತಿ।

ಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತಾಯಾತಿ ಏತೇನೇವ ಹೇತುಆದಿಪಟಿಬದ್ಧತಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ। “ಯಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚೇತೇತಿ, ಯಞ್ಚ ಪಕಪ್ಪೇತಿ, ಯಞ್ಚ ಅನುಸೇತಿ, ಆರಮ್ಮಣಮೇತಂ ಹೋತಿ, ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಠಿತಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸತಿ ಪತಿಟ್ಠಾ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪತಿಟ್ಠಿತೇ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ವಿರುಳ್ಹೇ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ ಹೋತಿ, ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನ”ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೯) ಇಮಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಸುತ್ತೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿನಾಮರೂಪಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯತಾ ವುತ್ತಾತಿ ಆಹ **“ತಸ್ಮಿಂ ಪತಿಟ್ಠಿತೇ”**ತಿಆದಿ।

ಪುರಿಮತರಸಿದ್ಧಾಯ ಪಥವಿಯಾ ಬೀಜಪತಿಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಪುರಿಮತರಸಿದ್ಧೇ ಕಮ್ಮೇ ತನ್ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಬೀಜಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾನಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಟತ್ತಾ ಉಪ್ಪತ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ - **“ಕಮ್ಮಂ ಖೇತ್ತಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಬೀಜ”**ನ್ತಿ। ಕಸ್ಸ ಪನ ತಂ ಖೇತ್ತಂ ಬೀಜಞ್ಚಾತಿ? ನಾಮರೂಪಙ್ಕುರಸ್ಸ।

ಅಯಞ್ಚ ಪನತ್ಥೋತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಂ ಚಿತ್ತಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತಾ। **ಓಕಾಸವಸೇನೇವಾತಿ** ನಾಮರೂಪೋಕಾಸವಸೇನೇವ। ಸೋ ಹಿ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಓಕಾಸೋತಿ। **ವತ್ಥುರೂಪಮತ್ತಮ್ಪೀತಿ** ವದನ್ತೋ ವತ್ಥುರೂಪಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಾನಂ ಸೇಸರೂಪಾನಮ್ಪಿ ತದುಪತ್ಥಮ್ಭಕಭಾವೇನೇವ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ಸಹಭವನಮತ್ತಂ ವಾ। ತತ್ಥ ಕಾಯಭಾವಾದಿಕಲಾಪಾನಂ ಕತ್ಥಚಿ ಅಭಾವತೋ ಕತ್ಥಚಿ ಅಭಾವಾಭಾವತೋ “ವತ್ಥುರೂಪಮತ್ತಮ್ಪಿ ವಿನಾ”ತಿ ಆಹ। **ಸಸ್ಸಾಮಿಕೇತಿ** ಏತಸ್ಸೇವ ವಿಸೇಸನತ್ಥಂ **“ಸರಾಜಕೇ”**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಪವತ್ತಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಪಟಿಬಾಹನತೋತಿ ಇದಂ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗೋಯೇವ ನತ್ಥಿ “ಹೇತೂ ಸಹಜಾತಾನ”ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧) ವಚನತೋ। ನ ಹಿ ಯೇಸಂ ಹೇತೂ

ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತಾನಿ ಹೇತುಸಹಜಾತಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಯದಿ ಸಿಯುಂ, ‘‘ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಹಜಾತೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ’’ತಿಆದಿ ಚ ಲಬ್ಭೇಯ್ಯ, ನ ಪನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ತಾನಿ ಹೇತುಸಹಜಾತಾನೀತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಯೋ ಪನ ಹೇತೂಹಿ ಸಮಾನಕಾಲುಪ್ಪತ್ತಿಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಹೇತುಸಹಜಾತಭಾವಂ ಮಞ್ಞೇಯ್ಯ, ತಸ್ಸಾಯಂ ಪಸಙ್ಗೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಭಗವಾ ಪನ ವಚನಾನಂ ಲಹುಗರುಭಾವಂ ನ ಗಣೇತಿ, ಬೋಧನೇಯ್ಯಾನಂ ಪನ ಅಜ್ಝಾಸಯಾನುರೂಪತೋ ಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ಅವಿಲೋಮೇನ್ತೋ ತಥಾ ತಥಾ ದೇಸನಂ ನಿಯಾಮೇತೀತಿ ನ ಕತ್ಥಚಿ ಅಕ್ಖರಾನಂ ಬಹುತಾ ವಾ ಅಪ್ಪತಾ ವಾ ಚೋದೇತಬ್ಬಾತಿ।

ಹೇತುಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೨. **ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕ್ಖಣೇಯೇವಾ**ತಿ ಏತೇನ ವತ್ತಮಾನಕ್ಖಣೇಕದೇಸೇನ ಸಬ್ಬಂ ವತ್ತಮಾನಕ್ಖಣಂ ಗಯ್ಹತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕ್ಖಣೇಯೇವ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ರೂಪಾದೀನಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ, ಅಥ ಖೋ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ವತ್ತಮಾನಕ್ಖಣೇತಿ। ತೇನ ಆಲಮ್ಬಿಯಮಾನಾನಮ್ಪಿ ರೂಪಾದೀನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿವತ್ತಮಾನತಾಯ ಪುರೇ ಪಚ್ಛಾ ಚ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ಅನಾಲಮ್ಬಿಯಮಾನಾನಂ। **ನ ಏಕತೋ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ನೀಲಾದೀನಿ ಸಬ್ಬರೂಪಾನಿ ಸಹ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಸದ್ದಾದಯೋಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ‘‘ಯಂ ಯ’’ನ್ತಿ ಹಿ ವಚನಂ ರೂಪಾದೀನಿ ಭಿನ್ದತೀತಿ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮೇನತ್ಥೇನ ‘‘ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ’’ತಿ ವಚನೇನ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವಲಕ್ಖಣದೀಪನತ್ಥಂ **‘‘ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮ’’**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ‘‘ಯಂ ಯ’’ನ್ತಿ ವಚನೇನ ರೂಪಾದಿಭೇದದೀಪನತ್ಥನ್ತಿ। **‘‘ಯಂ ಯಂ ವಾ ಪನಾರಬ್ಭಾ’’**ತಿ ಏತಸ್ಸ ವಣ್ಣನಾಯಂ ದಸ್ಸಿತಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾದಿವಸೇನ ವಾ ಇಧಾಪಿ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ।

ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಯಥಾ ನದೀಪಬ್ಬತಾನಂ ಸನ್ದನಂ ಠಾನಞ್ಚ ಪವತ್ತಂ ಅವಿರತಂ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನನ್ತಿ ಸನ್ದನ್ತಿ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ ವತ್ತಮಾನವಚನಂ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ‘‘ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ’’ತಿ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಹಸಮುದಾಯವಸೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಂ ಪವತ್ತನಂ ಅವಿರತನ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವತ್ತಮಾನವಚನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಇಮೇ ಪನ ನ ಹೇತಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಂ ಹೋನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಅತೀತೋ ಚ ಅನಾಗತೋ ಚ ಅತ್ಥಿ, ಯಸ್ಸೇತೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಿಯುಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಅತೀತತ್ತಿಕೇ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಂ ನ ಕೋಚಿ ಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಇಧಾಪಿ ‘‘ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ’’ತಿ ವಚನೇನ ಯೇಸಂ ರೂಪಾದಯೋ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾವ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತೇಸು ಹಿ ದಸ್ಸಿತೇಸು ಅತೀತಾನಾಗತೇಸು ತಂತಂಪಚ್ಚಯಾ ಅಹೇಸುಂ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ ಚಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ, ನ ಪನ ತಂತಂಪಚ್ಚಯವನ್ತತಾ। ಪಚ್ಚಯವನ್ತೋ ಹಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾಯೇವಾತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ **‘‘ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಆರಬ್ಭಾ’’**ತಿ ಏಕವಚನನಿದ್ದೇಸಂ ಕತ್ವಾ ಪುನ **‘‘ತೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ’’**ತಿ ಬಹುವಚನನಿದ್ದೇಸೋ ‘‘ಯಂ ಯ’’ನ್ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನೇಕಭಾವೋಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥೋ। ಚತ್ತಾರೋ ಹಿ ಖನ್ಧಾ ಸಹೇವ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ತೇಸು ಏಕೇಕಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ನ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವೇದನಾದೀಸು ಫಸ್ಸಾದೀಸು ಚ ಏಕೇಕಸ್ಸಪಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ **‘‘ಯಂ ಯ’’**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ಏಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ **‘‘ತೇ ತೇ’’**ತಿ। ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ರೂಪಾದಿಕೋ ಏಕೇಕೋವ ಯಂಯಂ-ಸದ್ದೇನ ವುತ್ತೋ, ಯೇ ಚ ಅನೇಕೇ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಏಕೇಕವಸೇನ ಯಂಯಂ-ಸದ್ದೇನ ವುತ್ತಾ, ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಗಹೇತ್ವಾ ‘‘ತೇ ತೇ’’ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ನೀಲಾದೀಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಚ ಏಕೇಕಮೇವ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ

“**ಯಂ ಯ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತೇ ಪನ ಆಲಮ್ಬಿಯಮಾನಾ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ಚ ಅನೇಕೇ, ತಥಾ ಸದ್ದಾದಿಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ಚಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ “**ತೇ ತೇ**”ತಿ।

ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನತೋ ಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಇದಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣೇನ ಖನ್ಧಪಟಿಬದ್ಧಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ನಿಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಕಿರಿಯಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಸತಿ ಯಥಾ “ಅಪ್ಪಮಾಣಾ ಖನ್ಧಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೨.೫೮) ವುತ್ತಂ, ಏವಂ “ನಿಬ್ಬಾನ”ನ್ತಿ ಚ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ತಂ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪುಬ್ಬೇ ನಿವುಟ್ಠಂ ಅಸಙ್ಖತತ್ತಾ, ನ ಚ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣೇನ ಪುಬ್ಬೇ ನಿವುಟ್ಠೇಸು ಅಪ್ಪಮಾಣಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಞಾತೇಸು ನಿಬ್ಬಾನಜಾನನೇ ನ ತೇನ ಪಯೋಜನಂ ಅತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿಭಾವೇನ್ತಮೇವ ಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಜಾನನಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಏವಮಿದಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಕ್ಖನ್ಧೇ ವಿಭಾವೇನ್ತಮೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಜಾನನಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ। ದಿಟ್ಠನಿಬ್ಬಾನೋಯೇವ ಚ ಪುಬ್ಬೇ ನಿವುಟ್ಠೇ ಅಪ್ಪಮಾಣಕ್ಖನ್ಧೇ ಅನುಸ್ಸರತಿ, ತೇನ ಯಥಾದಿಟ್ಠಮೇವ ನಿಬ್ಬಾನಂ ತೇಸಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನ ಪನ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣೇನ ತದಾರಮ್ಮಣವಿಭಾವನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ವಿಭೂತಮೇವ ಹಿ ತಂ ತಸ್ಸಾತಿ। ಏವಂ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣೇಪಿ ಯಥಾರಹಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನ ಕಸ್ಸಚಿ ರೂಪಾವಚರಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ “ಚತುನ್ನಂ ರಾಸೀನ”ನ್ತಿ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತಂ।

ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೩. **ಧುರ**ನ್ತಿ ಧುರಗ್ಗಾಹಂ। **ಜೇಟ್ಠಕ**ನ್ತಿ ಸೇಟ್ಠಂ। **ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ ಛನ್ದಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪುರಿಮಛನ್ದಸ್ಸ ಸಮಾನರೂಪೇನ ತದನನ್ತರಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇನ ತಂಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಛನ್ದಸದ್ದೇನೇವ ಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸ ಛನ್ದಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕವಿಸೇಸನಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತೀತಿ “ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ”ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ “ಛನ್ದಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ”ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏಸ ನಯೋ ಇತರೇಸುಪಿ।

ಗರುಕಾರಚಿತ್ತೀಕಾರವಸೇನ ವಾತಿ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಲದ್ಧಂ **ಲದ್ಧಬ್ಬಂ,** ಲದ್ಧಂ **ಅವಿಜಹಿತಬ್ಬಂ**। ಯೇನ ವಾ ವಿನಾ ನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತಂ **ಲದ್ಧಬ್ಬಂ,** ತಸ್ಸೇವತ್ಥೋ **ಅವಿಜಹಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ। **ಅನವಞ್ಞಾತ**ನ್ತಿ ಅವಞ್ಞಾತಮ್ಪಿ ಅದೋಸದಸ್ಸಿತಾಯ ಅಸ್ಸಾದನೇನ ಅನವಞ್ಞಾತಂ ಕತ್ವಾ।

ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾ ಅಪ್ಪನಾಸದಿಸಾ ಮಹಾಬಲಾ ವಿನಾ ಅಧಿಪತಿನಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ “**ಏಕನ್ತೇನೇವಾ**”ತಿ ಆಹ। ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಾವರಣಭೂತಾ ಚ ತೇ ಸಗ್ಗಾವರಣಾ ಚ ಮಗ್ಗಾವರಣಾ ಚ ಪಚ್ಚಕ್ಖಸಗ್ಗಾನಂ ಕಾಮಾವಚರದೇವಾನಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ಅರಹನ್ತಿ, ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ರೂಪಾರೂಪೀನನ್ತಿ।

ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೇದತೋ ಪನ ತಿವಿಧೋ ಕಿರಿಯಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಲೋಭಸಹಗತಾಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಇದಂ ಪರಸನ್ತಾನಗತಾನಂ ಸಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾನಂ “ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ಏತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ “ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಸ್ಸಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ಚ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿನೋ ಅನುದ್ಧಟತ್ತಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯತಾ ನತ್ಥೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನೇಪಿ “ಬಹಿದ್ಧಾ ಖನ್ಧೇ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದೇತೀ”ತಿಆದಿವಚನಂ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೨೦.೩೧) ನಿಸ್ಸಾಯ ಅರಹತೋ ಕಿರಿಯಧಮ್ಮಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾದೀಹಿ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದಿಯನ್ತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। “ಸನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘಾ ಖನ್ಧಾ”ತಿಆದೀಸು (ಪಟ್ಠಾ॰

೧.೧೧.೩೦) ವಿಯ ಖನ್ಧಸದ್ದೋ ರೂಪೇ ಏವ ಭವಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ ವಿಚಾರಿತಮೇತಂ। ಪುಥುಜ್ಜನಾದಿಕಾಲೇ ವಾ ಅನಾಗತೇ ಕಿರಿಯಧಮ್ಮೇ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದನಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ। "ನೇವವಿಪಾಕನವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೇ ಖನ್ಧೇ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತೀ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೩.೯೮) ಕಿರಿಯಧಮ್ಮಾ ರಾಗದಿಟ್ಠೀನಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೇವ, ತೇ ಚ "ಅತೀತಾರಮ್ಮಣೇ ಅನಾಗತೇ ಖನ್ಧೇ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದೇತೀ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೯.೧೩) ಅನಾಗತಾ ತೇಭೂಮಕಾಪಿ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಆವಜ್ಜನಕಿರಿಯಸಬ್ಭಾವತೋ ಪನ ಇದಮ್ಪಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೪. ಯಥಾ ಓಕಾಸದಾನವಿಸೇಸಭಾವೇನ ನತ್ಥಿವಿಗತಾ ವುತ್ತಾ, ನ ಏವಂ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಾ, ಏತೇ ಪನ ಚಿತ್ತನಿಯಾಮಹೇತುವಿಸೇಸಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಚಿತ್ತನಿಯಾಮಹೇತುವಿಸೇಸಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂ"**ತಿಆದಿನಾ ಧಾತುವಸೇನ ಕುಸಲಾದಿವಸೇನ ಚ ನಿದ್ದೇಸಮಾಹ। ತತ್ಥ "ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಿಸೇಸೋ ನ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ "ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾಯ ಪಚ್ಛಿಮಾಯಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಧಾತುವಿಸೇಸೇನ ಚಿತ್ತವಿಸೇಸೇ ದಸ್ಸನಂ ಯಂ ಕಾತುಂ ಆರದ್ಧೋ, ತಂ ವೋಚ್ಛಿಜ್ಜೇಯ್ಯ। "ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಮನೋಧಾತುಯಾ"ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ನಿಯಾಮಾಭಾವತೋ, "ಮನೋಧಾತು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ"ತಿ ಚ ತಥೇವ ನ ಸಕ್ಕಾ। ನ ಹಿ ಮನೋಧಾತು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾಯೇವ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋತಿ ನಿಯಾಮೋ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಾಕಟಾ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಯಾವ ಧಾತುವಿಸೇಸನಿಯಾಮೋ ಅತ್ಥಿ, ತಾವ ನಿದಸ್ಸನೇನ ನಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ನಿರವಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಕುಸಲಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಸದಿಸಕುಸಲಾನನ್ತಿ** ವೇದನಾಯ ವಾ ಹೇತೂಹಿ ವಾ ಸದಿಸಕುಸಲಾನಂ ಅನುರೂಪಕುಸಲಾನನ್ತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಭೂಮಿಭಿನ್ನಾನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। **ಭವಙ್ಗಗ್ಗಹಣೇನ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಮೂಲಕೇಸು ಚುತಿಪಿ ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಅಬ್ಯಾಕತಮೂಲಕೇ ತದಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ।

ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾವಜ್ಜನಸ್ಸಾತಿ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾಯ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸಾತಿ ಆವಜ್ಜನಗ್ಗಹಣೇನ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಂ ವಿಸೇಸೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕೋ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯರಾಸಿಸ್ಸ ಚ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಹೋನ್ತೋ ಚ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸೇವಾತಿ ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಆವಜ್ಜನಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಚೇತ್ಥ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮ್ಪಿ ಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೬. "ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸಾತಿ ಅಞ್ಞೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸಾ"ತಿ ಪೋರಾಣಪಾಠೋ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ "ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಸ್ಸ "ಅಞ್ಞಮಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ , ನ ಅವುತ್ತಸ್ಸ "ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ, ನ ಚ ಸಮಾನತ್ಥಸ್ಸಪಿ ಸದ್ದನ್ತರಸ್ಸ ಅತ್ಥೇ ವುತ್ತೇ ಸದ್ದನ್ತರಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನ್ತಿ ಅಞ್ಞೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸಾ"**ತಿ ಪಠನ್ತಿ। ಓಕ್ಕನ್ತೀತಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಪಟಿಸನ್ಧಿಯೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಇತರಾತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **"ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ"**ತಿ। **ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ಇದಂ ಯದಿಪಿ ಪುಬ್ಬೇ "ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಥಾಪಿ ನ ತೇನ ಖಣನ್ತರೇ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ರೂಪೀನಂ ನಿವಾರಿತೋತಿ ತನ್ನಿವಾರಣತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। **ಕಞ್ಚಿ ಕಾಲೇತಿ** ಕೇಚಿ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಕೇಚಿ ವತ್ಥುಭೂತಾ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾಲೇತಿ ರೂಪನ್ತರಾನಂ ವತ್ಥುಸ್ಸ ಚ

ಕಾಲನ್ತರೇ ಅರೂಪೀನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಂ ಪುಬ್ಬೇ ಅನಿವಾರಿತಂ ನಿವಾರೇತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ಕಞ್ಚಿ ಕಾಲ"ನ್ತಿ ವಾ "ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇ"ತಿ ವಾ ವತ್ತಬ್ಬೇ ವಿಭತ್ತಿವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋ। ತೇನ ಹಿ "ಕಞ್ಚೀ"ತಿ ಉಪಯೋಗೇಕವಚನಂ **"ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ"**ತಿ ಏತೇನ ಸಹ ಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಪಚ್ಚತ್ತಬಹುವಚನಸ್ಸ ಆದೇಸೋ, **"ಕಾಲೇ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಭುಮ್ಮೇಕವಚನಸ್ಸಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಪುರಿಮೇನ ಚ **"ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ವತ್ಥು ಚ ತಿಣ್ಣನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಾಮಸಹಿತಸ್ಸೇವ ವತ್ಥುಸ್ಸ "ನಾಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತ್ತೇ ಆಪನ್ನೇ ಏತೇನ ಕೇವಲಸ್ಸೇವ ತಥಾ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ತಯೋ ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಸೇನಾತಿ ಲಬ್ಭಮಾನೇಪಿ ಕತ್ಥಚಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ವಚನೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ** ಏಕದೇಸಭೂತೇ **ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪೇ** ಸಮುದಾಯೇಕದೇಸವಸೇನ ಸಾಮಿವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನಿದ್ಧಾರಣೇ ವಾ।

ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮. ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ "ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇ"ತಿ ಇದಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಲಬ್ಭತಿ "ರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ಕೇಚೀ"ತಿ, ತತ್ಥ ತೇ ಏವ ಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಚಕ್ಖಾಯತನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। **"ವತ್ಥುರೂಪಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ"**ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ **"ಠಪೇತ್ವಾ ಆರುಪ್ಪವಿಪಾಕ"**ನ್ತಿ ಇದಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೇ? ನ, "ತೇಭೂಮಕವಿಪಾಕಸ್ಸಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನಕಂ ಠಪೇತಬ್ಬಂ ಅಜಾನನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪಕಾಸೇತಬ್ಬತ್ತಾ।

ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯. ತೇ ತಯೋಪಿ ರಾಸಯೋತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ತಯೋ ಅನೇಕಸಙ್ಗಾಹಕತಾಯ ರಾಸಯೋತಿ ವದತಿ। ಏತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಉಪನಿಸ್ಸಯನಿದ್ದೇಸೇ ಯೇ ಪುರಿಮಾ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಕದಾಚಿ, ತಸ್ಮಾ ಯೇಸು ಪದೇಸು ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ, ತೇಸು "ಕೇಸಞ್ಚೀ"ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ಯೇ ಪನ ಪುರಿಮಾ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ತೇಸಂ ನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಏಕನ್ತೇನ ಹೋನ್ತಿ, ಯೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಹಿಕಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಬಲವನ್ತೋ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸಂ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಇತರೇಸಂ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯೇಸು ಪದೇಸು ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತೇಸು "ಕೇಸಞ್ಚೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಿದ್ಧಾನಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಹಿ ಅಕುಸಲಾದೀಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತೇಸಂ ಕೇಸಞ್ಚೀತಿ ಅಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ, ನ ಪನ ಅವಿಸೇಸೇನ ಅಕುಸಲಾದೀಸು ಕೇಸಞ್ಚೀತಿ।

ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಕುಸಲಾ…ಪೇ॰… ಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತೇಸಂ ಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ ಲಭತೀತಿ। ಕಥಂ? ಆರಮ್ಮಣಾನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೇ ತಾವ ನ ಲಭತಿ ಅನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಪುಬ್ಬಾಪರನಿಯಮೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಚ, ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಞ್ಚ ನ ಲಭತಿ ಅಚೇತನೇನ ರೂಪಸನ್ತಾನೇನ ಪಕತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಅರೂಪಸನ್ತಾನೇನ ಸದ್ಧಾದಯೋ ನಿಪ್ಫಾದಿತಾ ಉತುಭೋಜನಾದಯೋ ಚ ಉಪಸೇವಿತಾ, ನ ಏವಂ ರೂಪಸನ್ತಾನೇನ। ಯಸ್ಮಿಞ್ಚ ಉತುಬೀಜಾದಿಕೇ ಕಮ್ಮಾದಿಕೇ ಚ ಸತಿ ರೂಪಂ ಪವತ್ತತಿ, ನ ತಂ ತೇನ ಪಕತಂ ಹೋತಿ। ಸಚೇತನಸ್ಸೇವ ಹಿ ಉಪ್ಪಾದನುಪತ್ಥಮ್ಭನುಪಯೋಗಾದಿವಸೇನ ಚೇತನಂ ಪಕಪ್ಪನಂ ಪಕರಣಂ, ರೂಪಞ್ಚ

ಅಚೇತನನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ನಿರೀಹಕೇಸು ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಕೇಸಞ್ಚಿ ಸಾರಮ್ಮಣಸಭಾವತಾ ಹೋತಿ, ಕೇಸಞ್ಚಿ ನ, ಏವಂ ಸಪ್ಪಕರಣಸಭಾವತಾ ನಿಪ್ಪಕರಣಸಭಾವತಾ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಉತುಬೀಜಾದಯೋ ಪನ ಅಙ್ಕುರಾದೀನಂ ತೇಸು ಅಸನ್ತೇಸು ಅಭಾವತೋ ಏವ ಪಚ್ಚಯಾ, ನ ಪನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾದಿಭಾವತೋತಿ। ಪುರಿಮಪುರಿಮಾನಂಯೇವ ಪನೇತ್ಥ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಬಾಹುಲ್ಲವಸೇನ ಪಾಕಟವಸೇನ ಚ ವುತ್ತೋ। "ಅನಾಗತೇ ಖನ್ಧೇ ಪತ್ಥಯಮಾನೋ ದಾನಂ ದೇತೀ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೮.೮) ಪನ ಅನಾಗತಾಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ಪುರಿಮೇಹಿ ಆರಮ್ಮಣಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೇಹಿ ತಂಸಮಾನಲಕ್ಖಣತಾಯ ಇಧ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ಸೇನಾಸನಮ್ಪೀತಿ ಪುಗ್ಗಲಸೇನಾಸನಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಂ ಭಜನ್ತೇ ಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತಿ, **ಪಿ**-ಸದ್ದೇನ ಚೀವರಾರಞ್ಞರುಕ್ಖಪಬ್ಬತಾದಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಂ ಭಜನ್ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। "ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದೀಸು ಹಿ "ಸೇನಾಸನಂ ಕಾಯಿಕಸ್ಸ ಸುಖಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿವಚನೇನ ಸೇನಾಸನಗ್ಗಹಣೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಂ ಭಜನ್ತಾವ ಧಮ್ಮಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಪುಗ್ಗಲಾದೀಸುಪಿ ಅಯಂ ನಯೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತೀತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತಾಯ ಸೇನಾಸನಸಮಾನಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಉತುಂ ಭೋಜನಂ ಸೇನಾಸನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಸೇನಾಸನಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವಂ ವಿಯ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಉತುಆದೀನಂ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಂ, "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಚಕ್ಖುಂ…ಪೇ॰… ವತ್ಥುಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಖನ್ಧೇ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧೮.೪) ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಞ್ಚಾತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಮ್ಪಿ ಚ ತಾದಿಸಾನಂ ಪುಬ್ಬೇ ಪಕತತ್ತಾ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಾದೀನಿ ಆರಮ್ಮಣಮೇವ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "**ಏಕಚ್ಚಾಯಾ**"ತಿ ಆಹ।

ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಮ್ಪಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಸಿಣಾದಿಮ್ಹಿ ಝಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಿತಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನಝಾನುಪ್ಪಾದನೇ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಝಾನಸ್ಸ ಸಮಾಪಜ್ಜನೇ ಇದ್ಧಿವಿಧಾದೀನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾನಞ್ಚ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ "**ತೇಭೂಮಕಕುಸಲೋ ಚತುಭೂಮಕಸ್ಸಪಿ ಕುಸಲಸ್ಸಾ**"ತಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ "ಅರೂಪಾವಚರಂ ಸದ್ಧಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ರೂಪಾವಚರಂ ಝಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಮಗ್ಗಂ ಅಭಿಞ್ಞಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೪.೧೩.೭೮)। ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂ ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾನಮ್ಪಿ ತದುಪ್ಪಾದಕಕುಸಲಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವವಸೇನ , ಪಟಿಸನ್ಧಿನಿಯಾಮಕಸ್ಸ ಚುತಿತೋ ಪುರಿಮಜವನಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ, ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಂ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ತದುಪ್ಪಾದಕಕುಸಲೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನಾತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಾನಂ ಚತುಭೂಮಕವಿಪಾಕಸ್ಸ ತೇಭೂಮಕಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಯಥಾಯೋಗಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪಾಳಿಯಮ್ಪಿ ಹಿ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ನಯದಸ್ಸನಮತ್ತೇನೇವ ಪಞ್ಹಾವಾರೇಸು ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೋತಿ।

ಇಮಿನಾ ಪನ ನಯೇನಾತಿ ಲೋಕುತ್ತರನಿಬ್ಬತ್ತನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಸಿನೇಹುಪ್ಪಾದನಲೇಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಲೋಕುತ್ತರಾ ಪನ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾನಂ ನ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೀತಿ ನ ಇದಂ ಸಾರತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಕಾಮಾವಚರಾದಿತಿಹೇತುಕಭವಙ್ಗಂ ಕಾಯಿಕಸುಖಾದಿ ಚ ರೂಪಾವಚರಾದಿಕುಸಲಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ, ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೋ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ತಂ ಪತ್ಥೇತ್ವಾ ತನ್ನಿಬ್ಬತ್ತಕಕುಸಲುಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ ಉಪ್ಪಾದಿಯಮಾನಸ್ಸ, ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಪುಬ್ಬೇ ನಿವುಟ್ಠಾದೀಸು ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಜಾನನತ್ಥಂ ಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾಯೋ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ಅರಹತೋ, ಚತುಭೂಮಕವಿಪಾಕಾನಂ ಪನ ತದುಪ್ಪಾದಕಕುಸಲೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವವಸೇನ ಸೋ ಸೋ ವಿಪಾಕೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ। ತೇನಾಹ "**ತಥಾ ತೇಭೂಮಕವಿಪಾಕೋ**"ತಿ। ಯದಿಪಿ ಅರಹತ್ತಫಲತ್ತಂ ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ ಅನಾಗಾಮೀ, ನ ಪನ ತೇನ ತಂ ಕದಾಚಿ

ದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬಂ ಪುಥುಜ್ಜನಾದೀಹಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಾದೀನಿ ವಿಯ, ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ವಿಯ ತೇಸಂ ಝಾನಾದೀನಂ ಇಮಸ್ಸ ಚ ಅಗ್ಗಫಲಂ ನ ಝಾನಾದೀನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ। ಉಪಲದ್ಧಪುಬ್ಬಸದಿಸಮೇವ ಹಿ ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ। ತೇನಾಹ **"ಉಪರಿಟ್ಠಿಮಂ ಕುಸಲಸ್ಸಪೀ"**ತಿ।

ಕಿರಿಯಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾದಿಮ್ಪಿ ಪತ್ಥೇತ್ವಾ ದಾನಾದಿಕುಸಲಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ತೇಭೂಮಕಕಿರಿಯಾಪಿ ಚತುಭೂಮಕಸ್ಸಪಿ ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ, ತಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ರಾಗಾದಿಉಪ್ಪಾದನೇ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಕುಸಲಾಕುಸಲೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಮುಖೇನ ಚತುಭೂಮಕವಿಪಾಕಸ್ಸ। ಏವಂ ಕಿರಿಯಸ್ಸಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ **"ಕಿರಿಯಸಞ್ಞಾತೋಪಿ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಚತುಭೂಮಕಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಖನ್ಧಾನಂ ಹೋತಿಯೇವಾ"**ತಿ। ನೇವವಿಪಾಕನವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೇಸು ಪನ ಉತುಭೋಜನಸೇನಾಸನಾನಮೇವ ತಿಣ್ಣಂ ರಾಸೀನಂ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವದಸ್ಸನಂ ನಯದಸ್ಸನಮೇವಾತಿ। **ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಟ್ಠಾನಮಹಾಪಕರಣೇ ಆಗತನಯೇನಾ**ತಿ ಇದಂ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ, ಕುಸಲೇ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೯೧) ಏವಮಾದಿಕಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಟಿಕ್ಖೇಪಂ, ಅನುಲೋಮೇ ಚ ಅನಾಗಮನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಸುತ್ತನ್ತಿಕಪರಿಯಾಯೇನಾ**ತಿ "ವಿಞ್ಞಾಣೂಪನಿಸಂ ನಾಮರೂಪಂ, ನಾಮರೂಪನಿಸಂ ಸಳಾಯತನ"ನ್ತಿಆದಿಕೇನ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೩),

"ಯಥಾಪಿ ಪಬ್ಬತೋ ಸೇಲೋ, ಅರಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಬ್ರಹಾವನೇ।
ತಂ ರುಕ್ಖಾ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ, ವಡ್ಢನ್ತೇ ತೇ ವನಪ್ಪತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೪೯)॥ -

ಆದಿಕೇನ ಚ।

ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦. ನಯದಸ್ಸನವಸೇನ ಯಾನಿ ವಿನಾ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತೇನ ನ ವತ್ತನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತದಸ್ಸನೇನ ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ ಯಂ ಯದಾರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತೇನ ವತ್ತತಿ, ತಸ್ಸ ತದಾಲಮ್ಬಿತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ರೂಪಾರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತನ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಮೇವ ಹೋತಿ, ಸರೂಪೇನ ಪನ ಅದಸ್ಸಿತತ್ತಾ **"ಸಾವಸೇಸವಸೇನ ದೇಸನಾ ಕತಾ"**ತಿ ಆಹ। ಚಿತ್ತವಸೇನ ಕಾಯಂ ಪರಿಣಾಮಯತೋ ಇದ್ಧಿವಿಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ಅಟ್ಠಾರಸಸು ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವಿನೋತಿ ಏತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿಭಾವಿನೋ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತಾಭಾವೇನ ಇತರಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವಾ ಅಗ್ಗಹಣಂ। ಭವಙ್ಗಭಾವಿನೋ ಪನ ಗಹಣಂ ಕಾತಬ್ಬಂ ನ ವಾ ಕಾತಬ್ಬಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ವಿಯ ಅಪರಿಬ್ಯತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಮತ್ತಭಾವತೋ, "ಮನೋಧಾತೂನಞ್ಚಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಸನ್ತೀರಣಭಾವಿನೋ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾಪಿ।

ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧. **ತಸ್ಸೇವಾ**ತಿ ಇದಂ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ನಿರವಸೇಸದಸ್ಸಿತಪುರೇಜಾತದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕೋ ಪನ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ನ ಹೋತೀತಿ।

ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೨. ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೨. **ಪಗುಣತರಬಲವತರಭಾವವಿಸಿಟ್ಠ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತತೋ ವಿಸೇಸೇತಿ।

ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೩. ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೩. ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಮ್ಮಂ ಅಭಿಜ್ಝಾದಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ "**ಚೇತನಾಕಮ್ಮಮೇವಾ**"ತಿ ಆಹ। ಸತಿಪಿ ಹಿ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮತ್ತೇ ನ ಚೇತನಾವಜ್ಜಾ ಏವಂಸಭಾವಾತಿ। **ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಸಮತ್ಥೇನಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸಮತ್ಥತಾ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇಯೇವ, ನ ಅಞ್ಞತ್ಥಾತಿ ಏತೇನ ಕಾಮಾವಚರಚೇತನಾ ಏಕವೋಕಾರೇ ರೂಪಮ್ಪಿ ನ ಜನೇತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೪. ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೪. ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ ಯೇಸಂ ಏಕನ್ತೇನ ವಿಪಾಕೋ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ನಯದಸ್ಸನಂ ಕತಂ। ನ ಹಿ ಆರುಪ್ಪೇ ಭೂಮಿದ್ವಯವಿಪಾಕೋ ರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೫. ಆಹಾರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೫. **ಕಬಳಂ ಕರಿತ್ವಾ ಅಜ್ಝೋಹರಿತೋವಾ**ತಿ ಅಸಿತಪೀತಾದಿವತ್ಥೂಹಿ ಸಹ ಅಜ್ಝೋಹರಿತೋವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಪಾತಬ್ಬಸಾಯಿತಬ್ಬಾನಿಪಿ ಹಿ ಸಭಾವವಸೇನ ಕಬಳಾಯೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ಸೇಸತಿಸನ್ತತಿಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅನುಪಾಲಕೋವ ಹುತ್ವಾತಿ ಏತ್ಥ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ನ ಹಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ನೋಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನೋ ತದುಭಯಞ್ಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಕಾಯಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋ, ತಿವಿಧೋಪಿ ಪನ ಸೋ ನೋಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಕಾಯಸ್ಸ ವುತ್ತೋತಿ।

ಆಹಾರಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೬. ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೬. **ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತ**ನ್ತಿ ಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ವಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ರೂಪಾರೂಪಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತವೋಹಾರೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅರೂಪಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಭೂತಾನಿ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಾಪೇಕ್ಖಾನಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಕ್ಖಣೇ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಂ ಅಫರನ್ತಾನಿಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾ ಸಿಯುಂ। ಯೋ ಪನ ನಿರಪೇಕ್ಖೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಹೋತಿ, ಸೋ ಅತ್ತನೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಂ ಅಫರನ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯದಿ ಚ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಲಿಙ್ಗಾದೀನಂ ಸಿಯುಂ, ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಾನಂ ತೇಸಮ್ಪಿ ಸಿಯುಂ। ನ ಹಿ ರೂಪಂ ರೂಪಸ್ಸ, ಅರೂಪಂ ವಾ ಅರೂಪಸ್ಸ ವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಅತ್ಥೀತಿ। ಸತಿ ಚೇವಂ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತತ್ತಾ ಕಲಲಾದಿಕಾಲೇ ಚ ಲಿಙ್ಗಾದೀನಿ ಸಿಯುಂ, ಯೇಸಂ ತಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಂ ಫರೇಯ್ಯುಂ, ನ ಚ ಫರನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ನ ತೇಹಿ ತಾನಿ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಕಾನಿ, ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತತ್ತಾಭಾವತೋ ಚ ತೇಸಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಂ ನ ಫರನ್ತಿ। ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪನ ಯೇಹಿ ತಾನಿ ಸಹಜಾತಾನಿ, ತೇಸಂ ಅಬೀಜಭಾವತೋಯೇವ ನ ಫರನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಆಪನ್ನವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಭಾವಾನಂ ತೇಸಂ ಲಿಙ್ಗಾದೀನಂ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಾನಂ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಸಮಾನಕಲಾಪಧಮ್ಮಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಾಯ ಅಫರಣತೋ ತಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಯೇಸಂ ಬೀಜಭೂತಾನಿ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ತೇಸಂ ಲಿಙ್ಗಾದೀನಂ ಅಪರಮತ್ಥಭಾವತೋತಿ ಕೇಚಿ, ತೇ ಪನ ಕಲಲಾದಿಕಾಲೇಪಿ ಲಿಙ್ಗಾದೀನಂ ತದನುರೂಪಾನಂ ಅತ್ಥಿತಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ।

ಜಾತಿಭೂಮಿವಸೇನ ವುತ್ತೇಸು ಭೇದೇಸು ಕುಸಲಜಾತಿಯಂ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಮೇವ ಆರುಪ್ಪೇ ಠಪೇತಬ್ಬನ್ತಿ **"ಠಪೇತ್ವಾ ಪನ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಂ ಅವಸೇಸಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಠಮಲೋಕುತ್ತರಂ ಪನ ದೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಞ್ಚ ವಿಸುಂ ಏಕಾ ಜಾತಿ ಭೂಮಿ ವಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಆರುಪ್ಪೇ ಅಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ನ ಠಪಿತಂ। ಹೇತುಆದೀಸುಪಿ "ತಥಾ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಕುಸಲಹೇತು, ತಥಾ ಅಕುಸಲಹೇತೂ"ತಿಆದೀಸು (ಪಟ್ಠಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧) ಏಸ ನಯೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ।

ಠಿತಿಕ್ಖಣೇತಿ ಇದಂ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಪಿ ಪನ ತಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ನಿವಾರೇತುಂ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ "ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ...ಪೇ॰... ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚ...ಪೇ॰... ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಸದಿಸ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೬೪)। ನ ಹಿ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯತೋ ಅಞ್ಞೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಅತ್ಥಿ, ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಪವತ್ತೇ ಚ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ। ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದಯೋ ಚ ಥ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಾ, ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಏತೇಸು ಅನುಲೋಮತೋ ನ ತಿಟ್ಠತೀತಿ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೭. ಝಾನಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೭. **ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸಙ್ಖಾತಾನೀತಿ** ಏತ್ಥ ಯದಿಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ನತ್ಥಿ, ಸುಖದುಕ್ಖಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಭೂತಾನೇವ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ, ನ ಕಾಯಿಕಸುಖದುಕ್ಖಭೂತಾನೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ। ನನು ಚ "ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವಜ್ಜೇಸೂ"ತಿ ವಚನೇನೇವ ಕಾಯಿಕಸುಖದುಕ್ಖಾನಿ ವಜ್ಜಿತಾನೀತಿ ಸುಖದುಕ್ಖಗ್ಗಹಣಮೇವ ಕತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ? ನ, ಝಾನಙ್ಗಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಝಾನಙ್ಗಭಾವವಿಸೇಸನತೋ। "ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವಜ್ಜೇಸು ಸುಖದುಕ್ಖುಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸಙ್ಖಾತಾನೀ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತೇ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಕಾಯಿಕಸುಖದುಕ್ಖಾನಿಪಿ ವಜ್ಜಿತಾನೀತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ನ ಪನ ಯಾನಿ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಿ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಝಾನಙ್ಗಭೂತೋ ಸುಖಭಾವೋ ದುಕ್ಖಭಾವೋ ಚ ವಿಸೇಸಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಭಾವವಿಸಿಟ್ಠೋಯೇವ ಸುಖದುಕ್ಖಭಾವೋ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಝಾನಙ್ಗಭಾವೋತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ

ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಗ್ಗಹಣಂ ಕರೋತಿ। ತೇನ “ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವಜ್ಜೇಸೂ”ತಿ ವಚನೇನ ವಜ್ಜಿಯಮಾನಾನಮ್ಪಿ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಭಾವಾಭಾವತೋ ಝಾನಙ್ಗಭಾವಾಭಾವೋತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾವಜ್ಜಿತಾ ಪನ ಸುಖದುಕ್ಖೋಪೇಕ್ಖೇಕಗ್ಗತಾ ಕಸ್ಮಾ ವಜ್ಜಿತಾತಿ? ಯತ್ಥ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಉದ್ಧರೀಯನ್ತಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ, ತತ್ಥ ಚ ಝಾನಙ್ಗನ್ತಿ ಅನುದ್ಧಟತ್ತಾ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ನ ಉದ್ಧಟಾತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯಾನ**”ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಅಭಿನಿಪಾತಮತ್ತತ್ತಾತಿ ಏತೇನ ಆವಜ್ಜನಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಮತ್ತಾಯಪಿ ಚಿನ್ತನಾಪವತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। “**ತೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಿಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸುಖದುಕ್ಖಾನೀ**”ತಿ ಪೋರಾಣಪಾಠೋ। ತತ್ಥ ಉಪೇಕ್ಖಾಸುಖದುಕ್ಖೇಹೇವ ತಂಸಮಾನಲಕ್ಖಣಾಯ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯಪಿ ಯಥಾವುತ್ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನ ಅನುದ್ಧಟಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಪುಬ್ಬೇ ಪನ ಸತ್ತ ಅಙ್ಗಾನಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ವಜ್ಜಿತಾನೀತಿ ತೇಸಂ ವಜ್ಜನೇ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ನ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣೇನ ಲೇಸೇನ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾ ಹೇಸಾತಿ। ಯದಿ ಚ ಲೇಸೇನ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಂ, ಯಥಾವುತ್ತೇಸುಪಿ ತೀಸು ಏಕಮೇವ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಿಣ್ಣಂ ಪನ ವಚನೇನ ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಝಾನಙ್ಗನ್ತಿ ಉದ್ಧಟಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಯಥಾವುತ್ತಕಾರಣತೋ ಅಞ್ಞೇನ ಕಾರಣೇನ ಅನುದ್ಧಟಭಾವೋ ವಾ, ತಸ್ಮಾ ತಂದೋಸಪರಿಹರಣತ್ಥಂ “ಉಪೇಕ್ಖಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸುಖದುಕ್ಖಾನೀ”ತಿ ಪಠನ್ತಿ। ಯೇ ಪನ “ಝಾನಙ್ಗಭೂತೇಹಿ ಸೋಮನಸ್ಸಾದೀಹಿ ಸುಖದುಕ್ಖೇನ ಅವಿಭೂತಭಾವೇನ ಪಾಕಟತಾಯ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಿಚ್ಚಯುತ್ತತಾಯ ಚ ಸಮಾನಾನಂ ಸುಖಾದೀನಂ ಝಾನಙ್ಗನ್ತಿ ಅನುದ್ಧಟಭಾವೇ ಕಾರಣಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ನ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯಾತಿ ಸಾ ಏತ್ಥ ನ ಗಹಿತಾ”ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಂ ತಂ ರುಚಿಮತ್ತಂ। ಯದಿ ಝಾನಙ್ಗಸಮಾನಾನಂ ಝಾನಙ್ಗನ್ತಿ ಅನುದ್ಧಟಭಾವೇ ಕಾರಣಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ಚೇತ್ಥ ಝಾನಙ್ಗಭೂತಾಯ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯುತ್ತಮನೋಧಾತುಆದೀಸು ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯ ಸಮಾನಾತಿ ತಸ್ಸಾ ಅನುದ್ಧಟಭಾವೇ ಕಾರಣಂ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವಾತಿ। ಸೇಸಾಹೇತುಕೇಸುಪಿ ಝಾನಙ್ಗಂ ಉದ್ಧಟಮೇವ ಉದ್ಧರಣಟ್ಠಾನೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಝಾನಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೮. ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೮. **ಪಞ್ಞಾ ವಿತಕ್ಕೋ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಾ ವೀರಿಯಂ ಸತಿ ಸಮಾಧಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಾತಿ ಇಮಾನಿ ದ್ವಾದಸಙ್ಗಾನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ಸಙ್ಕಪ್ಪಂ ವೀರಿಯಂ ಸಮಾಧಿಞ್ಚ ವಿತಕ್ಕವೀರಿಯಸಮಾಧಿವಚನೇಹಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ “ಅಯಮೇವ ಖೋ, ಆವುಸೋ, ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಿಚ್ಛಾಮಗ್ಗೋ ಅಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ…ಪೇ॰… ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧೀ”ತಿಆದೀಹಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೮) ಸುತ್ತವಚನೇಹಿ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವೇಸುಪಿ ಮಗ್ಗಙ್ಗವೋಹಾರಸಿದ್ಧಿತೋ ತೇಹಿ ಸಹ ದ್ವಾದಸಙ್ಗಾನಿ ಇಧ ಲಬ್ಭಮಾನಾನಿ ಚ ಅಲಬ್ಭಮಾನಾನಿ ಚ ಮಗ್ಗಙ್ಗವಚನಸಾಮಞ್ಞೇನ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ವುತ್ತಾನಿ। ಏವಞ್ಚ ಸುತ್ತನ್ತವೋಹಾರೋಪಿ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಪನ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ “ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನೀ”ತಿ ಏವಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪಾಠಗತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಙ್ಗಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಭಾವೇನ ಇಮಾನಿ ದ್ವಾದಸಙ್ಗಾನಿ ನ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾನಿ। ನ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ಮಗ್ಗಙ್ಗಸದ್ದಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವೋತಿ ಅತ್ಥೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ತೇಹಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾದೀಹಿ ಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಚೇತನಾಧಮ್ಮಾ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋಯೇವ “ಮಿಚ್ಛಾಮಗ್ಗಙ್ಗಾನೀ”ತಿ ಸುತ್ತೇ ವುತ್ತಾನಿ, ನ ಪನ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ। ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಭೂತಾನಿ ಚ ಇಧ ಪಾಳಿಯಂ “ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನೀ”ತಿ ವುತ್ತಾನಿ, ನ ಚ ಅಞ್ಞಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಪರಿಯಾಯನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಮಗ್ಗಙ್ಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪನ ಇಚ್ಛನ್ತೇನ ಪಾಳಿಗತಮಗ್ಗಙ್ಗಸದ್ದಪತಿರೂಪಕೋ ಅಞ್ಞೋ ಮಗ್ಗಙ್ಗಸದ್ದೋ ಉಭಯಪದತ್ಥೋ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬೋ ಯಥಾ “ಅಧಿಕರಣಂ ನಾಮ ಚತ್ತಾರಿ ಅಧಿಕರಣಾನೀ”ತಿ (ಪಾರಾ॰ ೩೮೬, ೪೦೫)। ಇಧ ಪನ “ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನೀ”ತಿ ಪಾಳಿಗತೋಯೇವ ಮಗ್ಗಙ್ಗಸದ್ದೋ ಉದ್ಧಟೋ, ನ ಚ ಅತ್ಥುದ್ಧರಣವಸೇನ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥನಿಯಮನಂ ಕತಂ, ತಸ್ಮಾ ಪಾಳಿಯಂ ಮಗ್ಗಙ್ಗಸದ್ದಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾದೀನಂ ಅತ್ಥಭಾವೋ ಮಾ ಹೋತೂತಿ “ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಕಪ್ಪವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವವಾಯಾಮಸತಿಸಮಾಧಿಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಕಪ್ಪವಾಯಾಮಸಮಾಧಯೋತಿ ಇಮಾನಿ

ದ್ವಾದಸಙ್ಗಾನೀ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ। ನನು ಏವಂ "ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಜ್ಜೇಸೂ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ತೇಸು ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಯೋ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಸನ್ತಿ, ಯೇ ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಾ ಸಿಯುನ್ತಿ? ನ, ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನನಿಯಮನತ್ಥತ್ತಾ। ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಜ್ಜೇಸ್ವೇವ ಏತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನಾಹೇತುಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು। ತತ್ಥುಪ್ಪನ್ನಾನಿ ದ್ವಾದಸಙ್ಗಾನೀತಿ ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ।

ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦. **ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾಯ ಅಭಾವತೋ**ತಿ ಏತೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾವತ್ಥುಭೂತೋ ಉಪಕಾರಕಭಾವೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧. ಕುಸಲಾದಿವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋ, ನ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಯೋ ಹಿ ಅತ್ಥಿಭಾವಾಭಾವೇನ ಅನುಪಕಾರಕೋ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪಕಾರಕೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾನಂ ನ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಿಭಾವಾಭಾವೇನ ಅನುಪಕಾರಕಂ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ಥಿಭಾವಲಾಭೇನ ಉಪಕಾರಕಂ ಹೋತಿ। ಉಪ್ಪಾದಾದಿಯುತ್ತಾನಂ ವಾ ನತ್ಥಿಭಾವೋಪಕಾರಕತಾವಿರುದ್ಧೋ ಉಪಕಾರಕಭಾವೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾತಿ ನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ।

ಸತಿ ಚ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಹಿ ಏಕತೋ ಪುರೇತರಂ ಪಚ್ಛಾ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತೇ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವತೋ ಆಹ "**ಆಹಾರೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಸಹಜಾತಾದಿಭೇದಂ ನ ಲಭತೀ**"ತಿ। ತದಭಾವೋ ಚ ಏತೇಸಂ ಧಮ್ಮಸಭಾವವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೨-೧೩-೧೪. ನತ್ಥಿವಿಗತಅವಿಗತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೨-೧೩. **ಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಮೇವ ಹೇತ್ಥ ನಾನನ್ತಿ** ಏತೇನ ನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಸು ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಸು ಚ **ಬ್ಯಞ್ಜನಮತ್ತೇಯೇವ ನಾನತ್ತಂ, ನ ಅತ್ಥೇ**ತಿ ಇದಂ ಯೋ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ತಸ್ಮಿಂ ನಾನತ್ತಂ ನತ್ಥಿ, ಬ್ಯಞ್ಜನಸಙ್ಗಹಿತೇ ಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಮತ್ತೇಯೇವ ನಾನತ್ತನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ।

ನತ್ಥಿವಿಗತಅವಿಗತಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸಪಕಿಣ್ಣಕವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ

"**ಲೋಭದೋಸಮೋಹಾ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾಪಿ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಸೇಸಾನಂ ಸತ್ತರಸನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ**"ತಿಆದಿಮಪಾಠೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಲೋಭದೋಸಮೋಹಾನಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಸತ್ತರಸಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋ, ಸಬ್ಬೇ ಹೇತೂ ಸಹ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಏಕಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಮೋಹಾದೀನಂ ವಿಸುಂ ಗಹಿತತ್ತಾತಿ ದೋಸಸ್ಸಪಿ

ಸತ್ತರಸಹಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ ದೋಸಸ್ಸಪಿ ಗರುಕರಣಂ ಪಾಳಿಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। "ಅಕುಸಲೋ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ನಾಮ ಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೪) ಏತ್ಥಾಪಿ ಲೋಭದೋಸಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಪನ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ದೋಸಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯತಾಪಿ ನಿವಾರೇತಬ್ಬಾ। ನ ಚ "**ಸೇಸಾನ**"ನ್ತಿ ವಚನೇನ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ನಿವಾರಿತೋ, ಅಥ ಖೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಪುರೇಜಾತಾದೀಹಿ ಯಥಾವುತ್ತೇಹಿ ಸೇಸತ್ತಾತಿ ತನ್ನಿವಾರಣತ್ಥಂ ದೋಸಂ ಲೋಭಮೋಹೇಹಿ ಸಹ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಸುಞ್ಚ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ದೋಸೋ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋಪಿ ನ ಹೋತಿ, ಸೇಸಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ। **ಇಮಿನಾ ನಯೇನಾ**ತಿ ಏತೇನ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವಂ, ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಯಥಾಯೋಗಂ ಹೇತಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ। ನ ಹಿ ಏತಂ ಏಕಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವದಸ್ಸನನ್ತಿ ರೂಪಾದೀನಂ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ಚ ಏತೇನ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಭೇದಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಆದಯೋತಿ ಭೇದಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ತೇ ಏವ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಹ "**ಚತೂಸು ಖನ್ಧೇಸೂ**"ತಿ। **ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಾ ತೇಹಿ ಚೇವ ಕಮ್ಮಾಹಾರಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚಾತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಧಾ**ತಿ ಇದಮೇವಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ನ ಹಿ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾದಯೋ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ವಿಯ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ ಚೇತನಾಯ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವತೋ। ಯದಿ ಚ ಭವೇಯ್ಯು, ಪಞ್ಹಾವಾರೇ "ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ ಮಗ್ಗೇ ತೀಣೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾದೀನಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಪಟ್ಠಾನಸಂವಣ್ಣನಾ ಹೇಸಾ। ಸೇಸಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಚ ಚೇತನಾಯ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವವಚನೇನ ವುತ್ತೋಯೇವಾತಿ ನ ಇದಂ ಪಠಿತಬ್ಬನ್ತಿ ನ ಪಠನ್ತಿ। "**ಅಹಿರಿಕಂ...ಪೇ॰... ಮಿದ್ಧಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ**"ತಿಆದಿಮಪಾಠೋ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಪನ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ತಂ ತತ್ಥ ಅಪಠಿತ್ವಾ "**ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛರಿಯಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾನಿ ತತೋ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಂ ಅಪನೇತ್ವಾ**"ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪಠನ್ತಿ।

"**ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಆರಮ್ಮಣ...ಪೇ॰... ಪುರೇಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ದಸಧಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪುನ ತಥಾ ಹದಯವತ್ಥೂ**"ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ, ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಪನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ "ಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ ನವಧಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸಧಾ ವತ್ಥೂ"ನ್ತಿ ಪಠನ್ತಿ। **ಏತ್ತಕಮೇವೇತ್ಥ ಅಪುಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯೇಹಿ ಅಪುಬ್ಬಂ ರೂಪಸದ್ದಗನ್ಧರಸಾಯತನಮತ್ತಮೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಪನೇತಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಸಬ್ಬಾತಿಕ್ಕನ್ತಪಚ್ಚಯಾಪೇಕ್ಖಾ ಏತೇಸಂ ಅಪುಬ್ಬತಾ ನತ್ಥೀತಿ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸು ಅಪುಬ್ಬಂ ನತ್ಥೀ**ತಿ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸಪಿ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯತೋ ಅಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವಂ ಮಞ್ಞಮಾನೇನ ಅಪುಬ್ಬತಾ ನ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಸ ಪನ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಅಪುಬ್ಬತಾ। ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ಚ ಪುರೇಜಾತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತಧಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ।

ಆಕಾರೋತಿ ಮೂಲಾದಿಆಕಾರೋ। **ಅತ್ಥೋ**ತಿ ತೇನಾಕಾರೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ। "**ಯೇನಾಕಾರೇನಾ**"ತಿ ಏತಸ್ಸ ವಾ ಅತ್ಥವಚನಂ "**ಯೇನತ್ಥೇನಾ**"ತಿ। **ವಿಪಾಕಹೇತೂಸುಯೇವ ಲಬ್ಭತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಮೋಹವಿಪಾಕಹೇತುಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಚ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕೇಯೇವ ಲಬ್ಭತೀತಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನಾಲಬ್ಭಮಾನಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಬ್ಬಂ। ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಅಪಠಿತ್ವಾ "**ಛಹಾಕಾರೇಹೀ**"ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ, ತಂ ಪನ ಪಠಿತ್ವಾ "**ಸತ್ತಹಾಕಾರೇಹೀ**"ತಿ ಪಠನ್ತಿ। ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಹೇತ್ಥ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಚ ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ, ತಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ನ ಹೋತೀತಿ।

ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರೇಸು ಯಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಂ ನ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ। ಯಞ್ಚ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ತಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। "**ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋವಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ , ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಪನ ಸೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಚಾ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋವ ಹೋತಿ, ಕೋಚಿ ಪನೇತ್ಥ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತೀತಿ। "**ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತೇ ಪನೇತ್ಥ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ನ**

ಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತ**ನ್ತಿ ಯದಿ ಕಞ್ಚಿ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ಪುರೇಜಾತಂ ವುತ್ತಂ, ಆರಮ್ಮಣಭೂತಸ್ಸ ವತ್ಥುಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಸಾ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಅಥ ಪನ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತತೋ ಅಞ್ಞಂ ವತ್ಥುಭಾವರಹಿತಾರಮ್ಮಣಮೇವ "ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಾ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ "ನಿಸ್ಸಯಿನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ನ ಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। **ಇತೋ ಉತ್ತರಿಪೀ**ತಿ ಪುರೇಜಾತತೋ ಪರತೋಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಇತೋ ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತತೋ ನಿಸ್ಸಯಿನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತತೋ ವಾ ಉತ್ತರಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆದಿ ಚ ಲಬ್ಭಮಾನಾಲಬ್ಭಮಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಕಮ್ಮಾದೀಸು ಪನ ಲಬ್ಭಮಾನಾಲಬ್ಭಮಾನಂ ನ ವಕ್ಖತೀತಿ ಪುರಿಮೋಯೇವೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ।

"ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋಏವಾ"ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ, ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಪನ ಸೋ ಹೋತಿ, ತೇನ **"ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಅವಿಜಹನ್ತೋವ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಅಪರೇಹಿಪಿ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀ**"ತಿ ಪಠನ್ತಿ।

"ಯಥಾನುರೂಪಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತಾನಂ ದಸನ್ನಂ ಹೇತುಅಧಿಪತೀನಞ್ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ವಸೇನಾ"ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ, **"ಯಥಾನುರೂಪಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತಾನಂ ಮಗ್ಗವಜ್ಜಾನಂ ನವನ್ನಂ ಹೇತುಅಧಿಪತಿಝಾನಾನಞ್ಚಾತಿ ಇಮೇಸಂ ವಸೇನಾ**"ತಿ ಪಚ್ಛಿಮಪಾಠೋ, ತೇಸು ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಯುತ್ತೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ಸಮನನ್ತರನಿರುದ್ಧತಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಚ ಸದಿಸೋ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಪಚ್ಚಯಸಭಾಗತಾ, ವಿರುದ್ಧಪಚ್ಚಯತಾ ಪಚ್ಚಯವಿಸಭಾಗತಾ। **"ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನಾ**"ತಿ ವಚನತೋ ಹೇತುಆದೀನಂ ಸಹಜಾತಾನಂ ಸಹಜಾತಭಾವೇನ ಸಭಾಗತಾ, ಸಹಜಾತಾಸಹಜಾತಾನಂ ಹೇತುಆರಮ್ಮಣಾದೀನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸಭಾಗತಾತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಸಭಾಗತಾ ವಿಸಭಾಗತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

ಜನಕಾಯೇವ, ನ ಅಜನಕಾತಿ ಜನಕಭಾವಪ್ಪಧಾನಾಯೇವ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಭಾವಪ್ಪಧಾನಾತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯೇಸಂ ಹೇತುಆದಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ತೇಹಿ ವಿನಾ ನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಚ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ಉಭಯಪ್ಪಧಾನತಾ ವುತ್ತಾ। ನ ಹಿ ತೇ ಅನನ್ತರಾದಯೋ ವಿಯ ಜನನೇನೇವ ಪವತ್ತಿಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ।

ಸಬ್ಬೇಸಂ ಠಾನಂ ಕಾರಣಭಾವೋ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಂ, ತಂ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ **ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾ**। ಉಪನಿಸ್ಸಯಂ ಭಿನ್ದನ್ತೇನ ತಯೋಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಅಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಗ್ಗಹಣಮೇವ ಕಾತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಭಿನ್ದನಂ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ, ಆರಮ್ಮಣಾನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಪನ ಪುಬ್ಬೇ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಅನನ್ತರಗ್ಗಹಣೇಹಿ ಗಹಿತತ್ತಾ ತೇಸು ಏಕದೇಸೇನ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಇತರಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾಪಿ ಅಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾ ಅರೂಪರೂಪಾನಞ್ಞೇವ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಅನನ್ತರಾದೀಸು ಏವ ವತ್ತಬ್ಬೋ ತಂಸಮಾನಗತಿಕತ್ತಾ, ನ ಚ ಯುಗಳಭಾವೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತೇನ ಸಹ ಕಥನೇ ಕಾರಣಂ ಅಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕದಸ್ಸನಮತ್ತಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾತಿ ತಂ ತತ್ಥ ಪಠಿತ್ವಾ "ಪಚ್ಛಾಜಾತೋಪಿ ಅಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕೋ ರೂಪಾನಂಯೇವ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ।

ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸಪಕಿಣ್ಣಕವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪುಚ್ಛಾವಾರೋ

೧. ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

ಏಕೇಕಂ ತಿಕದುಕನ್ತಿ ಏಕೇಕಂ ತಿಕಂ ದುಕಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ನ ತಿಕದುಕನ್ತಿ।

ಪಚ್ಚಯಾ ಚೇವಾತಿ ಯೇ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮೇ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ವುತ್ತಾ, ತೇ ಪಟಿಚ್ಚತ್ಥಂ ಫರನ್ತಾ ಕುಸಲಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ಚೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವಾಹ **"ತೇ ಚ ಖೋ ಸಹಜಾತಾವಾ"**ತಿ। ಯೇಹಿ ಪನ ಹೇತಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ, ತೇ ಸಹಜಾತಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ ಅಸಹಜಾತಾಪೀತಿ। ಏತ್ಥ ಪಟಿಚ್ಚಸಹಜಾತವಾರೇಹಿ ಸಮಾನತ್ಥೇಹಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಹಜಾತಾಭಿಧಾನೇಹಿ ಸಮಾನತ್ಥಂ ಬೋಧೇನ್ತೇನ ಭಗವತಾ ಪಚ್ಛಿಮವಾರೇನ ಪುರಿಮವಾರೋ, ಪುರಿಮವಾರೇನ ಚ ಪಚ್ಛಿಮವಾರೋ ಚ ಬೋಧಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏಸ ನಯೋ ಪಚ್ಚಯನಿಸ್ಸಯವಾರೇಸು ಸಂಸಟ್ಠಸಮ್ಪಯುತ್ತವಾರೇಸು ಚ, ಏವಞ್ಚ ನಿರುತ್ತಿಕೋಸಲ್ಲಂ ಜನಿತಂ ಹೋತೀತಿ।

"ತೇ ತೇ ಪನ ಪಞ್ಹೇ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಪುನ ಕುಸಲೋ ಹೇತು ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿ ಲಿಖಿತಂ। "ಕುಸಲಾ ಹೇತೂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೦೧) ಪಞ್ಹಾವಾರಪಾಠೋತಿ ಪಮಾದಲೇಖಾ ಏಸಾತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಪಾಠಮೇವ ಪಠನ್ತಿ। ಪುರಿಮವಾರೇಸು ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಭಾವೇಹಿ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮೇ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ನಿಯಮೇ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಹಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ, ನ ತತ್ಥ "ಇಮೇ ನಾಮ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಹೇತಾದಿಪಚ್ಚಯಭೂತಾ"ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ "ಸಿಯಾ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೨೫) ಏವಮಾದೀಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತೇ ಪಟಿಚ್ಚತ್ಥಾದಿಫರಣಕಭಾವೇ ಹೇತಾದಿಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಹೇತಾದಿಪಚ್ಚಯಾನಂ ನಿಚ್ಛಯಾಭಾವತೋ ಪಞ್ಹಾ ನಿಜ್ಜಟಾ ನಿಗ್ಗುಮ್ಬಾ ಚ ಕತ್ವಾ ನ ವಿಭತ್ತಾ, ಇಧ ಪನ "ಸಿಯಾ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಏವಮಾದೀಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹೇತಾದಿಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಕುಸಲಾದಯೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾ ಚ ನಿಚ್ಛಿತಾ, ನ ಕೋಚಿ ಪುಚ್ಛಾಸಙ್ಗಹಿತೋ ಅತ್ಥೋ ಅನಿಚ್ಛಿತೋ ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ ಆಹ **"ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಪಞ್ಹಾ ನಿಜ್ಜಟಾ ನಿಗ್ಗುಮ್ಬಾ ಚ ಕತ್ವಾ ವಿಭತ್ತಾ"**ತಿ। ಪಞ್ಹಾ ಪನ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಮಾನನ್ತಿ ನ ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ನಿಜ್ಜಟತಾ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಞ್ಞಾಪಿತತ್ತಾತಿ ಪುಚ್ಛಾಮತ್ತೇನೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಠಪಿತತ್ತಾ ಪಕಾಸಿತತ್ತಾ, ನಾನಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ವಾ ಞಾಪಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೨೫-೩೪. ಪರಿಕಪ್ಪಪುಚ್ಛಾತಿ ವಿಧಿಪುಚ್ಛಾ। **ಕಿಂ ಸಿಯಾ**ತಿ ಏಸೋ ವಿಧಿ ಕಿಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಂ ಸಿಯಾ, ಅಥ ನ ಸಿಯಾತಿ ಸಮ್ಪುಚ್ಛನಂ ವಾ ಪರಿಕಪ್ಪಪುಚ್ಛಾತಿ ವದತಿ। ಕಿಮಿದಂ ಸಮ್ಪುಚ್ಛನಂ ನಾಮ? ಸಮೇಚ್ಚ ಪುಚ್ಛನಂ, "ಕಿಂ ಸುತ್ತನ್ತಂ ಪರಿಯಾಪುಣೇಯ್ಯ, ಅಥ ಅಭಿಧಮ್ಮ"ನ್ತಿ ಅಞ್ಞೇನ ಸಹ ಸಮ್ಪಧಾರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೋ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ, ಸೋ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಿಯಾತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೇಸುಪಿ ಸಬ್ಬಪುಚ್ಛಾನಂ ಪವತ್ತಿತೋ "ಯೋ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾ, ಸೋ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಿಯಾ"ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಭವನಸ್ಸ ಪುಚ್ಛನತೋ ಕುಸಲಾನಂ ತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅನುಞ್ಞಾತಾತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಚ ತಂತಂಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಭವನಮತ್ತಿತಾ ಏತ್ಥ ಪುಚ್ಛಿತಾ, ಅಥ ಖೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸದೋಸೋತಿ **"ಅಥ ವಾ"**ತಿ ಅತ್ಥನ್ತರವಚನಂ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಜಾನಿತ್ವಾ "ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಸಿಯಾ ಏತ"ನ್ತಿ ತಸ್ಸಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಭವನಪುಚ್ಛನಂ, "ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಜಾನಿತ್ವಾ ತಸ್ಸಾ "ಸಿಯಾ ಏತ"ನ್ತಿ ಭವನಪುಚ್ಛನಞ್ಚ ನ ಯುತ್ತಂ। ಅನುಞ್ಞಾತಞ್ಹಿ ನಿಚ್ಛಿತಮೇವಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅನನುಜಾನಿತ್ವಾ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ

ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏವಂ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಂ ಕಿಂ ಸಿಯಾತಿ ಪುಚ್ಛತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ** ವಾ ಇದಮ್ಪಿ ಸಮ್ಪುಚ್ಛನಮೇವ, ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಿಯಾತಿ** ಯಥಾಪುಚ್ಛಿತಸ್ಸೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಸ್ಸ ಸಮ್ಭವಂ ಪುಚ್ಛತಿ "ಕಿಂ ಏವಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಂ ಸಿಯಾ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯಾ"ತಿ, ಅಯಂ ನಯೋ ಸಿಯಾಸದ್ದಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಯೋಜನೇ। ಯಥಾಠಾನೇಯೇವ ಪನ ಠಿತಾ "ಸಿಯಾ"ತಿ ಏಸಾ ಸಾಮಞ್ಞಪುಚ್ಛಾ, ತಾಯ ಪನ ಪುಚ್ಛಾಯ "ಇದಂ ನಾಮ ಪುಚ್ಛಿತ"ನ್ತಿ ನ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ತಸ್ಸಾಯೇವ ಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸೇಸನತ್ಥಂ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛತಿ, ಏವಂ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ದ್ವೇಪಿ ಪುಚ್ಛಾ ಏಕಾಯೇವ ಪುಚ್ಛಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಗಮನುಸ್ಸುಕ್ಕವಚನನ್ತಿ ಗಮನಸ್ಸ ಸಮಾನಕತ್ತುಕಪಚ್ಛಿಮಕಾಲಕಿರಿಯಾಪೇಕ್ಖವಚನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯದಿಪಿ ಪಟಿಗಮನುಪ್ಪತ್ತೀನಂ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಕಾಲತಾ ನತ್ಥಿ, ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪನ ಸಹಜಾತಾನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ಗಹಣಂ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಭಾವೇನೇವ ಹೋತೀತಿ ಗಹಣಪ್ಪವತ್ತಿಆಕಾರವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತತಾಅತ್ತಪಟಿಲಾಭಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಪಟಿಗಮನುಪ್ಪತ್ತಿಕಿರಿಯಾನಮ್ಪಿ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಕಾಲವೋಹಾರೋ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಗಮನಂ ವಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಏವಾತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಗಮನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಉಪ್ಪಜ್ಜನಂ ಸಮಾನಕಿರಿಯಾ। ಪಟಿಕರಣಞ್ಹಿ ಪಟಿಸದ್ದತ್ಥೋತಿ। ತಸ್ಮಾ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮ"ನ್ತಿ ಉಪಯೋಗನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತದಾಯತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಟಿಗನ್ತ್ವಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ, ತೇನ **ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ** ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಕರಣಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಭಿಮುಖಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಪಟಿಗಮನಂ, ತಂ ಕತ್ವಾತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋತಿ।

೩೭-೩೮. **ತಾಸು ಪಾಳಿಯಂ ದ್ವೇಯೇವ ದಸ್ಸಿತಾತಿ** ಹೇತಾರಮ್ಮಣದುಕೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಚ್ಛಾನಂ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಏಕಮೂಲಕಾದಿಭಾವೋ ಪುಚ್ಛಾನಂ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪನ ವಸೇನ ಸಬ್ಬಪಠಮೋ ಪಚ್ಚಯನ್ತರೇನ ಅವೋಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ಸುದ್ಧಿಕನಯೋ, ದುತಿಯೋ ಆರಮ್ಮಣಾದೀಸು ಏಕೇಕಸ್ಸ ಹೇತು ಏವ ಏಕಮೂಲಕನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಏಕಮೂಲಕನಯೋ। ಏವಂ ಹೇತಾರಮ್ಮಣದುಕಾದೀನಂ ಅಧಿಪತಿಆದೀನಂ ಮೂಲಭಾವತೋ ದುಕಮೂಲಕಾದಯೋ ನಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕನಯೋ ಚ ತತೋ ಪರಂ ಮೂಲಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ "ಸಬ್ಬಮೂಲಕ"ನ್ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ ನಪುಂಸಕನಿದ್ದೇಸೇನ ಏಕ...ಪೇ॰... ಸಬ್ಬಮೂಲಕಂ ಪಚ್ಚಯಗಮನಂ ಪಾಳಿಗಮನಂ ವಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಏಕ...ಪೇ॰... ಸಬ್ಬಮೂಲಕಂ ನಯಂ ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನ್ತೇನಾತಿ ಉಪಯೋಗೋ ವಾ , ಇಧ ಚ ಸಬ್ಬಮೂಲಕನ್ತಿ ಚ ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕಸ್ಸೇವ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ವಕ್ಖತಿ "ಯಥಾ ಅನುಲೋಮೇ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ಏಕಮೂಲಕಂ...ಪೇ॰... ಯಾವ ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕಂ, ಏವಂ ಪಚ್ಚನೀಯೇಪಿ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೪೨-೪೪)।

೩೯-೪೦. **"ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಪರಿಯೋಸಾನೋ ಏಕಮೂಲಕನಯೋ ದಸ್ಸಿತೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಸತಿ ವಿನಯೇ ವಿಯ ಚಕ್ಕಬನ್ಧನವಸೇನ ಪಾಳಿಗತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಹೇಟ್ಠಿಮಸೋಧನವಸೇನ। ಹೇಟ್ಠಿಮಸೋಧನವಸೇನ ಚ ಇಧ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಪಾಳಿ ಗತಾ, ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ "ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಯಾ ತೀಣಿ, ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ತೀಣಿ, ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಯಾ ನವ, ಆರಮ್ಮಣೇ ತೀಣೀ"ತಿಆದಿನಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಸೋಧೇತ್ವಾವ ಪಾಳಿ ಪವತ್ತಾ। ಯೋ ಚೇತ್ಥ "ಏಕಮೂಲಕನಯೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಸುದ್ಧಿಕನಯೋವ। ಸೋ ಚ ವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀಸು ನ ಲಬ್ಭತಿ। ನ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಾದೀಸು ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಆದಿಮ್ಹಿ ಠಪಿತೇಪಿ ಪಚ್ಚಯನ್ತರೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧಾಭಾವೇನ ಆದಿಮ್ಹಿ ವುತ್ತಸುದ್ಧಿಕತೋ ವಿಸೇಸತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿ, ತೇನೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀಸು ಸುದ್ಧಿಕನಯೋ ನ ದಸ್ಸಿತೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ...ಪೇ॰... ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೩೯) ಅಯಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಸೋಧನವಸೇನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಿಕೇ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವುತ್ತೋ ಏಕಮೂಲಕನಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। "ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ...

ಪೇ॰… ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ ವಾ ಏಕಮೂಲಕೇಸು ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಮೂಲಕಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಏಕಮೂಲಕಾದೀನಿ ಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಮೂಲಕಸ್ಸಾವಸಾನೇನ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇನ ನಿಟ್ಠಾಪಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಇದಂ ಮೂಲಮೇವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಏಕಮೂಲಕಾದೀನಂ ಸಂಖಿಪನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನ ಸುದ್ಧಿಕದಸ್ಸನಂ, ನಾಪಿ ಸಬ್ಬಮೂಲಕೇ ಕತಿಪಯಪಚ್ಚಯದಸ್ಸನಂ।

೪೧. ತತೋ ನಿಸ್ಸಯಾದೀನಿ ಮೂಲಾನಿಪಿ ಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ ಅವಿಗತಮೂಲಕನಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ”**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ಏತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಸುದ್ಧಿಕಸ್ಸ ಅದಸ್ಸನೇನ ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀಸು ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಸುದ್ಧಿಕನಯೋ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಞಾಪಿತೋ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಆದಿ ಕತ್ಥಚಿ ಸಂಖೇಪನ್ತರಗತೋ ಹೋತಿ। ಆದಿಅನ್ತೇಹಿ ಮಜ್ಝಿಮಾನಂ ದಸ್ಸನಞ್ಹಿ ಸಙ್ಖೇಪೋ, ಆದಿತೋ ಪಭುತಿ ಕತಿಚಿ ವತ್ವಾ ಗತಿದಸ್ಸನಂ ವಾತಿ। ದುತಿಯಚತುಕ್ಕಂ ವತ್ವಾ “ವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ ಪದಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಠಪಿತಂ । ತೇನ ಓಸಾನಚತುಕ್ಕಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತಿಯಚತುಕ್ಕತೋ ಪಭುತಿ ವಾ ಪಞ್ಚಕಮೂಲಾನಿ ಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಮೂಲಕಸ್ಸ ಅವಸಾನೇನ ನಿಟ್ಠಪೇತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ದುಕಮೂಲಕಾದೀಸು ಯಥಾ ಹೇತುಆರಮ್ಮಣದುಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅವಸೇಸಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಯೋಜಿತಾ, ಹೇತಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿತಿಕಾದೀಹಿ ಚ ಅವಸೇಸಾವಸೇಸಾ, ಏವಂ ಹೇತುಅಧಿಪತಿದುಕಾದೀಹಿ ಹೇತುಅಧಿಪತಿಅನನ್ತರತಿಕಾದೀಹಿ ಚ ಅವಸೇಸಾವಸೇಸಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ ಸಿಯುಂ। ಯದಿ ಚ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಮೂಲಭಾವೇನ ಯೋಜಿತತ್ತಾ ಹೇತುಮೂಲಕೇ ಹೇತುಅಧಿಪತಿಆದಿದುಕಾನಂ ಅಧಿಪತಿಮೂಲಕಾದೀಸು ಅಧಿಪತಿಹೇತುಆದಿದುಕೇಹಿ ವಿಸೇಸೋ ನತ್ಥಿ। ತೇ ಏವ ಹಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ವುತ್ತಾ, ತಥಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀಸು ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿದುಕಾದೀನಂ ಅವಸೇಸಾವಸೇಸೇಹಿ, ಹೇತುಮೂಲಕೇ ಚ ಹೇತುಅಧಿಪತಿಅನನ್ತರತಿಕಾದೀನಂ ಅವಸೇಸಾವಸೇಸೇಹಿ ಯೋಜನೇ ಅತ್ಥಿ ವಿಸೇಸೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಏವಂ ಯೋಜಿಯಮಾನೇಸುಪಿ ಸುಖಗ್ಗಹಣಂ ನ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಯಥಾವುತ್ತಾಯ ಯೋಜನಾಯ ಸಬ್ಬಾ ಸಾ ಯೋಜನಾ ಪಞ್ಞವತಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ, ತಸ್ಮಾ ತಥಾ ಅಯೋಜೇತ್ವಾ ಅನುಪುಬ್ಬೇನೇವ ಯೋಜನಾ ಕತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಧಮ್ಮಾನಂ ದೇಸನಾವಿಧಾನೇ ಹಿ ಭಗವಾವ ಪಮಾಣನ್ತಿ। ಗಣನಾಗಾಥಾ ಆದಿಮಪಾಠೇ ಕಾಚಿ ವಿರುದ್ಧಾ, ತಸ್ಮಾ ಸುಟ್ಠು ಗಣೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ।

“ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಸು ಏಕೇಕಂ ತಿಕಂ ದುಕಾನಂ ಸತೇನ ಸತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನೇ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಪೋತ್ಥಕಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಕೇಸುಚಿ ಪನ ಏಕೇಕೋ ದುಕೋ ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಹಿ ಯೋಜಿತೋ, ತಞ್ಚ ಗಮನಂ ಯುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ತತ್ಥ ತಿಕಸ್ಸ ಯೋಜನಾ ಅತ್ಥಿ, ಅಥ ಖೋ ತಿಕಾನಂ ಏಕೇಕೇನ ಪದೇನ ದುಕಸ್ಸಾತಿ। ತತ್ಥ ಛಸಟ್ಠಿಯಾ ತಿಕಪದೇಸು ಏಕೇಕೇನ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ಛಸಟ್ಠಿ ಹೇತುದುಕಾ, ತಥಾ ಸಹೇತುಕದುಕಾದಯೋ ಚಾತಿ ದುಕಾನಂ ಛಸತಾಧಿಕಾನಿ ಛಸಹಸ್ಸಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದಯೋ ಸತ್ತ ವಾರಾ ನಯಾ ಪುಚ್ಛಾ ಚ ಸಬ್ಬಾ ದುಕಪಟ್ಠಾನೇ ಹೇತುದುಕೇನ ಸಮಾನಾ।

“ದುಕಸತೇ ಏಕೇಕಂ ದುಕಂ ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ”ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ, ತಮ್ಪಿ ತಿಕದುಕಪಟ್ಠಾನೇ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಪೋತ್ಥಕಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ವುತ್ತನಯೇನ ಪನ ಯುತ್ತಗಮನೇಸು ಏಕೇಕೋ ತಿಕೋ ದುಕಸತೇನ ಯೋಜಿತೋ। ತತ್ಥ ಹೇತುಪದಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವುತ್ತೋ ಏಕೋ ಕುಸಲತ್ತಿಕೋ, ತಥಾ ನಹೇತುಪದಂ…ಪೇ॰… ಅರಣಪದನ್ತಿ ಕುಸಲತ್ತಿಕಾನಂ ದ್ವೇ ಸತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ವೇದನಾತ್ತಿಕಾದೀನಮ್ಪೀತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚತುಸತಾಧಿಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ವಾರನಯಪುಚ್ಛಾ ತಿಕಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇನ ಸಮಾನಾ।

“ಛ ಅನುಲೋಮಮ್ಹಿ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ”ತಿ ವಚನತೋ ಪನಾತಿ ಏತೇನ ಇದಂ ದಸ್ಸೇತಿ – “ಅನುಲೋಮಮ್ಹೀ”ತಿ “ತಿಕಾದಯೋ ಛನಯಾ”ತಿ ಚ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದಿವಸೇನ ಸತ್ತವಿಧಮ್ಪಿ ಅನುಲೋಮಂ ಸಹ ಗಹೇತ್ವಾ **“ಛ

ಅನುಲೋಮಮ್ಹೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅನುಲೋಮಾದಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ ಸಹ ಗಹೇತ್ವಾ "**ತಿಕಞ್ಚ ಪಟ್ಠಾನವರ**"ನ್ತಿ, ತಥಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಾನಿ ದುಕಪಟ್ಠಾನಾದೀನಿ ಸಹ ಗಹೇತ್ವಾ "**ದುಕುತ್ತಮ**"ನ್ತಿಆದಿಂ ವತ್ವಾ "**ಛ ನಯಾ ಸುಗಮ್ಭೀರಾ**"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮೇ ಸತ್ತಪ್ಪಭೇದೇ ಛಪಿ ಏತೇ ಪಟ್ಠಾನಾ ಪಟ್ಠಾನನಯಾ ಚತುಪ್ಪಭೇದಾ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಪಟ್ಠಾನೇ ಸಬ್ಬೋ ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತೀತಿ। ಪಚ್ಚನೀಯಗಾಥಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಾದೀಸು ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬೇಹಿ ತಿಕೇಹಿ ಪಟ್ಠಾನಂ **ತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ**। ದುಕಾನಂ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ **ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ**। ದುಕವಿಸೇಸಿತಾ ವಾ ತಿಕಾ ದುಕತಿಕಾ, ದುಕತಿಕಾನಂ ಪಟ್ಠಾನಂ **ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ವಚನತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ದುಕಾದಿವಿಸೇಸಿತಸ್ಸ ಚೇತ್ಥ ತಿಕಾದಿಪದಸ್ಸ ದುಕಾದಿಭಾವೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ದುಕಪಟ್ಠಾನಮೇವ ಹಿ ತಿಕಪದಸಂಸನ್ದನವಸೇನ ದುಕಪದಸಂಸನ್ದನವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಂ ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ ದುಕದುಕಪಟ್ಠಾನಞ್ಚ, ತಥಾ ತಿಕಪಟ್ಠಾನಮೇವ ದುಕಪದಸಂಸನ್ದನವಸೇನ ತಿಕಪದಸಂಸನ್ದನವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಂ ತಿಕದುಕಪಟ್ಠಾನಂ ತಿಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಞ್ಚಾತಿ।

ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ

೪೨-೪೪. ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕನ್ತಿ ಇದಞ್ಚೇತ್ಥ ದುಮೂಲಕಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಇದಂ ದುಕಮೂಲಕೇ ಪುಚ್ಛಾನಂ ಮೂಲಭೂತಾ ತೇವೀಸತಿ ದುಕಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ತಸ್ಸ "ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕ"ನ್ತಿ ನಾಮಂ ಕತ್ವಾ ಯಾವ ಯತ್ತಕೋ ಪಭೇದೋ ಅತ್ಥಿ, ತಾವ ತತ್ತಕಂ ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕಂ ಯಥಾನುಲೋಮೇ ವಿತ್ಥಾರಿತಂ। **ಏವಂ ಪಚ್ಚನೀಯೇಪಿ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ದುಕಮೂಲಕೇನ ತಿಕಮೂಲಕಾದೀಸು ನಯಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಯದಿ ಪನ ಯಾವ ತೇವೀಸತಿಮಂ ಮೂಲಂ ಯಥಾ ವಿತ್ಥಾರಿತನ್ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, "ಯಾವ ತೇವೀಸತಿಮಂ ಮೂಲ"ನ್ತ್ವೇವ ಪಾಠೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ "ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕ"ನ್ತಿ ಏತಸ್ಸ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ತೇವೀಸತಿಮಂ ಮೂಲಕನ್ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸಮ್ಭವತಿ। ಯಥಾ ಅನುಲೋಮೇ "ಏಕೇಕಪದಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪನ ಏಕಮೂಲಾದಿಸಬ್ಬಮೂಲಕಪರಿಯೋಸಾನಂ ತತ್ಥ ನಯದಸ್ಸನವಸೇನ ದಸ್ಸಿತಂ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಸಬ್ಬಮೂಲಕಮೇವ ಚೇತ್ಥ "ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಞ್ಹಿ ತೇವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅವಸೇಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಮೂಲಭಾವತೋ "ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕ"ನ್ತಿ ಚ ತತೋ ಪರಂ ಮೂಲಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ "ಸಬ್ಬಮೂಲಕ"ನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ।

ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ

೪೫-೪೮. ಅನುಲೋಮೇ ವುತ್ತೇಸು ಸಬ್ಬೇಸು ಏಕಮೂಲಕಾದೀಸು ಏಕೇಕಂ ಪದಂ ಪರಿಹಾಪೇತ್ವಾತಿ ತತ್ಥ ಏಕಮೂಲಕೇ ಚತುವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಪದಾನಿ ಇಧ ಏಕಮೂಲಕೇ ತೇವೀಸತಿ, ಏಕೋ ಪನ ಪಚ್ಚಯೋ ಮೂಲಭಾವೇನ ಠಿತೋ ಅಪುಬ್ಬತಾಭಾವತೋ ಅಗಣನೂಪಗೋ। ತತ್ಥ ದುಮೂಲಕೇ ತೇವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಪದಾನಿ ಗಣನೂಪಗಾನಿ, ಇಧ ದುಮೂಲಕೇ ದ್ವಾವೀಸತೀತಿ ಏವಂ ಪರಿಹಾಪೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತಸ್ಸ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಅಲಬ್ಭಮಾನಾನಂ ಸುದ್ಧಿಕಪಚ್ಚಯಾನಞ್ಚ ಅಲಬ್ಭಮಾನತಂ ಸನ್ಧಾಯ "**ಲಬ್ಭಮಾನಪದಾನ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಅಞ್ಞಥಾ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಕೋಚಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಅಲಬ್ಭಮಾನೋ ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾವಸೇನೇವ ವಾ ಪವತ್ತಂ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯದೇಸನಂ ಸನ್ಧಾಯ "**ಲಬ್ಭಮಾನಪದಾನ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪುಚ್ಛಾವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧. ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ

೧. ಪಟಿಚ್ಚವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಂ

(೧) ವಿಭಙ್ಗವಾರೋ

೫೩. **ಯಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ಲಭನ್ತಿ, ನ ತಾಯೇವ ವೇದನಾತ್ತಿಕಾದೀಸೂತಿ** ತಿಕಪದನಾನತ್ತಮತ್ತೇನ ವಿನಾ ಮೂಲಾವಸಾನವಸೇನ ಸದಿಸತಂ ಸನ್ಧಾಯ "**ನ ತಾಯೇವಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಚ ಕೇವಲಂ ತಿಕನ್ತರೇಯೇವ, ಕುಸಲತ್ತಿಕೇಪಿ ಪನ ಯಾ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಲಭನ್ತಿ, ನ ತಾಯೇವ ಪಚ್ಚಯವಾರಾದೀಸೂತಿ ಸಬ್ಬಪುಚ್ಛಾಸಮಾಹರಣಂ ಇಧ ಕತ್ತಬ್ಬಮೇವ। **ಧಮ್ಮಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ಚ ತಿಕಪಟ್ಠಾನೇ ವಿತಕ್ಕತ್ತಿಕಪೀತಿತ್ತಿಕಾನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಸಬ್ಬಾ ಪೇತಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಲಭನ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪೀತಿತ್ತಿಕಗ್ಗಹಣಂ ನ ಕಾತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ತತ್ಥ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸ ಪುಚ್ಛಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಲಭನ್ತೀತಿ।

ತೇನ ಸದ್ಧಿನ್ತಿ ತೇನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ಸದ್ಧಿನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। "**ಯಾವ ನಿರೋಧಗಮನಾ ಉದ್ಧಂ ಪಜ್ಜತೀ**"ತಿ ಚ "**ಉಪ್ಪಾದಾದಯೋ ವಾ ಪಾಪುಣಾತೀ**"ತಿ ಚ ವಚನೇಹಿ ಖಣತ್ತಯಸಮಙ್ಗೀ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅನುಞ್ಞಾತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ, ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಸಮಙ್ಗೀಯೇವ ಪನ ಏವಂ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ ಏಕಸ್ಸಾತಿಆದಿ ಇಧ ಕುಸಲವಚನೇನ ಗಹಿತೇ ಖನ್ಧೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ವೇದನಾತ್ತಿಕಾದೀಸು ಪನ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ದ್ವಿನ್ನಂ, ದ್ವೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಏಕಸ್ಸಪಿ, ಹೇತುದುಕಾದೀಸು ಚ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇಕದೇಸಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇಕದೇಸಸ್ಸಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ಸಹ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೋ ಏಕೇಕಸ್ಸಪಿ ದುಕತಿಕಾದಿಭೇದಾನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ಹೋತಿಯೇವ, ತಥಾ ದುಕಾದಿಭೇದಾನಞ್ಚಾತಿ।

"**ರೂಪೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಆರುಪ್ಪವಿಪಾಕಞ್ಚ ನ ಗಹೇತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪನ ನ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ಅಥ ಖೋ "ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥೇವ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಆರುಪ್ಪವಿಪಾಕೋವ, ಅಥ ಖೋ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಮ್ಪಿ ಆರುಪ್ಪೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಏತ್ಥ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। "ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಂ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪೇನ ವಿನಾ ಸಹ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಸಹೇತುಕಂ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಂ ಅಗ್ಗಹಿತಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ತತ್ಥ ಪನ ಯಂ ರೂಪೇನ ಸಹ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ರೂಪ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

"**ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ**"ತಿ ಏತ್ತಕೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸ ವತ್ಥುಸ್ಸ "ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪ"ನ್ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಸಾಮಞ್ಞವಚನೇ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ಅಗ್ಗಹಿತತಾಪತ್ತಿಂ ನಿವಾರೇತುಂ "**ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ವತ್ಥೂ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ವತ್ಥು, ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ**ತಿ ವಾ ವತ್ಥುಖನ್ಧಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಭೂತಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಂ ವಚನದ್ವಯಂ ವುತ್ತಂ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ಗಹಿತಮ್ಪಿ ವಿಸುಂ ಉದ್ಧಟಂ।

ಮಹಾಭೂತೇಪಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ತನ್ತಿ ಯಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಞ್ಚ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪಗ್ಗಹಣೇನ ವಿನಾ "ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ಮಹಾಭೂತೇಪಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತಸ್ಮಿಂ ಪನ ದಸ್ಸನೇ ಖನ್ಧಪಚ್ಚಯಸಹಿತಾಸಹಿತಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಇತೋ ಪರೇಸು ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಮ್ಪೀ"**ತಿ **ಪಿ**-ಸದ್ದೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪಾದಾರೂಪನ್ತಿ ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ "ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥತೋ ಅಯಂ ನಯೋ ವುತ್ತೋತಿ ಸನ್ಧಾಯಾಹ।

೫೪. ರೂಪಮಿಸ್ಸಕಾ ಪಹಾಯಾತಿ ಯಾಸು ಪುಚ್ಛಾಸು ರೂಪೇನ ವಿನಾ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ಅಥ ಖೋ ರೂಪಮಿಸ್ಸಕಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ, ತಾ ಪಹಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೫೭. "ತಿಣ್ಣಂ ಸನ್ನಿಪಾತಾ ಗಬ್ಭಸ್ಸ ಅವಕ್ಕನ್ತಿ ಹೋತೀ"ತಿ ವಚನತೋತಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಸಬ್ಭಾವೇನ ತಾಯ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಪಟಿಸನ್ಧಿ ಓಕ್ಕನ್ತಿನಾಮಕಾತಿ ಸಾಧೇತಿ। ಪರಿಪುಣ್ಣಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೀತಿ **ಪರಿಪುಣ್ಣವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ**।

ಏತ್ಥ ಚ "ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ…ಪೇ॰… ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೫೩) ಏತ್ತಾವತಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಸಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ದಸ್ಸಿತಂ। ಅವಸೇಸಂ ಪನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಬಾಹಿರ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಬಾಹಿರ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ಪುನ **ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಏತೇಹಿ ಸಬ್ಬಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಂ ಆಹಾರಉತುಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ। ತತ್ಥ "ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಏಕ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ತತ್ಥ ತಸ್ಸ ವಜ್ಜನೇ ಕಾರಣಂ ಅತ್ಥೀತಿ। ಆದಿಮ್ಹಿ ಪನ "ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದಿ ಅವಿಸೇಸವಚನಂ ಸಹಜಾತಂ ಅರೂಪಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯಂ ಹೇತಾದಿಕೇ ಚ ಪಚ್ಚಯೇ ಬಹುತರೇ ಲಭನ್ತಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಕಟತ್ತಾರೂಪದ್ವಯಂ ಸಹ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪರಿಯೋಸಾನೇ "ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸಮ್ಬನ್ಧಂ ತಂಸಮಾನಗತಿಕಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ವತ್ತಮಾನಮೇವ ಗಹಿತನ್ತಿ ಅಗ್ಗಹಿತಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಇಧಪಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಯ "ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೬೩) ಕಟತ್ತಾರೂಪಭಾವವಿಸಿಟ್ಠಂ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪುನವಚನೇ ಪಯೋಜನಂ ಅತ್ಥೀತಿ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಯಥಾ ಬಾಹಿರಾದೀಸು "ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪಾದಾರೂಪ"ನ್ತಿ ಅವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಅವತ್ವಾ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಜಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ "ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪ"ನ್ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ಸಹ "ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ…ಪೇ॰… ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪ"ನ್ತಿ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ವಿಸುಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಭಾವಕಟತ್ತಾರೂಪಭಾವೇಹಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾವ ವುತ್ತಾನೀತಿ? ತತ್ಥ ಬಾಹಿರಗ್ಗಹಣಾದೀಹಿ ವಿಯ ಏತ್ಥ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಕೇನಚಿ ಅವಿಸೇಸಿತತ್ತಾ। ಅಪಿಚ ಇದ್ಧಿಚಿತ್ತನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾನಞ್ಚ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾನಂ ಬಾಹಿರರೂಪಾಯತನಾದೀನಂ ಚಿತ್ತಂ ಕಮ್ಮಞ್ಚ ಹೇತಾದೀಸು ನ ಕೋಚಿ ಪಚ್ಚಯೋ, ಆಹಾರಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಪನ ಚಿತ್ತಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಭಾವೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಮೇವ, ನ ಜನಕಂ, ಮಹಾಭೂತಾನೇವ ಪನ ತೇಸಂ ಸಹಜಾತಾದಿಭಾವೇನ ಜನಕಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ಸತಿಪಿ ಚಿತ್ತೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಚ ವಿನಾ ಅಭಾವೇ ಹೇತಾದಿಪಚ್ಚಯಭೂತೇಹಿ ಅರೂಪೇಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಕಟತ್ತಾರೂಪಭೂತಾನೇವ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞಾನೀತಿ ಇಮಂ ವಿಸೇಸಂ

ದಸ್ಸೇತುಂ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಜೇಸ್ವೇವ ಉಪಾದಾರೂಪೇಸು ವಿಸೇಸನಂ ಕತಂ। ಅಞ್ಞಾನಿ ವಾ ಸಮಾನಜಾತಿಕೇನ ರೂಪೇನ ಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ ಪಾಕಟವಿಸೇಸನಾನೇವಾತಿ ನ ವಿಸೇಸನಂ ಅರಹನ್ತಿ, ಏತಾನಿ ಪನ ಅಸಮಾನಜಾತಿಕೇಹಿ ಅರೂಪೇಹಿ ಸಮುಟ್ಠಿತಾನಿ ವಿಸೇಸನಂ ಅರಹನ್ತೀತಿ ವಿಸೇಸಿತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಯಥಾ ವಾ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಾನಿ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಸವಿಸೇಸೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಮೂಲಕರಣಭಾವತೋ ಚ, ನ ಏವಂ ಉತುಆಹಾರಾ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನನ್ತಿ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಜಾನೇವ ವಿಸುಂ ವಿಸೇಸನಂ ಅರಹನ್ತಿ। ಇತರಾನಿ ಪನ ಮಹಾಭೂತವಿಸೇಸೇನೇವ ವಿಸೇಸಿತಾನಿ, ಇಧ ಉಪಾದಾರೂಪವಿಸೇಸನೇನ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ವಿಯ। ನ ಹಿ ಅಞ್ಞತರವಿಸೇಸನಂ ಉಭಯವಿಸೇಸನಂ ನ ಹೋತೀತಿ।

೫೮. **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ವತ್ಥು, ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ**ತಿ ಖನ್ಧವತ್ಥೂನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಾದಸ್ಸನೇನ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಸುಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ದಸ್ಸಿತಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಏಕತೋ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **"ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಖನ್ಧಾನಂ ಏಕತೋ ವತ್ಥುನಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತ**"ನ್ತಿ। "ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ವತ್ಥೂ"ತಿ ಇದಂ ಪನ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಖನ್ಧಾನಂ ಏಕತೋ ಪಟಿಚ್ಚತ್ಥಫರಣತಾದಸ್ಸನತ್ಥಂ, "ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ"ತಿ ವತ್ಥುಸ್ಸ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಖನ್ಧಾನಂ ಇಧೇವ, ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಸುಪಿ ಅಯಮೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಸುಂ ಪಟಿಚ್ಚತ್ಥಫರಣತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ "ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ"ತಿ ವತ್ಥುಸ್ಸಪಿ ದಸ್ಸಿತಾಯ "ಏಕಂ ಖನ್ಧಞ್ಚ ವತ್ಥುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ"ತಿಆದಿನಾ ಖನ್ಧವತ್ಥೂನಞ್ಚ ದಸ್ಸಿತಾಯೇವ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ "ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ, ಕುಸಲೇ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಮಹಾಭೂತಾ"ತಿ ಏವಮಾದಿ ನ ವುತ್ತಂ, ನನು ಯದೇವ ಪಟಿಚ್ಚತ್ಥಂ ಫರತಿ, ನ ತೇನೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಹಿ ವಿಯ। ನ ಹಿ ಯಂ "ಏಕಂ ತಯೋ ದ್ವೇ ಚ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದೀಸುಪಿ। ಪಚ್ಚಯವಾರೇ ಚ "ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೨೫೮) ವುತ್ತಂ, ನ ವತ್ಥು ಕುಸಲಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಅಥ ಚ ಪನ ತಂಪಚ್ಚಯಾ ಖನ್ಧಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ ಏವ। ಯದಿಪಿ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾಪಿ ತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾತಿ? ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಖನ್ಧಸಹಜಾತಾನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಾಭಾವತೋ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸದ್ದೋ ಹಿ ನ ಹೇತಾದಿಸದ್ದೋ ವಿಯ ನಿರಪೇಕ್ಖೋ, ಸಹಜಾತಾದಿಸದ್ದೋ ವಿಯ ವಾ ಅಞ್ಞತರಾಪೇಕ್ಖೋ, ಅಥ ಖೋ ಯಥಾವುತ್ತೇತರೇತರಾಪೇಕ್ಖೋ। ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾ ಚ ಖನ್ಧಾ ಮಹಾಭೂತಾ ಇಧ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಭವೇಯ್ಯುಂ, ತೇಸು ಚ ಮಹಾಭೂತಾ ಖನ್ಧಾನಂ ನ ಕೋಚಿ ಪಚ್ಚಯೋ। ಯಸ್ಸ ಚ ಸಯಂ ಪಚ್ಚಯೋ, ತತೋ ತೇನ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತೇನ ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹತಿ, ಯಥಾ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ, ವತ್ಥುಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಖನ್ಧಾ। ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವತೋ ತದಪೇಕ್ಖತ್ತಾ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸದ್ದಸ್ಸ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನ ವುತ್ತಾ, ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಚ ವುತ್ತಾ। ಖನ್ಧಾ ಪನ ವತ್ಥುಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ವತ್ಥುಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತನ್ನಿಸ್ಸಿತೇನ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ವತ್ಥುಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಖನ್ಧಾನಂ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ।

೫೯. **ನ ಸಾ ಗಹಿತಾ**ತಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಪನ ನ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಿ ವಿಯ ನ ಗಹಿತಾನೀತಿ।

೬೦. ದ್ವೀಸು ಉಪನಿಸ್ಸಯೇಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ, ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಮ್ಪಿ ಪನ ಯೇ ಲಭನ್ತಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಸದಿಸನ್ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪೀ"**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ "ನ ಸಬ್ಬೇ ಅಕುಸಲಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ

ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ಲಭನ್ತೀ"ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ। ಕುಸಲಾಪಿ ಪನ ಮಹಗ್ಗತಾ ಏಕನ್ತೇನ, ಕಾಮಾವಚರಾ ಚ ಕದಾಚಿ ನ ಲಭನ್ತೀತಿ **"ನ ಸಬ್ಬೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ"**ತಿ ಪಠನ್ತಿ।

೬೧. ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಯಥಾ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪಚ್ಚಯಂ ಅನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾವ ದೇಸನಾ ಕತಾ, ಏವಂ ಅಕತ್ವಾ ಕಸ್ಮಾ **"ವತ್ಥುಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ? ನಿಯಮಸಬ್ಭಾವಾ। ಹೇತುಆದೀಸು ಹಿ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥಿ। ನ ಹಿ ತೇಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಅಲೋಭಾದೀಸು ಕುಸಲಾದೀಸು ರೂಪಾದೀಸು ಚ ಅಯಮೇವ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ನಿಯಮೋ ಅತ್ಥಿ, ಇಧ ಪನ ವತ್ಥು ನ ವತ್ಥುಧಮ್ಮೇಸು ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಯಮತೋ ಛಬ್ಬಿಧಂ ವತ್ಥು ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಇದಂ ವುತ್ತಂ। ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಮ್ಪಿ ಹಿ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಪಾಕಸ್ಸ ನಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಏವ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸಪಿ ತಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಉದ್ಧಟೋ। "ನೇವವಿಪಾಕನವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವಿಪಾಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏತಸ್ಸಪಿ ಅಲಾಭತೋ ತತ್ಥ "ಪುರೇಜಾತೇ ತೀಣೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೩.೧೭೪) ವುತ್ತನ್ತಿ।

೬೩. **ತಥಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಮಹಾಭೂತಾನ**ನ್ತಿ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಏಕಕ್ಖಣಿಕನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ ತದುಪಾದಾರೂಪಾನಮ್ಪಿ ವದತೀತಿ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನ**ನ್ತಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೬೪. **ಯಥಾಲಾಭವಸೇನಾ**ತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯರೂಪೇಸು ಯಂ ಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಸೇನ।

೬೬. ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಮ್ಪಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ನಿಯಮತೋ ವತ್ಥು ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ, ಕೇಸಞ್ಚಿ ಖನ್ಧಾ, ನ ಚ ಸಮಾನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಏವ ಕುಸಲಾದಿಕೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ನಾನಾವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾಪಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ವತ್ಥುಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ, ಖನ್ಧೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ"**ತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೋ ಪಚ್ಚಯಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಕರೋತೀತಿ ಇಮಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ವಸೇನ ಉಪಯೋಗವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ವತ್ಥುಂ ಖನ್ಧೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಕರಣತೋತಿ ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ **"ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ, ವತ್ಥುನಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಂ ಸಾಧೇನ್ತೇನಾ"**ತಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ತತ್ಥ ಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ "ವತ್ಥುಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ, ಇದಂ ಪನ ಪಟಿಚ್ಚಸದ್ದೇನ ಅಯೋಜೇತ್ವಾ "ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ವತ್ಥುಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ತಸ್ಸತ್ಥೋ "ವತ್ಥುನಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಂ ಸಾಧೇನ್ತೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಕಿಂ ಪನ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ? ಯಂ "ಏಕಂ ಖನ್ಧ"ನ್ತಿಆದಿಕಂ ಪಾಳಿಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಮೇವ ಅತ್ಥಂ ಪಾಕಟಂ ಕತ್ವಾ "ವತ್ಥುಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾತಿ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಖನ್ಧಾ, ವತ್ಥುನಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಂ ಸಾಧೇನ್ತೇನಾ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ। ಅನನ್ತರತ್ತಾ ಪಾಕಟಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸೇವ ಗಹಣಂ ಮಾ ಹೋತೂತಿ **"ಅಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಮ್ಪೀ"**ತಿ ಆಹ। ಆಸನ್ನಮ್ಪಿ ದೂರಮ್ಪಿ ಸಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ।

೭೧-೭೨. **"ಇಮೇ ವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾತಿ ಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾನಂ ವಸೇನೇತಂ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯದಿ ಏಕೇನಪಿ ದೇಸನಂ ಸಂಖಿತ್ತಂ ಸಂಖಿತ್ತಮೇವ, ಆದಿಮ್ಹಿ ಪನ ತಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಏಕಮ್ಪಿ ಪದಂ ಅಪರಿಹಾಪೇತ್ವಾ ವಿತ್ಥಾರಿತಾತಿ ತೇ ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಞ್ಚ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ "ಇಮೇ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಏತ್ತಕಾ ಹಿ ಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ। ಯೇ ಪನ ಪಾಳಿಯಂ ವಿತ್ಥಾರಿತಂ ಅವಿತ್ಥಾರಿತಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಂ "ಇಮೇ ತೇವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಪಾಠೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಆದಿಮ್ಹಿ ಪನ ತಯೋ ಪಚ್ಚಯೇ ವಿತ್ಥಾರಿತೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಯತೋ ಪಭುತಿ ಸಙ್ಖೇಪೋ ಆರದ್ಧೋ, ತತೋ ಚತುತ್ಥತೋ ಪಭುತಿ ಸಂಖಿತ್ತಂ ವಿತ್ಥಾರಿತಞ್ಚ ಸಹ ಗಹೇತ್ವಾ "ಇಮೇ ತೇವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ವಿಭಙ್ಗವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

(೨) ಸಙ್ಖ್ಯಾವಾರೋ

೭೩. **ತಥಾ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇತಿ** ಯಥಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇ ವಿಸೇಸೋ ವಿಭಙ್ಗೇ ಅತ್ಥಿ, ತಥಾ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ವತ್ಥುಂ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಹಿ ತತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಅಭಾವೋ ಚಾತಿ। **ವಿಪಾಕಾನಿ ಚೇವ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಚ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ** ಏತೇನ "ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದಿಕೇ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೫೩) ವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾಭಾವಂ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತೇ ಚ ಅಜವನಸ್ಸ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಲಬ್ಭಮಾನತಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

೭೪. **ಏಕಮೂಲಕೇ ದಸ್ಸಿತಾಯ ದೇಸನಾಯ ಲಬ್ಭಮಾನಗಣನಞ್ಞೇವ ಆದಾಯಾತಿ** ಇದಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನುಲೋಮೇ ಸುದ್ಧಿಕನಯೇ ದಸ್ಸಿತಗಣನತೋ ತತೋ ಪರೇಸು ನಯೇಸು ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ ಅಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅಬಹುಗಣನೇನ ಯುತ್ತಸ್ಸ ತೇನ ಸಮಾನಗಣನತಾ ಚ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅನುಲೋಮೇಯೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಪನ "ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಾರಮ್ಮಣೇ ಏಕ"ನ್ತಿಆದಿಂ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧೦೪) ವಕ್ಖತೀತಿ।

೭೬-೭೯. **ತೇ ಪನ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕೋವೇತ್ಥ ದಸ್ಸಿತೋತಿ** ಏತ್ಥ ಪಚ್ಛಾಜಾತವಿಪಾಕಾನಂ ಪರಿಹೀನತ್ತಾ "ದ್ವಾವೀಸತಿಮೂಲಕೋ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ ಸಾಸೇವನಸವಿಪಾಕಾನಂ ವಸೇನ। ದುವಿಧಮ್ಪಿ ಪನ ದ್ವಾವೀಸತಿಮೂಲಕಂ ಸಹ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಙ್ಗಹಿತೇ ತಸ್ಮಿಂ ಉಭಯಸಬ್ಭಾವತೋ "ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕೋ"ತಿ ಆಹಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಆಸೇವನವಿಪಾಕಾನಂ ವಾ ವಿರೋಧಾಭಾವೇ ಸತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ದಸ್ಸಿತನಯೇನ ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಸ ಚ ನಾಮಂ ದ್ವಾವೀಸತಿಮೂಲಕೇ ಆರೋಪೇತ್ವಾ "ತೇವೀಸತಿಮೂಲಕೋ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ರುಳ್ಹೀ।

ಆರಮ್ಮಣಪದೇ ಚೇವಾತಿ ಏತೇನ ಏಕಮೂಲಕೇ ಅಞ್ಞಪದಾನಿ ವಜ್ಜೇತಿ। ನ ಹಿ ಏಕಮೂಲಕೇ ಹೇತಾದೀಸು ತಯೋವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಸುದ್ಧಿಕನಯೋ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀಸು ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕೇ "ನವಾ"ತಿ ಏತಾಯ ಅಧಿಕಗಣನಾಯ ಅಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಆರಮ್ಮಣೇ ಠಿತೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ತೀಣೇವ ಪಞ್ಹಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ವಚನಸೇಸೋ। **ತೀಣೇವಾತಿ** ಚ ತತೋ ಉದ್ಧಂ ಗಣನಂ ನಿವಾರೇತಿ, ನ ಅಧೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ತೇನ "ವಿಪಾಕೇ ಏಕ"ನ್ತಿ ಗಣನಾ ನ ನಿವಾರಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತೀಸು ಏಕಸ್ಸ ಅನ್ತೋಗಧತಾಯ ಚ "ತೀಣೇವಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। **ಇತೀತಿ**ಆದಿನಾ "ಸಬ್ಬತ್ಥ ತೀಣೇವಾ"ತಿ ವಚನೇನ ಅತ್ತನೋ ವಚನಂ ದಳ್ಹಂ ಕರೋತಿ।

೮೦-೮೫. **ಯೇ ...ಪೇ॰... ತಂ ದಸ್ಸೇತು**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿಪಿ ಅವಿಗತಾನನ್ತರಂ "ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಯಾ ತೀಣೀ"ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಊನತರಗಣನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ಯಾ ಗಣನಾ ಲಬ್ಭತಿ, ಸಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ, ತಥಾಪಿ ಊನತರಗಣನೇಹಿ ಸಮಾನಗಣನೇಹಿ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ಸಂಸನ್ದನೇ ಊನತರಾ ಸಮಾನಾ ಚ ಹೋತಿ, ನ ಏವಂ ಆವಿಕರಣವಸೇನ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ, ವಿಪಲ್ಲಾಸಯೋಜನಾಯ ಪನ ತಥಾ ದಸ್ಸೇತಿ। ವಚನೇನ ವಾ ಹಿ ಲಿಙ್ಗೇನ ವಾ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾವಿಕರಣಂ ಹೋತೀತಿ। **ತೇನೇತಂ ಆವಿಕರೋತೀತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏವಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಪಚ್ಚನೀಯಾದೀಸುಪಿ ಪನ "ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ನಹೇತುಯಾ ಏಕಂ...ಪೇ॰... ನೋವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ನಹೇತುಯಾ ಏಕ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧೦೭) ಮೂಲಪದಂ ಆದಿಮ್ಹಿಯೇವ ಠಪೇತ್ವಾ ಯೋಜನಾ ಕತಾ, ನ ಚ ತತ್ಥ ಏತಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ಮೂಲಪದಸ್ಸ ಆದಿಮ್ಹಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಯೋಜನಮೇವ ಕಮೋ, ನ ಚಕ್ಕಬನ್ಧನನ್ತಿ "ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಯಾ ತೀಣೀ"ತಿಆದಿ ಯೋಜಿತಂ, ನ ಚ ವಿಞ್ಞಾತೇ ಅತ್ಥೇ ವಚನೇನ ಲಿಙ್ಗೇನ ಚ ಪಯೋಜನಮತ್ಥೀತಿ।

ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಟಿಚ್ಚವಾರೋ

ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ

೮೬-೮೭. "ಅಹೇತುಕಂ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ಇದಂ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪಕವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕವಸೇನ ಪನೇತಂ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ಯೋಜೇತುಂ।

೯೩. ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಏತ್ಥ ಚ ಸಹಜಾತಾ ಚ ಹೇತಾದಯೋ ಪುರೇಜಾತಾ ಚ ಆರಮ್ಮಣಾದಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ನ ಹಿ ನಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ದ್ವೀಹೇವ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತವಜ್ಜೇಹಿ ಸಬ್ಬೇಹೀತಿ।

೯೪-೯೭. ನಾಹಾರಪಚ್ಚಯೇ ಏಕಚ್ಚಂ ರೂಪಮೇವ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ರೂಪಮೇವಾತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸೋ ಅರೂಪಮ್ಪಿ ಹೋತಿ ಯಥಾ ಕಮ್ಮಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ।

೯೯-೧೦೨. ನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇ ಯದಿಪಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಸಬ್ಬೇ ರೂಪಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತಥಾಪಿ ಯಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಂ ಲಭತಿ, ತಸ್ಸ ಪಹೀನತ್ತಾ **"ಏಕಚ್ಚಂ ರೂಪಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಮೇವ ಪನ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದೀಸುಪಿ ಏಕಚ್ಚರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

೧೦೭-೧೩೦. **ನಾಹಾರನಇನ್ದ್ರಿಯನಝಾನನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸದಿಸವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ**ತಿ ಇದಂ ಏತೇಸು ಮೂಲಭಾವೇನ ಠಿತೇಸು ಗಣನಾಯ ಸಮಾನತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಮೂಲಾನಙ್ಹಿ ಇಧ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಗಣನಾಯೇವ, ನ ಸರೂಪದಸ್ಸನನ್ತಿ। **ನಸಹಜಾತಾದಿಚತುಕ್ಕಂ ಇಧಾಪಿ ಪರಿಹೀನಮೇವಾ**ತಿ ಸುದ್ಧಿಕನಯೇ ವಿಯ ಮೂಲೇಸುಪಿ ಪರಿಹೀನಮೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ

೧೩೧-೧೮೯. **ಹೇತಾಧಿಪತಿಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇಸು ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತೇಸು...ಪೇ॰... ಅಟ್ಠ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀ**ತಿ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಸಾಧಾರಣಾನಂ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಅಲಬ್ಭಮಾನಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಙ್ಗಹವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇ ಇತರೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಾ ಸತ್ತೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ಸೋ ಪನ ಮಗ್ಗೇನ ಅಸಾಧಾರಣೋತಿ ಕತ್ವಾ ನ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯೇಹಿ ವಿನಾ ಅರೂಪಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇ ಏಕನ್ತಿಕತ್ತಾ ಅರೂಪಟ್ಠಾನಿಕಾತಿ ಇಧ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ತೇನ ಪುರೇಜಾತಾಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ತೇಹಿ ವಿನಾಪಿ ಅರೂಪಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ವಜ್ಜಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಚ ತೇಹಿ ವಿನಾ ಅರೂಪಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ। **ಊನತರಗಣನಾನಂಯೇವ ವಸೇನಾ**ತಿ ಯದಿ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತಾ ಏಕಕಾದಯೋ ದ್ವಾವೀಸತಿಪರಿಯೋಸಾನಾ ಊನತರಗಣನಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಯೋಜಿತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಥ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಯೋಜಿತೋ ಊನತರಗಣನೋ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಿತಸ್ಸಪಿ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ನಾರಮ್ಮಣೇ ಏಕ"ನ್ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧೪೮) ಪನ ನ ಇದಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏಕನ್ತಿಕಂ।

ಪಚ್ಚಯಾನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

೧೯೦. **ಸಬ್ಬತ್ಥೇವಾತಿ** ನ ಕೇವಲಂ ಹೇತುಮ್ಹಿಯೇವ, ಅಥ ಖೋ ಸಬ್ಬೇಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುರೇಜಾತಂ ಆಸೇವನಞ್ಚ ಅಲಭನ್ತಂ ಕಞ್ಚಿ ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಪಾಕೋ ಪನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

"ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾಸೇವನವಿಪಾಕವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇಸು ಏಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ಅನುಲೋಮತೋ ಲಬ್ಭನ್ತೀ"ತಿ ಇದಂ ಅವಸೇಸಾನಂ ಲಾಭಮತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅವಸೇಸಾನಂ ಲಾಭನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯದಿಪಿ ಹಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತೇ ಪಸಙ್ಗೋ ನತ್ಥಿ "ಅನುಲೋಮತೋ ಸಬ್ಬತ್ಥೇವ ನ ಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ಅಪವಾದಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ, ಪುರೇಜಾತೋ ಪನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇ ಅನುಲೋಮತೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಅವಸೇಸಾ ಸಬ್ಬೇತಿ ಅತ್ಥೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ಯಮ್ಪಿ ಕೇಚಿ "ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯರಹಿತೇ ಆರುಪ್ಪೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಸಮ್ಭವಂ ಞಾಪೇತುಂ ಏವಂ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಮ್ಪಿ ತೇಸಂ ರುಚಿಮತ್ತಮೇವ। ನ ಹಿ ಯತ್ಥ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಂ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸಿತೋಯಂ ನಯೋತಿ। **ಯುಜ್ಜಮಾನಕವಸೇನಾತಿ** ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತಸ್ಸ ಠಪೇತಬ್ಬತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ಯುಜ್ಜಮಾನಕಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ, ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಪನ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ **"ಹೇತಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀ"**ತಿ ಪಠನ್ತಿ। ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತತೋ ಅಞ್ಞೋ ಅನುಲೋಮತೋ ಅಲಬ್ಭಮಾನೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ನ ವಿಚಾರಿತಂ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇ "ಅರೂಪಾನಂಯೇವಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ ನವ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇಹಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದೀಹಿ ಸದಿಸತಾಯ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ನ ವಿಚಾರಿತಂ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ।

೧೯೧-೧೯೫. **ಯಾವ ಆಸೇವನಾ ಸಬ್ಬಂ ಸದಿಸ**ನ್ತಿ ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇನ ಘಟಿತಸ್ಸ ಮೂಲಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರಿತತ್ತಾ ತತೋ ಪರಾನಿ ಮೂಲಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತೇಸು ಹಿ ಅನುಲೋಮತೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಪಞ್ಹಾ ಚಾತಿ ಸಬ್ಬಂ ಸದಿಸನ್ತಿ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇತಿ ಏತಸ್ಸ **"ಇಮೇಸಮ್ಪಿ ಪಕಿಣ್ಣಕಾನಂ ವಸೇನೇತ್ಥ ಗಣನವಾರೋ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ"**ತಿ ಏತೇನ ಸಹ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ । ತತ್ಥ **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತೇಸು ಪಚ್ಚಯೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇ ಲಬ್ಭಮಾನೇಸು ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇಸುಪೀತಿ ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಪಿ-ಸದ್ದೇನ ಇಮಮತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ - ನ ಕೇವಲಂ ಪಚ್ಚಯೇಸ್ವೇವ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಠಿತೇ ಕೇಚಿ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇಸುಪಿ ಕೋಚಿ ಏಕಚ್ಚಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭಮಾನೋ ಕಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚಯಂ ನ ಲಭತೀತಿ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಂ ಲಭಮಾನೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಂ ಲಭತಿ, ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಂ ಲಭಮಾನೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ, ತಥಾ ಚ ಝಾನಪಚ್ಚಯಂ ಲಭಮಾನೋ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯನ್ತಿ ಏತೇಸ್ವೇವ ಲಾಭಾಲಾಭಾ ವಿಚಾರಿತಾ। **ಯತ್ಥಾತಿ** ಪಞ್ಚವೋಕಾರಪವತ್ತೇ ಅಸಞ್ಞೇಸು ಚ। **ರೂಪಧಮ್ಮಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಾನಿ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। ನ ಹಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಪವತ್ತೇ ಸಬ್ಬೇ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಹೇತಾದೀನಿ ನ ಲಭನ್ತೀತಿ। "ಹೇತಾಧಿಪತಿವಿಪಾಕಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇ ನ ಲಭನ್ತೀ"ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ, ಝಾನಮಗ್ಗೇಪಿ ಪನ ನ ಲಭನ್ತೀತಿ **"ಹೇತಾಧಿಪತಿವಿಪಾಕಿನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇ ನ ಲಭನ್ತೀ"**ತಿ ಪಠನ್ತಿ। ಯೇ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸು ಅರೂಪಟ್ಠಾನಿಕವಜ್ಜೇಸು ಏತೇಯೇವ ನ ಲಭನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇಪಿ ಹಿ ಪವತ್ತೇ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಲಭತೀತಿ। ಲಬ್ಭಮಾನಾಲಬ್ಭಮಾನಪಚ್ಚಯದಸ್ಸನಮತ್ತಞ್ಚೇತಂ, ನ ತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಅನುಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನನ್ತಿ। ಏವಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾಲಾಭೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತೋ ಸಿಯಾ। ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಹಿ ಧಮ್ಮವಸೇನ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾದಿತ್ತಯಮ್ಪಿ ಅಲಭನ್ತಂ ನಾಮ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ನತ್ಥಿ। ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಕಮ್ಮೇಸು। ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಪನ ಅಲಭನ್ತಂ ಅತ್ಥಿ, ಕಿನ್ತಂ? ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಮ್ಪಿ ನ ಲಭನ್ತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪನ ಪಾಕಟನ್ತಿ ನ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಅರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಾಲಾಭಂ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾಲಾಭೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೧೯೭-೧೯೮. ನಾರಮ್ಮಣಮೂಲಕೇಸು ದುಕಾದೀಸು ಹೇತುಯಾ ಪಞ್ಹಾತಿ ಯದಿಪಿ ತಿಕಾದೀಸು “ಹೇತುಯಾ ಪಞ್ಹಾ”ತಿ ಇದಂ ನತ್ಥಿ, ತಥಾಪಿ ದುಕಾದೀಸು ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅನುತ್ತಾನಂ ವತ್ತುಕಾಮೋ “ದುಕಾದೀಸೂ”ತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಹವಸೇನ ವತ್ವಾ ತತ್ಥ ಯಂ ಆದಿದುಕೇ ವುತ್ತಂ “ಹೇತುಯಾ ಪಞ್ಹಾ”ತಿ, ತಂ ನಿದ್ಧಾರೇತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ “ನಾರಮ್ಮಣಮೂಲಕೇ ಹೇತುಯಾ ಪಞ್ಹಾ”ತಿ ಪಾಠಂ ವದನ್ತಿ। “ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ಏಕನ್ತಿ ಭೂತರೂಪಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತ”ನ್ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ, ವತ್ಥುಪಿ ಪನ ಲಬ್ಭತೀತಿ **“ಭೂತರೂಪಾನಿ ಚೇವ ವತ್ಥುಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತ”**ನ್ತಿ ಪಠನ್ತಿ। **ತಿಮೂಲಕೇತಿ** ಇಧಾಪಿ ದುಮೂಲಕಂ ತಿಮೂಲಕನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

೧೦೩-೧೩೩. ನಕಮ್ಮಮೂಲಕೇ ಹೇತುಯಾ ತೀಣೀತಿಆದೀಸು ಚೇತನಾವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾತಿ ಇದಂ “ಹೇತುಯಾ ತೀಣೀ”ತಿ ಏವಂಪಕಾರೇ ಚೇತನಾಮತ್ತಸಙ್ಗಾಹಕೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೋ ಹಿ ಪಕಾರತ್ಥೋವ ಹೋತೀತಿ। ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಾಹಾರಅತ್ಥಿಅವಿಗತೇಸು ಪನ ರೂಪಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತೀತಿ।

ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಟಿಚ್ಚವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಸಹಜಾತವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೩೪-೧೪೧. ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಹಜಾತೋ, ಕುಸಲಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಸಹಜಾತೋತಿಆದೀಸು ಸಹಜಾತಸದ್ದೇನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಕರಣಂ ಸಹಜಾತಾಯತ್ತಭಾವಗಮನಂ ವಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಕರಣಸ್ಸ ಗಮನಸ್ಸ ವಾ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಕಮ್ಮಭಾವತೋ ಉಪಯೋಗವಚನಂ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏಸ ನಯೋ ಪಚ್ಚಯವಾರಾದೀಸುಪಿ। ತತ್ರಾಪಿ ಹಿ ಪಚ್ಚಯಸದ್ದೇನ ಚ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಕರಣಂ ನಿಸ್ಸಯಾಯತ್ತಭಾವಗಮನಂ ವಾ ವುತ್ತಂ, ಸಂಸಟ್ಠಸದ್ದೇನ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಕರಣಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯತ್ತಭಾವಗಮನಂ ವಾತಿ ತಂಕಮ್ಮಭಾವತೋ ಉಪಯೋಗವಚನಂ ಕುಸಲಾದೀಸು ಕತನ್ತಿ। **ಸಹಜಾತಮ್ಪಿ ಚ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಭೂತರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ** “ಪಟಿಚ್ಚಾ”ತಿ ಇಮಿನಾ ವಚನೇನ ದೀಪಿತೋ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **“ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಭೂತರೂಪಸ್ಸಾ”**ತಿ ಚ ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಉಪಾದಾರೂಪಸ್ಸಪಿ ಹಿ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ವತ್ಥುವಜ್ಜಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಚ ಅರೂಪಾನನ್ತಿ।

ಸಹಜಾತವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಪಚ್ಚಯವಾರವಣ್ಣನಾ

೧೪೩. ಪಚ್ಚಯಾತಿ ಏತ್ಥ ಪತಿ ಅಯೋ ಪಚ್ಚಯೋ। ಪತಿ-ಸದ್ದೋ ಪತಿಟ್ಠತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ, ಅಯ-ಸದ್ದೋ ಗತಿಂ, ಪತಿಟ್ಠಾಭೂತಾ ಗತಿ ನಿಸ್ಸಯೋ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ತತೋ ಪಚ್ಚಯಾ, ಪಚ್ಚಯಕರಣತೋ ತದಾಯತ್ತಭಾವಗಮನತೋ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

“ಮಹಾಭೂತೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪ”ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧೪೫) ಭೂತುಪಾದಾರೂಪಾನಿ ಸಹ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ **ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನೇ ಚ ಮಹಾಭೂತೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಉಪಾದಾರೂಪ**ನ್ತಿ ಸಯಂ ನಿಸ್ಸಯೋ ಅಹುತ್ವಾ ನಿಸ್ಸಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇನ ಉಪಾದಾರೂಪೇನ ನಿದಸ್ಸನಂ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೫೫. ಅಸಞ್ಞ...ಪೇ॰... ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಯೋ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಸಹಜಾತೇ ಕಮ್ಮಉತುಜಾನಂ, ಕಮ್ಮೇ ಚ ಏಕನ್ತಾನೇಕನ್ತಕಮ್ಮಜಾನಂ ವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ನಾಧಿಪ್ಪೇತೋ ಏವ “ಕಟತ್ತಾರೂಪ”ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸೇವ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಚ ಗಹಿತತ್ತಾತಿ ತಂ ಪಹಾಯ ಯಥಾಗಹಿತಸ್ಸ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ ವಿಸೇಸನವಸೇನ

“ಉಪಾದಾರೂಪಸಙ್ಖಾತಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪ”ನ್ತಿ ಅತ್ಥಮಾಹ। ಮಹಾಭೂತೇ ಪನ ಪಟಿಚ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾ ಚ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನ ನಿವಾರೇತಬ್ಬಾತಿ ಉಪಾದಾರೂಪಗ್ಗಹಣೇನ ಕಟತ್ತಾರೂಪಗ್ಗಹಣಂ ಅವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ ನಿವತ್ತೇತಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಕಟತ್ತಾರೂಪಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಉಪಾದಾರೂಪಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ವಿಸೇಸನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೬೯-೧೭೬. “ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಕುಸಲಂ, ಅಕುಸಲ”ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ “ಅಬ್ಯಾಕತೇನ ಕುಸಲಂ, ಅಕುಸಲಂ, ಅಬ್ಯಾಕತ”ನ್ತಿ, “ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಚ ಅಕುಸಲೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ”ತಿ ಚ ಪುರಿಮಪಾಠೇ ಪಮಾದಲೇಖಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

೧೮೬-೧೮೭. **ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಪುರೇಜಾತೇ ದ್ವೇ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ “ಆರುಪ್ಪೇ ಪನ ಅಹೇತುಕಮೋಹಸ್ಸ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ದ್ವೇತಿ ವುತ್ತಾ, ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ದ್ವೇತಿ ಆರುಪ್ಪೇ ಅಹೇತುಕಾಕುಸಲಕಿರಿಯವಸೇನಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಲಬ್ಭಮಾನೇಸು ಏಕದೇಸೇನ ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಆರುಪ್ಪೇ ಪನ ಅಹೇತುಕಮೋಹಸ್ಸ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯಾಯ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಚ ರೂಪಸ್ಸ ವಸೇನ ದ್ವೇ ವುತ್ತಾತಿ, ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ದ್ವೇತಿ ಆರುಪ್ಪೇ ಅಹೇತುಕಾಕುಸಲಕಿರಿಯಾಏಕಚ್ಚರೂಪಾನಂ ವಸೇನಾತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। **“ನೋನತ್ಥಿನೋವಿಗತೇಸು ಏಕನ್ತಿ ಸಬ್ಬರೂಪಸ್ಸ ವಸೇನಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ, ನಹೇತುಮೂಲಕತ್ತಾ ಇಮಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತಂ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ “ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ವಸೇನಾ”ತಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಚಕ್ಖಾದಿಧಮ್ಮವಸೇನ ಪನ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿಕೋಟ್ಠಾಸವಸೇನ ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ “ಸಬ್ಬರೂಪಸ್ಸಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ।

೧೮೯-೧೯೬. **ಆಗತಾನಾಗತ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಹವಸೇನ ವುತ್ತಂ, **ಲಬ್ಭಮಾನಾಲಬ್ಭಮಾನ**ನ್ತಿ ಆಗತೇ ಚ ಪಞ್ಹೇ ಲಬ್ಭಮಾನಾಲಬ್ಭಮಾನಧಮ್ಮವಸೇನ।

ಪಚ್ಚಯವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ನಿಸ್ಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ

೨೧೯-೨೩೭. **ಪಚ್ಚಯವಾರೇನ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವ**ನ್ತಿ ನಿಸ್ಸಯವಾರೇ ವುತ್ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ನಿಯಮೇತುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನಿಸ್ಸಯವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಸಂಸಟ್ಠವಾರವಣ್ಣನಾ

೨೫೧-೨೯೮. ಸಂಸಟ್ಠವಾರೇ ಪಚ್ಚನೀಯೇ “ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ನತ್ಥೀ”ತಿ ಇದಂ ವತ್ಥುವಿರಹಿತಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ವಿಸುಂ ಅನುದ್ಧರಣತೋ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದೀಸು ಹಿ ಸಹಜಾತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸವತ್ಥುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಉದ್ಧಟಾ, ಸಾ ಇಧಾಪಿ ಅಧಿಪತಿಪುರೇಜಾತಾಸೇವನೇಸು ನಕಮ್ಮನವಿಪಾಕನಝಾನನವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸು ನ ಲಬ್ಭತಿ, ಅಞ್ಞೇಸು ಚ ಅನುಲೋಮತೋ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಚ ಲಬ್ಭಮಾನಪಚ್ಚಯೇಸು ಲಬ್ಭತೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಉದ್ಧಟಾತಿ। **ಸೇಸಾ ತೇರಸ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ “ಸೇಸಾ ಚುದ್ದಸಾ”ತಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ। **ನ ಝಾನೇ ಏಕನ್ತಿ ಅಹೇತುಕಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವಸೇನಾ**ತಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯವಿರಹಿತಮತ್ತದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಹೇತುಕಗ್ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, **“ನಮಗ್ಗೇ ಏಕನ್ತಿ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯವಸೇನಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ, “ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಕಿರಿಯವಸೇನಾ”ತಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ।

೩೯೯-೩೯೧. ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವಾತಿ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ ವುತ್ತನಯೇನ। **“ನಹೇತುಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಅಹೇತುಕಮೋಹೋವ ಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಂ ಲಭತಿ, ಸೇಸಾ ನ ಲಭನ್ತೀ**”ತಿ ವುತ್ತಂ, ಸೇಸೇಸು ಪನ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವಜ್ಜಾಹೇತುಕಕ್ಖನ್ಧಾ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾ ಝಾನಪಚ್ಚಯಂ ಲಭನ್ತಿ, ನ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅನುಲೋಮೇನ ಸಹ ಯೋಜನಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಂ ಸಹಿತಂ ಲಭತೀತಿ ಚ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ತಸ್ಮಾ “ಅಹೇತುಕಮೋಹೋವ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಂ ಲಭತೀ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ಸಂಸಟ್ಠವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಾರವಣ್ಣನಾ

೩೯೨-೪೦೦. ಸದಿಸಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸಂಸಟ್ಠಂ ವೋಕಿಣ್ಣಞ್ಚ ಸಂಸಟ್ಠಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಉಭಯಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಂ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ನಿಯಾಮಕಂ ಹೋತೀತಿ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಪಞ್ಹಾವಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೪೦೧-೪೦೩. **ಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ದಸ್ಸೇತು**ನ್ತಿ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಆಗತಾಗತಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ದಸ್ಸೇತುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸಾ**ತಿ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಮೇತಂ, ತೇನ ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಾದೀನಂ, ಅಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲಾದೀನಂ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಾದೀನಂ, ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಕುಸಲಾದೀನನ್ತಿಆದಿಕೋ ಸಬ್ಬೋ ಪಭೇದೋ ನಿದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಯಥಾನಿದಸ್ಸಿತೇ ಸಬ್ಬೇ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಹ “**ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ದಸ್ಸೇತು**”ನ್ತಿ।

೪೦೪. **ದತ್ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ದಾ**-ಸದ್ದೋ ಸೋಧನತ್ಥೋಪಿ ಹೋತೀತಿ ಮನ್ತ್ವಾ ಆಹ “**ವಿಸುದ್ಧಂ ಕತ್ವಾ**”ತಿ। **ತೇಸಞ್ಞೇವ ತಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ತೇಸನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಾರಹಂ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಾದಿಪುರೇಚಾರಿಕಂ ತಂ ಗೋತ್ರಭುಚಿತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ । **ವಿಪಸ್ಸನಾಕುಸಲಂ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಮೇವಾ**ತಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ಭೂಮಿತೋ ವವತ್ಥಪೇತಿ। **ತೇನೇವಾ**ತಿ ಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ದಸ್ಸನತೋ, ದೇಸನನ್ತರತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೪೦೫. ಅಸ್ಸಾದನಂ ಸರಾಗಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಸಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ರಾಗಸ್ಸ ಚ ಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ಆಹ “**ಅನುಭವತಿ ಚೇವ ರಜ್ಜತಿ ಚಾ**”ತಿ। ಅಭಿನನ್ದನಂ ಪೀತಿಕಿಚ್ಚಸಹಿತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ಆಹ “**ಸಪ್ಪೀತಿಕತಣ್ಹಾವಸೇನಾ**”ತಿ। **ದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಾ** ದಿಟ್ಠಿಯೇವ। ಏತ್ಥ ಪನ ಪಚ್ಛಿಮತ್ಥಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ “**ಅಭಿನನ್ದನ್ತಸ್ಸ ಅತ್ತಾ ಅತ್ತನಿಯನ್ತಿಆದಿವಸೇನ...ಪೇ॰... ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಭಿನನ್ದನಾ ಪನ ದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಾಯೇವಾತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ “ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬೋ ಧಮ್ಮೋ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣ... ಪೇ॰... ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಂ ರಾಗಂ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತೀ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೮.೭೧) ವಚನತೋ, ತಸ್ಮಾ ಪುರಿಮೋಪಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ದ್ವೀಸು ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಚಿತ್ತೇಸು ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ರಾಗೇನ ಚ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಸ್ಸ ತೇಸುಯೇವ ಸಪ್ಪೀತಿಕತಣ್ಹಾಯ ಚತೂಸುಪಿ ದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನಾಯ ಅಭಿನನ್ದನ್ತಸ್ಸ ಚ ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿಪಿ ಸಕ್ಕಾ ಯೋಜೇತುಂ। **ಜಾತಿವಸೇನಾ**ತಿ ಸುಚಿಣ್ಣಸಾಮಞ್ಞವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೪೦೬. **ತದಾರಮ್ಮಣತಾ**ತಿ ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ। ವಿಭತ್ತಿಲೋಪೋ ಹೇತ್ಥ ಕತೋತಿ। ಭಾವವನ್ತತೋ ವಾ ಅಞ್ಞೋ ಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ಭಾವೇನೇವ ವಿಪಾಕಂ ವಿಸೇಸೇತಿ, ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವಭೂತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನವಿಪಾಕಾನಂ ವಿಯ ನ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ನಿಯೋಗತೋ ವವತ್ಥಿತಂ

ಇದಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ತಂ ಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ನ ವುತ್ತಂ। ತದಾರಮ್ಮಣೇನ ಪನ ಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣತಾಯ ಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆದಯೋಪಿ ದಸ್ಸಿತಾಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಪಟಿಲೋಮತೋ ವಾ ಏಕನ್ತರಿಕವಸೇನ ವಾ**ತಿ ವದನ್ತೇನ ಅನುಲೋಮತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜನೇ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಆಸನ್ನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಪನ ಪಟಿಲೋಮತೋ ಏಕನ್ತರಿಕವಸೇನ ಚ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಅನಾಸನ್ನಾಪಿ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಅನುಲೋಮತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಪಿ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ। **"ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸಾ**ತಿ**ಆದೀನಿ ಪರತೋ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನೀ"**ತಿ ವತ್ವಾ **"ಯಾ ಏತೇಸಂ ಆವಜ್ಜನಾ, ತಸ್ಸಾ"**ತಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ಏವಂ ಸತಿ "ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಸ್ಸಾ"ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ತಂ ನ ವುತ್ತಂ, ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಾದೀನಞ್ಚ ಹೋನ್ತೀತಿ ತಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಿರಿಯಾನಂ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಾದೀನಂ ಯಾಯ ಕಾಯಚಿ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಚ ಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಾಯ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೪೦೭-೪೦೯. ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾದಿವಸೇನ ವಾತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಆದೀನವದಸ್ಸನೇನ ಸಭಾವತೋ ಚ ಅನಿಟ್ಠತಾಮತ್ತಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಅಕ್ಖನ್ತಿಭೇದಾ ವಾ।

೪೧೦. ರೂಪಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸಾತಿಆದಿನಾ ವಿಞ್ಞಾಣಕಾಯೇಹಿ ನಿಯತಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ನಿದಸ್ಸೇತಿ। ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಹಿ ವತ್ತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕದೇಸೇನ ನಿದಸ್ಸನಂ ಕರೋತೀತಿ।

೪೧೩-೪೧೬. ಚತುಭೂಮಕಂ ಕುಸಲಂ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ದಸ್ಸಿತಂ, ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಮೇವ।

೪೧೭. ಅಪುಬ್ಬತೋ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಭವಙ್ಗಮೇವ, ತಂ ಪನ ಮೂಲಾಗನ್ತುಕಭವಙ್ಗಸಙ್ಖಾತಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಪಕತಿಭವಙ್ಗಞ್ಚ। **ಅನುಲೋಮಂ ಸೇಕ್ಖಾಯ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಾಯಚಿ ಸೇಕ್ಖಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅವಜ್ಜೇತಬ್ಬತ್ತಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ ನತ್ಥೀತಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಕುಸಲಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾತಿ ಇಮಂ ನಿಬ್ಬಿಸೇಸನಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾತಿ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ"**ತಿ। **ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾ ದುವಿಧಸ್ಸಪಿ ವುಟ್ಠಾನಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಿರಿಯಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣವುಟ್ಠಾನೇ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ ವುತ್ತಮೇವ।

ತಾ ಉಭೋಪಿ...ಪೇ॰... ದ್ವಾದಸನ್ನನ್ತಿ ಇದಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ಪನ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ದಸನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಕಿರಿಯಸ್ಸ ಮನೋಧಾತುಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೪೨೩. ದಾನಾದಿಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಯತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ನ ಪನೇತಂ ಏಕನ್ತೇನ ಗಹೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ "ಬಲವಚೇತನಾವ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ದುಬ್ಬಲಾ"ತಿ ಏತಂ ಏಕನ್ತಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ದಳ್ಹಂ ವಾ ನ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಕಿಂ ಕಾರಣನ್ತಿ? ಬಲವತೋ ದುಬ್ಬಲಸ್ಸ ವಾ ಕತೋಕಾಸಸ್ಸ ಅನ್ತರಾಯಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ವಿಪಚ್ಚನತೋ "ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಯದಿ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತಿ, ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ನ ಹೋತೀ"ತಿ ನವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ಚಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಕತೋಕಾಸಞ್ಚೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ವಿಪಾಕತ್ತಿಕೇ ಪನ ಪಞ್ಹಾವಾರಪಚ್ಚನೀಯೇ "ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೩.೯೩) ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಉದ್ಧಟತ್ತಾ, ವೇದನಾತ್ತಿಕೇ ಚ ಪಞ್ಹಾವಾರಪಚ್ಚನೀಯೇ "ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಅಟ್ಠಾ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೨.೮೭) ವುತ್ತತ್ತಾ "ವಿಪಾಕಜನಕಮ್ಪಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಮ್ಮಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀ"ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ।

ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿರುದ್ಧೋತಿ ತಂನಿಮಿತ್ತಂ ವಿರುದ್ಧೋ, **ವಿರುದ್ಧನ್ತಿ** ವಾ ಪಾಠೋ। **ಓಮಾನನ್ತಿ** ಪರಸ್ಸ ಪವತ್ತಓಮಾನಂ। **ರಾಗೋ** ರಞ್ಜನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಕಾಮರಾಗತಣ್ಹಾ, "ಇತಿ ಮೇ ಚಕ್ಖುಂ ಸಿಯಾ ಅನಾಗತಮದ್ಧಾನಂ, ಇತಿ ರೂಪಾ"ತಿ ಅಪ್ಪಟಿಲದ್ಧಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭಾಯ ಚಿತ್ತಪಣಿದಹನತಣ್ಹಾ **ಪತ್ಥನಾ**ತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

ತೇಸು ಅಞ್ಞಮ್ಪೀತಿ ತೇಸು ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಪುಬ್ಬೇ ಹನಿತತೋ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಪಾಣಂ ಹನತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆಣಾಪನವಸೇನ ವಾತಿ ಮಾತುಘಾತಕಮ್ಮೇನ ಸದಿಸತಾಯ ಪುಬ್ಬೇ ಪವತ್ತಾಯಪಿ ಆಣತ್ತಚೇತನಾಯ ಮಾತುಘಾತಕಮ್ಮನಾಮಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ವದನ್ತಿ। ಏಸ ನಯೋ **ದ್ವೀಹಿ ಪಹಾರೇಹೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ।

ಯಥೇವ ಹಿ...ಪೇ॰... ಉಪ್ಪಾದೇತಿ ನಾಮಾತಿ ರಾಗಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನಂ ದೇತೀತಿ ರಾಗಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನವಸೇನ ಸದ್ಧಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವದತಿ। ಯಥಾ ರಾಗಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನಂ ದೇತೀತಿಏವಮಾದಿ ಹೋತಿ, ಏವಂ ರಾಗಾದಯೋ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಕಾಯಿಕಂ ಸುಖ**ನ್ತಿಆದೀನಂ ಏಕತೋ ದಸ್ಸನೇನ ವಿಸುಂಯೇವ ನ ಏತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ಅಥ ಖೋ ಏಕತೋಪೀತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೪೧೫. ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇನ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾಯೇವಾತಿ ಏತೇನ ಇದಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ನ ಪುರಿಮವಾರೇಸು ವಿಯ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಅಥ ಖೋ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂತಂಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ನ ಚ ಪಚ್ಛಾಜಾತಕ್ಖನ್ಧಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತೇನೇಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಇಧ ಅನುಲೋಮತೋ ಆಗತೋತಿ।

೪೧೭. ಚೇತನಾ ವತ್ಥುಸ್ಸಪಿ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ತನೋ ಪತಿಟ್ಠಾಭೂತಸ್ಸಪಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯವಾರೇ ವಿಯ ನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತೇಸು ದುಮೂಲಕದುಕಾವಸಾನಾ ಪಞ್ಹಾ ನ ಉದ್ಧಟಾತಿ? ಅಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಹಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಪ್ಪಧಾನತ್ತಾ ದೇಸನಾಯ ಕುಸಲೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಪಚ್ಚಯಾ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ "ಕುಸಲಞ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಕುಸಲೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೨೪೭) ವುತ್ತಂ। ಯತೋ ತತೋ ವಾ ಉಭಯಪಚ್ಚಯತೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಮತ್ತಂಯೇವ ಹಿ ತತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ನ ಉಭಯಸ್ಸ ಉಭಿನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋತಿ। ಇಧ ಪನ ಪಚ್ಚಯಪ್ಪಧಾನತ್ತಾ ದೇಸನಾಯ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಉಭಿನ್ನಂ ನಿಸ್ಸಯಾದಿಭೂತಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ "ಕುಸಲೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿ ನ ವುತ್ತಂ।

ಪಞ್ಹಾವಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಞ್ಹಾವಾರಸ್ಸ ಘಟನೇ ಅನುಲೋಮಗಣನಾ

೪೩೯. "ಏತ್ಥ ಪನ ಪುರೇಜಾತಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ "ತಥಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ? "ತೀಣೀ"ತಿ ಗಣನಮತ್ತಸಾಮಞ್ಞತೋ।

೪೪೦. "ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ ಠಪೇತ್ವಾ ವೀಮಂಸಂ ಸೇಸಾಧಿಪತಿನೋ ವಿಸಭಾಗಾ"ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಿಸಭಾಗೇನ ಏಕೇನ ಆರಮ್ಮಣೇನ ನಿದಸ್ಸನಂ ಅಕತ್ವಾ ಅನನ್ತರಾದೀನಿ ವದನ್ತೋ ಸಬ್ಬೇ ವಿಸಭಾಗೇ ದಸ್ಸೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಚ ವಿಸಭಾಗಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾತಿ "ಅಧಿಪತಿನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೇಸು

ಠಪೇತ್ವಾ ಪಞ್ಞಂ ಸೇಸಾ ಧಮ್ಮಾ ವಿಸಭಾಗಾ”ತಿ ಪಠನ್ತಿ। **ತಥಾ ಭಾವಾಭಾವತೋ** ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। ನನು ಯಥಾ ಅಮೋಹವಜ್ಜಾನಂ ಹೇತೂನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಅಧಿಪತಿನ್ದ್ರಿಯಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ಪಞ್ಞಾವಜ್ಜಾನಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾದೀನಂ ವಿಸಭಾಗತಾ, ಏವಂ ಕುಸಲಾದಿಹೇತೂನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಭಾವಾಭಾವತೋ ಹೇತುವಜ್ಜಾನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ವಿಸಭಾಗತಾಯ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ? ನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಉಭಯಪಚ್ಚಯಸಹಿತೇ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕರಾಸಿಮ್ಹಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವಾಭಾವತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಹೇತುಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಸಹಿತರಾಸಿಮ್ಹಿ ಸತಿಪಿ ಹೇತುವಜ್ಜಸಬ್ಭಾವೇ ಹೇತೂನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ನ ಹೇತುವಜ್ಜಾನಂ ಸಹಜಾತಾನಂ ಹೇತುಸ್ಸ ವಿಸಭಾಗತಾ ವುತ್ತಾ, ಏವಮಿಧಾಪೀತಿ। ಏಸ ನಯೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇಪಿ। ಅಪಿಚ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯಾ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಕ್ಖಣೇ ತಥಾ ಭಾವಾಭಾವವಸೇನ ಸಭಾಗತಾಯ ವುಚ್ಚಮಾನಾಯ ನಾನಾಕ್ಖಣವಸೇನ ವಿಸಭಾಗತಾ ತಸ್ಸೇವ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ।

ಕುಸಲಾ ವೀಮಂಸಾತಿ ಇದಂ “ಕುಸಲಾ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತೀ”ತಿ ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಅನಧಿಪತಿಭೂತಾ ವೀಮಂಸಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ।

೪೪೧-೪೪೩. **“ಸಚೇ ಪನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಪವಿಸತಿ, ಇತರಾನಿ ದ್ವೇ ಲಭತೀ”**ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ, “ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚಾ”ತಿ ಇದಂ ಪನ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ “ಕುಸಲೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ದ್ವೇ ಲಭತೀ”ತಿ ಪಠನ್ತಿ। **ಊನತರಗಣನೇಸೂತಿ** ಯೇಸು ಪವಿಟ್ಠೇಸು ಊನತರಾ ಗಣನಾ ಹೋತಿ, ತೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೀಣಿ ದ್ವೇ ಏಕನ್ತಿ ಏವಂ ಊನತರಗಣನೇಸು ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾದೀಸು ಪವಿಸನ್ತೇಸು ತೇಸಂ ವಸೇನ ತಿಕತೋ ಊನಂ ಯಥಾಲದ್ಧಞ್ಚ ಏಕನ್ತಿ ಗಣನಂ ಲಭತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅವಿಪಾಕಾನೀತಿ ಅನಾಮಟ್ಠವಿಪಾಕಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ನ ವಿಪಾಕಹೇತುರಹಿತಾನೀತಿ।

ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಹಜಾತವಿಪಾಕಾ ಚೇವಾತಿ ತತ್ಥ ಯೇ ಸಹಜಾತಾ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾ ವುತ್ತಾ, ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ವಿಪಾಕಾ ಚೇವ ವಿಪಾಕಸಹಜಾತರೂಪಾ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾ ಚಾತಿ** ಏತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಮ್ಪಿ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। “ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಕಟತ್ತಾರೂಪಾ ಚ ಲಬ್ಭನ್ತೀ”ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ। **ಚತುತ್ಥೇ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮೇವಾತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। “ಕಟತ್ತಾರೂಪಞ್ಚಾ”ತಿಪಿ ಪನ ಪಠನ್ತಿ।

ಏವಮ್ಪೀತಿ “ಏತೇಸು ಪನ ಘಟನೇಸು ಸಬ್ಬಪಠಮಾನೀ”ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತನಯೇನಪಿ। ಘಟನೇಸು ಪನ ಯೋ ಯೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಮೂಲಭಾವೇನ ಠಿತೋ, ತಂಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ನಿರವಸೇಸಊನಊನತರಊನತಮಲಾಭಕ್ಕಮೇನ ಘಟನಾ ವುಚ್ಚತಿ, ನಿರವಸೇಸಲಾಭೇ ಚ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ನಿರವಸೇಸಲಾಭಕ್ಕಮೇನ। ತಥಾ ಊನಲಾಭಾದೀಸೂತಿ ಅಯಂ ಕಮೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಹೇತುಮೂಲಕಂ ನಿಟ್ಠಿತಂ।

೪೪೫. ವತ್ಥುವಸೇನ ಸನಿಸ್ಸಯಂ ವಕ್ಖತೀತಿ ನ ಇದಂ ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸಪಿ ವತ್ಥುಸ್ಸ ವಸೇನ ಘಟನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **“ಆರಮ್ಮಣವಸೇನೇವ ವಾ”**ತಿ।

೪೪೯. **ಸಹಜಾತೇನ ಪನ ಸದ್ಧಿಂ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ, ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿನಾ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ಸಹಜಾತಂ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ** ಇದಂ ಯಥಾ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಾ ಏಕೋ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ಸಹಜಾತಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತೀನಂ ಏಕಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ । ನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ಹಿ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಭಾವೋ ಚ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯಾದೀನಂ

ಸಮಾನೋ, ನ ಪನೇವಂ ಸಹಜಾತಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಭಾವೋ ಸಮಾನೋ। ಸಹಜಾತೋ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಭಾವಂ ಅನುಪಗನ್ತ್ವಾ ಅತ್ತನಾ ಸಹ ಪವತ್ತನವಸೇನ ಅಧಿಪತಿ ಹೋತಿ, ಇತರೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ತನಿ ನಿನ್ನತಾಕರಣೇನ। ಸಹಜಾತೋ ಚ ವಿಜ್ಜಮಾನಭಾವೇನೇವ ಉಪಕಾರಕೋ, ಇತರೋ ಅತೀತಾನಾಗತೋಪಿ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನೇವ, ತಸ್ಮಾ ಸಹಜಾತಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ವಿಯ ಭಿನ್ನಸಭಾವಾ ಸಹಜಾತಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿನೋತಿ ನ ತೇ ಏಕತೋ ಏವ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಭಜನ್ತಿ, ತೇನೇವ ಪಞ್ಹಾವಾರವಿಭಙ್ಗೇ ಚ "ಕುಸಲೋ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ।

೪೪೭-೪೫೨. ಸಾಹಾರಕಘಟನಾನಂ ಪುರತೋ ವೀರಿಯಚಿತ್ತವೀಮಂಸಾನಂ ಸಾಧಾರಣವಸೇನ ಅನಾಹಾರಕಾಮಗ್ಗಕಾನಿ ಸಇನ್ದ್ರಿಯಘಟನಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಸಿಯುಂ "ಅಧಿಪತಿಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಇನ್ದ್ರಿಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತನ್ತಿ ಸತ್ತ। ಅಧಿಪತಿಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಇನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತನ್ತಿ ತೀಣಿ। ಅಧಿಪತಿಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತನ್ತಿ ತೀಣಿ। ಅಧಿಪತಿಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕಇನ್ದ್ರಿಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತನ್ತಿ ಏಕಂ। ಅಧಿಪತಿಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕಇನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಅವಿಗತನ್ತಿ ಏಕಂ। ಅಧಿಪತಿಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತನ್ತಿ ಏಕ"ನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ ತಾನಿ ನ ವುತ್ತಾನೀತಿ? ಇನ್ದ್ರಿಯಭೂತಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿಸ್ಸ ಆಹಾರಮಗ್ಗೇಹಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಭಾವಾ। ಚಿತ್ತಾಧಿಪತಿ ಹಿ ಆಹಾರೋ, ವೀರಿಯವೀಮಂಸಾ ಚ ಮಗ್ಗೋ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಅಞ್ಞೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಭೂತೋ ಅಧಿಪತಿ ಅತ್ಥಿ, ಯಸ್ಸ ವಸೇನ ಅನಾಹಾರಕಾಮಗ್ಗಕಾನಿ ಸಇನ್ದ್ರಿಯಘಟನಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಸಿಯುಂ, ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಅವತ್ವಾ ಚಿತ್ತಾಧಿಪತಿಆದೀನಂ ಏಕನ್ತೇನ ಆಹಾರಮಗ್ಗಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸಾಹಾರಕಸಮಗ್ಗಕಾನೇವ ವುತ್ತಾನಿ। ತೇಸು ಚ ಸಮಗ್ಗಕೇಸು ದ್ವೇ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಸಾಹಾರಕೇಸು ಏಕೋಯೇವಾತಿ ಸಮಗ್ಗಕಾನಿ ಪುಬ್ಬೇ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಸಿಯುಂ। ಸಇನ್ದ್ರಿಯಕಾನಿ ಪನ ಯೇಹಿ ಆಹಾರಮಗ್ಗೇಹಿ ಭಿನ್ದಿತಬ್ಬಾನಿ , ತೇಸಂ ಕಮವಸೇನ ಪಚ್ಛಾ ವುತ್ತಾನಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ **ಸದಿಸತ್ತಾತಿ** ಸಮಗ್ಗಕತ್ತೇನ ಸಮಾನತ್ತಾ, ಅನನ್ತರರೂಪತ್ತಾತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ।

೪೫೭-೪೬೦. ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ಚತ್ತಾರೀತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಸಹಿತಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವದಸ್ಸನವಸೇನ ಕುಸಲಮೂಲಕೇಸ್ವೇವ ದುಮೂಲಕಮ್ಪಿ ಆಹರಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಅಬ್ಯಾಕತೇ ವತ್ಥುರೂಪಮ್ಪೀತಿ** ಇದಂ "ಕಟತ್ತಾರೂಪಮ್ಪೀ"ತಿ ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। **"ದುತಿಯಘಟನೇ ಅಬ್ಯಾಕತವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ರೂಪೇಸು ವತ್ಥುಮೇವ ಲಬ್ಭತೀ"**ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ, ಭೂತರೂಪಮ್ಪಿ ಪನ ಲಬ್ಭತೀತಿ "ವತ್ಥುಞ್ಚ ಭೂತರೂಪಞ್ಚ ಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ। **"ಚತುತ್ಥೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮೇವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, "ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಕಟತ್ತಾರೂಪಞ್ಚಾ"ತಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। **ಸವಿಪಾಕೇಸು ಪಠಮೇ ವಿಪಾಕಾ ಚೇವ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಞ್ಚಾತಿ** ಏತ್ಥ **ಚತುತ್ಥೇ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಮೇವಾತಿ** ಇಧ ಚ ಕಟತ್ತಾರೂಪಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। "ಕಟತ್ತಾರೂಪಞ್ಚಾ"ತಿಪಿ ಪನ ಪಠನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಪನ ಸಹಜಾತಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯವಿಪಾಕಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿ ಅವಿಗತಮೂಲಕೇಸು ಘಟನೇಸು ಹೇತುಕಮ್ಮಝಾನಮಗ್ಗೇಹಿ ಘಟನಾನಿ ನ ಯೋಜಿತಾನಿ, ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಮೂಲವಜ್ಜೇಸು ಆಹಾರೇನ, ನಿಸ್ಸಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಜ್ಜೇಸು ಅಧಿಪತಿಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಚ। ಕಸ್ಮಾತಿ? ತೇಸು ಹಿ ಯೋಜಿಯಮಾನೇಸು ತಂತಂಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಕದೇಸಭೂತಾ ಹೇತುಆದಯೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾವ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತೇನ ತೇಹಿ ಘಟನಾನಿ ಹೇತುಮೂಲಕಾದೀಸು ವುತ್ತಸದಿಸಾನೇವ ರೂಪಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾಭಾವೇನ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾನೀತಿ ನ ವುತ್ತಾನಿ। ಅತ್ಥಿಅವಿಗತೇಹಿ ಪನ ಯೋಜಿಯಮಾನೋ ಆಹಾರೋ ನಿಸ್ಸಯಾದೀಹಿ ಅಧಿಪತಿಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಚ ರೂಪಮಿಸ್ಸಕಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಮೂಲಕೇಸು ವುತ್ತಸದಿಸಾನಿಪಿ ಘಟನಾನಿ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಮೂಲಕೇಸು ನಿಸ್ಸಯಾದಿಮೂಲಕೇಸು ಚ ಆಹಾರೇನ ಅಧಿಪತಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಚ ಸುಪಾಕಟಭಾವತ್ಥಂ ಯೋಜಿತಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನೀತಿ।

೪೬೨-೪೬೪. ನಿಸ್ಸಯಮೂಲಕೇ **“ಛಟ್ಠೇ ತೀಣೀತಿ ಕುಸಲಾದೀನಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸಾ”**ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ, ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಪನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ “ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಿ ಚಾ”ತಿ ಪಠನ್ತಿ।

೪೬೬. ಉಪನಿಸ್ಸಯಮೂಲಕೇ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ವುತ್ತೇಸು ದ್ವೀಸು ಪಠಮೇ **“ಲೋಕಿಯಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಗಹೇತಬ್ಬಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ, ಲೋಕುತ್ತರಾಪಿ ಪನ ಗಹೇತಬ್ಬಾವ।

೪೭೩-೪೭೭. ಕಮ್ಮಮೂಲಕೇ **ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ವತ್ಥುಪೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ನ ಪವತ್ತೇ ವಿಯ ಖನ್ಧಾಯೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕಸಾಧಾರಣವಸೇನ ವುತ್ತೇಸು ಚತೂಸು ಪಠಮೇ **“ಅರೂಪೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ಲಬ್ಭತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕಟತ್ತಾರೂಪಮ್ಪಿ ಪನ ಲಬ್ಭತೇವ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಕಮ್ಮಮೂಲಕೇ “ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ದ್ವೇ”ತಿ, ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕೇ ಚ “ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಕಮ್ಮೇ ದ್ವೇ”ತಿ ಕಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತಂ, ನನು ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ ಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾದೀನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಚ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ವತ್ಥುಂ ಆರಮ್ಮಣನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ? ನ, ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಟಿಕ್ಖೇಪತೋ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಞ್ಹಿ ವತ್ಥು ನಿಸ್ಸಯಭಾವಂ ಅಪರಿಚ್ಚಜಿತ್ವಾ ತೇನೇವಾಕಾರೇನ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತೇನ ಆಲಮ್ಬಿಯಮಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ಚ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋತಿ ಯುತ್ತಂ ವತ್ತುಂ। ಕಮ್ಮಂ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಕತೇ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಕತೂಪಚಿತಭಾವೇನ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನಾರಮ್ಮಣಾಕಾರೇನ, ವಿಸಯಮತ್ತತಾವಸೇನ ಚ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ಸನ್ತಾನವಿಸೇಸಂ ಕತ್ವಾ ಫಲುಪ್ಪಾದನಸಙ್ಖಾತೇನ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾಕಾರೇನ, ತಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಚ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವನ್ತಿ “ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಹುತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ”ತಿ, “ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹುತ್ವಾ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ”ತಿ ಚ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ಏಸ ಚ ಸಭಾವೋ ವತ್ತಮಾನಾನಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಾನಂ ವತ್ಥುಚಕ್ಖಾದೀನಂ, ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಸಹ ನಿಸ್ಸಯಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಾ, ಅತೀತಸ್ಸ ಚ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಯಂ ಸಭಾವೋ, ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಸಹ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ನವತ್ತಬ್ಬತಾ। ಯಥಾ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಸಹ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ವತ್ತಬ್ಬತಾ ಸಭಾವೋ, ಸಹಜಾತಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತೀನಞ್ಚ ಸಹ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ನವತ್ತಬ್ಬತಾ, ಏವಮಿಧಾಪೀತಿ।

೪೭೮-೪೮೩. **ನಿರಾಧಿಪತಿವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರವಸೇನಾ**ತಿ ಅನಾಮಟ್ಠಾಧಿಪತಿಭಾವಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರಸ್ಸ ವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ವತ್ಥು ಪರಿಹಾಯತೀ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಮ್ಪಿ ಲಭನ್ತಸ್ಸ ವತ್ಥುಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ ಪರಿಹಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

೪೮೪-೪೯೫. **“ತತಿಯೇ ಅರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ರೂಪಾನ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಚ ಪನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। **ತತೋ ವೀರಿಯವಸೇನ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಭಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯದಿಪಿ ವೀಮಂಸಾ ಲಬ್ಭತಿ, ವೀರಿಯಸ್ಸ ಪನ ವಸೇನ ತಂಸಮಾನಗತಿಕಾ ವೀಮಂಸಾಪಿ ಗಹಿತಾತಿ “ವೀರಿಯವಸೇನಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ।

೫೧೧-೫೧೪. ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮೂಲಕೇ **“ದಸಮೇ ಕುಸಲಾದಯೋ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪನ “ಖನ್ಧಾ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ವತ್ಥು ಚ ಖನ್ಧಾನ”ನ್ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತಿ। **“ಏಕಾದಸಮೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ವತ್ಥು ಖನ್ಧಾನ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಯಸ್ಸ ವತ್ಥುಸ್ಸ ವಸೇನ ಘಟನಂ ಕತಂ, ತಸ್ಸ ದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। “ಖನ್ಧಾ ಚ ವತ್ಥುಸ್ಸಾ”ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಪನ ಲಬ್ಭತೇವ। **“ದ್ವಾದಸಮೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಖನ್ಧಾ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನ”**ನ್ತಿ ಪುಬ್ಬಪಾಠೋ, ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ ಪನ ನ ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಾನೀತಿ “ದ್ವಾದಸಮೇ ಖನ್ಧಾ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಞ್ಚಾ”ತಿ ಪಠನ್ತಿ।

೫೧೫-೫೧೮. ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಮೂಲಕೇ ಪಠಮಘಟನೇ **“ಅರೂಪವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಮಹಾಭೂತಇನ್ದ್ರಿಯಾಹಾರಾನಂ ವಸೇನ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಲಬ್ಭನ್ತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ, “ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾ ಚಾ”ತಿಪಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ

ಇನ್ದ್ರಿಯಾಹಾರಾನಂ ವಸೇನ ಸಹಜಾತಾದಯೋ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ। **"ದುತಿಯೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಪನ ಅಲಬ್ಭಮಾನಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಪಚ್ಛಾಜಾತಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಚ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ಛಟ್ಠಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸತ್ತಮೇ ತತೋ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಮತ್ತಂ ಪರಿಹಾಯತೀತಿ ಏವಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। **ತತೋ ಏಕಾದಸಮೇ**ತಿ ಏತ್ಥ **ತತೋ**ತಿ ನವಮತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇರಸಮೇ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ವತ್ಥುಗ್ಗಹಣೇನ ಚಕ್ಖಾದಿವತ್ಥೂನಿಪಿ ಗಹಿತಾನಿ, ತಥಾ **ಚುದ್ದಸಮೇ ವತ್ಥುಮೇವಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। **"ಸತ್ತರಸಮೇ ಪನ ತದೇವ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಭಾವೇನ, ಅಟ್ಠಾರಸಮೇಪಿ ತದೇವ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನಾ"**ತಿ ಪುರಿಮಪಾಠೋ, "ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನಾ"ತಿ ಅಯಂ ಪನ ಸತ್ತರಸಮತೋ ವಿಸೇಸೋ ನ ಹೋತಿ, ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಪನ ಸತ್ತರಸಮೇ ಅಟ್ಠಾರಸಮೇ ಚ ವತ್ಥುಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವಿಸೇಸೋತಿ "ಸತ್ತರಸಮೇ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಭಾವೇನ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಚ, ಅಟ್ಠಾರಸಮೇ ವತ್ಥುಸ್ಸೇವ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನಾ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ।

೫೧೯. ಸಹಜಾತಾನಿ ವಿಯ ಸಹಜಾತೇನ ಕೇನಚಿ ಏಕೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ ಅನಿಯಮಿತತ್ತಾ ತಾನಿ ಪಕಿಣ್ಣಕಾನೀತಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಏತ್ಥ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸಹಜಾತೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಞ್ಚ ಅಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ ವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಆರಮ್ಮಣಮೂಲಕೇ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಪುರೇಜಾತಾತಿ ಏತ್ಥ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋಪಿ ಪಠಿತಬ್ಬೋ।

ಯೇಸು ಪಾಕಟಾ ಹುತ್ವಾ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತಿ, ತಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಹೇತುಮೂಲಕಾದೀನ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಅಲೋಭಾದಿತಂತಂನಾಮವಸೇನ ಪನ ಹೇತುಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಝಾನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ ಏವಂ ಪಾಕಟಾ ಹುತ್ವಾ ನ ಪಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯುನ್ತಿ ತೇ ಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ದ್ವಾದಸೇವ ಹಿ ಹೇತೂ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತೇನ "ಏತ್ತಕಾಯೇವ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ"ತಿ ನಿಚ್ಛಯಂ ಕತ್ವಾ ಪಾಕಟೋ ಹುತ್ವಾ ಅಪಞ್ಞಾಯಮಾನೋಪಿ ತೇಸ್ವೇವ ಮಗ್ಗಿತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಛ ಆರಮ್ಮಣಾ**ತಿ ಏತೇನ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಭಾವತೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ತಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ **"ಚತ್ತಾರೋ ಅಧಿಪತಯೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಏಕನ್ತೇನ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾ**ತಿ ಇದಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ಲಬ್ಭತಿ। **ಏಕನ್ತೇನ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾ**ತಿ ಇದಂ ಪನ ನ ಸಕ್ಕಾ ಲದ್ಧುಂ। ಝಾನಙ್ಗೇಸ್ವಪಿ ಹಿ ದುಕ್ಖಂ ಅಕುಸಲಮೇವ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅಝಾನಙ್ಗತ್ತಾ। ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿಪಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾ ಹೋತೀತಿ। ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕಾ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾತಿ ಏವಂ ಪನ ಅತ್ಥೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ಲಬ್ಭೇಯ್ಯ, ಕುಸಲವಿಪಾಕಾಕುಸಲವಿಪಾಕವಿಸೇಸೇನ ಪನ ಪಚ್ಚಯಯೋಜನಾ ನತ್ಥೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ।

ಪಞ್ಹಾವಾರಸ್ಸ ಘಟನೇ ಅನುಲೋಮಗಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚನೀಯುದ್ಧಾರವಣ್ಣನಾ

೫೨೭. ಏಕೇನ ಲಕ್ಖಣೇನಾತಿ "ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತೋ ಅಞ್ಞೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಹೇತುಪಚ್ಚಯತೋ ಚ ಅಞ್ಞೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ಅಟ್ಠ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸು ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ತೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ ದ್ವೀಹಿ, ಏವಂ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ತತೋ ಅಞ್ಞೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಇಮೇಸ್ವೇವ ಆರಮ್ಮಣಾದೀಸು ಅಟ್ಠಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಯಥಾಯೋಗಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಲಕ್ಖಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏತೇಸು ಚ ಅಟ್ಠಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಪುರಿಮಪುರಿಮೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೇ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಿಮಪಚ್ಛಿಮಾ ವುತ್ತಾತಿ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಅಞ್ಞೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಸೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ, ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ವಸೇನ ಪುರೇಜಾತಂ, ಸಹಜಾತತೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯತೋ ಚ, ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ ಚೇತನಾಯ ವಸೇನ ಕಮ್ಮಂ, ಸಹಜಾತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ವಸೇನ ಆಹಾರೋ, ಸಹಜಾತತೋ ಪುರೇಜಾತತೋ ಚ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ವಸೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ಕುಸಲೋ

ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಹಜಾತಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಚ್ಚೇವ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೦೪, ೪೧೯, ೪೨೩) ವುತ್ತಂ , ತದಞ್ಞಾಭಾವಾ ನ ವುತ್ತಂ "ಕಮ್ಮಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಯಂ ಪನ ಪರಿತ್ತತ್ತಿಕೇ ಪಞ್ಹಾವಾರಪಚ್ಚನೀಯೇ "ಅಪ್ಪಮಾಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಪ್ಪಮಾಣಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಹಜಾತಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೧೨.೬೬, ೭೪) ಏತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅವಚನಂ, ತಂ ಪುರಿಮೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತವಸೇನ ವುತ್ತಾನಂ ಸಙ್ಗಹಿತವಿವಜ್ಜನಾಭಾವತೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯತೋ ಅಞ್ಞಾರಮ್ಮಣಾಭಾವತೋ ಚ, ನ ಪನ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ।

ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಾ ಯದಿಪಿ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧಾವ, ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಾನಂ ಪನ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಾನಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಞ್ಚ ಸಹಾಪಿ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಹೋತಿ, ನ ತಿಣ್ಣಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತತಾ ವಿಯ ವಿಸುಂಯೇವಾತಿ **"ಅತ್ಥಿಅವಿಗತೇಸು ಚ ಏಕೇಕಸ್ಸ ವಸೇನ ಛಹಿ ಭೇದೇಹಿ ಠಿತಾ"**ತಿ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣೇಸು ಏಕೇಕಂ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

"ರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಪನ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾಭೇದತೋ ದುವಿಧೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ "ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಭೇದತೋ"ತಿ ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ಚತುವೀಸತಿಯಾಪೀತಿ ನ ಸೋಳಸನ್ನಂಯೇವ, ನಾಪಿ ಅಟ್ಠನ್ನಂಯೇವ, ಅಥ ಖೋ ಚತುವೀಸತಿಯಾಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾನಂ ಅಧಿಪತಿಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಞ್ಚ ಪುರೇಜಾತೇ ಸಙ್ಗಹೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೇಯೇವ ಠಪೇತ್ವಾ ತದೇಕದೇಸಸ್ಸ ತೇಸಞ್ಚ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾದೀಸು ಸಙ್ಗಹಂ ವತ್ತುಕಾಮೋ **"ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತಿ, ನ ಸೇಸಾ ತೇವೀಸತೀ"**ತಿ ಆಹ। **ಚತುತ್ಥೇ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಥಾ "ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇ ಅಧಿಪತಿಭೂತೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ "ಪುರೇಜಾತಭೂತೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪನ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನ ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ ಕತ್ವಾ ನ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಅಥ ಪನ "ಆರಮ್ಮಣತೋ ಅಞ್ಞಂ ಪುರೇಜಾತಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತ"ನ್ತಿ ನ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಸತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಗ್ಗಹಣೇನಪಿ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಗಹಿತತಾಯ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ "ಅಧಿಪತಿಭೂತೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ।

ಯೇಸು ಪಞ್ಹೇಸು...ಪೇ॰... ಏಕೋವ ಪಚ್ಚಯೋ ಆಗತೋತಿ ಏತ್ಥ ಆಗತೋವಾತಿ ಏವಂ ಏವಸದ್ದೋ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ತೇನ ದ್ವಾದಸಮಚುದ್ದಸಮೇಸು ಪಞ್ಹೇಸು ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತೇಸು ಏಕೇಕೋ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಅನಾಗತೋ ಹೋತಿ, ಅಥ ಖೋ ಆಗತೋವಾತಿ ತೇಸು ಅಞ್ಞತರಪಟಿಕ್ಖೇಪೇ ತೇಪಿ ಪಞ್ಹಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತೀತಿ। **ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಞ್ಹೇ**ತಿ ದುತಿಯಛಟ್ಠಪಞ್ಹೇಸು ಏಕೇಕವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಏಕವಚನೇನ ನಿದ್ದಿಸೀಯತಿ। **ಏವನ್ತಿ** ಆರಮ್ಮಣಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ದ್ವಾದಸಮಚುದ್ದಸಮೇ ನಿವತ್ತೇತಿ। ತೇಸುಪಿ ಹಿ ದ್ವೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಆಗತಾ, ನ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನಾತಿ। **ಅವಸೇಸಾನಂ ವಸೇನಾ**ತಿ ಅವಸೇಸಾನಂ ಲಬ್ಭಮಾನಾನಂ ವಸೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ತೇರಸಮಪನ್ನರಸಮೇಸು ಪಚ್ಛಾಜಾತೇಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಸೇನ ತೇ ಪಞ್ಹಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ಸಹಜಾತಸ್ಸೇವ ವಸೇನಾತಿ। **ಇದಮೇವ ಚೇತ್ಥ ಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯಸಙ್ಗಾಹಕತ್ತಂ, ಉಕ್ಕಟ್ಠವಸೇನ ಪಞ್ಹಾಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ತೇ ತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಪಚ್ಚಯಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪಞ್ಹಸ್ಸ ಪರಿಹಾನಾಪರಿಹಾನೀತಿ ಏತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನೇವ **"ಇಮಿನಾ ಲಕ್ಖಣೇನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ರಾತಿ ಪಭೇದಪರಿಹಾನೀಸು। **ತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ** "ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನಪಚ್ಚಯೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅಯಂ ಪನ ಪಚ್ಚಯುದ್ಧಾರೋ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚನೀಯಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣಲಕ್ಖಣವಸೇನ ವುತ್ತೋ, ನ "ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏತ್ಥೇವ ಲಬ್ಭಮಾನಪಚ್ಚಯದಸ್ಸನವಸೇನ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಹೇತುದುಕಪಞ್ಹಾವಾರಪಚ್ಚನೀಯೇ "ಹೇತುಧಮ್ಮೋ ಹೇತುಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೧.೪೩) ವುತ್ತಂ, ಅಞ್ಞಥಾ "ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನಪಚ್ಚಯದಸ್ಸನೇ "ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ಇಧಾಪಿ ಸಬ್ಬಲಬ್ಭಮಾನಪಚ್ಚಯಸಙ್ಗಹವಸೇನ ಪಚ್ಚಯುದ್ಧಾರಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಯಂ ವುತ್ತಂ "ತತ್ರಾಯಂ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾ"ತಿ, ತತ್ರ ಪಭೇದೇ ವಿತ್ಥಾರಕಥಂ ವತ್ವಾ ಪರಿಹಾನೀಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಚ್ಚಯೇ...ಪೇ॰... ತೇ ಪರತೋ ವಕ್ಖಾಮಾ"**ತಿ ಆಹ।

೫೨೮. ತಥಾ ಅಕುಸಲಾದಿಕೇಸುಪಿ ಚತೂಸು ಪಞ್ಹೇಸು ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ತೇ ತೇಯೇವ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ಕುಸಲಾದಿಕೇಸು ದಸ್ಸಿತೇಹಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ "ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ದ್ವೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ತಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ದಸ್ಸಿತಾ, ಅಥ ಖೋ ದ್ವೇಯೇವ, ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಪಿ ಅಕುಸಲೋ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ।

೫೩೦. ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಪನ ನ ಹೋನ್ತಿ ವತ್ಥುಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾತಿ ಅಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ವತ್ಥುನಾ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ, ನ ಪನ ಸುದ್ಧಾನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ನಿವಾರೇತಿ। ವತ್ಥುನಾ ಪನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೇನ ನಿಸ್ಸಯಾದಿನಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಮೇವ ನಿಸ್ಸಯಾದಿಂ ವಿಸೇಸೇತುಂ ಸಹಜಾತನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತಸ್ಮಾ ತೇಸ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಚ್ಚಯುದ್ಧಾರೇ ಆರಮ್ಮಣಉಪನಿಸ್ಸಯಕಮ್ಮಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇಸು ಚತೂಸು ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಕಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ವಸೇನ ಪಚ್ಚಯುದ್ಧಾರೋ ನ ಕತೋತಿ? ಮಿಸ್ಸಕಾಮಿಸ್ಸಕಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಭಾಗಸ್ಸ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ। ನ ಹಿ "ಅವಿಭಾಗೇನ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ "ಕಿಂ ಸುದ್ಧೇನ ಸಹಜಾತಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ವಾ, ಅಥ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಮಿಸ್ಸಕೇನ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಮಿಸ್ಸಕೇನ ಪಚ್ಛಾಜಾತಿನ್ದ್ರಿಯಮಿಸ್ಸಕೇನ ವಾ"ತಿ। ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇಸು ಪನ ಸಹಜಾತಾದೀಸು ಸರೂಪತೋ ವುಚ್ಚಮಾನೇಸು ಯತ್ಥ ಸುದ್ಧಾನಂ ಸಹಜಾತಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ತತ್ಥ "ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ಸುದ್ಧಾನಂ, ಯತ್ಥ ಚ ಮಿಸ್ಸಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ತತ್ಥ "ಸಹಜಾತಂ ಪುರೇಜಾತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಮಿಸ್ಸಕಾನಂ ಗಹಣತೋ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸಹಜಾತಾದಯೋ ಗಹಿತಾ, ತೇನ ಚ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯಾನಂ ಚತೂಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಸಙ್ಗಹೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತೇ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ನಿಸ್ಸಯೋ, ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತೇ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೋ ವಾ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಭಾವೇನ ನ ವುತ್ತೋತಿ? ಅವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ, ನಿಸ್ಸಯೋ ತಾವ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಾನಂ ಸುದ್ಧಾನಂ ಮಿಸ್ಸಕಾನಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ವಿಭಜಿತಬ್ಬತಾಯ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಅವಿಸಿಟ್ಠತ್ತಾ, ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಭಾವತೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ವಿಯ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬೋತಿ ಸೋ ವಿಯ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಾನಞ್ಚ ಮಿಸ್ಸಕಾನಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಹೋತಿ, ನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಭಾವೋ। ತಥಾ ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಞ್ಚ ಮಿಸ್ಸಕಾನಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಹೋತಿ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ "ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಚ ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೪.೮೪), ನ ಪನ

ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ತಸ್ಮಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಗ್ಗಹಣೇನ ಮಿಸ್ಸಕಾನಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ಅಗ್ಗಹಣತೋ ನ ಸೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೋ ಭವಿತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ ಭಿಯ್ಯೋಪಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ।

ನನು ಚ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಹೇತುಆದೀಹಿ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬೋತಿ ಸೋಪಿ ನಿಸ್ಸಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ವಿಯ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಭಾವೇನ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ? ನ, ವಿರುದ್ಧಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ। ನಿಸ್ಸಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಹಿ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ವಿಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲವಿರುದ್ಧೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾ, ನ ಪನ ಸಹಜಾತೋ। ಹೇತುಆದಯೋ ಹಿ ಸಹಜಾತಾ ಏವ, ನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲವಿರುದ್ಧಾತಿ।

ಪಚ್ಚನೀಯುದ್ಧಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚನೀಯಗಣನವಣ್ಣನಾ

ನಹೇತುಮೂಲಕವಣ್ಣನಾ

೫೩೧. **ಸುದ್ಧೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಪರಿಹಾಯತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸುದ್ಧಗ್ಗಹಣೇನ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಯೋಜನಂ। ಆರಮ್ಮಣೇ ಹಿ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾದಿಭೂತೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಪರಿಹಾಯತಿಯೇವಾತಿ। **ಸುದ್ಧೋ**ತಿ ವಾ ಅಟ್ಠಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಕೇವಲಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಪರಿಹಾಯತಿ, ನ ಸೇಸಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಏಕಾದಸನ್ನ**ನ್ತಿ ಸಹಜಾತೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೇಸು ಪನ್ನರಸಸು ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಪಾಕಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಏಕಾದಸನ್ನಂ ವಸೇನ। **ತೇ**ತಿ ತೇ ಸಹಜಾತೇ ಅನ್ತೋಗಧಾಯೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಅಞ್ಞೇನಾಕಾರೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನ ಲಭನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ, ಅನನ್ತೋಗಧಾ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯಾದಯೋ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಆಕಾರೇನ ಲಭನ್ತೀತಿ।

ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋಯೇವ ನತ್ಥೀತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಇಮೇ ವಾರಾ ನ ಲಬ್ಭೇಯ್ಯುಂ, ಅಥ ಖೋ ನಿಸ್ಸಯಅತ್ಥಿಅವಿಗತಾನಂ ವಸೇನ ಏತೇ ಲಭಿತಬ್ಬಾ ಸಿಯುನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಯಸ್ಮಾ ಪನಾ**ತಿಆದಿನಾ ಯದಿಪಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ನತ್ಥಿ , ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇ ಠಿತಾ ಏತೇ ನ ನಿಸ್ಸಯಾದಯೋ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಯಸ್ಮಾ ಚ ಸಹಜಾತೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಯೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇ ಇಧ ಸಹಜಾತಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇಪಿ ವಾರಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಠಪೇತ್ವಾ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯನ್ತಿ ಏತೇನ ನಿಸ್ಸಯಾದಿಭೂತಞ್ಚ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಂ ಠಪೇತ್ವಾತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕುಸಲತೋ ಪವತ್ತಮಾನೇಸು ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೇಸು ಕುಸಲಸ್ಸ ಕುಸಲೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮವಸೇನ ಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ"**ತಿ। **ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಸಙ್ಗಹಂ ಗತಾ**ತಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ವುಚ್ಚಮಾನಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋತಿ ಸಙ್ಗಹಂ ಗತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕುಸಲೋ ಚ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋತಿ ಕತ್ವಾ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಸಙ್ಗಹಂ ಗತೇಹೇವ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಸಮುದಾಯಭೂತೋ ಏಕದೇಸಭೂತೇಹೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಕುಸಲೋ ಪನ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಭೂತೇಹೇವ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಸಹಜಾತಾದೀಹಿ, ನ ಅಞ್ಞಥಾತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಸೋ ವಾರೋ ಪರಿಹಾಯತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಏಕದೇಸೋವಾತಿ ಸಹಜಾತೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅಸಹಜಾತಾ ಹಿ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇಕದೇಸೋವ ಹೋನ್ತಿ। **ತೇ**ತಿ ತೇ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ।

೫೩೩. “**ದುಮೂಲಕಾದಿವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಗಣನಂ ದಸ್ಸೇತು**”ನ್ತಿ ಲಿಖಿತಂ, “ಪಚ್ಚನೀಯಗಣನಂ ದಸ್ಸೇತು”ನ್ತಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಪಚ್ಚನೀಯವಾರಗಣನಾ ಹಿ ದಸ್ಸಿತಾತಿ।

“**ವಿಪಾಕಂ ಪನೇತ್ಥ ನಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಘಟಿತತ್ತಾ ನ ಲಬ್ಭತೀ**”ತಿ ವುತ್ತಂ, ವಿಪಾಕಸ್ಸಪಿ ಪನ ಕಮ್ಮಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಅಹುತ್ವಾಪಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವಿಪಾಕತ್ತಿಕೇ ದಸ್ಸಿತಮೇತನ್ತಿ।

ನಹೇತುಮೂಲಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫೩೪. ಸತ್ತ ಪಞ್ಚ ತೀಣಿ ದ್ವೇ ಏಕನ್ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಗಣನಾನೀತಿ ಸತ್ತಾದಿಪರಿಚ್ಛೇದೇಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಗಣನಾನಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ಹೇತುಮೂಲಕೇ ದಸ್ಸಿತಾನೀತಿ ಆಹ।

೫೩೮. ನನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ನಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ನಪಚ್ಛಾಜಾತೇ ತೀಣೀತಿ ಮೂಲಕಂ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸಮೂಲಕೇ “ನಪಚ್ಛಾಜಾತೇ ತೀಣೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ ಗಣನಂ ಉದ್ಧರತಿ। “**ತೇಸು ಕಟತ್ತಾರೂಪಞ್ಚ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ದ್ವೀಸು ಪನ ವಿಪಾಕೋ ತತಿಯೇ ತೇಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಕಾಯೋ ಚ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೋ ಹೋತಿಯೇವ।

೫೪೫. ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ಸಹಜಾತಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ “ಅರೂಪಾಬ್ಯಾಕತೋ ಅರೂಪಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾ”ತಿ ಏತಂ ದ್ವಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತೋ ಪನ ಅರೂಪಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ, ಅರೂಪಾಬ್ಯಾಕತೋ ಚ ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿಯೇವ। “ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಸಹಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚಾ”ತಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

೫೪೬. ನೋಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾ ನಹೇತುಯಾ ನವಾತಿ ಏತ್ಥ “ಏಕಮೂಲಕೇಕಾವಸಾನಾ ಅನನ್ತರಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಲಬ್ಭನ್ತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇ ಪನ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಅಟ್ಠಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾನಿ, ಆರಮ್ಮಣಉಪನಿಸ್ಸಯಕಮ್ಮಾನಿ ಠಿತಾನೀತಿ ತೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ಠಿತಾನಂ ವಸೇನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಹಿ ಅಟ್ಠಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಯೇ ಯೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ, ತೇ ತೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಯೇ ಯೇ ಠಿತಾ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ತೇ ತೇ ವಾರಾ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ। **ಯಾವ ನಿಸ್ಸಯಮ್ಪೀ**ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ನಾರಮ್ಮಣೇಯೇವ ಠತ್ವಾ, ಅಥ ಖೋ ಯಾವ ನಿಸ್ಸಯಂ, ತಾವ ಠತ್ವಾಪಿ ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ದ್ವೇ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಉಪನಿಸ್ಸಯತೋ ಹಿ ಪುರಿಮೇಸು ಚ ನವಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಪನ ಪವತ್ತೇ ಅತ್ಥಿಆರಮ್ಮಣಉಪನಿಸ್ಸಯಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ಸತ್ತ ಪಚ್ಚಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾತಿ ಅವಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ ದ್ವೇಯೇವಾತಿ।

ಪಚ್ಚನೀಯಗಣನವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ

೫೫೦. ಸದಿಸವಾರಾತಿ ಅನುರೂಪವಾರಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ಲದ್ಧೇಸು ಹಿ ಏಕಾದಸಸು “ಕುಸಲೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲಸ್ಸಾ”ತಿ ಇಮೇ ಹೇತುಯಾ ಲದ್ಧೇಸು ಸತ್ತಸು ಇಮೇಹೇವ ದ್ವೀಹಿ ಸಮಾನಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅತ್ಥಾಭಾವತೋ ಪನ ನ ಅನುರೂಪಾತಿ। ಅಥ ವಾ ವಚನತೋ ಅತ್ಥತೋ ಚ ಉದ್ದೇಸತೋ ಯಥಾಯೋಗಂ ನಿದ್ದೇಸತೋ ಚಾತಿ ಸಬ್ಬಥಾ ಸಮಾನತಂ ಸನ್ಧಾಯ “**ಸದಿಸವಾರಾ**”ತಿ ಆಹ।

೫೫೧. ಪಟಿಸನ್ಧಿನಾಮರೂಪಂ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಹೇತುನಾಮಪಚ್ಚಯಂ ವತ್ಥುರೂಪಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ಸನ್ಧಾಯ । **ತೀಣಿ ಕುಸಲಾದೀನಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ “ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ ಚಾ”ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

೫೫೬. ಅಧಿಪತಿಮೂಲಕೇ **ನಹೇತುಯಾ ದಸಾತಿ** ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಅಧಿಪತೀನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ, **ನಾರಮ್ಮಣೇ ಸತ್ತಾತಿ** ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿಸ್ಸ, **ನಸಹಜಾತೇ ಸತ್ತಾತಿ** ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇ ಘಟನೇಸು ಚ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ಘಟಿತೇ ಮೂಲಭಾವೇನ ಠಿತೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ, ಯೇ ಚ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ತೇ ಸಾಧುಕಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಠಿತಾ ಯೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಗಣನಾ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾ। ಅನುಲೋಮೇ ವುತ್ತಘಟಿತೇ ಹಿ ಮೂಲಭಾವೇನ ಠಪೇತ್ವಾ ಘಟಿತಾವಸೇಸಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಯೋಜಿತಾತಿ ತತ್ಥ ಲದ್ಧಾಯೇವ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಸಮಾನಾ ಊನಾ ಚ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುನ್ತಿ।

ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ

೬೩೧. ಊನತರಗಣನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅತಿರೇಕಗಣನಸ್ಸಪಿ ಗಣನಂ ಪರಿಹಾಪೇತ್ವಾತಿ ಏತ್ಥ ಅನುಲೋಮತೋ ಯೋಜಿಯಮಾನೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತಸ್ಸ ಅತಿರೇಕಗಣನಸ್ಸಪಿ ಗಣನಂ ಪರಿಹಾಪೇತ್ವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪರಿಹಾಪನಗಣನಾಯ ಊನತರಗಣನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮಾನತ್ತಞ್ಚ ನ ಏಕನ್ತಿಕಂ। ನಹೇತುನಾರಮ್ಮಣದುಕಸ್ಸ ಹಿ ಗಣನಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಯೋಜಿಯಮಾನೇನ ಊನತರಗಣನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪರಿಹೀನಾಪಿ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ ಲದ್ಧಗಣನಾಯ ನ ಸಮಾನಾ, ಅಥ ಖೋ ತತೋಪಿ ಊನತರಾ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ನ ಪನೇತಂ ಸಬ್ಬಸಂಸನ್ದನೇಸು ಗಚ್ಛತೀ"**ತಿ।

ನಿಸ್ಸಯೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ಸಹಜಾತೇ ಚ ಅನುಲೋಮತೋ ಅತಿಟ್ಠಮಾನಾನಂ ಹೇತುಆದೀನಂ ಸಹಜಾತಸ್ಸ ಚ ಅಟ್ಠಾನಂ ಪಾಕಟನ್ತಿ ಅಪಾಕಟಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತೋ ಅನುಲೋಮತೋ ನ ತಿಟ್ಠತೀ"**ತಿ ಆಹ। **ಆಹಾರೇ ವಾತಿಆದಿನಾ** ಇದಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ಸಹಜಾತೇ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ಅನುಲೋಮತೋ ಅತಿಟ್ಠಮಾನಾ ಝಾನಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಆಹಾರೇ ವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯೇ ವಾ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಠಿತೇ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ ಹೇತುಆದಯೋಪಿ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ಸಬ್ಬಝಾನಮಗ್ಗೇಹಿ ಪನ ಚತುಕ್ಖನ್ಧೇಕದೇಸಭೂತಾನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ಚ ಚತುಕ್ಖನ್ಧಭೂತಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ತೇಸಂ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಾನಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಇತರೇಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। **ಅಧಿಪತಿಉಪನಿಸ್ಸಯಾತಿ** ಆರಮ್ಮಣಮಿಸ್ಸಾನಮ್ಪಿ ಅನುಲೋಮತೋ ಠಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

"ಇನ್ದ್ರಿಯೇ ಏಕನ್ತಿ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, "ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಚ ವಸೇನಾ"ತಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। **ಕಮೇನ ಗನ್ತ್ವಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ತೀಣೀತಿ** ಇದಂ ಪಾಕಟಭಾವತ್ಥಂ "ನವಮೂಲಕಾದೀಸು ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ತೀಣೀ"ತಿ ಏವಂ ಕೇಸುಚಿ ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಉದ್ಧಟಂ। **ಇಮಾನಿ ಚ ದ್ವೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನಾತಿ** ಇದಂ "ಇಮಾನಿ ಚ ದ್ವೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನಾ"ತಿ ಚ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ನಹೇತುಮೂಲಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬೩೬. ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾ ಹೇತುಯಾ ತೀಣೀತಿ ಕುಸಲಾದೀನಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ "ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಞ್ಚಾ"ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। **ಹೇತುಯಾ ವುತ್ತೇಹಿ ತೀಹೀತಿ** ವಾರಸಾಮಞ್ಞಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ, ತಥಾ **ಕಮ್ಮೇ ತೀಣೀತಿ ಹೇತುಯಾ ವುತ್ತಾನೇವಾತಿ** ಚ। ಪಚ್ಚಯೇಸು ಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಬ್ಬೋ। **ಅಧಿಪತಿಯಾ ತೀಣೀತಿ** ನಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಹೇತುನಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಪತಿಯಾ ತೀಣೀತಿ ಏತಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಹೇತುಯಾ ವುತ್ತಾನೇವಾತಿ।

೬೪೪. ಯಥಾ ಚ ಹೇಟ್ಠಾತಿ ಯಥಾ ನಹೇತುಮೂಲಕೇ ಯಾವ ನವಿಪಾಕಾ, ತಾವ ಗನ್ತ್ವಾ ನಾಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಏಕೇಕಮೇವ ಗಹಿತಂ, ತಥಾ ಇಧಾಪಿ ನಾರಮ್ಮಣಮೂಲಕಾದೀಸು ಏಕೇಕಮೇವ ಗಹಿತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೬೪೮. ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸಾತಿ ಏತ್ಥ “ವಿಪಾಕಾನ”ನ್ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। **ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ತೀಣಿ ಸಹಜಾತಸದಿಸಾನಿ** ರೂಪಸ್ಸಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ, **ಝಾನಮಗ್ಗಾದೀಸು ತೀಣಿ ಹೇತುಸದಿಸಾನಿ** ಅರೂಪಾನಂಯೇವ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಚ “ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತನಹೇತುನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ಅಧಿಪತಿಯಾ ತೀಣೀ”ತಿಆದೀನಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೬೪೯) ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

೬೫೦. ಯಂ ಪನಾತಿ ಯಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಸಕಟ್ಠಾನೇ ಅನುಲೋಮತೋ ಲಭನ್ತಮ್ಪಿ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ತತೋ ಪರೇತರಾ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಪಚ್ಛಾ ಅನುಲೋಮತೋವ ಯೋಜನಂ ಲಭತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಪನ ನಹೇತುಮೂಲಕಾದೀಸು ನಾಹಾರೇ ಘಟಿತೇ ಇನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ, ನಿನ್ದ್ರಿಯೇ ಚ ಘಟಿತೇ ಆಹಾರವಸೇನ ಪಞ್ಹಲಾಭೋ ಹೋತೀತಿ ತೇಸು ಅಞ್ಞತರಂ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಅಯೋಜೇತ್ವಾ ಅನುಲೋಮತೋ ಯೋಜಿತಂ, ಏವಂ ನೋಅತ್ಥಿನೋಅವಿಗತಮೂಲಕೇಸು ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಘಟಿತೇ ಕಮ್ಮವಸೇನ, ಕಮ್ಮೇ ಚ ಘಟಿತೇ ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಪಞ್ಹಲಾಭೋ ಹೋತೀತಿ ತೇಸು ಅಞ್ಞತರಂ ಪಚ್ಚನೀಯತೋ ಅಯೋಜೇತ್ವಾ ಅನುಲೋಮತೋ ಯೋಜಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಮೇತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮೇ ಸಬ್ಬಾನಿ ಮೂಲಾನಿ ದ್ವೇಧಾ ಭಿನ್ನಾನಿ ನಾಹಾರನಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನಉಪನಿಸ್ಸಯನಕಮ್ಮಾನಿ ಚ ಪತ್ವಾತಿ।

ಪಚ್ಚನೀಯಾನುಲೋಮವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಕುಸಲತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ವೇದನಾತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ

೧. ವೇದನಾರೂಪನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ಪನ ತಿಕಮುತ್ತಕಾನಿ ಪಟಿಚ್ಚಾದಿನಿಯಮಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಚನಞ್ಚ ನ ಲಭನ್ತಿ। ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದೀಸು ಪನ ಛಸು ಯತೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾದಿತೋ ತಿಕಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ, ತತ್ಥ ಯಥಾನುರೂಪತೋ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ।

೧೧. **ಸಬ್ಬಅರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಕಾ ಪನ ಸಹಜಾತಾದಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇಪಿ ಪರಿಹೀನಂ ಸಹಜಾತಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಕತ್ತಾ ಆದಿಮ್ಹಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಆದಿಸದ್ದೇನ ಸಬ್ಬಾರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಕವಚನೇನ ಚ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ಸಬ್ಬಅರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಾದೀನಂ ಪರಿಹಾನಿಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನ ಕುಸಲತ್ತಿಕಪರಿಹೀನಾನಂ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಸಬ್ಬತಿಕಾದೀಸು ಪರಿಹಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ। **ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಞ್ಚ ವಿನಾವ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ**ತಿ ಏತೇನ ಪನ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅನುಲೋಮೇ ಪರಿಹಾನಿಂ, ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಚ ಲಾಭಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸಹಜಾತಾದಯೋ**ತಿ ವಾ ಸಹಜಾತಮೂಲಕಾ ಸಹಜಾತನಿಬನ್ಧನಾ ಪಟಿಚ್ಚಾದಿಂ ಧರನ್ತೇಹಿ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿನಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಅಹೋನ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಸಹಜಾತನಿಬನ್ಧನಾ ಸಬ್ಬಾರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಕಾ ಚ ಯೇ, ತೇವ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ , ನ ಪನ ಯೋ ಸಹಜಾತಾನಿಬನ್ಧನೋ ಸಬ್ಬಾರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಕೋ ಚ ನ ಹೋತಿ, ಸೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತೋತಿ ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ವದನ್ತೋ **“ಸಹಜಾತಾದೀಹಿ ವಿನಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಞ್ಚ ವಿನಾವ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ”**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ಸಹಜಾತಾದೀಹಿ ವಿನಾ**ತಿ ಸಹಜಾತನಿಬನ್ಧನೇಹಿ ಸಬ್ಬಾರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಕೇಹಿ ಚ ವಿನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಸಹಜಾತನಿಬನ್ಧನಾನಮೇವ ಪರಿಹಾನಿ, ನ ಪಚ್ಛಾಜಾತಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾನಿಬನ್ಧನಸ್ಸಾತಿ ಏತ್ಥೇವ ಕಾರಣಂ ವದನ್ತೋ **“ಸಹಜಾತಾದೀಹಿ ವಿನಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಞ್ಚ ವಿನಾವ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ”**ತಿ ಆಹ। ಸಹಜಾತನಿಬನ್ಧನಾಪಿ ಪನ ಸಬ್ಬಅರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಕಾಯೇವ ಪರಿಹಾಯನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸಿತಮೇತನ್ತಿ।

೧೭. **ನವಿಪಾಕೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ**ತಿ ನಯದಸ್ಸನಮೇವ ಕರೋತಿ, ನ ಚ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸಾಮಞ್ಞದಸ್ಸನಂ। ಸುಖಾಯ ಹಿ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ಚ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಪಟಿಚ್ಚ ತಾಹಿ ವೇದನಾಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯಧಮ್ಮಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಸಹಜಾತಮೋಹೋ ಚಾತಿ ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ನಯೋತಿ। **ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಏಕನ್ತಿ ಆರುಪ್ಪೇ ಆವಜ್ಜನವಸೇನ ವುತ್ತ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಆವಜ್ಜನಾಹೇತುಕಮೋಹಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೨೫-೩೭. ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನೀಯೇ **ಯಥಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕಂ, ಏವಂ ಗಣೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಹೇತುಮೂಲಕಾದೀನಂ ನಯಾನಂ ಏಕಮೂಲಕದ್ವಿಮೂಲಕಾದಿವಸೇನ ಚ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬತಾಸಾಮಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಗಣನಸಾಮಞ್ಞಂ। ಇತೋ ಪರೇಸುಪಿ ಏವರೂಪೇಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಪನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿ ನಹೇತುಮೂಲಕಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, "ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಪನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಮೋಹಸ್ಸ ಚಾ"ತಿ ಪನೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಮೋಹಸ್ಸ ಚಾಪಿ ಹಿ ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿಅಭಾವತೋ ಅಧಿಪತಿನೋ ನಹೇತುಮೂಲಕೇ ಅನುಲೋಮತೋ ಅಟ್ಠಾನನ್ತಿ। **ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾಪೀ**ತಿ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ತೀಣೀತಿ ಏವಂ ಪುರತೋ ಠಿತಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಂ ಪಚ್ಛತೋ ಯೋಜೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೩೯. ಪಞ್ಹಾವಾರೇ **ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಏತೇನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ದಸ್ಸೇತಿ। ಉಪನಿಸ್ಸಯವಿಭಙ್ಗೇ "ಸದ್ಧಾಪಞ್ಚಕೇಸು ಮಾನಂ ಜಪ್ಪೇತಿ ದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಕತ್ತಬ್ಬಂ, ಅವಸೇಸೇಸು ನ ಕತ್ತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಇದಂ ಪಾಠಗತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ರಾಗಾದೀಹಿ ಮಾನದಿಟ್ಠೀನಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ। ಕುಸಲತ್ತಿಕೇಪಿ ಹಿ ರಾಗಾದೀಸು "ಮಾನಂ ಜಪ್ಪೇತಿ ದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತೀ"ತಿ ಪಾಳಿ ನ ವುತ್ತಾ, "ರಾಗೋ ದೋಸೋ ಮೋಹೋ ಮಾನೋ ದಿಟ್ಠಿ ಪತ್ಥನಾ ರಾಗಸ್ಸ ದೋಸಸ್ಸ ಮೋಹಸ್ಸ ಮಾನಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪತ್ಥನಾಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೨.೫೩) ಪನ ರಾಗಾದೀನಂ ಮಾನದಿಟ್ಠಿಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ತಥಾ ಇಧಾಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ । "ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ಪನ ಚಿತ್ತೇನ ಗಾಮಘಾತಂ ನಿಗಮಘಾತಂ ಕರೋತೀ"ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತೇನ ಗಾಮನಿಗಮವಿಲುಪ್ಪನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

೬೨. **ಸುದ್ಧಾನ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಪದಾನಂ ಅನಞ್ಞತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಪನೇತ್ಥ ನ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಪುರೇಜಾತಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ವಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಪುರೇಜಾತಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ತಿಕೇ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಅಧಿಕಾರಪ್ಪತ್ತಾ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾದಯೋವ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪುರೇಜಾತಾ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ ಪುರೇಜಾತತ್ತಾಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ತಥಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತತ್ತಾಭಾವತೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ವಾ ಹುತ್ವಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ।

೬೩-೬೪. **ಸಾಧಿಪತಿಅಮೋಹವಸೇನಾ**ತಿ ಅಧಿಪತಿಭಾವಸಹಿತಾಮೋಹವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೮೩-೮೭. **ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ...ಪೇ॰... ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಅಟ್ಠಾ**ತಿ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾ ನಉಪನಿಸ್ಸಯೇ ಅಟ್ಠಾತಿ ಏವಂ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಉದ್ಧರತಿ। **ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ**ತಿ ಇದಂ "ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ಏತಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸೇಸು ಅಟ್ಠಸುಪಿ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಅಟ್ಠಸುಪಿ ಲಬ್ಭತಿ, ಅಥ ಖೋ ತೀಸ್ವೇವಾತಿ।

ವೇದನಾತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ವಿಪಾಕತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ

೧-೨೩. ವಿಪಾಕತ್ತಿಕೇ **ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ವಿಪಾಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ। ಸಮಾಸೇನಪಿ ಹಿ ಸೋಯೇವತ್ಥೋ ವುತ್ತೋತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಸಮಾಸಂ ಕತ್ವಾ ಲಿಖಿತಂ।

೧೪-೫೧. “**ನೇವವಿಪಾಕನವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ನೇವವಿಪಾಕನವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾ**”ತಿ ಏತಸ್ಸ ವಿಭಙ್ಗೇ “**ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪ**”ನ್ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ “ಕಟತ್ತಾರೂಪ”ನ್ತಿ। ತಂ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥತ್ತಾ ನ ವುತ್ತಂ। ನ ಹೇತ್ಥ ಕಟತ್ತಾರೂಪಸ್ಸ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ, ಯಸ್ಸ ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ। ಪವತ್ತಿಯಂ ಪನ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ “**ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ...ಪೇ॰... ಮಹಾಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪ**”ನ್ತಿ ಏತೇನೇವ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ರೂಪಸಮಾನಗತಿಕತ್ತಾ ನಾಹಾರಪಚ್ಚಯೇ ಚ ಪವತ್ತಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ನ ಉದ್ಧಟಂ। ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ವಿನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ।

ವಿಪಾಕತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಉಪಾದಿನ್ನತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ

೧೫. ಉಪಾದಿನ್ನತ್ತಿಕೇ **ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಏತೇನ ಸಯಂ ಅಧಿಪತಿಭೂತತ್ತಾ ಅವಿರಹಿತಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತೀಸುಪಿ ಅಧಿಪತಿ ದುವಿಧೇನಪಿ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ಅಯಮೇತಸ್ಸ ಸಭಾವೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೭೧. **ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯೋ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಮ್ಮಜಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಗತಾ ಓಜಾ ತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಜಕಾಯಸ್ಸ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವಿಯ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಅನುಪಾಲನುಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ನ ಜನಕವಸೇನಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತೋ। ಏತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ **ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯೋ ಚ ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಿನ್ದ್ರಿಯ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ “ಆಹಾರ”ನ್ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಯದಿ ಚ ಕಮ್ಮಜಾ ಓಜಾ ಸಕಲಾಪರೂಪಾನಮೇವ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸತಿ “ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯೋ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ವುತ್ತಞ್ಚಿದಂ, ತಮ್ಪಿ ಅನಜ್ಝೋಹಟಾಯ ಸಸನ್ತಾನಗತಾಯ ಉಪಾದಿನ್ನೋಜಾಯ ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ “ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯೋ ಚ ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೪.೮೫) ಅಯಮ್ಪಿ ಪಞ್ಹೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರವಸೇನ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ಅಜ್ಝೋಹಟಸ್ಸ ಉಪಾದಿನ್ನಾಹಾರಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರಕ್ಖಣೇ ಅಭಾವತೋ ದುಮೂಲಕೇಸು ಪಠಮಪಞ್ಹೇ “ಆಹಾರ”ನ್ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ದುತಿಯಪಞ್ಹೋ ಚ ನ ಉದ್ಧಟೋ, ನ ಇತರಸ್ಸ ಉಪಾದಿನ್ನಾಹಾರಸ್ಸ ಕಾಮಭವೇ ಅಸಮ್ಭವಾಭಾವತೋತಿ ಅಜ್ಝೋಹಟಮೇವ ಮಣ್ಡೂಕಾದಿಸರೀರಗತಂ ಉಪಾದಿನ್ನಾಹಾರಂ ಸನ್ಧಾಯ “ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯೋ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಚ ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಚ ಕಾಯಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೪.೭೪) ವದನ್ತಾನಂ ವಾದೋ ಬಲವತರೋ। ನ ಹಿ ಅಜ್ಝೋಹಟಮತ್ತಾವ ಮಣ್ಡೂಕಾದಯೋ ಕುಚ್ಛಿವಿತ್ಥತಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ, ನ ಚ ಬಲಂ ನ ಉಪಜಾಯನ್ತಿ, ನ ಚ ರೂಪವಿಸೇಸೋ ನ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ।

“ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಚ ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತ”ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೪.೮೩) ಏವಮಾದೀಹಿ ಇಧ ವುತ್ತೇಹಿ ಏಕಮೂಲಕದುಕತಿಕಾವಸಾನಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಹಿ “ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಇಧ ದುತಿಯದುಕಾವಸಾನೇ ವಿಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಸುಖಾವಬೋಧನತ್ಥಂ ಪನ

ತತ್ಥ ಸಹಜಾತವಸೇನೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ। ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಪನ ಸಹಜಾತಸ್ಸೇವ ಅಪಟಿಕ್ಖೇಪೇ ಲಾಭತೋ, ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇ ಚ ಅಲಾಭತೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ ಏಕಮೂಲಕದುಕಾವಸಾನಾ ತತ್ಥ ಉದ್ಧಟಾ, ಇಧ ಪನೇತೇಹಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಹಿ ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಸಹಜಾತಾದೀಸು ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇಸು ಅನೇಕೇಹಿಪಿ ಅನೇಕೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ಏಕೋ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಏಕಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಏಕೇನೇವ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇನ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಏಕೋ ಅನೇಕೇಸಂ ಏಕೇನಪಿ ಅನೇಕೇಹಿಪಿ, ತಥಾ ಅನೇಕೋ ಏಕಸ್ಸ, ಅನೇಕೋ ಅನೇಕೇಸಂ ಸಮಾನತ್ತೇ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂ, ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇಸು ಪನ ಪಞ್ಚಸು ಸಹಜಾತಂ ಪುರೇಜಾತೇನೇವ ಸಹ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಅನಞ್ಞಧಮ್ಮತ್ತೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತೇನ ಚ, ನ ನಾನಾಧಮ್ಮತ್ತೇ।

ಯದಿ ಸಿಯಾ, “**ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯೋ ಚ ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯೋ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯ**”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ “ಸಹಜಾತ”ನ್ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಕಮ್ಮಜಾನಞ್ಹಿ ಭೂತಾನಂ ಸಹಜಾತಾನಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಞ್ಚ ಲೋಕುತ್ತರಾನಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಲಬ್ಭಮಾನಾನಮ್ಪಿ ಏಕೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನತ್ಥಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಂ ನಾನಾಧಮ್ಮಾನಂ ವಿರುದ್ಧಸಭಾವತ್ತಾತಿ ತಂ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಚ **“ನಇನ್ದ್ರಿಯೇ ಬಾವೀಸಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಟಿಕ್ಖೇಪೇಪಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತವಸೇನ ತಸ್ಸ ಪಞ್ಹಸ್ಸ ಲಾಭತೋ “ತೇವೀಸಾ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ। ಪುರೇಜಾತಂ ಸಹಜಾತೇನೇವ ಸಹ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ಇತರೇಹಿ, ತಮ್ಪಿ ವತ್ಥು ತಂಸಹಿತಪುರೇಜಾತಮೇವ, ನ ಇತರಂ। ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ಹಿ ಪಞ್ಹಾವಾರೇ “ನವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಅತ್ಥಿಯಾ ಪಞ್ಹಾ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೭೪೯) ವುತ್ತಂ, ಸನಿದಸ್ಸನತ್ತಿಕೇ ಪನ “ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಬಾವೀಸಾ”ತಿ। ಯಂ ಪನ ತತ್ಥ ಅತ್ಥಿವಿಭಙ್ಗೇ ಪಚ್ಚಯುದ್ಧಾರೇ ಚ ತಿಮೂಲಕೇಕಾವಸಾನಂ ಉದ್ಧಟಂ, ತಂ ವತ್ಥುಸಹಿತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಸಹಜಾತೇನ, ಸಹ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋತಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತಂ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯೇಹೇವ, ಅನಞ್ಞಧಮ್ಮತ್ತೇ ಚ ಸಹಜಾತೇನ ಚ, ಆಹಾರೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತಿನ್ದ್ರಿಯೇಹೇವ, ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾಹಾರೇನಾತಿ ಏವಮೇತಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯವಿಭಾಗಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಅನುಲೋಮೇ ಪಚ್ಚನೀಯಾದೀಸು ಚ ಲಬ್ಭಮಾನಾ ಪಞ್ಹಾ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾ।

ಉಪಾದಿನ್ನತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ವಿತಕ್ಕತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ

೨೨. ವಿತಕ್ಕತ್ತಿಕೇ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾನುಲೋಮೇ **ಅಧಿಪತಿಯಾ ತೇವೀಸಾ**ತಿ ಸತ್ತಸು ಮೂಲಕೇಸು ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸತ್ತ ಪಞ್ಚ ತೀಣಿ ಏಕಂ ತೀಣಿ ತೀಣಿ ಏಕನ್ತಿ ಏವಂ ತೇವೀಸ, **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇ ಅಟ್ಠವೀಸ** ಸತ್ತ ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಚ ತೀಣಿ ಚತ್ತಾರಿ ತೀಣಿ ಏಕನ್ತಿ ಏವಂ, **ಪುರೇಜಾತೇ ಏಕಾದಸ** ತೀಣಿ ಚತ್ತಾರಿ ದ್ವೇ ದುತಿಯತತಿಯದುಮೂಲಕೇಸು ಏಕಂ ಏಕನ್ತಿ ಏವಂ, ತಥಾ ಆಸೇವನೇ। ಅಞ್ಞಾನಿ ಗಣನಾನಿ ಹೇತುಆರಮ್ಮಣಸದಿಸಾನಿ।

೩೧. ಪಚ್ಚನೀಯೇ ನಾಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇ ಪಠಮಪಞ್ಹೇ “ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೇ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಾ ಅಧಿಪತೀ”ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ “ವಿಪಾಕಂ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ”ತಿಆದಿನಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಕತಂ, ನ ಪನ ಅವಿಸೇಸೇನ। ಕಸ್ಮಾ? ವಿಪಾಕವಜ್ಜಾನಂ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಏಕನ್ತೇನ ಸಾಧಿಪತಿಭಾವತೋ । ವಿಪಾಕಾನಂ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಾನಮೇವ ಸಾಧಿಪತಿಭಾವೋ, ನ ಇತರೇಸನ್ತಿ ತೇ ವಿಸುಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಾಧಿಪತಿಸ್ಸ ಚೇತ್ಥ ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇಯೇವ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೩೪. ನಾಸೇವನಮೂಲಕೇ **ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ ವಿಪಾಕೇನ ಸಹ ಗಚ್ಛನ್ತೇನಾ**ತಿ ಏತಂ ಮೂಲಂ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪದೇಹಿ ಅವಿತಕ್ಕೇಹಿ ಸಹ ಯೋಜೇನ್ತೇನ ನಪುರೇಜಾತಸದಿಸಂ ಪಾಳಿಗಮನಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ

ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸದಿಸತಾ ಚೇತ್ಥ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ವಿಸದಿಸತಾ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಹಿ ಆರುಪ್ಪೇ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ ಇಧ ವಿಪಾಕಂ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತನ್ತಿಆದಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ। ಇದಞ್ಚ ನಾಸೇವನವಿಭಙ್ಗಾನನ್ತರಂ ಲಿಖಿತಬ್ಬಂ, ನ ಝಾನಾನನ್ತರಂ, ಕೇಸುಚಿ ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಲಿಖಿತಂ।

ಪಚ್ಚಯವಾರೇ **ಪಠಮಘಟನೇ ಪವತ್ತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ**ತಿ ದುಮೂಲಕೇಸು ಪಠಮೇ ಸತ್ತಸುಪಿ ಪಞ್ಹೇಸು ಪವತ್ತಿಞ್ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಞ್ಚ ಯೋಜೇತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೪೯. ಪಚ್ಚನೀಯೇ **ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸು ಸತ್ತ ಮೋಹಾ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾ ಮೂಲಪದೇಸು ಏವಾ**ತಿ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಾದಿಪದೇಸು ಮೂಲಪದಮೇವ ಅವಸಾನಭಾವೇನ ಯೇಸು ಪಞ್ಹೇಸು ಯೋಜಿತಂ, ತೇಸು ಸತ್ತಸು ಪಞ್ಹೇಸು ಸತ್ತ ಮೋಹಾ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪಞ್ಹಾವಾರಪಚ್ಚನೀಯೇ "ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸಹಜಾತಉಪನಿಸ್ಸಯಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಕೇಸುಚಿ ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಪಾಠೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ಉಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಪನ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ "ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಉಪಾದಿನ್ನತ್ತಿಕಪಞ್ಹಾವಾರಪಚ್ಚನೀಯೇ ಹಿ "ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಅನುಪಾದಿನ್ನಅನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಹಜಾತಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೪.೫೮, ೬೧) ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ। ಪರಿತ್ತತ್ತಿಕಪಞ್ಹಾವಾರಪಚ್ಚನೀಯೇ ಚ "ಮಹಗ್ಗತೋ ಧಮ್ಮೋ ಮಹಗ್ಗತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸಹಜಾತಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೧೨.೫೭, ೬೫, ೭೩) ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಏತ್ತಕಮೇವ ಚ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ಮಹಗ್ಗತಞ್ಚ, ತಞ್ಚ ದುಬ್ಬಲಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಏತೇಹಿಯೇವ ವಚನೇಹಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ।

ವಿತಕ್ಕತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ

ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬತ್ತಿಕೇ **ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬೋ ಧಮ್ಮೋ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಏಕೇನಪಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀ**ತಿ ಇದಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಚಾರಿತನಯೇನ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬನ್ತಿ।

ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬತ್ತಿಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪುಚ್ಛಾಗಣನಗಾಥಾಯೋ

ಕುಸಲಾದಿ ಏಕಕತ್ತಯ-ಮಥಾದಿ ಅನ್ತೇನ ಮಜ್ಝಿಮನ್ತೇನ।
ಆದಿ ಚ ಮಜ್ಝೇನ ದುಕಾ, ತಯೋ ತಿಕೇಕೋ ಚ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ॥

ತೇಸ್ವೇಕೇಕಂ ಮೂಲಂ ಕತ್ವಾ, ತಂ ಸತ್ತಸತ್ತಕಾ ಪುಚ್ಛಾ।
ಏಕೇಕಪಚ್ಚಯೇ ಯಥಾ, ಭವನ್ತಿ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸ॥

ಛಸತ್ತತಾಧಿಕಸತಂ, ಸಹಸ್ಸಮೇಕಞ್ಚ ಸುದ್ಧಿಕೇ ಪುಚ್ಛಾ।
ಏಸ ಚ ನಯೋನುಲೋಮೇ, ಪಚ್ಚನೀಯೇ ಚಾತಿ ನಾಞ್ಞತ್ಥ॥

ರಾಸಿಗುಣಿತಸ್ಸ ರಾಸಿಸ್ಸಡ್ಢಂ, ಸಹ ರಾಸಿಕಸ್ಸ ಪಿಣ್ಡೋ ಸೋ।
ರಾಸಿಸ್ಸ ವಾ ಸಹೇಕಸ್ಸಡ್ಢಂ, ಪುನ ರಾಸಿನಾ ಗುಣಿತಂ॥

ಇತಿ ಹೇತುಮೂಲಕಾದುಕ-ತಿಕಾದಯೋ ಛಚ್ಚ ಸತ್ತತಿಸತಾ ದ್ವೇ।
ಚತುವೀಸತೇತ್ಥ ಪುಚ್ಛಾ, ಅಡ್ಢಡ್ಢಸಹಸ್ಸನಹುತಞ್ಚ॥

ತಾಸಂ ಯಸ್ಮಾ ಸುದ್ಧಿಕ-ನಯೋ ನ ಪಚ್ಚೇಕಪಚ್ಚಯೇ ತಸ್ಮಾ।
ಚತುವೀಸತಿಗುಣಿತಾನಂ, ಸಸುದ್ಧಿಕಾನಂ ಅಯಂ ಗಣನಾ॥

ಲಕ್ಖತ್ತಯಂ ದ್ವಿನಹುತಂ, ಪಞ್ಚ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಸತ್ತ ಚ ಸತಾನಿ।
ದ್ವಾಪಞ್ಞಾಸಾ ಏತಾ, ಅನುಲೋಮೇ ಪಿಣ್ಡಿತಾ ಪುಚ್ಛಾ॥

ಅನುಲೋಮಸದಿಸಗಣನಾ, ಭವನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾನಯೇ ಚ ಪಚ್ಚನೀಯೇ।
ಹಾಪೇತ್ವಾ ಪನ ಸೇಸೇ, ನಯದ್ವಯೇ ಸುದ್ಧಿಕೇ ಲದ್ಧಾ॥

ಛಪ್ಪಞ್ಞಾಸ ಭವನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ, ಛಸತಸಹಿತಞ್ಚ ಲಕ್ಖತೇರಸಕಂ।
ಪುಚ್ಛಾನಯೇಸು ಗಣಿತಾ, ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಚತೂಸ್ವಪಿ॥

ಸತ್ತಹಿ ಗುಣಿತಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ದ್ವಯಂ, ನವುತಿಞ್ಚೇವ ಪಞ್ಚಸತಾ।
ಚತ್ತಾರಿ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಚ, ತಥೇಕನವುತೇ ಚ ಲಕ್ಖಕಾ॥

ನಾದ್ವಾವೀಸತಿ ಗುಣಿತಾ, ತಿಕೇಸು ಸಬ್ಬೇಸು ವೀಸತಿ ಚ ಕೋಟಿ।
ಲಕ್ಖತ್ತಯಂ ಸಹಸ್ಸಂ, ಚತುವೀಸತಿ ಚಾಪಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ॥

ತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ।

ಏಕಕಪಚ್ಚಯೇ ಪನ, ನವ ನವ ಕತ್ವಾ ಸಸೋಳಸದ್ವಿಸತಂ।
ಹೇತುದುಕಪಠಮವಾರೇ, ಪಠಮನಯೇ ಸುದ್ಧಿಕೇ ಪುಚ್ಛಾ॥

ಹೇತಾದಿಮೂಲಕನಯೇ-ಸ್ವೇಕೇಕಸ್ಮಿಂ ದುಕಾದಿಭೇದಯುತೇ।
ಚತುರಾಸೀತಿಚತುಸತ-ಸಹಿತಂ ಸಹಸ್ಸದ್ವಯಂ ಪುಚ್ಛಾ॥

ತಾ ಚತುವೀಸತಿಗುಣಿತಾ, ಸಸುದ್ಧಿಕಾ ಏತ್ಥ ಹೋನ್ತಿ ಅನುಲೋಮೇ।
ದ್ವತ್ತಿಂಸಟ್ಠಸತಾಧಿಕ-ಸಹಸ್ಸನವಕಡ್ಢಲಕ್ಖಕಾ॥

ಏವಂ ಪಚ್ಚನೀಯೇ ದ್ವೇ, ಸುದ್ಧಿಕರಹಿತಾ ಚತೂಸ್ವತೋ ಹೋನ್ತಿ।
ಛನ್ನವುತಟ್ಠಸತಟ್ಠ-ತಿಂಸಸಹಸ್ಸದ್ವಿಲಕ್ಖಕಾನಿ॥

ತಾ ಪನ ಸತ್ತಗುಣಾ ದ್ವೇ, ಸತ್ತತಿಸತದ್ವಯಂ ಸಹಸ್ಸಾನಿ।
ದ್ವಾಸತ್ತತಿ ಹೋನ್ತಿ ತತೋ, ಸೋಳಸ ಲಕ್ಖಾನಿ ಹೇತುದುಕೇ॥

ತಾ ಸತಗುಣಾ ದುಕಸತೇ, ಸತದ್ವಯಂ ಸತ್ತವೀಸತಿ ಸಹಸ್ಸಾ।
ದ್ವಾಸತ್ತತಿಲಕ್ಖಾನಿ ಚ, ಸೋಳಸಕೋಟಿ ತತೋ ಪುಚ್ಛಾ॥

ದುಕಪಟ್ಠಾನಂ।

ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನೇ ತಿಕ-ಪಕ್ಖೇಪೋ ಹೋತಿ ಏಕಮೇಕದುಕೇ।
ತಸ್ಸ ಛಸಟ್ಠಿಗುಣೇನ ತೇ, ಛಸಟ್ಠಿಸತಂ ದುಕಾ ಹೋನ್ತಿ॥

ಹೇತುದುಕಲದ್ಧಪುಚ್ಛಾ, ಗುಣಿತಾ ತೇಹಿ ಚ ಹೋನ್ತಿ ತಿಕಪದಮೇವ।
ದುಕಪಟ್ಠಾನೇ ಪುಚ್ಛಾ, ತಾಸಂ ಗಣನಾ ಅಯಂ ಞೇಯ್ಯಾ॥

ದ್ವಾಪಞ್ಞಾಸ ಸತಾನಿ ಚ, ನವೇವ ನಹುತಾನಿ ನವ ಚ ಸಟ್ಠಿಞ್ಚ।
ಲಕ್ಖಾನಿ ತೀಹಿ ಸಹಿತಂ, ಸತಂ ಸಹಸ್ಸಞ್ಚ ಕೋಟಿನಂ॥

ದುಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ।

ತಿಕದುಕಪಟ್ಠಾನೇ ತಿಕ-ಮೇಕೇಕಂ ದ್ವಿಸತಭೇದನಂ ಕತ್ವಾ।
ದ್ವಾವೀಸದ್ವಿಸತಗುಣಾ, ಞೇಯ್ಯಾ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ಲದ್ಧಾ॥

ಪುಚ್ಛಾ ಅಟ್ಠಸತಾಧಿಕ-ಚತುಸಹಸ್ಸದ್ವಿಲಕ್ಖಯುತ್ತಾನಂ।
ಕೋಟೀನಂ ಛಕ್ಕಮಥೋ, ಕೋಟಿಸಹಸ್ಸಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ॥

ತಿಕದುಕಪಟ್ಠಾನಂ।

ತಿಕತಿಕಪಟ್ಠಾನೇ , ತೇಸಟ್ಠಿವಿಧೇಕೇಕಭೇದನಾ ತು ತಿಕಾ।
ತೇಹಿ ಚ ಗುಣಿತಾ ಕುಸಲ-ತ್ತಿಕಪುಚ್ಛಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ತಾ॥

ದ್ವಾದಸ ಪಞ್ಚಸತಾ ಚತು-ಸಟ್ಠಿಸಹಸ್ಸಾನಿ ನವುತಿ ಚೇಕೂನಾ।
ಲಕ್ಖಾನಮೇಕಸಟ್ಠಿ, ದ್ವಾದಸಸತಕೋಟಿಯೋ ಚೇವ॥

ತಿಕತಿಕಪಟ್ಠಾನಂ।

ದ್ವಯಹೀನದ್ವಯಸತಗುಣೋ, ಏಕೇಕೋ ದುಕದುಕೇ ತೇಹಿ।
ಹೇತುದುಕೇ ಲದ್ಧಾ ಸಙ್ಖ್ಯ-ಭೇದೇಹಿ ಚ ವಡ್ಢಿತಾ ಪುಚ್ಛಾ॥

ಛಸತಯುತಾನಿ ಪಞ್ಞಾ-ಸೀತಿಸಹಸ್ಸಾನಿ ಲಕ್ಖನವಕಞ್ಚ।
ಏಕಾದಸಾಪಿ ಕೋಟಿ, ಪುನ ಕೋಟಿಸತಾನಿ ತೇತ್ತಿಂಸ॥

ದುಕದುಕಪಟ್ಠಾನಂ।

ಸಮ್ಪಿಣ್ಡಿತಾ ತು ಪುಚ್ಛಾ, ಅನುಲೋಮೇ ಛಬ್ಬಿಧೇಪಿ ಪಟ್ಠಾನೇ।

ಛತ್ತಿಂಸತಿಸತಸಹಸ್ಸ-ಟ್ಠಕಯುತಸತ್ತನಹುತಾನಿ॥

ಲಕ್ಖಾನಿ ಛಚ್ಚ ಚತ್ತಾ-ಲೀಸೇವ ನವಾಥ ಕೋಟಿಯೋ ದಸ ಚ।
ಸತ್ತಕೋಟಿಸತೇಹಿ ಚ, ಕೋಟಿಸಹಸ್ಸಾನಿ ನವ ಹೋನ್ತಿ॥

ತಾ ಚತುಗುಣಿತಾ ಪುಚ್ಛಾ, ಚತುಪ್ಪಭೇದೇ ಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನೇ।
ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸಸತತ್ತಯಂ, ಸಹಸ್ಸಾನಿ ತೇರಸ ಚ॥

ಸತ್ತಾಸೀತಿ ಚ ಲಕ್ಖಾನಂ, ಕೋಟೀನಞ್ಚ ಸತ್ತಸತ್ತತಿಯೋ।
ಹೋನ್ತಿಟ್ಠಸತಾನಿಟ್ಠ-ತಿಂಸಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ ಇತಿ ಗಣನಾ॥

ಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಾಗಣನಗಾಥಾ।

ಪಟ್ಠಾನಪಕರಣ-ಮೂಲಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।

ಇತಿ ಭದನ್ತಆನನ್ದಾಚರಿಯಕೇನ ಕತಾ ಲೀನತ್ಥಪದವಣ್ಣನಾ

ಅಭಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ಮೂಲಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।